Ş
ANI

Hazırlayan: Mehmet Şimşek

HOREPİSKOPOS AZİZ GÜNEL'İN HATIRATI

MEHMET ŞİMŞEK

1965 yılında Diyarbakır'da doğdu, ilk ve orta öğrenimini Diyarbakır'da tamamladı. 1990 yılında Fırat Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü'nden mezun oldu. *Süryaniler ve Diyarbakır*, *Naum Faik ve Süryani Rönesansı*, *Amid'den Diyarbekir'e Eğitim Tarihi* adlı çalışmaları yayımlandı. Ulusal ve uluslararası bilimsel toplantılara katılarak Diyarbakır ve Süryaniler konusunda tebliğler sundu. Diyarbakır kent kültürünün tanıtımı, şimdilerde unutulmuş hoşgörü ortamının tarihsel yaşanmışlıklarını kamuoyu ile paylaşmaya çalışmaktadır.

HOREPİSKOPOS AZİZ GÜNEL

(YAŞAMI VE ANILARI / 1918-1997)

Hazırlayan: Mehmet Şimşek

Yayın No 969

Anı 67

Horepiskopos

Aziz Günel (Yaşamı ve Anıları / 1918-1997)

Mehmet Şimşek

Yayına hazırlayan: Emre Taylan

Kapak tasarım: Utku Lomlu

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

1. Basım: Temmuz 2011

ISBN: 978 - 975 - 289 - 906 - 3

Sertifika No: 10905

Baskı ve Cilt: Melisa Matbaacılık

Tel: (0212) 674 97 23

Faks: (0212) 674 97 29

EVEREST YAYINLARI

Ticarethane Sokak No: 53 Cağaloğlu/İSTANBUL

Tel: (212) 513 34 20-21 Faks: (212) 512 33 76

Genel Dağıtım: Alfa, Tel: (212) 511 53 03 Faks: (212) 519 33 00

e-posta: info@everestyayinlari.com

www.everestyayinlari.com

www.twitter.com/everestkitap

Everest, Alfa Yayınları'nın tescilli markasıdır.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın iddiasını Aziz Günel'in hayatından hareketle, geçmişe ve bir cemaate ışık tutmak olarak belirtebiliriz. Amacımız, imparatorluk bakiyesi üzerine kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin bünyesinde yer alan birçok etnik topluluk ve dini cemaatin, yeni oluşturulan toplumsal yaşam modelinde, bireysel temelde tutum ve davranışlarına ilişkin bir fotoğraf sunabilmektir.

Bu belgesel çalışma ile Türkiye'nin güneydoğusunda yaşayan "Kadim Halk" Süryanilerin, birlikte yaşama kaderini paylaştıkları Kürtlerin hâkim bulunduğu feodal yapı ile olan ilişkilerinin yanı sıra, yeni ulus-devlet modelinde, "herkes Türk'tür" tanımı üzerinden tesis edilen vatandaşlık çerçevesinde, sistemin işleyişine ilişkin değerlendirmelerini bir Süryani din adamının yaşam hikâyesinde görmeye çalışacağız.

Anadolu'nun en kadim halklarından olan Süryaniler, yaşadıkları coğrafyanın etkisiyle olsa gerek, uzunca bir süre kapalı bir hayat sürdürmüştür. 19. yüzyılın başlarında faaliyetlerini yoğunlaştıran Protestan misyonerler ve Batılı arkeologların çalışmalarıyla dünyada tanınmaya başlamışlardır. Süryanilerin kendi yaşam hikâyelerinin kilise ve manastır duvarlarını aşması, Türkiye kamuoyuna mal olması ise ancak 1980'li yıllara kadar ertelenmiştir denilebilir.

Cumhuriyetin ilanından sonra hızlandırılan modernleşme, daha açık ifade ile eğitim yoluyla pratiğe geçirilen proje kapsamında, Anadolu'da yaşayan dini ve etnik topluluklara, Türk dili ve kültürünü benimsetme çabalarının nihai amacı yeni bir kimlik icadı olmuştur. Ulus-devlet modeli doğrultusunda yürütülen bu çabalarda hedefin dışına çıkan herkes ötekileştirilmiştir. Bu durumu iliklerine kadar hissedenler, ötekileştirme üzerinden, kendi varlıklarını yine kendileri korumak zorunda kalmışlardır. Sistemin görmezden geldiği ötekilerden biri olan Süryaniler, bazı örneklerde görülebilecek şekilde, sistemin belirlediği tabuların şemsiyesi altında, var oluşlarını idame etmek zorunda kalmışlardır.

Bu topluluğun kaderinde önemli bir yer tutan göç olgusu, üstelik sessiz hıçkırıklarla yola revan olmaları, onları ülke gündemine taşımıştır. 1915'te yaşanan büyük acılar, 1955'te yaşanan 6-7 Eylül olayları, 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı öncesi ve sonrası, 1970'lerin başında Türkiye'nin batısına ve 1990'lı yıllarda ise Avrupa'ya kitlesel göç, Süryanilerin yaşamında önemli kırılma noktaları olmuştur. Topraklarında kalmak zorunda olanlar ise kapalı bir topluluk olarak, mevcut sistemle hiçbir hal ve şartta karşı karşıya gelmeme stratejisi ile kendi varlıklarını koruma çabası içerisinde olmuşlardır.

Güneydogu Anadolu'da yaşayan Süryaniler, günümüzde nüfus olarak çok azalmaları nedeniyle neredeyse özlemli bir zamanın anımsatıcıları ve kültürel ve dini mekânları turistik bir obje haline gelmiştir. İşte bu kırılma noktalarını kendi ailesinde bizzat ve ait oldugu cemaat üyeleri üzerinden birebir yaşayan Aziz Günel'in yaşamının, bir bakıma Türkiye'de yaşayan Süryani cemaatini mikro duzeyde yansıtan bir yaşam hikâyesi olduğuna okudukça sizler de şahit olacaksınız. Aziz Günel'in önemli tanıklıkları var. Aile içinde kuşakta kuşağa aktarılan "Sayfo" anlatımları, kendi ailesinden dedesi Maravge ve ağabeyi Abdülkerim'in (Abdo) yerel feodaller tarafından öldürülmesiyle köy yerleşme-

sindeki Süryani cemaatinin üyelerine önderlik etme sorumluluğunun Aziz Günel'e miras kalması, onun yeni açılımlar denemesinin arka plan nedenlerindendir.

Çalışmanın birinci bölümünde Aziz Günel'in yaşam hikâyesini kendi dilinden vermeye çalışacağız. Vefatından çok kısa bir süre önce, Belçika'nın başkenti Brüksel'de bulunduğu sırada, sevgili Jan Beth-Şawoce'nin 1997 yılının Ağustos ayında kendisiyle yapmış olduğu uzunca bir söyleşinin kaset deşifrasyonundan oluşturulmuş bir metindir. Aziz Günel, kendi yaşamını tüm ayrıntılarıyla dile getirmektedir: Süryanilerin "Sayfo" olarak adlandırdıkları, 1. Dünya Savaşı sırasında yaşadıkları trajediden askerlik anılarına, Süryanice harflerle yazılıp Kürtçe okunan Lawıj'den Yezidilere, Soyadı Kanunu'nun Midyat ve çevresinde uygulanışı sırasında yaşadıklarından Hıristiyan geleneği açısından Kur'an-ı Kerim ile Rahip Bahira'dan Hazreti Muhammed'e uzanan konular hakkındaki anlatılar.

Aziz Günel'in eşi Mahbe Günel'in aynı mekân ve zamanda geçen yaşama dair izlenimlerinin, Midyat'taki zanaatkârlardan aziz yortularına, bağbozumundan çocukluk yıllarının oyunlarına, düğünlerden diğer geleneklere uzanan bir genişlikte konuyu bütünlediğini sizler de hissedeceksiniz.

İkinci bölümde Aziz Günel'in yaşamının son anına kadar samimi bir inanışla dile getirdiği ve yaşam felsefesinin önemli dayanaklarından biri olan Atatürk sevgisi ve Türk-Süryani birlikteliği üzerine dillendirdiği düşüncelerini bulacaksınız. Bu bölümde bir bakıma başa dönüş yaparak çocukluk dönemlerinde Atatürk'e olan sevgisinin izlerini dile getirir. Yine bu bölümde 1977 yılında Almanya'nın Augsburg şehrinde, cemaatine verdiği vaazda, Süryanilerin Avrupa'ya göçüyle beraber karşı karşıya kaldıkları modernleşme sürecinin sancılarına yönelik tespitlerini bulacaksınız.

Üçüncü bölümde Aziz Günel'in 1964-1989 yılları arasında kendisine gönderilen ve kendisinin gönderdiği mektuplar aracı-

lığıyla cemaat içerisinde yaşananları takip etme şansını yakalayacaksınız. Bu mektuplaşmaların yoğunlaştığı tarih olan 1972-73 yılları, Aziz Günel'in yaşamında önemli bir dönüm noktası olan aforoz edilmesinin nedenlerini ve sonuçlarını görmüş olacaksınız. Mektuplarda yer alan telefon ve adres bilgilerine güncelliklerini yitirmiş olmaları nedeniyle yer verilmemiştir. Birkaç mektubun dilinin ağır olması (mektupları yazanların anadillerinin Süryanice olması) nedeniyle, basit sadeleştirmeler yapılmıştır.

Dördüncü bölümde Aziz Günel'in özellikle 1966 yılı ağırlıklı olmak üzere, Ankara'da bürokrasi, askeri ve akademik çevrelerle olan ilişkilerini konu alan günlükleri, dönemi içerisinde bir din adamı için hayli ilginç ve sıradışı olabilecek hatıraları dile getirmektedir.

Beşinci bölümde, aile ve evlat sevgisini, dostluk vefasının dile getirilişi olan şiirsel vasiyetnamesini okurken, duygusal gerilimi sizler de yaşayacaksınız. Takip eden sayfalarda kendisine ait ve yine kendisinin önemli bulduğu şair ve yazarlara ait çalışmaları bulacaksınız.

Altıncı bölümde 1937-1975 yılları arasında Diyarbakır Süryanilerine ait isim listesi ile yine 1959 yılına ait Diyarbakır Meryem Ana Kilisesi cemaatinin kilise için yaptıkları teberru listesi bulunmaktadır. Bir diğer önemli kayıt ise Diyarbakır Meryem Ana Kilisesi Kütüphanesi'nde bulunan kitapların listesidir. Şunu da belirtmem gerekir ki, Horepiskopos Aziz Günel'in yaşamı boyunca büyük emeklerle oluşturduğu kütüphanesini bağışladığı İstanbul Süryani Kadim Metropolitliği yetkilileri, çalışmamızın hazırlık aşamasında yapılan görüşmeler ve ısrarlarımıza rağmen, kitaplarının tamamını değil, sadece birkaç tanesini görmemize izin vermesi, en zorlandığım konu olmuştur.

Çalışmada adı geçen yerleşim yerleri, şahıs isimleri, dini kavramlar, dini ve resmi şahsiyetler, etnik topluluklar, yerel dilde ifade edilen günlük yaşama dair kavramların anlamları olabildiğince dipnotlarda verilmeye çalışılmıştır.

Bu çalışmanın ortaya çıkışının her aşamasında, metnin gözden geçirilmesinden dipnotların zenginleştirilmesine kadar, maddi ve manevi emeği olan sevgili Jan Beth- Şawoce'ye sizlerin huzurunda da bir kez daha teşekkürlerimi sunarım. Bu çalışmanın bir kısmı 2001 yılında *Ëno Mërli Xori Caziz Bet-Xawajo Madcarle* adıyla İsveç'te Nsibin Yayınları tarafından yayınlandı. Bu tarihten sonra, 2006 yılında ise Aziz Günel'in oğlu Nuri Günel'in, babasına ait dosyaları tarafıma ulaştırmasıyla çalışmaya yeniden başlamış olduk. Dosyaları tarafıma ulaştıran, dosyada yer alan Süryanice mektupları Türkçeye çeviren, aile fotoğraflarına ulaşmamı sağlayan, olumlu ve motive edici tavsiyelerde bulunan sayın Nuri Günel başta olmak üzere, Aziz Günel'in İstanbul'da yaşayan kızlarından Ferha Günel Korkmazoğlu ile torunlarından Ferit ve Mehtap Korkmazoğlu'nun içtenlik dolu yardım ve paylaşımları için ne kadar teşekkür etsem azdır. Ayrıca, İskender Be-Basso, Ferit Altunsu, Saliba Aciş, Sevim Tekin, Özcan Geçer ve çalışmanın editörlüğünü yapan sayın Emre Taylan'a ve adını şu anda hatırlayamadığım veya yazmayı unuttuğum herkese selam olsun.

Mevcut Kaynakların Tanıtımı:

Horepiskopos Aziz Günel'e ait olup tarafımızda mevcut bulunan iki adet belge dosyasının birincisi "Anılarım 1973-85" başlığı altında düzenlenmiştir. Bu dosya 174 sayfa olup 23x30 cm. ebadındadır. Siyah renk karton cilt kapağının iç sayfasında, sayı no 126, 3.9.1992 İstanbul, imza, "Bugün tamamını tetkik ettim, 8.10.1994 günü H. Aziz Günel" ifadesi bulunmaktadır. Bu dosya 174 sayfa olup dosyada bulunan belgelerin çoğunluğu el yazısı olarak yazılmışsa da daktilo kullanılarak yazılan belgeler de mevcuttur. Bu belgelerin 72 sayfası Süryanice, 9 sayfası Arapça ve 93 sayfası da Türkçe olarak kaleme alınmıştır. Bu dosyada ayrıca 6 adet onaylanmış vaftiz belgesi, 8 sayfalık Diyarbakır Meryem Ana Kilisesi'ne ait kitaplıkta bulunan kitap cetveli ile

yine 5 sayfadan oluşan Diyarbakır Süryani cemaatine ait isimler ile kiliseye teberruda bulunanların listesi yer almaktadır.

Aziz Günel'e ait ikinci dosya, "Yazışmalar" başlığı altında bir araya getirilen yazılardan oluşmakta ve 67 sayfa olup 23x30 cm. ebadındadır. Bu dosyanın 13 sayfası Süryanice el yazılı olup geri kalanı daktilo ile Türkçe yazılmıştır. Bu dosyanın kapak içinde "İstanbul 22.9.1995, tetkik ettim H. Aziz Günel, imza. S. No. 295, 10.9.1992 İstanbul, Vasiyetim ve vaizlerim, Atatürk'e dair yazılar. 28.3.1991 Perşembe günü ikinci kez tetkik ettim, İstanbul, imzası" ile mavi mürekkepli bir kaşe ifadesi yer almaktadır. Kaşede, "Aziz Günel Horepiskopos (Başpapaz) Türk Süryani Kadim Toplumu Ruhanisi" ifadesi okunmaktadır.

Mehmet ŞİMŞEK
Diyarbakır 2011

Aziz Günel, 1953.

I. BÖLÜM

KENDİ DİLİNDEN HORİ AZİZ GÜNEL

Aslen Midyat'a bağlı Kfarze[1] Köyü'ndenim. Köyümüz Mardin'e bağlıdır. Annemin adı Vardo, babamın adı İskender'dir. Anneannemin adını hatırlamıyorum. Babaannemin adı Zahre, dedemin (babamın babasının) adı Maravge idi. Kfarze Köyü'nde ailemize lakap olarak "Be-Hawaja" derlerdi.[2] Be-Hawaja "asilza-

1 Kfarze Köyü, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin Mardin ili Midyat ilçesinin 18 km. doğusunda bulunmaktadır. Köyün kimler tarafından ve hangi tarihte kurulduğu bilinmemekle beraber, bazı tarihi kaynaklardan ve yapı örneklerinden yola çıkılarak yorumlar yapılmaktadır. Köy Persler, Tatarlar, Cizre Emirleri ve Kürtler tarafından birçok defa yıkıma uğramış ve yağmalanmıştır. Bunun yanı sıra salgın hastalıklar, kıtlık, kuraklık gibi afetler de geçirmiştir. Kfarze Köyü 2. asırda bazı Hıristiyan rahipler tarafından müjdelenerek Hıristiyan inancını kabul etmiştir. 360 yılında Aziz Mor Evgin'in hayat hikâyesinde Kfarzeli Mor Muşe'den şöyle bahsetmektedir: "Kfarzeli Mor Muşe, Halahlı dul kadının felçli oğlunu iyileştiren adam" ifadesi köyün mevcudiyetini 4. yüzyılla tarihlendirmektedir. Klasik Süryanicede "Kfar" ın anlamı köy demektir. "Ze" ise Klasik Süryanicede "Farzlo", yani demiri sembolize eder. İlyas İran, *Kfarze (Altıntaş) Köyü'nün Tarihçesi*, Gerçeğe Doğru Kitapları, Yayın no. 56, 1. Baskı, İst. 2007, s. 12-17

2 Kfarze Köyü'nde, yüz altmışa yakın Süryani ve Müslüman Kürtlerden de yetmiş aile oturuyordu. Bu köyde ruhani görevli olarak keşiş Yuhanun, keşiş

de" demektir. Köken olarak Kfarzeliyiz. Önce Midyat'ta ikamet ediyorduk. Babamın ölümünden sonra Kfarze'ye geri geldik. Sonra tekrar Midyat'a yerleştik. Babam İskender, Mardin'deki Deyrulzafaran Manastırı'na bağlı okulda eğitimini almış, orada Arapça, Türkçe ve Süryaniceyi öğrenmiş.

Babamın babasının adı Maravge, Maravge'nin babasının adı Davut'tur. Bu saydıklarım aynı zamanda Kfarze Köyü'nün liderleriydi.[3] Babam İskender, Patrik Mor[4] İğnatiyos I. Afrem Barsavmo'yu [5] daha kendisi rahipken, başta Turabdin[6] köyleri olmak üzere, Urhoy'a (Urfa) kadar gezi yapmasına, bizzat babamın kendisi yardımcı olmuştur.

1918 yılında Midyat'ta dünyaya geldim. Midyat'tan, babam İskender'in vefatı nedeniyle, dul kalan annem ile birlikte Kfarze'ye geri geldik. Geçmişte olduğu gibi, yıkık evlerimize

---

Circo ve keşiş Gabriel bulunuyordu. Sivil liderlerden ise Hawaja ailesinden Maravge oğlu İskender ve Denho Çubano bulunuyordu. Hori Süleyman Hino, Farman, *Turabdinli Süryanilerin Katliamı*, Atina 1993, s. 79.

3 Sayfo'da köyümüzde konuşlanmış dört Türk askeri vardı. İkisi Danholarda, diğer ikisi de İskenderlerde kalıyordu. Bu iki Hıristiyan erkeğe Süryanilerin lideri olarak hürmet ediliyordu. Midyat Hıristiyanlarına ne olduğunu duyan Danho, İskender'e, "askerleri öldürelim ellerindeki tüfekleri alalım ve daha sonra Ayn-Wardo'ya kaçalım" teklifini önerince, Süryanilerin güvende olduğunu ve kendilerine zarar gelmeyeceğine inanan İskender, teklifi reddetti. Daha geniş bilgi için bkz. Gaunt David, *Katliamlar, Direniş, Koruyucular*, Belge Yay., İst. 2007, s.507-510.

4 Mor: Süryanicede "Aziz" anlamında kullanılır.

5 1887'de Musul'da dünyaya geldi, 1932-1957 yılları arasında Süryani Kadim Ortodoks Kilisesi Patriği makamında bulundu.

6 Turabdin: Romalılar (Hizmetkârlar Dağı) adını Doğu'nun eski topluluklarından almıştır. Bu ad, daha sonraları 4. yüzyıldan itibaren kurulan manastırlarda yaşayan rahiplere atfedilerek, Hıristiyan bakış açısına göre, "Tanrı Hizmetkârları Dağı"na dönüşmüştür. Güneydoğu Anadolu'da, Dicle'yle Suriye sınırı arasında kalan, bu yüksek kalker platosu, inişli çıkışlı tepeleri ve vadileri ile oluşan coğrafyaya verilen isimdir. Daha ayrıntılı bilgiler için bkz. Hans Hollerweger, *Turabdin*, Avusturya 1999.

yerleştik. Bu evlerimizi Müslüman Kürtler, Birinci Dünya Savaşı sırasında, 1914 Fermanı'nda (Sayfo-Kılıç yılında) yıkmışlardı. Burada ağabeyim Abdülkerim (Abdo) tarafından kurulan Süryani Kilisesi'ne bağlı okula yerleştirildim. Okul öğretmenim Temerzeli[7] Gevargis'in yanında Süryanice ve Arapçayı öğrendim. Öğretmenimizin eşi Havva, benimle birlikte okuyan çocuklara, "Öğretmeninize Gorgis demenizi kabul etmiyorum. Bunun yerine ona, Odom (Âdem) deyin, çünkü hanımının adı Hawo'dur (Havva). Bizde ona Odom demeliyiz. Çünkü Âdem babamızdı, Havva da annemizdi. Siz de Gorgis öğretmenin öğrencilerisiniz," demişti. Bundan dolayı öğretmenimizin adı babamız Odom, karısı da annemiz Havva oldu. Gevargis, Mardin'deki Amerikan Protestanlarının açmış oldukları misyoner okulunda eğitim görmüştü. Ağabeyim öldürüldükten sonra köydeki medresenin öğrencileri dağılınca ben de okulu bırakmak zorunda kaldım.

Ağabeyim Maravge, dedemin adını taşıyordu. Annem onu, "Maravge" diye çağırmıyordu.[8] Ona "Sılo" diye seslenirdi. 1928 yılında ağabeyim Abdülkerim'in (Abdo) Müslümanlar tarafından öldürülmesi ile eğitimim sekteye uğradı. Öldürülen ağabeyim, babamın yerine köyün muhtarlığını yapmaktaydı. Ahlah Köyü'nden Kfarze'ye gelirken, yolda Haco'nun[9] adamları ile bir-

---

7 Temerz, Şırnak ili İdil ilçesinin (Hazak) 15 km. güneybatısında yer alan köy.

8 Aziz Günel'in babası İskender, ilk eşinin (Zahra) ölümünden sonra Vardo ile evlenir. İskender'in ilk eşi Zahra'dan olan Maravgi, babasının ölümünden sonra ailenin idaresini ele alır. Sahip olunan toprakların işlenmesi görevini yerine getirirken, küçük kardeşi Aziz'in korunmasını ve eğitimine devam etmesine özen gösterir.

9 Kfarze Köyü'nde de bulunmuş olan bir Kürt aşiretinin adı. Haco aşiretinin de mensubu bulunduğu Heverkan yirmi dört aşiretten oluşan büyük bir konfederasyondur. Bu aşiretlerin bazıları Müslüman, bazıları Yezidi olup ayrıca aralarında konfederasyonla kalıcı ilişkileri olan Hıristiyanlar da vardı. Heverkanlar, Botan Emirliği'ne bağlıydı. Botan Emirliği 1847'de Osmanlılara yenik düşerek dağıldılar. Heverkanlar arasındaki liderlik mücadelesinde

likte İsmailolar[10] ağabeyimi öldürmüşler.

Bu olaydan sonra, 1928 yılında annem beni alıp yeniden Midyat'a taşındı. Burada rahmetli Kfarzeli Horepiskopos[11] Gevargislerin evine yerleştik. Hori Gevargis; Hori Numan ve Hori Gabriel'in babalarıydı. İkisi de aynı zamanda halamın çocuklarıydı. Yanlarında dört yıl kadar kaldık. Bu süre içerisinde, Hori Numan'ın yanında Süryanice eğitimi aldım. Türkçeyi de Midyat'ta devlet okulunda öğrendim. Bu dönemde hastalandığımı hatırlıyorum, bu çiçek hastalığıydı. Hâlâ vücudumda onun lekeleri görülür. Sağlığıma kavuşmak için tekrar köye döndük. Köy hayatı benim tekrar sağlığıma kavuşmama yardımcı oldu. Bu hastalık bir daha da geri gelmedi.

Daha sonra, 1939'da Kfarze'ye köy muhtarı oldum. Tam üç yıl bu görevde kaldım. Sonra askerlik görevini yapmak üzere köyümden ve muhtarlık görevinden ayrıldım. Askerlik görevi

---

ilk hanedan olarak Molla Seyha, sonra Molla Eli Remo geçer. Daha sonra da otorite Elikan aşiretinden Molla Osman'ın eline geçer. Çok geçmeden Osman ölür. Hesen, ailenin egemenliğini aşiretin dışına da yaymaya muvaffak olur. Hesen'in oğlu Haco, aşiret yönetim alanını hızla genişletir. 1896 da II. Haco, Dekşuri reisi Cimo'un kışkırtmasıyla öldürülür. Liderlik Elik Bate ve Çelebi'ye geçer. Elik Bate, I. Dünya Savaşı'nın kargaşalı günlerinde Midyat'ı ele geçirerek bağımsız bir hukumet kurmayı bile dener. Türkler ve Kürt aşiretleri tarafından yok edilen Hıristiyanlar da Elik'i koruyucu olarak görüyorlardı. Bazı Hıristıyan savaşçıların da onun saflarında yer alarak, Elik'in gücünü artırmasına katkıları oldu. 1919'da Elik öldurülünce Çelebi ve II. Serhan, Heverkanların bir kısmını yönetimleri altına aldılar. III. Haco'yu reisleri olarak kabul ettiler. Haco, genç yaşına rağmen reis olma özelliklerini sahipti. Haco'nun politik faaliyetleri aşiretsel olmaktan öteye, daha geniş bir alana yayılıyordu. O Kürt milliyetçiliğini kendi önderliğinde bir araya getirmeye çalışmıştır. Hoybun Kürt Cemiyeti'nin önde gelen üyelerindendi. Daha geniş bilgi için bkz. Martin Von Bruinessen, *Ağa, Şeyh, Devlet*, İletişim Yay. 5. baskı, Ist. 2008, s. 163-169.

10 Turabdin'in güneyinde kalan Rayıte bölgesinde bulunmuş olan bir Kürt aşiretinin adı.

11 Horepiskopos veya Hori: Evli dinadamı olan papazın ulaşabileceği en üst ruhban kategorisi.

Aziz Günel, köy kilisesinde öğrenim gören öğrencileriyle 1957

sırasında da Süryanice ve Türkçeyi geliştirmek ve ilerletmek için okumalarıma devam ettim. Bu yüzden kumandanlarım beni çok sevip saydı, yanlarına yazıcı olarak kabul ettiler. Ben askerler için getirilen gıdaların kontrol etme görevini yaptım. Otuz üç aylık askerlik görevinden sonra köyüme geri geldim.

1944 yılında, geçmişte olduğu gibi, çocukları eğitmek amacıyla köyümdeki kiliseye yeniden okul kurdurdum. Kiliseyi bir eğitim yeri haline getirmeye çalıştım. Köyümde tam kırk dokuz öğrenciye eğitim verdim. Onlara Süryanice ve Türkçeyi birlikte öğrettim. Köyümüzdeki kilisede görevli bulunan keşiş Yuhanun'un vefatından sonra, kilisemiz ruhbansız kaldı. Bir araya gelen köydeki Süryani cemaati, beni Mor İzoziyel[12] Kilisesi

---

12 Mezopotamya'nın Urfa şehri yakınlarındaki Samosat da (Samsat) doğdu. On iki yaşında Hıristiyan inancını kabul etti. 360 yılında Bizans İmparatoru Maksimyanus üç yıllık iktidarı döneminde Hıristiyan inancına karşı büyük baskılar uygular. Mor İzoziyel bu baskılara karşı direnir. İmparator tarafından kendisine önerilen tüm maddi menfaatleri ve makamları ret ederek inancına bağlı kalır. Mor İzoziyel'in dişleri sökülür, gözleri oyulur, kemikleri kırılır, ayak etleri kesilerek bir kuyuya atılır. Üç gün sonra Allah'ın meleği yanına inerek onu iyileştirir. Üçüncü gün sonunda kuyudan çıkarılan Mor

için ruhban olmaya davet ettiler. 1945 yılında, Midyat ve civarının en üst dini görevlisi olan rahmetli Piskopos Timoteos Tuma Aras'ın[13] el koyması, kutsaması ile Afudyakno'ya (başdiyakonluğa) yükseltildim.

1950'de İncil-i Şammas (İncil okuyucusu)[14] derecesine yükseltildim. Beni bu göreve, rahmetli Mardin Metropoliti Hanna Dolabani[15] getirdi. Bunun merasimi de Mor Petrus ve Pavlos Kilisesi'nde yapıldı. Burada benimle birlikte, arkadaşım Hori Samuel Akdemir'de[16] bulundu. Daha sonra Samuel Akdemir İstanbul'da ruhani görevinin yanı sıra, patrik vekilliği de yapmıştır. Ben, diyakos olarak, Humus'ta bulunan rahmetli Patrik Mor Iğnatiyos I. Afrem Barsavmo'yu ziyaret ettim. Bu ziyaretim oldukça başarılı geçti. Patrik, benim babam İskender'i çok sayar ve severdi. Bu ziyaretten çok mutlu bir şekilde köyüme geri geldim. Daha sonra, kendi köyüme papaz atanması için patrikten Turabdin Piskoposluğu'na yazılı bir karar gönderildi. Turabdin ve Beth-Zabday (İdil ve civarı) Episkoposu Mor İvannis Efrem Bilgiç[17] tarafından, Kfarze'deki Mor İzoziyel Kilisesi'ne 1952'de

---

İzoziyel'in son derece sağlıklı görülmesi ve yapılan tüm teklifleri inançları uğruna ret etmesi imparatoru çileden çıkarır. İmparatorun kararıyla Istanbul'da öldürülür. Bkz. Iran, age., s. 21-23.

13 1885'de Diyarbakır'a bağlı Arzuoğlu Köyü'nde dünyaya geldi, 1923 1948 yılları arasında Turabdin Metropolitliği görevinde bulundu.

14 Süryanice "chamocho" kelimesinin Arapçalaşmış şeklidir. Hizmetli, kiliseye hizmet eden, ayin yonetme yetkisi olmayanlar anlamına gelen diyakos kelimesinin Suryaniler arasında kullanımı daha çok şemmas şeklindedir. Diyakoslar, genel olarak kiliselerde papaz yardımcısı olarak görevlendirilir. Diaykosluk kategorisi beş basmaktan oluşur. Bunlar yaşça genç ve öğrenim gormekte olup cemaatin isteği ve ust ruhaninin takdiri ile diyakosluk makamına atanır.

15 1885 yılında Mardin'de dünyaya geldi, 1947-1969 yılları arasında Mardin Metropolitlıgı gorevinde bulundu.

16 1926 yılında Turabdin'in Zaz Köyü'nde dünyaya geldi, 1951 yılından bu yana Istanbul'da papaz olarak gorev yapmaktadır.

17 1891 yılında Turabdin'in Bote Köyu'nde dünyaya geldi, 1952-1994 yılları arasında Turabdin Metropolitliği görevinde bulundu.

papaz olarak atandım. Aynı yılda İvannis Efrem Bilgiç de episkoposluğa[18] atanmıştı.

1954 yılında patriğin yazılı emri üzerine kutsal Sinod'a katılmak için Metropolit İvannis[19] Efrem Bilgiç ile birlikte Humus'a gittim. Bu Sinod toplantısı dışında kalan zamanlarda yapılan sohbetlerde okuduğum ilahiler, patriğin beğenisini kazanmıştı. Sesimin güzelliğini takdir ederek, Süryanice ilahiler ve Kürtçe halk deyişleri ve şiirler söylememi isterdi. Bunlardan Süryanice harflerle yazılıp Kürtçe okunan Lawıj ve Basıbrina Xoş Gunda adlı iki Kürtçe şiiri çok severdi. Lawıj'in ortaya çıkışı şöyle olmuştur: Mafıryan Şam'un,[20] Botan emirinin yanında iken, Botan

18 Ruhbanlar arasında evlenen papazlar, dul kaldıktan sonra, ruhbanlık hiyerarşisinde tırmanırken "piskopos" unvanı erine "Episkopos" unvanını alırlar.

19 Günümüzde, Süryani patrikliğine bağlı metropolitlik merkezleri bulunmaktadır. Metropolitler kutsama ayininden sonra piskoposluk bölgelerine göre çeşitli Grekçe unvanlar kullanırlar. Bunlardan birkaçı şöyledir: Antakya piskoposları İgnatiyos, Urfa piskoposları Severiyos, Diyarbakır (Amid) piskoposları Timoteos, Mardin piskoposları Atanasiyos, Filüksinos, Musul piskoposları Baseliyos, Kudüs piskoposları Grigoryos, Halep piskoposları Diyonosiyos unvanlarını alırken, diğer unvanlar da şunlardır: Julios, Kurillos, Nikolaus, Malatios, Silvanos, Dioskoros, Ostatheos, Theofilos, Justinos, Klemis, Titos, İvennis Yulios, Kurillos vd.

20 Turabdin'de kuşaklarca ağızdan ağıza süre gelen Lawıj geleneği Mafiryan Basiliyos Şam'un tarafından 18. yüzyılda kaleme alındı. Mafiryan, Turabdin'in Beth E'nem'in Köyü'nde dünyaya geldi. Bu köy Kiwax yakınlarında bulunuyordu. Bu köyde Abdal Ağa adında zalim bir ağa bulunuyordu. Abdal Ağa'nın yanında Süryani bir yaveri bulunuyordu. Bu yaver, kirvesi olduğu ailenin kızını seviyordu ve bu Süryani kızla evlenmek istiyordu. Dini yasa gereği Süryaniler, aralarında kirvelik bağı (vaftiz sırasında çocuğu kucağına alan kişiye vaftiz annesi veya babası denilir, bu ifade yöresel olarak kırve olarak ifade edilir) bulunanlarla evlilik bağı kurulması yasaktır. Bu yüzden dini otorite konumunda Mafiryan, yaverin bu evlilik talebini kesin bir dille ret eder. Bu durum Abdal Ağa'ya iletilir. Bu evliliğin gerçekleşmesi hususunda Mafiryan'a yaptığı bütün baskılara rağmen istediği sonucu elde edemez. Mafiryan böyle bir evliliğin dinen caiz olmadığını kendisine bildirir. Abdal Ağa bu sorunu Cizre'deki Emir Muhammet Bey'e ulaştırır. Emir Muhammet, Mafiryan'ı yanına çağırır. Mafiryan Cizre'ye gider. Mafiryan,

Emir'i kendine (evlenmek için) ikinci bir kadın almak ister. Mafiryan[21], Emir'e, "Bir karın var zaten, ikinci bir kadınla evlenmen gerekmez," diye söyler. Emir, Mafiryan'a cevaben, "Bir şey olmaz, bunu da alacağım," demiş. Mafiryan: Hayır olmaz, olmaz," demiş. İşte bu yüzden Lawıj'i kaleme almış.

Lawıj şöyle söyleniyordu:[22] Lawıjın ilk beş beyiti şöyledir.

Emir'in huzuruna çıkmadan önce bazı hainler, Emir'e, Mafiryan'ın etli ve yağlı yemekler yemediği ve din dışı şarkılardan hoşlanmadığı bilgisini verirler. Mafiryan ve Emir Muhammet Bey arasında uzun bir görüşme yaşandıktan sonra, Mafiryan'dan dini olmayan ve içinde kadından bahsetmeyen bir türkü söylemesini ister. Bu arada Mafirya'nın önüne bol etli ve yağlı yemek getirilir. Mafiryan hazırlanan komplonun farkına varır ve Emir'e, "Sayın Emirim Muhammet Beg, ben bu yemeğe..." Eliyle yemeğin üzerine haç işareti çizerek, "...neresinden başlayayım? kuzeyden mi, güneyden mi, doğudan mı yoksa batıdan mı olsun?" der. Haçın gücüyle yağlı yemekler sebzeli yemeğe dönüşür. Yemekten sonra Emir, Kürtçe bir şeyler söylemesini ister. Mafiryan hemen Lawıj'i kaleme alır ve yazdığını okumaya başlar. Sonunda "Mir, u faqir, u xizan l bale yek hesaba" (onun -Tanrı'nın- yanında Emir'in, yoksulun ve kimsesizin saygınlığı birdir) dediğinde, Emir'in yüreği yumuşar. Mafiryan'dan hoşlanan Emir, ona saygınlıkla yaklaşır, Mafiryan'a hediyeler takdim eder. Mafiryan, Emir'in yanından ayrılıp salimen köyüne dönmek için yola çıkar. Yolda Abdal Ağa tarafından kurulan pusuda feci bir biçimde öldürülür. Nâşı, Sorino'daki Mor Dodo Kilisesi'nde toprağa verilir. *Eno Merli Hori İbrahim Hajjo Madcarle*, Nsibin Yayınevi, 1995, İsveç, s. 104-105.

21 Mafiryan, Süryanicesi Mafiryonu, Süryani Kilisesi'nde, patrik yetkisine sahip yönetsel bir ruhbanlık kategorisini ifade eder. Mafiryan, patrik tarafından kutsanarak atanır. Kilise hiyerarşisinde patrikten sonra gelir. Bu uygulama sadece Süryani Ortodoks Kilisesi'nde bulunmaktadır.

22 18. yüzyılda Mafiryan Şam'un, 51 beyitten oluşan uzun bir şiir yazdı. Şiir Süryanice harflerle Kürtçe okunur. Bkz. Çiyan Gabar, *Süryani-Kildani (Asurlar-Aşuri) 1*, Weşanxaneya Çand, 1993, s. 29

Göklerde duyulan bu ses gürültüsü ve curcuna ne anlama geliyor. Borazan ve zurna sesine benziyor. Bazıları diriliş olduğunu, bazıları da dünyanın sonunun yaklaştığını söylüyorlar.

Saksafon ve boru sesi göklerden geliyor. Yer ve gök sarsıldı. Bu ses ölülerin kulağına da düştü. Ruhlar bedenlerle birleşti. Diriliş sesi onları uyandırdı. Bahar mevsiminde filizlenen ot gibi yeşillendiler.

Lo ev çi deng û heydane ev çi gurgura ji ezmane tê, dişibe dengê zırne û borizanê. Hın kes dıbêjın dengê qıyametê ye, hın kes dıbêjın dengê axir zaman e.

Dengê sitruh û bokil ji ezmane tê, erd û ezman hejiya. Ev deng kete guhê miriyan û rih û beden bûn yek. Xûnava qiyaqmetê bi ser ve bariya û şîn bûn wek giha ya kun dî biharê de şînte.

Lo insanê cehel! Berê xwe bide ezmane, tê bibînî çi qas şîn e. Hizir bike ku dinya çawa dizîvire, hemû stêrk direngînin. Ji Xudanê kerem e ku ev nizam li hêwa ava kiriye, şikir bike. Le gelek heyf e ev. Halê ne ku em ketine nov.

Dibejin ku, di axir zeman de wê erd û ezman li nov hevk bikeve. Nizama felekê sist bûye stêrk ji ciyen xwe leqîjane û dike bihevin. Gelek hayf e ev şêriahî rihan, gûl û çiçekan. Ji berk u ewan ewan rengê xwe yen ku e xweşik avetin û wek maviyên ku xwe vêtibin reşayê, mirin.

Dema ku Xuedê teala hat ku hikimli dinya bike, wê deftera boşî û xerabîyan li ber melayeketan veke ü bixwîne. Dema mîn bînin huzura civakê, ji bo ku ez ê bêçare bimînim, weyli halê min. Ez nizanım ku ji bo rihê xwe çi berivê bidim, tu xwedayê mezin î û miriyan dihebînî.[23]

Ey cahil insan! Yönünü göklere yönelt, ne kadar masmavi olduğunu görürsün. Dünyanın nasıl döndüğünü düşün, bütün yıldızlar rengârenktir. Bu düzeni kurana ve dönüştürene şükret. Fakat içine düştüğümüz duruma çok acıyorum ve hayıflanıyorum.

Diyorlar ki, son zamanda gök ve yer birbirine karışacak. Çark düzeni gevşemiş, yıldızlar yerinden sarsıldı ve düşmek üzeredir. Yeşilliğe, çiçeklere ve her türlü güllere çok hayıflanıyorum. Çünkü bunlar o güzel renklerini attılar ve karaya atılan balıklar gibi öldüler.

Yüce Allah dünyaya hükmetmek üzere geldiğinde, iyilik ve kötülük defteri insanlar ve melekler önünde açılıp okunacaktır. Beni o toplumun huzuruna getirdikleri zaman çaresiz kalacağımdan dolayı vay başıma. Ruhum için cevap vereceğimi bilmiyorum, sen güçlü Allahsın, ölülere rahmetinle şefkat et.

23 Çalışmamızda kullanılan metnin Süryaniceden Kürtçeye okunuşu Horepiskopos Gabriyel Akyüz, Kürtçe yazılım redaktesi Fahriye Adsay tarafından yapılmıştır.

Basıbrina Xoş Gunda da şöyle söyleniyor:

Basıııııbriiiiina xoooooş gunda
Ereeeebaaane di binde,
Kiwex çiya ki bilinda
Der Emere je wir da[24]

Bunları da makamlarına uygun bir şekilde söylemiştim. Bu Lawıj şiirini, Mafiryan Şam'un kaleme almıştı. Basıbrina Xoş Gunda'yı ise ben kaleme aldım. Patrik Afrem'ın yanına gittiğimde benden bunu söylememi isteyince ona söylerdim. Ayrıca, Qahfe Cımcım[25] diye bir şiir daha vardır. Bunu da Mafiryan Mor Şam'un kaleme almıştı.

Her yıl üç aylığına Midyat'tan Adıyaman'a (Hısno d Mansur) gidip orada yaşayan Süryaniler için dini görevleri yerine getirirdim. Çünkü Adıyaman'daki papaz vefat etmiş ve kilisenin dini görevlerini üstlenecek din görevlisi de yoktu. Adıyaman Kilisesi'ne yakından ve uzaktan gelen Süryaniler, beni tanımış ve takdir etmişlerdi. Bu yüzden de Adıyaman'daki Süryani topluluğu, Piskopos[26] Hanna Dolabani'ye yazılı bir başvuruda bulunarak benim, Adıyaman Kilisesi'ne papaz olarak atanmam talebini sunmuşlardı. Bu durum gündemde iken, Adıyaman'a gidiş gelişlerim sırasında uğradığım Diyarbakır'daki Süryani cemaatiyle de tanıştım.

Dini görevlisi bulunmayan Diyarbakır Meryem Ana Süryani Kilisesi cemaatı de benim kendi kiliselerine atanmam hususunda piskoposluğa başvurmuştu. Piskopos Hanna Dolabani, benim Diyarbakır Meryem Ana Süryani Kilisesi'ne papaz gö-

---

24 Basbirin güzel koydur/Erebane onun altındadır/Kiwex yüksek bir dağdır/ Deyrulumur onun berisindedir.

25 Bu şiirin yazarı belli değıldir.

26 Piskopos Metropolit anlamında kullanılır. Metropolit, Yunanca (Mitropolitis) şehır idaresinin başındaki kişi anlamındadır. Kilise hiyerarşisinde patrikten sonra gelen, ruhanı ve idari yetkıleri bulunan makamdır. Patrik, metropolitler arasından seçilir.

Adıyaman Hatırası 1953

revlisi olarak atamamı yaptı. Bir yıl sonra Diyarbakır Meryem Ana Kilisesi'nde de çocukların dini eğitim alabilmeleri için okul kurdum. Bu okulda okumaları için cemaatin kız-erkek çocuklarını topladım. Bu okulun tanıklarından biri de, henüz rahip olan Severiyos İshak Saka olmuştur. Diyarbakır'a, Musul Ruhban Okulu'ndan birlikte getirdiği on iki öğrenci de bu okulda kısa süreli de olsa eğitime tanık oldular.

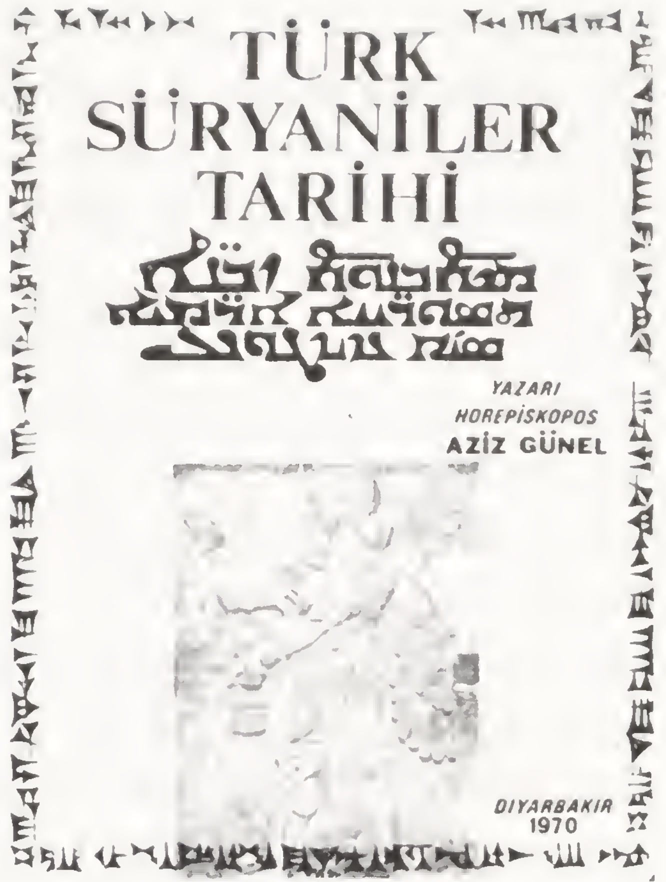
Diyarbakır'da 1957'den 1975 yılına kadar yaklaşık olarak on sekiz yıl aralıksız olarak papazlık görevinde bulundum. Bu görevimde dini hizmetlerin yanı sıra sosyal olarak da çalışmalarımı, hem Diyarbakır'da ve hem de Diyarbakır dışında da geliştirmeye devam ettim. 18 Aralık 1957 tarihinde Diyarbakır Meryem Ana Kilisesi'ne papaz olarak atandım. Başlangıcında tatsız olaylarla

karşılaştımsa da çok güzel anılarım da oldu. 1966-67 yıllarında Diyarbakır'daki Gazi İlkokulu ve 1968-69 yıllarında da Akşam Ticaret Lisesi'nde Okul Aile Birliği başkanlığı yaptım. Her çalışmamı başarıyla yerine getirdim, bu yüzden de hem cemaat içinde, hem de cemaat dışında sevilip sayılmıştım. Diyarbakırlılardan büyük saygı gördüm. Özellikle de Diyarbakır'da görevli bulunan valilerin, doktorların, öğretmenlerin, emniyet yetkililerinin ve hatta üst düzey askeri yetkililerin takdirini kazanmıştım. Başarılarım nedeniyle beni birçok önemli kişi ve kuruluş tanımıştı.

Benden önce Diyarbakır'da görev yapmış olan Süryani papazlar, bir yıl veya daha kısa süreyle bu görevlerinden ayrılmışlardı. Nedeni de, Diyarbakır'daki Müslümanların ruhbanlara ve kiliseye yaptıkları saygısızca davranışlardı. Buna karşılık, tam on sekiz yıl bu görevimde sabırla bulundum, birçok kişinin kilise içinde ve dışında sevgisini kazandım. Sevgisini ve dostluğunu kazandığım kişiler arasında valiler, kumandanlar, yargıçlar ve doktorlar olmuştur. Bu durum öğretmenlere ve emniyet müdürlerine ve din görevlilerine kadar uzanmıştı.

Yaptığım çalışmalardan dolayı cumhurbaşkanları da beni çok takdir etmiş ve sevmişlerdi. Cemal Gürsel, Cevdet Sunay, Fahri Korutürk'ü örnek verebilirim. Bunların tek tek ziyaretlerine gittim onlarla tarihi konuları konuşurdum. Bu yetkililere Süryanilerin özel sorunlarını sunar ve çözümüne yardımcı olmalarını sağlardım. Bu devlet büyükleriyle özellikle Araplara ve Müslümanların peygamberine Süryanilerin neler yaptıkları, Süryanilerin Müslümanlara Kur'an'ın nasıl okunmasını ve yazılmasını öğrettikleri konularında sohbetlerimiz olurdu. Osmanlılarla Süryaniler arasında yapılan uzlaşının ve benimde çok sevdiğim Atatürk'le ilgili düşüncelerimi onlara aktarırdım. Bu yüzden de ileri gelen devlet adamlarının talebiyle, Türkçe bir "Süryani Tarihi" kitabını kaleme aldım.

Bu kitabın adını da *Türk Süryaniler Tarihi* koymuştum. Amacım Türk okurlarına Süryanilerin Arap-İslam âlemine ne kadar iyiliklerde bulunduklarını anlatmak ve ilgi duyanların Süryanilik konularında araştırmalar yapmasına yardımcı olmaktı. Bu çalışmaya başlarken ilk amacım, Diyarbakır Meryem Ana Kilisesi'nin bir tarihçesini yazmaktı. Ancak çalışmalarım ilerledikçe elde ettiğimiz geniş malzemeyi dikkate aldığımda bunun daha hacimli bir çalışma olmasına karar verdim. Bu eserin hazırlanması çalışmalarına 1964 yılında başladım, 1969 yılının başında bitirdim ve 1970 yılında kitap olarak basılmasına muvaffak oldum. Bu çalışmamda Süryanilerin Müslümanlara ne tür iyilikler yaptığının ortaya çıkmasını istiyordum. Süryaniler, yaptıkları bu iyiliklerine karşılık olarak da, Türkiye toplumunda sevilsin ve sayılsın istiyordum. Bu çalışmalarım sayesinde cumhurbaşkanları tarafından, "teşekkürname" ile takdir edildim. Bunlar, bugün elimdeki toplu belge dosyası içinde yer almaktadırlar.

16 Mayıs 1969 Cuma günü, Başpapaz (Horepiskopos) olarak ruhbanlık görevimde yükseltilme kararı alındı. Bu atama töreni, Deyrulzafaran Manastırı'nda, Metropolit Hanna Dolabani eliyle yerine getirilecekti. Ancak, bu sırada metropolit hastalanmış ve yatıyordu. Atamadan önceki günün akşamı, metropolit geleneksel dualarını yaptı. Ertesi gün erkenden başpapazlığımın onanması için takdis törenini yerine getirmesi gerekiyordu.

Tam bu sırada, yani 15 Mayıs akşamı, Metropolit akşam dualarını yaptığı anda, Mardin'den ona şu mesaj iletildi: Yarın sabah

Kudüs'ten Metropolit Mor Diyoskoros Luka, Nusaybin'e ulaşacak. Bu kent bilindiği gibi bir sınır kentidir. Nusaybin'den Kudüs Metropoliti'ni karşılamak için birilerinin onu alıp manastıra getirmesi gerekiyordu. Onu Nusaybin'den almak için arkadaşım Gabriyel Allaf'la[27] birlikte yola çıktık. Metropolit Diyoskoros Luka'yı Nusaybin'den alıp Deyrulzafaran Manastırı'na geldik. Misafirin manastıra ulaşmasına çok sevinen Hanna Dolabani, Mor Diyoskoros'u buraya ulaştıran Tanrı'ya övgüler dizdi. Bana şöyle demişti: Ey Peder Aziz! Şu an çok sevinmen gerekiyor. İşte Kutsal Ruh sana, hastalığım nedeniyle, yerime atamanı yapacak birini yolladı. O seni başpapazlığa atayacak. Tanrıma sunduğum talep ve dualarım kabul gördü, yerine geldi. Dedi. Ertesi gün Mor Diyoskoros Luka, beni Diyarbakır'daki Meryem Ana Kilisesi'ne Başpapaz (Horepiskopos), Gabriyel'Allaf'ı da Metropolit Vekilliği'ne atadı.

1975'de İstanbul'da görevli bulunan Başpapaz Samuel Ezber[28] aynı zamanda Patrik Vekilliği görevinde de bulunuyordu; ben de bu sırada, Ankara'da cemaatimize ait vakıflarla ilgili sorunlarla ilgileniyordum. Talep üzerine, Ankara'daki Meclis Vakıflar Kurulu'na bazı konular için başvurmuştum. Bu konuda İstanbul'daki (Süryani Ortodoks) kilise için Ankara'da vakıflarla ilgili bu sorunu çözüp Diyarbakır'a geri dönecektim. Bu vakıflar konusunun içinde kiliselerin binaları, onlara bağlı ev, dükkân ve benzeri yerlerin tescillenmesi bulunuyordu. Tüm bunları İstanbul'daki Süryani Kilisesi için halletmiştim. Bu konularla meşgul olurken bana Diyarbakır ve İstanbul'dan telefonlar gelmişti. Aldığım haber şuydu: "Bu sabah Patrik Vekili Samuel Ezber aramızdan ayrıldı, vefat etti, İstanbul'a gelmenizi ve cenaze törenine katılmanızı diliyoruz."

---

27 1913 yılında Mardin'de dünyaya geldi, 1943-1985 yılları arasında önce rahip, daha sonra başrahip oldu.

28 1924 yılında Mardin'de dünyaya geldi, 1949-1975 yılları arasında İstanbul'da papazlık görevinde bulundu.

Bu vefat olayı nedeniyle, daha başka yerlerden de dini görevliler bu törene katılmak üzere davet edilmişlerdi. Beyrut'tan Mor Athanasiyos Afram Pavlos ve Patrik[29] Iğnatiyos Yakub III (Şam'dan) törene katılmak üzere İstanbul Kilisesi'nde hazır bulunmuştu. Süryani Kadim Ortodoks Patriği, Samuel Ezber'in ölümünden sonra, boşalan dini görev için beni takdir buyurarak İstanbul'a atadı ve gerekli sözleşmeyi ben de imzaladım. Böylece on sekiz yıl boyunca Diyarbakır Meryem Ana Kilisesi'nde devam eden hizmetlerim sona erdi. Dini görevleri yerine getirmek üzere İstanbul'a gittim. Bu durum emekliliğime kadar sürdü. Görev yerim İstanbul'daki (Süryani) Meryem Ana Kilisesi'ydi. Bu görevim de büyük bir sevgi ve uzlaşı içinde devam etti. Bu sıra, başta metropolit olmak üzere diğer yönetici kadro ve topluluk tarafından sevildim ve sayıldım. Toplum için yapılan birçok oturum ve toplantılarda, uzlaşı ve birlik anlayışının hâkim olmasına çalıştım.

Kendi kalemimle tam elli iki kitabı yeniden yazarak çeşitli kilise ve manastırlara gönderdim. Bunları çeşitli yerlerde dağınık olan Süryani kiliselerinin gereksinimine sundum.[30] Örneğin Tür-

---

29 Patrik, Süryani Kadim Ortodoks Kilisesi hiyerarşisinde sonrası olmayan en üst ve en yetkili dini makamdır.

30 Suriye Humus Metropoliti Mor Milatios Barnaba için, *Muşe Bar Kifo* adlı eser; Suriye Humus doğumlu ve ABD'de görevli bulunan Papaz Abdulahad Domato için *Madidono* ve *Anafura* (Ayin Kitabı). Suriye Kamışlı'da bulunan Şammas Gabriel Qaşo-Aho'ya *Şur'ofo* (Gramer), *İthiqon* (Güzel Ahlak), Abd-Yeşu, *Ktobo da Safir Dubore* (Güzel Davranışlar), *Şhimo* ve *Tıkso d Kohne* (Haftalık Dua), *Mimro d Mardutho*, *Ktobo da Şbihotho* (Rahipler İçin Dua). Suriye Kamışlı'da İsa oğlu Anter için *Şbihotho-Şhimo* (Rahipler İçin Haftalık Dua). Suriye Kamışlıda bulunan Mor Yakup Kilisesi'ne yazdığı büyük oruca dair *Husoyo* (Dua, Yakarış), *Fanqitho* (İlahi), aynı kiliseye ait Horepiskopos Melki'ye ithaf edilmiş I. koroya dair *Şhimo* (Haftalık Dua) kitabı, aynı kiliseye ait Mecit Asfar'a ithaf edilmiş II. koroya dair *Şhimo* (Haftalık Dua) kitabı. Kamışlı'da ikamet eden Şükrü Kawme için Türkçe, Arapça ve Süryanice dillerinde yazmış olduğu *Mdohe* (Şammaslar İçin İlahi) kitabı. Kefri Köyü Mor Yakup Kilisesi için *Qudoş Cito* (Kilise Kutsama Dua), aynı kilise için *Husoyo* ve *Şhimo* kitapları. Kıllıt Köyü Kilisesi için *Şhimo* kitabı;

kiye, Suriye ve Amerika gibi yerlere gönderdim. Kamış kalemimle, Heraklice[31] yöntemine göre İnciller, günlük, haftalık, aylık ve yıllık olan dua ya da ayin, vaftiz, ölüm, evlenme ve anafura gibi kitapları yazdım. Kilise babalarının kaleme aldığı felsefi ürünleri, ilahileri, şiirleri ve benzeri gibilerini de yeniledim. Bunlardan hatırlayabildiklerim Bar-Hebreus (Abul-Farac), Muşe Bar-Kifo, Bar-Salibi ve Suruçlu Malfono Mor Yakub gibi şahsiyetlere ait eserlerdi. Bu eserlerin çeşitli dilbilgisel tarzdaki yorumlarını da yaptım. Bunları kilise ve bazı kişilerin istemi üzerine yapıyordum.

Kaleme aldıklarım arasında, Mor Iğnatiyos I. Afrem Barsavmo'nun vefatı üzerine uzun bir şiirim başta gelmektedir. İki yüz seksen beyitli bu şiirim yedi kısımlık ve yetmiş defter sayfasıdır. Bu şiirim, Klasik Süryanice alfabesinin ilk harfi olan Olaf (A) ile başlıyor ve Taw (T) harfiyle sona eriyor. Daha sonra T'den başlayıp A'ya kadar gerisin geriye yine sürüyor ve noktalanıyordu. Bu şiiri Mor Afrem, Mor Yakub ve Mor Balay'ın şiir ölçüsüyle yazdım. Bir de Nuh'la başlayan eski Süryanilerin tarihini (*Türk Süryaniler Tarihi*), bugüne kadar geçen tarihi olayları anlatmaya çalıştım. Bunu Türkçe yazdım. Yine bazı dinsel, siyasal ve toplumsal yayınlar yayınladım. Bunları seçmeler türünde eski sözlü ve yazılı kaynaklardan derledim. Bunlar arasında teorik

---

İdil ilçesindeki kilise için *İşhim* kitabı; Aynwert Kilisesi Papazı Samuel için *Anafura* kitabı; Arnas Köyü Mor Kıryakos Kilisesi için büyük oruca dair haftanın günlerine ait I. ve II. korolar için *Fankqitho* kitabı. Midyat'ta bulunan Horepiskopos Numan Aydın için *Mnorath Qudişo* kitabı; Midin Köyü Kilisesi için *Şhımo* kitabı. Basbirin Köyü Kilisesi için *Anafura* kitabı; Sederi Köyü Kilisesi için *İşhım* kitabı. Kfarze Köyü Mor İzizoyel Kilisesi için *Mbadyono*, *Cmodo* (Vaftiz), büyük oruca dair "*Husoyo*, *Kandelo* kitabı. Diyarbakırlı Selim Palah için *Medibo* kitabı.

31 Mor Tuma Harqeloyo, Harqel'de dünyaya geldi. Harqel, Hısın-Mansur'a (Adıyaman) yakın, ünlü bir yerleşim yeridir. Mor Tuma dört İncil'i sade bir dille 508 yılında bir kitap haline getirmesinin yanı sıra içinde geçen tatil ve yortu günlerinin düzeltisini yaptı. Onun bu sanatına, tanrıbilimin yazınsal dünyasında Heraklice denilmektedir.

düşünürler de yer alıyor. *Yezidilerin Tarihi*'ni de, yani şeytana tapanların kitabını yazdım. Bu kitapta Yezidilerin köken olarak, İran'ın Yazda adında bir yerinden nasıl geldiklerini ve bu addan "Yezidiler" adının nasıl geldiğini anlatıyordu. Bu yapıtı da Türkçe kaleme almıştım.

Bunların dışında Türkçe olarak *Öğütler* adlı kitabı kaleme aldım. Bu çalışmam, kilise okulunda eğitim verdiğim sırada, öğrencilerime verdiğim öğütleri içeriyordu. Bir başka çalışmam da yirmi dört tane şiirin yer aldığı bir kitapçıktı. Bunlar sevgi ve tövbe üzerine yazılmıştır.

Brezilya'da yaşayan Abrohom Gabriyel Şavme'nin[32] Süryanice olarak kaleme aldığı, *Süryanilerin Kültürü* adlı kitabını Türkçeye çevirdim. Yine Mor Gabriyel Manastırı üzerine, Mor Afrem şiir ölçüsüyle Kürtçe olarak kaleme aldığım çift beyitli bir şiir yazdım.

Türkçe ve Süryaniceyi iyi derecede konuşurum. Kendi adıma girişimde bulunduğum tüm yararlılıklardan onur duyuyorum. Herkese karşı saygı ve sevgi besledim. Hem iyi niyetli ve hem de kötü niyetlilere karşı bunu yapardım. Herkese merhametle davranırdım. Cömertliği seven bir kişiliğim vardır. Çok güzel bir ses tonuna sahip olduğum söylenir; ayin sırasında dua ve ilahi okumalarımda dinleyiciyi hüzünlendirdiğimi fark ederdim. Tanıdıklarına, yakınlarına güvenen biriyim. Bu yüzden bu tanıdıklarım tarafından sevilip sayıldım. Hem yakın ve hem uzak olan yakınlarım da beni çok sever ve sayardı. Sigara içmeyi çok severim. Hâlâ da çok kullanıyorum. Bir hataya düştüğümde çok üzülürüm ve hemen ardından pişmanlık duygularım gelişir. Ardından özür dileme ve semahım (af etme isteği) gelir. Ve beklemeden, Yan-

---

32 1913 yılında Midyat'ta dünyaya geldi. Sayfo sırasında ailesini yitirdi. Adana'da Süryani Öksüzler Okulu'nda okudu. Buradan Filistin'e ve daha sonra Brezilya'ya gitti. Burada birçok yapıtı Klasik Süryanice ve Arapça olarak kaleme aldı. Bunlar arasında *Mardutho d Suryoye* gelmektedir. Adı geçen bu kitap, bu serinin ilk kitabıdır. Serinin tamamı 20 tanedir. 1996 yılında vefat etti.

lışlık yaptım, kusuruma bakmamanızı diliyorum, derdim. Sözünde duran biri olarak tanındım. Gönlümde intikam ve kıskançlık güden sözleri asla barındırmadım. Parayı sevmezdim, çünkü ne cebimde ne de evimde param yoktu. *Azı olduğu kadar çoğu ile de yetiniyordum.* Hiçbir maddeyi artıramadım. Her yoksula açık elimi uzattım ve hizmet sundum.

Benim dört tane erkek ve üç tane de kız çocuğum var. Erkekler on iki yıllık eğitim aldılar. Aralarından en küçüğü Avusturya'da üniversite okudu. Adı Orhan'dır. Süryanice, Türkçe ve Almanca dillerini biliyor. En büyük oğlum İskender bir Türk kızı ile evlendi, iyi bir terzidir. Birkaç yıllık evlilikten sonra eşinden boşandı. İkinci oğlumun adı Nuri, evli ve iki çocuk babasıdır. Diyarbakır'da bulunan Pirinçlik-NATO tesislerinde sekreter olarak çalıştı. İngilizce ve Süryaniceyi çok iyi biliyor. Bunların yanı sıra Almanca ve Arapçayı da bilir. Üçüncü oğlumun adı Davut'tur. Bu da evlidir. Bildiği diller İngilizce, Süryanice ve Almancadır. Hem sekreterlik ve hem de fotoğrafçılık yapar, aynı zamanda iyi bir teknik ressamdır ama şu an terzilik yapıyor. Büyük oğullarım Almanya'da, küçüğü de Avusturya'da kalıyor. Kız çocuklarım da İstanbul'da evlidirler.[33]

Eşim Mahbe Hanım ile tam atmış iki yıl birlikte yaşadık. Şu an hanımım yetmiş yedi yaşındadır. Çok yumuşak huylu bir hanımdır. Sadece Süryanice konuşabilmektedir.[34] Eşim, birlikte yaşadığımız süre içerisinde adımla hitap etmedi, bana "Bavo İskender" (İskender'in babası) diye hitap etti, bu bizim geleneklerimizde eşe duyulan saygının bir ifadesidir. Kitapsever, okuma ve yazmayı çok seven bir kişiliğe sahibim. Bu sevgim su ve ekmekten daha fazladır. Evdeki kitaplığımdaki kitapların sayısı dört yüzü aşmaktadır. Bir de yirmi dosyaya yakın yazılmış çeşitli mektuplarım, yazışmalarım var. Bunlar Süryani ve Süryani olmayan insanlarla yapılmış yazışmaları içermektedir. Benim yanımda

33 Bkz. Aziz Günel'in soyağacı.

34 Mahbe Günel, 7. 11. 2007 tarihinde vefat etti.

Aziz Günel ve eşi Mahbe Günel

unutulmuş hiçbir şey yoktur. Bu yüzden bana gönderilen veya benim gönderdiğim tüm yazıları düzenli bir biçimde yanımda sınıflandırarak bulundurmuşumdur. Dini göreve atandığım günden bugüne kadar... Toplam yedi bin dört yüz kırk bir ayin sundum. Avrupa'ya iki defa yolculuk yaptım. Kitaplıkları gezdim. Bir defalığına Benelüks'e de gittim. Her halktan tanıdık bilim adamı dostlarım vardır.

Rakı ve şarabı içki olarak kullanmadım. Ziyaret sofralarında ahengi bozmamak için, davetlilere katılmak amacıyla bu içkilerin tadına dokunmuşumdur. Çocukları çok severim. Hayvanları çok severim. Güzel kokulardan hoşlanırım. Yeşilliği ve çiçekleri ise sınırsız severim. Hoş olmayan konuşmalardan bile hiç sıkılmıyordum. Bana küfür dahi savrulsa, kızmazdım. Hiçbir kimseden de korkum yoktur. Yerinde durgun, sağlıklı, iyi niyetli ve çok yumuşak yapılıyımdır. Gülünecek konuya güler ve güldürürdüm. En çok sevdiğim de gülmekti, çünkü insanın yaşamını uzattığına inanıyorum. Bu yüzden de yüz rengim asla solmadı. Hem iyi ve hem de kötü yanlarım olduğuna da inanırım. İyi yanlarımın kötü yanlarıma karşılık daha ağırlıklı olduğuna inanıyorum. Bunların tümü görüp geçirdiklerimdir.

1914 Sayfo (Kılıç) Yılı

Turabdin'de Sayfo, 1914 yılında başladı ve 1915 yılında da devam etti. Bundan birkaç yıl önce, aslında Sayfo'yu Yezidilere yapacaklardı. Onların yerine 1914'de bu Sayfo Süryanilere yapıldı. Bu tarihte Süryaniler her yerde öldürüldüler. Sayfo, önce Ayn-Wardo Köyü başta olmak üzere, tüm Turabdin'de başladı ve daha sonra Süryanilerin yaşadığı yerlere yayıldı. Süryanilerin bir bölümü öldürüldü. Kurtulan Süryaniler Ayn-Wardo'ya ulaşıp burada kaldılar. Gallo Şaboların[35] Ayn-Wardo'ya sığınan Süryanilere çok yardımları dokundu. Daha sonra Şaboiar, Çelebiyo'dan[36] yaşanan bu acıların sona erdirilmesi için bir şeyler yapmasını istediler. Çelebiyo Ağa, tüm Turabdin'in tanınmış bir ağası ve Çelebiyo aşireti başta olmak üzere tüm aşiretin lideriydi. Aynı zamanda tüm Turabdin coğrafyasının tanınmış bir ağasıydı. Süryaniler, ona, "Bu katliamın durdurulması için bir şeyler yapmanı istiyoruz. Bizden ne istiyorlar? Bizler ne Yezidi, ne de Musevi'yiz. Biz Süryani'yiz," diyerek ondan yardım talebinde bulundular. Daha sonra, Ayn-Kaf'deki Şeyh Fethullah'a[37] bilgi verildi.

---

35 Gallo Şabo, 1875-1966 Ayn-Wardo'da Türk, Kürt ve Mıhallemı saldırganlara karşı direnişi orgütleyen lıderlerden biridir. Daha geniş bilgi için bkz Gaunt David, *Katliamlar, Direniş, Koruyucular*, Belge Yay. İst. 2007.

36 Sayfo sırasında Çelebıyo cezaevınde bulunuyordu. Daha geniş bilgi için bkz. Gaunt David, *Katliamlar, Direnış, Koruyucular*, Belge Yay. Ist. 2007.

37 Mıhallemı kokenlı Şeyh Fethullah, 1873-1947. Ayn-Wardo (Gülgöze) direnişı sırasında, Doğu Batı Suryanilerinin sonsuz güven duyduğu arabulucu tek kışıydı. 1915 yılında Birinci Dünya Savaşı sürerken, Midyat İlçesi Gülgöze Kovu ve çevresinde yoğun şekilde yaşayan Süryaniler, Ruslarla işbırliği yaptıkları gerekçesıyle ası çeteler ve bazı aşiretlerin baskını ve saldırısıyla karşı karşıya kalmış Suryanılerin toplandığı bu köy ve çevresi savaş meydanına donmuş. Bu durum uç av sürmüş. Süryaniler, Gülgöze'ye sıkışıp kalmışlar. Suryanılerın ımdadına, bolgenin o dönemdeki en önemli Müslüman din adamı olan Şeyh Fethullah Hamidi arabulucu olarak duruma müdahale etmiş. Görüşmeler, pazarlıklar sırasında Süryani cemaatinin yanında yer almış, fetvalar yayımlamış. Ayrıca Şeyh Fethullah Hamidi, anlaşma sağlanıncaya

Çelebiyo Ağa ile Ayn-Kaf'dan Şeyh Fethullah'la birlikte Ayn-Wardo'ya geldiler. Burada Çelebiyo, Şeyh Fethullah'la birlikte "Sayfo" konusuna son nokta koydular. Geriye kalan Süryaniler de böylece kurtulmuş oldular. Şeyh Fethullah, Mıhallemi'ydi. Sayfo sırasında Süryanileri yapılan bu saldırılardan Şeyh Fethullah, Çelebiyo ve Serhanolar[38] kurtarmıştı. Bunun dışında bir şey anımsamıyorum.

Şeyh Fethullah Hamidi

Sayfo zamanında babamın babası Maravge'yi, Kfarze Kilisesi'nden dışarı çıkarmışlar. Onu Hah'la Hanika Köyü arasındaki yolda öldürmüşler. Sonra cesedi, Hah'daki Meryem Ana Kilisesi'ndeki avluda toprağa verilmiş. Dedem Maravge aynı zamanda İncil Okuyucusu bir diyakozdu.

Çelebiyo ve Serhano, yöremizde tanınan önemli ağalardandı. Her ikisi el ele verip Süryanilerin öldürülmesine karşı koydular. Süryanilerin öldürülmesini istemediler. Çünkü Süryanilere, Hazreti Muhammet bir sözleşme (ahit) vermiştir.

---

kadar, "güven bağı oluşsun" diye, oğlu Şeyh Siracettin'i Süryanilere rehin bırakmış. Bu tavır, Ayn-Wardo (Gülgöze) Köyü'ndekiler ve karşı taraf için önemli bir uyarı olmuş. Şeyh Hamidi ardından hemen Diyarbakır'a geçerek, yetkililerden olayın sonuçlanmasını sağlayacak belgeyi almış ve olaylar böylece sona ermiş. Mıhellemi olan Şeyh Fethullah Hamidi, Güneydoğu Anadolu'da yaşayan Süryaniler için bir kurtarıcı olarak bayraklaşmıştır. Yörede yaşayan Süryani ve Müslümanlar tarafından büyük saygı ile anılmaktadır. Daha geniş bilgi için bkz. Gaunt David, *Katliamlar, Direniş, Koruyucular*, Belge Yay. İst. 2007.

38 Serohano, bu sırada cezaevindeydi. Daha geniş bilgi için bkz. Gaunt David, *Katliamlar, Direniş, Koruyucular*, Belge Yay. İst. 2007.

Bu ahitnamede şöyle diyor: Süryanilere hiç kimse kesinlikle karışmayacak.[39] Çünkü Muhammet'in birçok hanımı vardı. Bunlardan en sonuncusu Süryani olan Hana'ydı. (Anna) Kendisi (Muhammet) Süryanileri, yani Aramları[40] yakından tanıyordu. Onlar (Araplar) Kur'an'ı okumasını bilmiyorlardı. Aramlar, daha Nuh zamanından beri gezgin bir topluluktu. Dünyayı geziyorlardı. Ticaret yaparlardı, bu yüzden okumayı biliyorlardı. Arapların yanına ulaştıklarında, Araplar onlara şunu söylediler: "Bize bu kitabı okumanızı istiyoruz." Onlara (Aramlara) Kur'an'ı uzattılar. Aramlar, ellerine aldıkları bu kitaba baktıktan sonra Araplara, "Bu kitap göksel ya da gökten inmiş bir kitap değildir. Onu birileri kaleme aldı," dedi. Daha sonraları Hazreti Ömer, var olan tüm Kur'an yazımlarını yanına toplattırdı. Yanına Süryanileri çağırttı, onlara, "Bana bunları okuyun," dedi. Her iki Müslüman'ın arasına yerleşen bir Süryani, Kur'anları okumaya başladı. (Bu Süryaniler) tüm bu Kur'anları okudular ve içeriklerinin tamamen yanlışlarla dolu olduğunu fark ettiler. Konuyu yanındakilere de (Müslümanlara), "Bunlar tamamen yanlışla dolu, bunlar (Kur'an) olamaz," diye açıkladılar. (Bu bilgiyi alan) Ömer, tüm bu Kur'anları yaktırır. Midyat'taki Mor Gabriyel Manastırı'na neden "Der Amar" deniyordu? Çünkü onun adını almıştı. Hazreti Ali de kendi zamanında aynı şeyi yaptı. O da geriye kalan daha başkalarını yaktırmıştı. Onlara daha sonra bu yüzden Aleviler dendi.

---

39 Daha geniş bilgi için bkz. Şer Aday, *Siirt Vakayinamesi*, Yaba Yay. 2004.

40 Araplar, Aram sözcuğu yerine, "Suryaniyun" sözcüğünü daha iyi tanıyorlardı. Bu sozcüğu, ulusal anlamda bir kavram olarak yalnız Suriye'de kalanlar için kullanıyorlardı. *Tersine bu adı Babilliler, Asurların ve hatta dillerine bile bu adı kullanmışlar.* Daha geniş bilgi için bkz. *Om assyrics, arameers, kalders, syries ursprung*, Nsibın Yayınevi, 2. basım, 2008, İsveç, s. 102.

Rahip Sargis Bahira, Hazreti Muhammet ve Kur'an-ı Kerim

Topkapı Müzesi'nde Klasik Süryanice bir Kur'an bulunduğu söyleniyorsa da bugüne kadar Süryanice Kur'an[41] görmedim. Böyle bir şey olsa, onu Bar-Salibi değil, Bar-Ebroyo çevirmiş olmalı. Ama buna karşın Süryanice bir Kur'an'ın olacağını sanmıyorum.

Sargis Bahira olayına gelince, bu çok eskilere dayanan bir anlatımdır. O, Hazreti Muhammet'in kayınbabası[42] sayılır. Sargis Bahira bir rahipti.[43] Onun yıkık bir kilisesi vardı. Bu kilisede kalıyordu. Kervancılar, Medine ve Mekke'den gelip geçen Müslüman Arap kervanları, bu kilisede[44] konaklıyordu. Bir gecelerini burada dinlenerek geçirip ertesi gün yollarına devam ederlerdi. Sargis Bahira, rahip olduğu için, bu kervancılardan, "beni bir gün bunlar öldürürler," diye çok ürküyordu.

Günün birinde bu kervancılara, Sizden dışarıda hâlâ kalan var mı? Kaldıysa onları da görmek isterim, der. Aldığı yanıt: Bir genç arkadaşımız kaldı, dediler. Onlara, Onu da çağırın, o da buraya gelsin, dedi. Onu çağırdılar. İçeri girince, Bahira ona, "Şöyle yanıma gel otur. Buraya yanıma gel," dedi. Yanına yanaştığında, gence, "Elimi öp," dedi. Elini öptü ve oturdu. Gencin anadiliyle, "Size bir şey söyleyeceğim," dedi Bahira. Sanırım bu adam bir

---

41 Bu konu için bkz. Mingana Alfons, *An Ancient Syriac Translation of the Qur'an exhibting New Verses and Variants*, Bulletin of the John Rylands Library, Vol. 9, 1925, Manchester, pp. 188-235.

42 Başpiskopos Warqa Bar-Nawwfal. Waqa, Doğu Süryani/Nesturi Kilisesi'ne bağlıdır.

43 Bu konu hakkında bkz. Şinasi Gündüz, *Kur'an Kıssalarının Kaynağı Eski Ahit mi? Yapı, Muhteva ve Kaynak Açısından Torah Kıssaları*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Yıl 1998 Sayı 10, 1998, s. 49-52.

44 Bu yer, bugün Suriye ile Arabistan arasında kalan Hawran bölgesinde yer almaktadır.

Habeş'ti. Onunla Habeşçe[45] konuşuyordu. Ya da belki başka bir dil. Genç, Ne var, dedi. Ona, "Benim kız kardeşimin[46] bir kızı var. Onun adı Hatice'dir. Onu sana vermek isterim. Onun çok parası var. Kervan sahipleriyle gidip geleceğine, onun parası ile ticaret yaparsın, kazandığın senin olacak, sana çok yeter," dedi. Genç ona, "Olsun," dedi. Sonra Hatice'ye ulaştı. Hatice'den sonra otuz dört ya da otuz iki kadın daha getirdi. En sonuncusunun adı Hana'ydı, Hana bir Süryani'ydi.

Hazreti Muhammet zamanında Kur'anlar[47] Hazreti Ali'nin bizzat kendisi tarafından toplanmışlardı. Sadece Hazreti Ayşe'nin yanında bir Kur'an kalmış. Daha başka Kur'an kalmamış. Onu Ayşe'den ısrarla istemesine rağmen alamamış. Bu Kur'an da Arapçaymış.

Atatürk'ün, verdiği bir emirle, Kur'an Türkçeye çevrilmiş. Bunun bir sayfası Arapça harflerle diğeri de Türkçe harflerle yazılmıştı. Atatürk şunu söyledi: Kur'an'ın Arapça okunmasını istemiyorum. Atatürk, ezanın Arapçanın yerine Türkçe okunmasını salık vermişti. İmam ve hocaların başlarındaki başlıkları söktürüp yerine şapkayı getirmişti. Onlara başınıza şapka koyun diye emirler verdi. Hem onlara (Müslümanlara) ve hem de bizim Süryani ruhbanlara bunu söylemişti. Ve daha sonra Atatürk, Kur'an'ın bile Arapça yerine Türkçe olmasını gerçekleştirmişti. (İlk başlarda) Kur'anın bir sayfası Arapça ve diğer yanındaki sayfayı da Türkçe yaptırmıştı. Daha ileriki bir dönemde tümünü sadece Türkçe yaptırdı. Ezanı da tamamen Türkçe yaptırmıştı. Ben Atatürk'ü bir Süryani, (yani) bir Hıristiyan olarak görüyorum. Nedenine gelince onun babaannesi bir gün şunları anlattı: "Uyurken rüyamda, uzun sakallı yaşlı bir adam görünerek bana şöyle söyle-

---

45 Doğrusu Arapça ya da Süryanice olmalı.

46 Başpiskopos Warqa Bar Nawfal'ın kız kardeşi olacak. Rahip Sargis Bahira, Başpiskopos Warqa Bar Nawfal'ın yakından tanıyordu, çünkü onun üstüydü.

47 Bu konu için bkz. Mingana Alfons, *An Ancient Syriac Influence on the Style of the Qur'an*, Bulletin of the John Rylands Library, Vol. 11, 1927, Manchester, pp. 77-98.

di: Sana bir şey söyleyeceğim, bunu evladına söyle." (Atatürk'ün baba adı Ali Rıza Efendi olup kereste ticareti yapıyordu.) Annesi, oğlu Ali Rıza'ya, dün rüyamda bana yaşlı bir adam geldi. Sakalı çok uzundu. Dünyaya bir erkek çocuğunun geleceğini, adını da Mustafa koysun, dedi. Bunun üzerine Ali Rıza, oğlunun adını Mustafa koydu. Daha sonra büyüyen bu Mustafa, babası tarafından (Dominikan) ruhban okuluna gönderildi. Burada tam altı yıl okudu. Bu okulda Süryanilerle (Hıristiyanlıkla) ilgili birçok bilgi edindi. Bu yüzden de şöyle derdi: "Süryanilere (Hıristiyanlar) kötü bir şey söylenmesini istemiyorum, korunmaları gerekir." Kitabımda da ben bu konuyu ele aldım. Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay, ben daha Diyarbakır'dayken bana, "Kitabından bir tane isterim," demişti. Ona bir tane yollamıştım.

Ankara'ya gittiğimde kitabım yanımdaydı. Ondan Cemal Gürsel'e, diğer paşalara vermiştim. (Daha sonraları) diğer cumhurbaşkanlarına, askeri yetkililere ve sivillere de vermiştim.

Gazi, Müslümanların ezanını bile (Arapçadan) değiştirmişti. İmamlar "Allah ü Ekber" dediğinde, kendisi bunu kabullenmiyordu. Bir de Arapça şöyle söylerlerdi: "Eşhüd enna la ilahe illallah ve eşhedü enna Muhammad rasul Allah." O bunların Arapça söylenmesini kabul etmiyordu ve yerine (Türkçe) "Tanrı uludur" ya da "Tanrı'dan başka tapacak kimse yoktur," denmesini istiyordu. Ve (Arapça yerine) haydi namaza, haydi duaya. Bu yöntemle Arapça ezan değiştirilmişti. Bu yüzden ben Gazi'yi çok sevmiştim. Onu *Türk Süryaniler Tarihi* adlı kitabımın başına koymuştum. Neden bunu yaptım? Çünkü bu adam Hıristiyan'la Müslüman'ın arasında ayrımcılık yapmıyordu. Ben de ayırım yapmadım. O (Mustafa Kemal) bunu söyledi: Türkiye toprakları üzerinde yaşayan herkes Türk'tür. Ben de bunu uygun gördüm ve işte kitabıma *Türk Süryaniler Tarihi* diye bunu başlık yaptım.

Patrik III. İlyas ve Patrik I. Afrem

Patrik İlyas, Hindistan'da vefat etmişti. Patriğin Hindistan'a gidiş gerekçesine gelince,[48] Hindistan'da yaşayan ve Süryani Kilisesi'ne bağlı olanlar Süryaniceyi tam olarak bilmiyordu. Süryanice hakkında yeterli bilgileri yoktu. Oraya, onlara Süryaniceyi öğretmek için gitmişti. Bir de onlara İsa Mesih'in inancını öğretmek için gitmişti. Daha sonra Hindistan'daki Süryani cemaatini idare etmek üzere ve dini görevleri yerine getirmek için bir Mafiryan takdis etmiştir. Mafiryan da oradaki mecliste, patriği öven bir konuşma yapmıştır. Piskopos Afrem, 1919'da Paris'e gitmişti. Söylendiğine göre oraya Paris Barış Konferansı'na katılmaya gitmiş...

Bizler, yani Süryani cemaatinden bir grup, beni diyakosluğa yükselten piskoposun yanına gittik. Piskopos Afrem'in babamı çok sevdiğini biliyordum. Çünkü piskopos, henüz rahipken,[49]

---

48 Bu sırada Deyrulzafaran Manastırı'nda öğrenci olarak bulunan Hori Gabro, olayı şöyle anlatır: Yaşım küçüktü, manastırda öğrenciydim. Bir gün vali manastıra geldi, patriğe verilmek üzere elinde bir telgraf vardı. Elindeki telgraf Ankara'dan, Atatürk'ten gelmişti. Telgrafta, valiye (Rıfat Talat Öncel) şöyle yazılmıştı: Orada bulunan o karacübbeli ruhani reis, birkaç gün içinde hemen Türkiye'den ayrılsın ve bir daha Türkiye'ye geri gelmesin, deniyordu. Tüm rahipler ve öğrenciler ağlamaya başladık. Böyle geceli-gündüzlü birkaç gün, patrik için ağlayışlarla, ayin ve dualar yapmıştık. Aynı haftada, patrik bazı Süryanilerin eşliğinde Midyat'a gitti. Buradan da Cizre'ye ve Musul'a gitti. Patrik olmazdan önce kendisi Musul'da piskopostu. Orada kalabileceğini sandı. Irak'a varışının ikinci gününde, Iraklı yerel yöneticiler bulunduğu yere geldiler. Ona, Irak'tan ayrılmanız gerekiyor, dendi. Musul'dan hemen ayrıldı, Basra'ya indi. Basra'dan da gemiyle Hindistan'a gitti. Hindistan'da başına gelen zulümler nedeniyle, orada ancak bir yıl dayanabildi, kahrından öldü. (Jan Bet Şawoce'nin Başpapaz Gabriyel Beth-Yawmo ile Haziran 2002'de yaptığı söyleşi.)

49 Rahip kavramı, kilise hiyerarşisi içerisinde yönetsel bir anlamdan uzaktır. Ancak bölgesel anlamda idarecilik makamlarında bulunmanın belirleyici bir şartıdır. Rahip, genel manada uzlete çekilmiş, kendini ibadete vakfetmiş din

Kfarze'ye babamın yanına gelmişti. Babam da Rahip Afrem'i gezdirmek için katırı olan bir Kfarzeli köylüyü onunla birlikte yollamıştı. Rahip Afrem katıra binmiş, köylü de onunla birlikte yürüyerek gidiyormuş. İlk önce Zaz Köyü'ne gelmişler. Ve Zaz'dan inmeye başlamışlar, tek tek diğer köylere gitmişler. Yola çıktıklarında, iki yolcu bilahare mola verip dinlenmişler. Bu sıra da rahip katırcıya sormuş: Evladım! İskender'e bol bol selamlarımı ilet, onu çok çok seviyorum, demiş. Katırcı demiş ki, "Ben sana da, ona da ve kendime de çok küfür savurmuşum. Beni gönderenin, katırıma binenin, ben de sizinle geldiğime..." Rahip ona, "Haydi, haydi bir şey olmaz, şimdi ayrılabilirsin," demiş. Zaz Köyü'nden ayrılan bu Rahip Afrem, daha sonra tüm Süryanilerin patriği olan Afrem I. Barsavmo'dur.

Afrem, patrik olduğunda, Rahip Barnaba ona sekreterlik yapıyordu. Yanlarına (Humus'a) gittiğimizde, Humus Kilisesi'nde Husoyo'dan, Klasik Süryanice "da tloth şocin"i okuyunca... Patrik Afrem geldiğinde, "İşte geldi! İşte patrik geldi!" diye yüksek sesle bağırıldı. Patrik, altara doğru gelip sandalyesine oturdu. Patrik yanına rahip Barnaba'yı çağırdı. Ona, "Buraya gel, Papaz Aziz, Husoyo'yu bitirdikten sonra, onu yanıma, yukarıdaki odama al," dedi.

Yanına çıktım. Burada ruhbanlara ait bir takım elbiseyi eline aldı. Takım çok eskiydi. Bölüm bölümdü. Partik eski elbiseleri atmıyordu. Bunların işe yarayanlarını yeniden onartıyordu. Onları yeni ruhban olanlara hediye ediyordu. Patrikhane'de birilerini yanına isterken ellerini birbirine vururdu. Merdivenlerden bu el sesini duyanlar hemen yanına koşarlardı. Hem bana ve hem de birlikte geldiğim piskoposa ağırlanmak için birer oda vermişti.

Ellerini birbirine çarptığında merdivenlerden çıkıp yanına geldim. Elinde bulundurduğu ruhban elbisesini giymemi iste-

---

adamı anlamında olup, en belirgin özellikleri yaşamları boyunca bekâr kalmalarıdır.

di. Israr etmesine rağmen kabul etmedim. Bana, "Haydi bana piskoposunu çağır," dedi. Onu çağırdım. Yanına geldi, piskoposa, "Gel buraya otur. Ne ettiysem, ne kadar ısrar etmişsem, diyakon (Aziz) istediğimi yerine getirmiyor, ısrarlarımı reddediyor." Metropolit patriğe cevaben, "Ahlakı gereği bunu kabul etmiyor," dedi.

Beni aşağıya aldılar. Orada kaldım. Piskopos Hanna Dolabani yazılı olarak, "Bana bir şişe meyrun[50] göndermenizi dilerim," demişti. Patrik ile birlikte mahzene gittik, burada büyük bir şişe (kavanozu) vardı. Vazo türündendi, su için kullanırlardı. Vazonun yanında tahtadan bir sap vardı. Onun dibini bu sapla karıştırıyordu. Dibi katılaşmış gibi olmuştu. Ben ona sordum: "Moran (Sayyidna, efendim) bu nedir?" Bana, "Bu meyrundur. Sana ondan bir şişe vereceğim. Bunu Piskopos Hanna Dolabani'ye götüreceksin. Ben bu meyrunu Ürdün'den, Ürdün Irmağı'ndan getirdim. Turabdin'e gittiğimde, senin baban beni Turabdin köylerini ve her yeri gezmem için gönderdiğinde, oraya da uğradım. Bu meyrunu Ürdün Irmağı'ndan getirmiştim. Daha sonra bana, Meryem Ana'nın kemerinden bir parça verilmişti. Meryem Ana Efes'te, bu dünyadan ayrıldığında, onu melekler gökyüzüne taşımıştı. Melekler, Meryem Ana'nın naaşı elleri üzerindeyken Havari Tuma'yı yanlarına çağırdılar. Ona, 'Tuma! Tuma!' diye seslenildiğinde Tuma başını kaldırarak, 'Ne var? Kimsiniz?' demiş. Ona, 'Biz Tanrı'nın melekleriyiz. Yanımızdaki de senin efendinin annesidir. Onu göğe götürüyoruz,' demişler. Onlara, 'Peki siz böyle söylüyorsunuz, bunun gerçek olduğunu ben nasıl anlayacağım?' diye sorunca, onlar da Meryem Ana'nın kemerini ona attılar. Meryem Ana'nın yüzünü örten mendili de

50 Meyrun, Murun;(vaftiz yağı) Patriğin hazır bulunduğu paskalya öncesinde, büyük bir ayin sırasında hazırlanır. Saf zeytinyağının içine, ön hazırlığı tamamlanmış, elliye yakın baharat ve esans, pişirim sırasına göre katılıp, büyük kazanlarda hazırlanan karışımdır.

ona verilir. Urfa'nın egemenleri olan Abgarlar döneminde,[51] bunlar buraya alındılar. Urfa'da Abgarlardan tam sekiz egemen kral Urfa'yı yönetti. Bunlardan VIII. Abgar'ın karısı ve diğer aile bireyleri ile birlikte hastalığa yakalanmışlar. Bu Kral Abgar, Kudüs'e bir delegasyon yollamıştı. Kudüs'te bulunan İsa'ya gitmişlerdi. Kral Abgar'a Kara Abgar deniliyordu. Abgar, İsa'ya yolladığı mektubunda,[52] 'Duyduğuma göre, elini ölülerin üzerine koyduktan sonra diriliyorlar. Körlerin gözlerini açıyorsun, hastaları iyileştiriyorsun. Urfa'ya gelsen, küçük bir kent olmasına rağmen çok güzel bir yerdir. Hem bana hem sana yetecek kadar bir yerdir. Burası ikimizin olsun. Hanımım ve tüm aile bireylerim hastadırlar. Ne yapacağımızı bilmemekteyiz. Şifa bulmuyoruz. Yanımıza gelmeni, bize şifa vermeni diliyorum. İsa, kendi kullandığı mendilini yüzüne sürdü. Mendilin üzerinde İsa'nın resmi çıkmıştı.[53] Bunu delegasyon üyelerine verdi. Delegasyon üyeleri mendili yanlarına alarak Abgar'a (Urfa'ya) getirdiler. Abgar, sırayla mendili önce hanımına, sonra diğer aile bireylerine ve kendine sürdü. Tüm aile şifa buldu," dedi. Bunları bana bizzat patrik anlattı.

Ben köyümüze muhtar olmadan önce askerliğe gitmiştim. Askerlik görevimi çeşitli yerlerde, Akhisar'da, Adana'da, Mimar Sinan'da, Büyükçekmece'de yaptım. Ben tabur kumandanının yanında yazıcı ve askerlerin gıda maddelerinin temininden görevli olmuştum. Daha sonra beni, taburda amelebaşı yapmışlardı. Bu sıra askerlik otuz altı aydı. Ama ben otuz üç ay askerlik yaptım. Nedenine gelince... Bir ara yanımıza, bir kumandan, bir

---

51 Daha geniş bilgi için bkz. *Hayes E.R. Urfa Akademisi*, çev. Yaşar Günenç, Yaba Yay., 2. basım İst. 2005.

52 Bu mektup konusunda daha geniş bilgi için bkz. Hebraica, March 1884, Vol. 1. s. 231-34.

53 Daha geniş bilgi için bkz. Aziz Günel, *Türk Süryaniler Tarihi*, Diyarbakır 1970, s. 91; Yakup Bilge Mandilonun Hikâyesi, *Heto* Dergisi, Sayı. 1, Ocak, 1999, s. 28-29; Judah Benzion Segal, *Edessa Kutsal Şehir*, çev. Ahmet Arslan, İletişim Yay. İst. 2002, s. 118 - 119.

paşa gelmişti. Adını artık anımsamıyorum. Gelen kumandan, benim tabur kumandanıma, "Bu adamı çok seviyoruz, üç ay daha askerlik yapmasına gerek yok. Askerlik süresini indirin," demişti. İşte böyle ben sadece otuz üç ay askerlik yapmıştım.

Elimin altında, taburda iken, manga kumandanı, manga onbaşısı vardı. Bir de yanımda Ayn-Wardo'dan Süryani biri vardı, Peder Şavme'nin bir yakınıydı ve çok inançlı birisiydi. Gece-gündüz hep dua ediyordu. Perhiz zamanında da perhizini tutardı. Bunun dışında Hındokelerden Hanna, Ğavazlardan Sılo (Süleyman) Tuma ve Kfarze'den hatırlayamadığım daha başkaları vardı, ayrıca Peder Circis'de vardı.

Askerlikten döndükten sonra köye muhtar oldum. İki defa muhtarlık yaptım. Beni Midyat Kaymakamı Kocamanoğlu,[54] köyüme muhtar yapmıştı. Bu sıralarda muhtarlara maaş da verilmiyordu. Bundan birkaç yıl sonra da 1952 yılında papazlığa atandım.

Kfarze'deki muhtarlığım sırasında köyde ağalar vardı. Şam'une Hanne Haydo mert bir adamdı. Aşiretinin en erkek adamıydı. Onun sırtını kimse yere vuramazdı. Şam'une Hanne Haydo'nun köyü, Sorino Köyü'ne yakın olan Sare Köyü idi. Bizzat kendim yanlarında, kendi evlerinde ağırlandım. Bir de İskender Şıkro vardı. O da Gündık-Şıkroluydu.

Kürt aşiretlerinden İsmailolar ve Hamkeler vardı. Hamkelerden Hado ve İsmailolardan Şeyhmüso ağaydılar. Bunlar da birbirlerinin rakibiydiler. Birbirlerinden hiç hoşlanmazlardı. Bunlar köken olarak Kfarzeliydiler. Süryaniler bu aşiretlerin dışındaydılar. İsmailoların lideri Şeyhmüso ve ben birbirimizi çok severdik. O benden, ben de ondan hoşlanırdım. Hamkelerin lideri ise Hado'ydu. Ona Hadoye Hamke diyorlardı. Onun Habibo, Mustafa adlarında da kardeşleri vardı. Kfarze'de bizim aileye ait arazilerimiz, yani mülklerimiz vardı. Vata denen yerde arazileri-

54 Midyat Kaymakamı Arif Rahmi Kocamanoğlu

miz vardı. Ona, Vata'daki tarlamız, derdik. Kurrıkatların arkasında yine arazilerimiz vardı.

Turabdin'de Şahrolar (Azizleri Anma Şenlikler)

Hah (Anıtlı) Köyü'ne, Meryem Ana'nın şahrosuna giderdik. Meryem Ana'nın perhiz dönemi var. Bu perhiz sona erdiğinde onun yortu günü oluyor. Ağustos ayının ortasında şahroya giderdik. Perhizi beş gündür. On beşinde yortusu yapılırdı. Bu şahro için çevreden birçok insan gelirdi. Katılanlar genelde Süryaniler olmakla birlikte, Müslüman Kürtlerde katılıyordu. Zaten etrafımızda Müslüman Kürtler vardı. Bu şahrolar davul-zurna ve halaylar eşliğinde yapılıyordu. Davulcular, müzisyenler Kürt'tü. Süryani müzisyen sanatçılar, çalgıcılar yoktu.

Bu şahro kutlamaları iki-üç gün sürerdi. Şahroya katılanlar arasında Süryanice şarkı bilen söylüyordu. Şahrolarda genellikle söylenenler kilise ilahileriydi. Süryaniler Süryanice şarkı söylemiyorlardı. Tüm söylenenler kilise ilahileriydi (şhimo). Bunlardan bazıları şöyle: "Bakire Meryem Ana, adını anmakla yakındakiler

Midyat Anıtlı (Hah) Köyü Meryem Ana Kilisesi

ve uzaktakiler senden bereketleniyorlar" Bu dua ile tüm azizlerine, "Ey efendimiz, omuz ver bize..." biçiminde birçok ilahi vardı. Bunları okurduk, zaten şhimo'nun kendisi hep ilahi içeriyor.

Köyde bazı yaşlıların ve kayınbabamın vefatını anımsıyorum. Bu sıra Avrupa'ya gitmiştim, vefat olayı olunca Kfarze'ye geri geldim. Bana yollanan bir haberde, "Kayınbabanız İsa Tuma hakkın rahmetine kavuştu, hemen gelmenizi diliyoruz," deniyordu. Gitmek zorunda kaldım. Köye vardığımda cenaze toprağa bile verilmişti. Ben ve köy papazı Keşiş Yuhanun'la birlikte dua kıldık. Ölen kişi toprağa verilmezden önce onu pek fazla bekletmiyorlardı. Doğrudan mezarlığa götürüyorlardı. Ölüleri Mor Yuhanun Kilisesi'ne götürüyorlardı. Bizim azizimiz Mor İzoziyel'in avlusunda ölüler gömülüyordu. Kilisenin içinde bile gömülenler oldu. Benim kardeşim Abdo kilisenin içinde gömüldü. Diğer bir azizimiz de Vaftizci Mar Yuhanun'du. Burada da gömmek için yer vardı ve ölüler bu kiliseye de gömülüyordu.

Biri öldüğünde acıyı paylaşmak için taziyeye katılan insanlara ilk yemeği yakınları ve akrabaları sunardı. Onlar yemeği hazırlıyordu. Bunu birlikte getiriyorlar ve taziyeye katılıyorlardı. Katılanlara daha sonra bu yemekler sunuluyordu.

Perhiz sırasında kepek yani kabuklu buğday ekmeği yapılırdı. Yemek getirildiğinde dua etme ilk gelenektir. Dua ediyorduk. O da şuydu: "Ey babamız, önce kendi evlatlarına rahmet ver," derdik. Ölüyü yıkama geleneği vardı. Köyde bu geleneği yaşlılar yerine getiriyordu. Onları yıkıyorlardı ve sonra mezara koyarlardı. Ölüler bir sedye üzerinde taşınıyordu, daha sonraları bu uygulama kaldırıldı. O zamanlar günümüzdeki gibi tabutlar yoktu. Onlar sedyenin içine konur, dört kişi tarafından taşınırlardı. Bu sedyeleri uzun kavak odunlarından yaparlardı. Bu kavaklar birbirine bağlanır, her iki yanından ikişer kişi tarafından omuzlara alınarak mezarlığa götürülürdü. Ölen kişi için kilisede dua edilir, onu kutsar ve kutsamadan sonra hemen gömmek üzere

kiliseden alınarak mezarlığa götürülürdü. Ölen bir din adamı ise, onun hem el ve hem de ayakları yıkanır ve özel dua ve ayinler icra edilir. Ama din adamı olmayanlar için bu seremoni yapılmazdı.

Birçok insanın dini nikâhını kıydım. Dini nikâh sırasında çifti önce kutsuyorduk. Kutsamadan sonra bize taçlar getirilirdi: "Efendimizin elinden gökten inen ve gelen bu taç, güvey içindir." Papaz onu güveyin başına yerleştirirdi. Aynı şeyi gelin için de yapardık. Her ikisinin başına taçları koyardık. Daha sonra her iki çiftin ellerini birleştirirdik. Birleştirdikten sonra ellerinin arasına daire biçiminde bir ekmek geçirirdik. Bunu elleriyle kırarlardı. Bir kız nişanlandığında bir pederin bulunması koşuldu. Nişanlanacak olanlara soruluyordu, amcaoğulları mısınız ya da ne tür yakınlığınız var? Şöyle ya da böyle yakınız diye yakınlıklarını dile getireceklerdi. Hem kızın hem erkeğin kaç yaşlarında olduklarını sorardık. Bunu da yanıtlarlardı. Daha sonra nişanlıkları yapılırdı. Gelenek olarak peder, *Dini Nikâh Yöntemi* adlı kitaptan dualar okurdu. Bu kitap bizde vardır. Yani nişan yapılırken "yamino" duası söyleniyordu. Kızın sağ elini damadın eline tutuşturduklarında ortaya ekmeği korlardı. Daha sonra peder bu ekmek için dua yapardı. Ekmek sonra onlara verilirdi ve böylece nişan yapılmış oluyordu.

Diyarbakır, Adıyaman ve Elazığ Süryanileri

Diyarbakır'dan ayrıldığımda Süryani topluluğundan iki yüz otuz iki ev (aile) vardı. Bunlar köken olarak Diyarbakırlı olmakla beraber Mardin ve Turabdin kökenliler ile başka kökenliler de vardı. İstanbul'a taşındıktan sonra bir daha Diyarbakır'a geri gitmedim. Benim yerime birini atamışlardı.

Sonra Diyarbakır'da iken ara ara beni Adıyaman'a gönderirlerdi. Her ayın ikinci pazarında Adıyaman'da bulunan Süryani cemaati için ayin yapardım. Adıyaman'da Bedros Ağa vardı. Bir

Azız Gunei ve bır grup Dıyarbakırlı Süryanı

de Toros Ağa ve Haçir Efendi vardı. Bir gün yanıma Adıyaman Süryani Kilisesi'nin tüm kitaplarını getirdiler. Benden bunları kaydetmemi istediler. Kitapların sayısı oldukça fazlaydı. Yanlarında Meryem Ana'nın kemerinden, adını yukarıda andığım Patrik I. Afrem Barsavmo'dan getirdiğim kemerden üç tane iplik vermişti. Urfa'ya gittiğimde, o üç ipliği Adıyaman Kilisesi'ne bırakmıştım. Onlara, "Bunlar da benden size hediye," diyerek verdim. Adıyaman'da kilisenin epeyce kitabı vardı, sayılarını anımsamıyorum. Klasik Süryanice, Gerşünice,[55] çeşit çeşit dilde yazılmış kitaplar vardı. Ama bu son dönemlerde orda kalmadılarsa, götürülmüşlerse bilmiyorum. Belki de Metropolit Hanna Dolabani'nin eline ulaşmışlardır. Adıyaman'da bir tane Süryani Kilisesi vardı. Cemaatın sayısını şu anda tam olarak hatırlamıyorum. Adıyaman'da Süryaniler belli bir semtte olmayıp dağınık vaziyette ikamet ediyorlardı.

Elazığ'a da ayin yapmak için bazen gidip geliyordum. Orada beklemiyordum. Diyarbakır'dan Elazığ'a gidiyordum. Süryanilerin Elazığ'da kendi din adamları yoktu. Orada bir yönetim

55 Gerşunice: Süryanice harfler kullanılarak yazılan ancak Arapça, Kürtçe vb. dilde okunan yazı biçimi.

kurulu başkanı vardı, adı Naum Sayanlar. Yanlış değilsem, onun İstanbul'da da bir kuyumcu kardeşi vardı. Elazığ'daki kilisenin adını[56] hatırlamıyorum ama Adıyaman'dakinin adı Mor Petrus'tu. Elazığ'da az sayıda Süryani vardı. Elazığ'daki kilisede ayini Türkçe yapıyordum. Adıyaman'da da Türkçe ayin yapardım. Elazığ Süryanilerinin bir bölümü İstanbul'a yerleşmişti, bunların hangi semtlerde kaldığını bilmiyorum, Naum Sayanlar'ın kardeşi, Kumkapı'daki kiliseye yakın kalıyordu. Adana'da Süryani vardı ama oraya uğrayamadım. Adana'da kaç tane kilisemiz olduğunu da tam olarak bilmiyorum.

İstanbul'da Süryaniler

İstanbul'a gittiğimde Süryanilerin kullandığı beş tane kilise vardı. Biri Beyoğlu'nda, biri Kumkapı'da, biri Yeşilköy'de, biri Bakırköy'de ve biri de Moda'daydı. Hepsinde ayin kıldım. Her pazar günü farklı kiliselerde ayin yapardım. Bu sırayla olurdu. Çünkü bunu ben tek başıma yapmıyordum. Daha başka dini görevliler de vardı. Bu görevlilerden bazıları: Başpapaz Samuel Akdemir, Papaz Yusuf Gülçe,[57] Papaz İşo Şengül,[58] Papaz Esmer Bilge,[59] Papaz Şawme.[60] Bu sıra İstanbul'da Süryani topluluğunun sayısı yaklaşık olarak yüz otuz veya yüz kırk aile kadardı. Biz din adamları için merkezi olan kilise Tarlabaşı idi. Burada dini görevimizi sırayla yapardık. İstanbul'daki kiliselerde ayinleri bazen Türkçe, bazen Klasik Süryanice ve bazen de Arapça

---

56 Süryani Kadim Meryem Ana Kilisesi.

57 1926 yılında Midyat'ta doğdu. 1963-2005 yılları arasında papazlık görevinde bulundu.

58 Turabdin'in Ayn-Wardo Köyü'nde 1920'de dünyaya geldi. 1962'de papaz oldu. Halen Amerika'da yaşıyor.

59 Turabdin'in Bote Köyü'nde 1932 yılında dünyaya geldi. 1962-2006 yılları arasında papazlık görevinde bulundu. 9 Nisan 2007 yılında vefat etti.

60 Turabdin'in Ayn Wardo Köyü'nde 1926 yılında dünyaya geldi. 1953-2007 yılları arasında papazlık görevinde bulundu.

yapardık. Bu durum din görevlisine bağlı bir konuydu. Papaz hangi dile egemen ise o dille ayini yapardı. Ama genelde cemaat tarafından Arapçaya istek vardı. Çünkü topluluk üyelerinin çoğunluğu Mardin kökenliydi.

Bu topluluk üyelerimiz, piskopos geldiğinde ona "sayyidne" diyorlardı. Ben bu sözcüğün söylenmesine karşıydım. Bana, "Peki yerine hangi sözcüğü kullanalım," dediler. Bende onlara, "Sayyidne sözcüğünü, doğru-dürüst kullanmasını bilmiyorsunuz, onu 'sahidne' diye çağırıyorsunuz. Bu Müslümanlıkta kullanılan "seyyid"in karşılığıdır. Yerine 'Moran!' deyiniz, seyyidne sözcüğünü bırakın," dedim. Daha sonra sayyidne sözcüğünü bırakmışlardı. Evet. Şu anda bile onlarla telefon konuşmalarım olmakta, bilahare piskoposa: Moran şu an nasılsın? Söylediğimde gülüyor. Bana: Sayende bu unvanım değişime uğradı, çok iyi oldu. "Sayyidan" Arapça bir sözcük "sayyid ve sayyidak"tan gelmedir.

Batı Avrupa'ya göç olmazdan önce, hemen her Turabdin Köyü'nde en az iki veya üç tane din görevlisi vardı. Benim *Türk Süryaniler Tarihi* adlı kitabımda bu din adamları yer alıyorlar. Orada adları ve resimleriyle birlikte bulunmaktalar. Bazılarının resimleri var, bazılarının da yok. Ama tümünün adı yer alıyor.

İstanbul kiliselerinde Turabdin'dekine benzer, ayin dışında kilise ya da aziz şahroları yapılmazdı. Yortu olduğunda, topluluğun evlerine giderdik. Evlerinde dua ederdik, yanlarında yemek yerdik, bize de yortuluk birkaç "kuruş" verirlerdi. Evimize geri gelirdik.

Türkçeyi öğrendiğimde yaşım daha küçüktü. Askerlikte de devam ettirdim, öğrendim. Atatürk zamanında Midyat'ta iyi bir öğretmenimiz vardı. Midyat'taki bu okulda, bu öğretmenin yanında okudum. Türkçeyi bu öğretmen bana öğretti. Bir gün ona şöyle bir soruyu yönelttim: 'Bize illaki Türkçe dua edin ve okuyun, diyorsunuz. Bunu biz kiliselerimizde nasıl yapabiliriz?" Bana, "Sen Atatürk'ü çok seviyorsun. Onu sevdiğin kadarda di-

ğerlerine de Atatürk'ü sevdir. Dilinizi de Türkçeye çevirin, ayinlerinizi o zaman Türkçe yapacaksınız. Her şeyiniz böyle Türkçe olacak," dedi.[61] Ben Türkçeyi böyle öğrendim. Bu öğretmenin adını unuttum. Ona Türkçe dua edeceğimizi söylemiştim. Fakat Midyat'ta Türkçe ayin ve duaya başlayan kilise olmadı. Bu öğretmen benden kiliselerde hangi dilde ayin yaptığımızı sordu, ona Süryanice ayin yaptığımızı söyledim. Kendisi bana, "Bunu Türkçe yapın, Atatürk bunu istiyor ve kiliselerde de ayin Türkçe yapılmalı! Hatta Atatürk, Müslümanların ezanını dahi Türkçe yaptırmıştı," diye söylüyordu.

Midyat'ta kilise litürjisini Türkçeye çeviren olmadı. Denemesini benden başka birilerinin yaptığını sanmıyorum. Çünkü Türkçeyi benden daha iyi bilen yoktu. Midyat'ta Türkçe okuduktan sonra, Türkçeyi kendi kendime ilerlettim, özellikle de kitap okuyarak, dilbilgisi vs. ile. Türkçeyi öğrendiğim sırada harfler Arapçaydı. Ben de öğretim yerleri açtırdım, bunları ben kurdurmuştum. Mor İzoziyel Kilisesi'ne bir okul[62] kurdurmuştum. Burada Türkçe ve Klasik Süryanice öğretiyordum. Her iki dili beraber okutuyordum. Evet, burada tam kırk dokuz tane öğrenci yetiştirdim.

Önceleri kilisede müzik vardı. Çalgıcı kalmadı, düzenleyici kalmadı. Midyat'taki Mor Barşavmo Kilisesi'nde bir org vardı. Mort Şmuni Kilisesi'nde de vardı. Diyarbakır'da da ayinle birlikte müziğimiz olurdu. Hısın-Mansur (Adıyaman), Hısın-Ziyad da (Elazığ) yoktu. Ama İstanbul'da vardı sanıyorum, ut çalarlardı.

---

61 Bu dönemdeki Türkleştirme politikası çalışmaları için bkz. C.H.F. Mardin Halkevleri Broşürü, 1935.

62 Turabdin'de bu türden Süryani okulları, Cumhuriyet'in kuruluşu ile birlikte kapatılmışlardır. Yine de bazı kilise ve manastırlarda, ruhbanlar tarafından dinsel-dilsel eğitim verilmeye çalışılmıştır.

Eski Süryani Yüksekokulları

Süryanilerin kurduğu yüksekokullar konusu var. Bunlardan örneğin Nsibin, Urhoy gibi... Nsibin Yüksekokulu'nu Süryani Mor Afrem[63] kurdu. Nsibin Yüksekokulu'nu ve diğer yüksek okulları da Süryani Mor Afrem kurdu. Nsibin'deki yüksekokulun temelini[64] kendisi atmıştı, daha sonra Urhoy'a geçmişti. Urhoy'da çok eğitti, daha sonra Diyarbakır'a geçti. Diyarbakır'da vaftiz oluyor. Ona Süryani Mor Afrem diyorlardı, Mor Afrem Siros.

İlk kurulan yüksekokul, Nsibin'deki Mor Yakub'da temeli atılandır. Daha sonra Urhoy'daki geliyor. Patriklik kürsüsü Antakya'dan taşındıktan sonra birçok yer değiştirdi. Son zamanlarda Musul'daydı, daha sonra yavaş yavaş Şam'a taşındı. Şu an orda kalıyor. Yani Şam'dadır.

Patrik III. Yakub'un Ziyaretleri

1965'te Patrik Yakub Diyarbakır'a gelmişti. Yazdığım *Türk Süryaniler Tarihi* adlı kitabımla ilgili olarak bana bir mektup yazmıştı. Bu mektubunda, "Benden resmimi istemişsin, onu yolladım. Yazdığın kitaptan da çok memnun kaldım, onu okuduk, çok iyidir. Tanrı'nın kutsamaları üzerinde olsun, yanındaki pederlere de bereketlerimizi iletmeni dileriz," demişti.

Diyarbakır'da birkaç gün kaldı. Daha sonra Turabdin'deki cemaatini, manastır ve kiliseleri ziyaret etmek üzere Diyarbakır'dan ayrıldı. Sonra da ikametgâhı olan Suriye'nin başkenti olan Şam'a geri döndü.

---

63 Nsibin Akademisi'nin kökenleri İÖ'ye uzanıyor. Daha geniş bilgi için bkz. Şer Adday, *Nusaybin Akademisi*, çev. Nesim Doru, Yaba Yay. İst. 2006.

64 Urfa Akademisi'nin kökleri İsa'dan önceye uzanır. Daha geniş bilgi için bkz. Hayes E.R., *Urfa Akademisi*, çev. Yaşar Günenç, Yaba Yay. 2. basım, İst. 2005.

Ruhbanların Kullandığı Giyim-Kuşam ve Aygıtlar

Ayin yapılacak mihrabın üzerinde bir küçük tabak veya tepsi ile bir kâse bulunuyor. Ayini yöneten peder, kâsenin yarısını şarap ve diğer yarısını da su ile doldurur. Küçük tabağın üzerinde de ekmek konur. Bu ekmek İsa Mesih'n bedeni, kâsenin içindeki şarap da İsa Mesih'in kanı demekti. Ayin bu kan ve beden üzerine icra edilip kutsanır. Bunu İsa Mesih'in kendi kanı ve bedeni biçimde sunuyorduk.

Ruhbanların kendi özel giyim-kuşamları vardır. Burada (Belçika) terzilerin kendileri bunları dikiyorlar. Orada da (Ortadoğu'da) onları özel terziler dikiyordu. Önceleri, benden önce Kfarze'de ruhban olan kişinin üzerindeki giysilerin rengi tamamen siyahtı. Siyah bir fistandı (entari), önü de ortaya kadar açıktı, yani yırtmaçlıydı. Oturduğunda (çömeldiğinde) vücudunun her iki yanı görünüyordu. Altındaki beyaz giyimler de doğal olarak gözüküyordu.

Gazi Mustafa Kemal, çıkardığı bir emirle, artık şeyhlerin ve imamların başlarına başlıklar koymasını yasaklamıştı. Bir de bu şeyh ve imamların kullandıkları başlıkların yan taraflarında şöyle uzanan bazı iplikleri vardı. Onları da yasakladı. Bu ara ruhbanla-

Aziz Günel (sol başta) ve Midyat'ta görevli Süryani din adamları

rında başlarına geçirdiği siyah başlığı yasaklamıştı. Herkes şapka giyecekti. Şapka kullanmak gerekiyordu. İşte böyle şapkaya çevrilmişlerdi bu başlıklar.

2 Şubat günü kutlanan Macıltho (Yaşlı Şem'un) yortusu için, ister Kfarze'de ister Midyat'ta, mumları ruhbanlar kendi evlerinde üretiyorlardı. Önce mumun mayasını ateşin üzerinde eritiyorlardı, onu hamur gibi yapıyorlardı. Daha sonra bunun içinden fitilleri (ipleri) geçiriyorlardı, böylece mum elde ediliyordu. İki tür mum yapılıyordu. Bunlardan biri kalın, el parmağı kalınlığında, ona "qıryuno" derdik. Bir diğer türde inceydi, bunları üst üste böyle örüyorlardı. Bu son dönemlerde hazır üretilen mumlardan Midyat'a İstanbul'dan getiriliyordu. "Macıltho "günü elimizde mumlarla dışarı çıkardık, bir de bu mumların isinden (dumanından) gözlere makyaj yapılıyordu. Bu bir gelenekti, gözlerdeki rahatsızlıkları iyileştiren bir ilaçmış. Bu makyaj ayrıca gözlerin güzel olması için de yapılıyordu.

Yezidiler

Yezidilerin tarihini yazdığımı çok iyi anımsıyorum. Ben Ankara'da otelde iken burada üç tane adamla tanıştım. Onlara, "Nerelisiniz?" diye sorduğumda bana, "İranlıyız," dediler. Onlara, "Peki siz necisiniz? Müslüman mısınız, Hıristiyan mısınız?" diye sorduğumda, bana, "biz Yezidiyiz," dediler. Ben de onlara, "Neden Yezidiliğe bağlısınız?" dedim. Bana, "Nerden bilelim, kitabımız böyle diyor," dediler. Onlara, "Yanınızda bu konu ile ilgili bana verebileceğiniz bir kitabınız var mı?" diye sorduğumda, "evet var, sana verebiliriz," dediler ve bana bir kitap verdiler. Bu kitabı beraberimde Diyarbakır'a getirdim ve bu kitabın çevirisini yaptım. Daha sonra bu çeviriye ne oldu bilmiyorum, onu benden Yusuf Kahraman adındaki kişi aldı. Bir daha da bu kitabın izini bulamadım.

Yezidilerle ilgili kitabın çevirisini Diyarbakır'da yaptım. Bu kitabı Kürtçeden Türkçeye çevirmiştim. İstanbul'da adı Yusuf

Kahraman olan birisi bana gelip, "Tanıdığım üç dört tane Yezidi dostum var," dedi. Benim için, "Kitabımız bu papazın yanında kalıyor, onu bize getirmeni çok istiyoruz. Onu ondan iste, ne kadar para da istiyorsa ona vermeye hazırız, yeter ki kitabımız bize ulaşsın," demişler. Ben de çevirisini yaptığım kitabı kendisine verdim, onu götürdü, sonra ne oldu bilmiyorum.

Turabdin'de Hıristiyanlıktan Müslümanlığa Geçenler

Kfarze'de Mırade Mısılmen diye biri vardı, bu adamın öyküsü: Bu Mırade Mısılmen, Sayfo sırasında Müslüman olmuştu. Daha sonraları ben papazlığa atandıktan sonra, Kfarze'de de çok namım vardı. Değerim vardı. Ona şöyle dedim: "Murat! Beni dinlersen, dinine geri dön, dönmezsen, öldükten sonra cehenneme gideceksin." Bana, "Geri dönsem beni öldüreceklerinden korkuyorum," dedi. Ona, "Hayır, hayır, korkmana gerek yok," dedim. Bir gün İsmailolardan Hasan'ın oğlu Şeyhmus'u, Ezdin'i ve iki-üç kişi daha birlikte getirip yanına gittim. Yanımıza köyün papazı Yuhanun'u da çağırdık. Yaşlıydı, o da geldi. Mırade Mısılmen'in başı üzerine dua ettik, günahını çıkardı, bize, "Ben Hıristiyan (Süryani) oldum," dedi. Böylece tekrar eski dini olan Süryaniliğe geri döndü. Sayfo sırasında bu adam zorla Müslüman yapılmıştı.[65] Sayfo'da zorluklar vardı. Yalnız zorluk olayı değildi,

---

65 Kefsange'ye komşu Dermuske adlı bir köy var varmış. Muhtarı Seyid Halil'in yanında köle ve çoban olarak çalışan yedi Hıristiyan varmış. Mor Uzoziyel Kilisesi'ni yerle bir eden Müslümanlar, Hıristiyan erkekleri öldürmüşler. İslam'ı seçerek Murado adını alan Gorgis adlı bir Hıristiyan varmış. Bu şahıs kilise duvarlarının ve değerli eşyalarının tahrip edilmesine katılmış. Sayfo'dan sonra Murado, Hıristiyanlığa dönmemiş. Ailesi üç oğlu, bir kızı ve karısı Müslüman olarak kalmış. Sayfo'dan sonra Süryanilerin köye dönüşü başladığında, ailesi yeniden Hıristiyan olurken, adam Müslümanlıktan vazgeçmemiş. Kutsal komünyona katılmak için karısı Papaz Yuhanun'a gittiğinde papaz, kocası Müslüman olduğu için bunun yersiz olacağı gerekçesiyle reddetmiş. Midyat'taki Piskopos Tuma'ya başvurmuş. Karısı izin

her Hıristiyan'ı öldürüyorlardı. Tersi halinde, ölmek istemeyen, Müslüman oluyordu. Ölmek isteyen de Hıristiyan kalıyordu, öldürülüyordu.

Soyadı Kanunu

Soyadı Kanunu dönemini ve yerleşim yerlerine Türkçe yeni adlarının verilmesi dönemini anımsıyorum. Midyat'ta bunları ben belirlemiştim. O zamanlar daha gençtim. Beni kaymakam yanına çağırdı. Soyadı Kocamanoğlu'ydu. Yanına gittim, Bana, "Senden bir ricam var, buradaki insanlar 'soyadı' nedir bilmezler. Zorunlu bir biçimde (tümünün) soyadlarını değiştirmemiz gerekiyor. Seni nüfus dairesine bırakacağım, burada tüm Süryanilerin soyadlarını sen koy," dedi. Ben de dediği gibi, Midyat Nüfus Dairesi'ne oturdum. Önüme nüfusa kayıtlı olan tüm aileleri bölüm bölüm getirmeye başladılar. Onları tek tek okudum. Tümüne yeni soyadlarını ben verdim, yeni soyadları ve yeni köy isimlerini kütük defterlerine yazdım.

Örneğin Kfarze Köyü, Kafar Zer (Kevvir Zer), adı iki Kürtçe sözcükten oluşuyordu. Ben onu Türkçe karşılığı olan Altuntaş olarak çevirdim ve kayda geçirdim. Onlara hiç bilgi vermeden bu yeni değişimi "Soyadı Kanunu" için yapıyorduk. Daha sonra bunlarla (kimlikler) nüfuslar çıktı. Eski nüfus cüzdanları atıldı, yerlerine yenileri verildi. Tümünü yeni verdiğimiz soyadlarıyla almışlardı. Bu işlemleri Kaymakamlık'a bağlı nüfus dairesinde çalışarak yaptım. Bu dönemde ben yirmi beş yaşındaydım. Benden başka bunlarla uğraşan olmadı.

Kaymakam Kocamanoğlu, Midyat'ta yaşayan vatandaşlara, "Şu an nüfus dairesine eski cüzdanlarınızla gidin, size yenileri verilecek," dedi. Orada Kaymakam Kocamanoğlu ve bir de

---

alarak, Müslüman bir adamın Hıristiyan karısı olmaya devam etmiş. Daha geniş bilgi için bkz. Gaunt David, *Katliamlar, Direniş, Koruyucular*, Belge Yay. İst. 2007, s. 508.

jandarma kumandanı da vardı. Kumandanın adını şu an anımsamıyorum. Midyat'tan sonra onu Siirt'e atamışlardı. Siirt'e atandıktan sonra bana mektup yazmıştı. Şöyle demişti: "Kızımın yakında düğünü olacak, seni de aramızda görmek isterim." Ben de Kavsenge (Çayırlı) Köyü'nden iki seyyitle birlikte katıra bindim, Siirt'e gittim. Siirt'te iki tane tanıdık Süryani aile ile görüştüm. Onların yanına gittim, onlarla tanıştım. Bunlardan biri Hanıke idi, orda kalıyordu. Bir de Kerime'yi de düğünle getirmişlerdi. Onu Hah'tan Kfarze'ye gelin olarak getirmişlerdi. Bunları anımsıyorum.

Kaleme Aldığım Kitaplar

Ben de altı yüz altmış dört tane kitap vardı. İstanbul'dan ayrılmadan önce tüm kitaplarımı İstanbul'daki Süryani Kilisesi'ne bıraktım, onları kiliseye vakfetmiştim. İlk ve tek yazdığım kitap *Türk Süryaniler Tarihi*'dir. Bu kitabın hazırlıklarına 1964 yılında başladım. Bu kitaptan beş bin adet bastırmıştım. Kitabımın tüm çalışmalarını Diyarbakır'da tamamladım ve İstanbul'da Oya Matbaası'nda[66] bastırmıştım. Daha sonra paşaların, cumhurbaşkanlarının ve diğer önde gelen liderlerin ziyaretine gittiğimde onlar için birer tane yanıma alıyordum. Onlara hediye olarak veriyordum. Bu kitabımı okuyanlar Süryanileri öğrendiler. Bana yaptığım bu çalışmadan dolayı Cemal Gürsel, Cevdet Sunay, Fahri Korutürk teşekkür yazısı yazmışlardı.

66 "Midyat'tan İstanbul'a geldim, burada Oya Basımevi'ni kurdum. Birçok kitap bastım. Hiç unutmuyorum, yanıma Hori Aziz geldi. Bana, "Evladım basılacak bir kitabım var. Adı da *Türk Süryaniler Tarihi* olacak. Karşılığı nedir? Onu sana vereceğim," dedi. Kitabını bastım. Daha sonra yanıma geldi, basılan kitaplarını aldı. Bana, "Evladım sana basım masraflarını sonra vereceğim," dedi. Fakat bu ödeme durumu gerçekleşmedi. Birkaç defa istememe rağmen tamamını temin edemedim." Jan Bet Şawoce'nin Nadam Gabus ile yaptığı söyleşi, Temmuz 1993.

Bürokrasiyle İlişkilerim

Midyat'ta iken, Süryani Dınye[67] ailesinin kaçırılan Malatyalı Alevi gelinini kurtarmıştım. Buna benzer birçok olayda bir sürü insanın başı belaya düşerdi, onları ben kurtarıyordum. Bu kadının yüzünden Midyat ve Estel[68] halkı karşı karşıya gelmişti. Mıhallemiler ve Kürtler bize karşı olmuştu. O kadın ve kocasının olayı yüzünden başımıza çok belalar gelmişti. Birçok kişiyi kurtardım. Bizim gençler askerliğe gittiğinde kumandanlarına mektuplar yazardım, onlara, "Bunlar Süryani'dirler, onlara sahip olmanızı istiyorum," dediğimde onları çok sahipleniyorlardı. Hatta cezaevlerine yanlışlıkla girmiş birçok insanı kurtardığımı söyleyebilirim.

Hastalıklarım

Ben sürekli yazmaktan ve okumaktan hastalandım. Beynime giden boynumdaki üç damar kurudu, durdu. İşlemez hale düştü. İşte bundan sonra her şeyi unutmaya başladım. Bu hastalığımın hem Diyarbakır'da ve hem de İstanbul'da iken belirtileri başladı. Ama en çok Diyarbakır'da iken bu hastalığım başladı. Hastalığımın ilk başladığı zamanlarda benim için doktorların öğüdü ve yardımı oldu. Bana birçok şey söylediler, söylediler ama yine de ben bildiğimi yaptım. Gönlüm neyi istediyse onu yaptım. Bana, "Sigara kullanma," dediler. Ben onlara, "Kullanacağım," dedim. Yine bana, "Rakı içme," dediler. Zaten rakı ve şarabı normalde kullanmıyordum. Bazen davetlerde çok az miktarda kullanıyordum. Kızartılmış eti, eğer iyi ise alıyordum, daha çok tavuk, keklik gibilerinin eti benim için iyiydi. Birkaç defa tedavi olmak için Avrupa'ya geldiğimi biliyorum. İlk önce Almanya'ya gittim.

---

67 Kfarze kökenli, Midyat'ta kalan bir aile.

68 Midyat'ın batısında yer alan ve Midyat ile birlikte anılan yerleşim birimi.

Yurt Özlemim

Şu an Avrupa'ya temelli geldim. İstanbul'u bırakıp buraya gelmem, gönlümden gelen bir istek değildi, rızamın dışında oldu. Oğlumun aldığı borç paraların altına girmiştik, zorunlu bir biçimde bana senetler imzalattılar. Borçlar zamanında ödenmeyince ipotekli olan evimi bırakmak zorunda kaldım. Kitaplarımı kiliseye verdim, sonunda Avrupa'ya gelmek zorunda kaldım. Üç ay boyunca Almanya'daki oğlum Nuri'nin evinde kaldık. Daha sonra akrabalarımın ve köylülerimin çoğunlukta bulunduğu Brüksel'e geçtim. Emekli maaşı alıyorum. Bunca yaşananlara rağmen Türkiye'de bana hiç kimse, "Buradan ayrılma!" demedi.

Bizzat Diyarbakır'daki Müftü Mehmet Salih Tanrıverdi ile her zaman birlikte gezinirdik. Her zaman birlikte oluyorduk. Benim *Türk Süryaniler Tarihi*'ni okuyunca, orada ben Atatürk'ün adını koymuştum. Muhammet'in adını da koymuştum. O kitabımı camilerde okuyordu ve okutuyordu. Vaazlarında kitabımı halka göstererek, "Diyarbakır'daki Süryanilere, siz iyi insanlar değilsiniz, demenizi hiç kabul etmiyorum," derdi. Biz Diyarbakır'dan ayrıldıktan beş altı ay kadar sonra o da ölmüştü. Onun müftü olarak atanmasını ben sağlamıştım.

Avrupa'yı hiç sevmedim. Burada kiliseye ayin yapmaya çok az gidiyorum. En son Kfarzeli Fırmo öldüğünde kiliseye gitmiştim. Onu çok seviyordum, bir de Anderawos öldüğünde kiliseye gitmiştim, ondan sonra gidemedim. İstanbul'a dönmeyi çok istiyorum, gönlüm bunu çok istiyor. Oraya dönmek istiyorum ama olanak dışı görülüyor. Bazen Piskopos Yusuf Çetin, bazen ben, kendisiyle bir-iki sefer telefon görüşmemiz oldu. Piskopos da, oraya bir daha gidemeyeceğimizi iyi biliyordu.

Süryanilere Vasiyetleri

Günaha girmeyin, perhizlerinizi tutun, dualarınızı yapın, hanımlarınızı ve çocuklarınızı sahiplenin. Dil konusuna gelin-

ce, eğer okullar kurulabilse bu dil yaşayabilir. Bir de ruhbanlar, piskoposlar okul açmaya yeltenseler daha iyi olacak. Dilimiz o zaman ayakta kalır. Yok, eğer okullar açılmazsa bu dil kaybolur.[69]

Bath-Kiyomo (Papaz Eşi) Mahbe Günel

Benim adım Mahbe Günel, mensub olduğum aileye Tumalar denmektedir. Tumalardan İsa'nın kızıyım. Ben Midyat'ın Anhıl Köyü'nde dünyaya geldim. Biz köken olarak Kfarzeliyiz. Ailemiz kan davası yüzünden Anhıl'e[70] sığınmış. Daha sonra Kfarze'ye dönmüşüz. Babamın adı İsa, annemin adı Sadıke'dir. O da Tuma ailesindendir. Üç erkek kardeşim var. En küçüğünün adı Aslan, ortancanın adı Malke, en büyüğünün adı İbrahim'dir. Benim Farida ve Rihane adı ile sadece iki tane kız kardeşim var. Teyzelerim yok, tümü bu yaşamdan ayrıldılar. Teyzelerimden birini adı Sıttoke'dir. Diğerinin adını anımsamıyorum. Sanırım ben daha evlenmeden önce bu yaşamdan ayrılmıştı. Dayım da bu yaşam-

Azız Günel, torunu Mehtap Korkmazoğlu ve eşi Mahbe Günel.

69 Azız Günel 30 Ekim 1997 yılında Belçika'nın başkenti Brüksel'de vefat etti.
70 Anhıl: Midyat'a bağlı Yemişli Köyü.

dan ayrıldı, adı Galle'ydi. Şaneler'den Galle. Amcam Fathi (Fethi), bir diğeri de Baro'ydu. Bu sonuncusu bu yaşamdan ayrıldı. Hanımının adı Sade'dir. Onun bir kızı da vardı, adı Sıtto'ydu. Bir kızı daha vardı, adı Sado'ydu. Tuma ve Şabo adlarıyla da iki evladı vardı. Babamın babasının adı Tuma'dır. Babaannemin adını Sade'dir, ben çok küçük yaşta iken babaannem bu yaşamdan ayrılmıştı. Evlatları da Suriye'ye göçmüşler, ilişkimiz koptu, bilmiyorum. Anneannemin, adı Şane'dir.

1914 Sayfo

Sayfo'da ben hâlâ dünyaya gelmemiştim. Ben Sayfo'dan 4-5 yıl sonra dünyaya gelmişim. Bu konuyu evdeki yaşlılar çok anlatıyorlardı. Ayn-Vardo'ya gittiklerini, orada direnişe katıldıklarını anlatırlardı. Bizzat babamın annemden önceki karısı, Ayn-Vardo direnişi sırasında öldürülüyor. Onun adı Nisane'ydi. Sohbetler sırasında bazen adı anılıyordu. Nisane'nin öldürüldüğü sırada ben henüz yoktum. Ailemizin Ayn-Vardo'da ne kadar kaldığı konusunda bilgim yok. Sanırım Sayfo'dan sonraki kış mevsimini orada geçirmişler. Büyüklerin anlattığına göre de, bu dönemin önde gelen liderleri, Şeyh Fethullah ve benzeri gibileri bu savaşı sona erdirmişler. Uzlaşı yapmışlar. Böyle anlatılıyordu. Çünkü bu yaşananlara bizzat tanıklığım olmadı. Daha sonraları bu Sayfo konusu aileler arasında geçmişe ait konuşmalarda sık sık anlatılıyordu. Sonunda her iki (savaşan) taraf arasında uzlaşma yapılmış. Sonra kayınpeder tarafim köye gelmişler. Kfarze'ye, baba tarafım da Anhıl'de imişler, onlar da köylerine geri gelmişler. Kfarze Köyü'nden ayrılan ve sağ kalanların tümü köylerinde yeniden bir araya gelmişler.

Sayfo'dan önce seferberliğe alınan yakınlarınız konusunda herhangi bir şey anlatmadılar. Amma şunu anlatırlardı: Tanıdık bir aile olan Raşşolar vardı. Onları seferberliğe çağırmışlar, kayınpederimi de istemişler. Bir de Abdunnur vardı, o da çağırılmış.

Bunlar kayınbabamla Amerika'ya gideceklerdi ama gitmediler. Kayınbabam gitmedi, diğerleri Amerika'ya gitmiş. Evet, şu an tümü bu yaşamdan göçmüşler. Bunlardan biri Abdunnur diğeri de Raşşo'ymuş. Nuri adında bir de bir oğlu varmış. Şu an benimde bir oğlumun adı Nuri'dir, Allah çocuklarını bağışlasın. Bir başka anlatıya göre de, İbrahim adında bir başka evlatları da varmış. Bu evlatları Sayfo'da mı öldürüldü, yoksa başka türlü mü, pek bilmiyorum. Böyle anlatırlardı.

Kfarze'de Zanaatkârlık

Babamın mesleği kalaycılıktı. Köylerde bu zanaatı yapardı. Amcam da aynı zanaatı yapıyordu. Birlikte çalışırlardı. Şöyle bir ay kadar dışarıda çalışıp köye geri gelirlerdi. Beraber gittiklerinde de malzemelerini ve gereksinimlerini birlikte alırlardı. Yanlarında da ayrıca iki çırakları olurdu. Kullandıkları malzemelerin başında kalay gelirdi. Şöyle uzunca bir çubuk gibiydi. Bu kalayı sofra ve mutfakta kullanılan bakır takımları üzerine korlardı. Ellerinde de birde pamuk vardı, bunu kalaylanacak eşyanın üzerine sürerlerdi. Bunları ateş üzerinde kalaylayıp güzelce beyazlatırlardı. Mesleklerini yerine getirmek üzere Beşiri çevresine kadar giderlerdi. Bazen iki ay, bazen bir ay, bir buçuk ay evden uzakta kalırlardı. Evden uzak kalışları var olan işe göreydi. Varsa işleri kalmaya devam ederlerdi, yoksa evlerine, köye geri gelirlerdi. Ücretlerini para olarak alırlardı. Ne kadar para aldıklarını bilmiyorum. O zamanlar para birimi Mecidiye imiş, bunun üzerinden ücretlerini alırlarmış.

Hububat getirme sırasında, babamlar Beşiri'ye gidiyorlardı. Beraberlerinde (önceden yapılmış) hayvanların (kelek için kullanılan) torba derilerini götürüyorlardı, bunlarla hububat ve tütün getiriyorlardı. Babamlar her zaman çalışmaya giderlerdi. Şurada ya da burada çalışırlardı. Ama kış mevsiminde genellikle evde kalırlardı, bir yere ayrılmazlardı.

Benim küçüklüğümde arkadaşlarım vardı. Birinin adı Hana idi. Gıskoler ailesindendi. Diğer bir arkadaşım Farida idi. Nıjba ve Bulıs'ın kızlarıydı. Fırmo'nun hanımı Farida, Şındolerin kızı Şımme benim kız arkadaşımdı. Küçükken nakış, harç yapmayı öğrenemedim. Daha sonra kızlarım nakış işlerini öğrendiler. Mene (Münire) nakışlı büyük masa örtüleri yapıyor, dantel nakışını, örgü iğnesi gibi işlerin her türünü yapabiliyor. Ama benim zamanımda böyleleri yoktu, pek ilgilenemedim. Kızlarım bunları öğrendiler. En küçük kızımı el işlerini öğrenmesi için bilenlerin yanına ben göndermiştim, o zamanlar köyde sanat öğreten okul yoktu. Bu yüzden onu bir kadının yanında nakış öğrenmeye yolladım. Daha sonraları onu babasının yanında okumaya yolladım. Ona, "Kızım, okulumuz olmadığı için, dua, ilahi ve daha başka (dinsel) şeyleri öğren," demiştim.

Ben küçükken, evimizin etrafına yakın olan komşularımız, Barşavmolardan Hınneler vardı. Babamlara komşu olurlardı. Diğerleri de evliydi. Tümü benden yaşça büyüktü. Örneğin bunlardan biri Merama Zazi idi. Onun yaşı epey ileriydi. Onun annesinin adı Hınne. Bir de Ahokeler komşularımızdı. Komşularımızın tümü Süryani'ydi.

Ben küçükken evin ihtiyacı olan otları, ekinleri toplamaya babam giderdi. Daha sonraları babam hizmetçiler tuttu, bu hizmetçiler hasat zamanında bizim ürünleri toplarlardı. Bizler güneşin önüne pek çıkmazdık. Dağlara da çıkmazdık. Ben daha evlenmeden, babamlardayken hizmetçilerimiz vardı. Bunlar ücretle ürünlerimizi toplayıp harman yerine getirirlerdi. Birde harmanı işleten hizmetçilerimiz vardı. İşlerini bitirdiklerinde hububatı, buğdayı ve samanı eve getirirlerdi. Bu hizmetçilerden birinin adı Abido'ydu. Diğer birinin adı da Gawriko'ydu. Onlar da Kfarzeliydi. Onlar da bizim köydendiler. Gawriko, Bağlolar ailesindendi.

Ben küçükken, kız arkadaşlarımızla birlikte oyunlar oynardık. Köyümüzün yakınındaki mağaralara, kaya oyuklarına gider, oralarda oyunlar oynardık. Biraz halay çekerdik, bunlardan "hürse-

Kfarze köyü yakınlarındaki mağaralar

yi" oynardık. Bazen saklanarak oynardık. Birbirimizi bulmak için aramaya koyuluyorduk. Kızlar kendi aramızda oynardık. Toprakla, boncukla oynuyorduk. Beş taş oyununu da oynardık. Şöyle küçük, yuvarlağımsı taşlarımız vardı. Bunlar beş tane olurdu, onlarla oynardık. Bunları havaya kaldırırdık, bazen iki tane, ilk önce bir tane olurdu. Daha sonra bu sayı ikiye, üçe, dörde, beşe çıkıyordu, hemen ani bir atılganlıkla tümünü elimize kapıp alırdık.

Köyümüzün yakınındaki mağaraya giderdik, orda saklanırdık ve diğer mağaralarda da bizi ararlardı, biri ebe olurdu, hepimiz saklanırdık. Ebe olan gözlerini kapatırdı. Biz de gidip saklanırdık. Bizi aramaya gelirdi. Bizden birileri gider, onları eliyle ellerdi. Dokunanlar kazanıyordu. Yine o gözlerini kapatırdı. Bulunduğu yere yetişmeseydik, biz yerine gelir, gözlerimizi kapatırdık. Böyle oyunlar oynardık. Ayrıca, Yaban Geyiği, "Gazale Barriye" oyununu da oynardık. Yaban geyiği, kendi kendine yürürdü diye bir şeyler söylüyorduk, artık ben söylenen her şeyi tam olarak anımsamıyorum. Ama böyle şeycikleri söylerdik, "Yaban geyiği geliyor!" diye söylüyor, bağırıyorduk. Hano Qritho[71] diye isim-

71 Hano Qritho: Süryanilerin gelenekselleşmiş, folklorik özellikli bir şölendir. Süryaniler her yıl 50 günlük oruca başlamadan önceki son pazar günü bu gelenegi uygularlar. Cemaate mensup kızlar tarafından hazırlanan kadın

lendirilen bir oyun da oynardık ancak bu oyunun nasıl oynandığını hatırlamıyorum.

Turabdin'de Şahrolar

Turabdin'de hangi şahroya gittiğimizi çok iyi hatırlıyorum. Meryem Ana şahrosuna giderdik. Hah'taki Meryem Ana'ya giderdik. Oraya bir sürü insan gelirdi. Zutoyeler (mıtrıblar)[72] ge-

maketiyle birlikte, genç kızlar ve erkekler tarafından cemaat evleri ziyaret edilir. Grup halinde evleri gezen gençler, ev sahipleri tarafından bereketi temsil eden yağmura izafeten üstlerine su serpilerek karşılanırlar. Gençler bu evlerden bulgur, kavurma ve yumurta toplar. Bütün köy sakinlerinin kilise avlusuna gelmesiyle birlikte, toplanan erzaktan geleneksel yemek hazırlanır. Bu yemek kavurmalı ve yumurtalı bulgurdur. Yemekler yenir, oyunlar oynanır. Bir tabak yumurtalı bulgur da Hano Qritho için ayrılır ve taşların arasına saklanır. Daha sonra gençler bu tabağı bulmaya çalışır. Tabağı bulan genç, bu tabaktaki yemeği yer. Bının akabinde gençler maket olarak hazırlanan Hana Qritho'yu parçalarlar. Bu gelenek hazırlanan yemeklerin bir kısmının muhtaçlara dağıtılması ile son bulur. http://www.suryaniler.com/kultur-sanat.

72 Mıtrıb, bölgede, halkın Çingene kelimesine karşılık kullandıkları adlandırma olarak karşımıza çıkmaktadır. Arapça çalgıcı, müzisyen anlamına gelen Mıtrıb kelimesinin, müzik ile uğraşan Çingene toplulukları için bir süre sonra "kimlik" haline gelmesi de böyle bir süreci doğrular niteliktedir. Mıtrıblar, meslekleri olan müzisyenlik sayesinde Kürt aşiretlerinin hemen yanı başında yerleşme şansı bulmuşlardır. Dahası, her aşiretin, kendi aşiret bölgesinde seyahat eden, hasat zamanlarında paylarını almaya giden, akşam sohbetlerinde (civat) toplanan insanları eğlendiren, onlara destanlar söyleyen, düğünlerde çalgıcılık yapan Mırtıbları oluşmaya başlamıştır. Mırtıblar çoğunlukla müzik icra ederken üç telli kemençe ya da rebab denilen kabak kemane benzeri çalgı aleti kullanırlar. Bu çalgı aleti bölgede Mıtrıblarla özdeşleşecek kadar önemlidir. Bir anlamda kemençe ya da rebab Mırtıb kimliğinin önemli bir bileşeni, bir sembolü konumundadır. Göçebe bir yaşam tarzına sahip olan Mıtrıblar bu yaşam tarzlarını 90'lı yılların başlarına kadar sürdürebilmiştir. Ancak 80'li yılların ortalarında başlayan ve 90'lı yılların başlarında şiddetlenen çatışmalar nedeniyle, bölgede meydana gelen toplumsal değişmelerden ve demografik yer değiştirmeden kaynaklı olarak, eski

lirdi, tüm köylerden herkes geliyordu. Midyat'tan, Midyat'ın köylerinden her yandan insan gelirdi. Orada halaylar çekilirdi, herkes eğlenirdi. Halaydan sonra kilisenin avlusuna gelirdik. Herkes burada geceyi geçirir, ertesi güne kadar orada kalınır, sonra evlerimize dönerdik. Mor Gabriyel şahrosuna iki veya üç defa gitmiştim.

O zamanlar ben evdeydim, henüz evlenmemiştim, Hah'taki şahroya ben ve amcamın kızı Sade ile birlikte giderdik, diğer amca çocukları küçüktü, onlar şahroya gelmiyordu. Oraya yürüyerek, ta Hah'a kadar gidiyorduk. Sabah erkenden yola çıkardık, öğlen oraya varmış olurduk. Kfarze'den Hah'a pek uzak sayılmıyordu, yürüyerek gidiyorduk. Şahro yapılan yerde kalışımız bir gündü, orada ertesi güne kadar kalıyorduk. Gelenler halay çekerdi, eğlenirlerdi, ta karanlık basıncaya kadar, sonra da ayrılır, köyümüze geri gelirdik.

Bu sıra Hah'ta din adamı olarak iki rahip vardı. Bunlar Rahip Safar ve Rahip Malke idiler. Şahro kutlamaları kalabalık olurdu. Beş yüzün üzerinde insan bir arada olurdu. Belki de daha fazlaydı. Buraya gelenler şarkılar söyleyip halay çekiyordu. Davul-zurnalar çalıyorlardı. Gelenlerin çoğu halaya katılıp eğleniyorlardı. Bu kutlamalara Müslümanlar da katılıyordu. Aynı zamanda, bu törene katılan çalgıcılar da Müslüman'dı. Kürtçe şarkılar söylüyorlardı, Türkçe bilmiyorlardı. Süryanice şarkı söyleyen çok azdı. Bizim gençler bazen söylerdi, gençler halay çektiklerinde şarkı da söylüyorlardı ve güzel şarkı söyleyip oynuyorlardı. Çalgıcılar, kemençe de çalıyorlardı, bunlar yorulunca bir kenara çekilirlerdi. Kemençeciler, davul ve zurna da çalıyorlardı. Kemençeciler çal-

---

göçebe yaşam tarzlarını bırakmak zorunda kalmış ve şehirlere, çoğunlukla da şehrin kenar mahallelerine yerleşmişlerdir. Mardin, Nusaybin, Midyat, Dargeçit, İdil en yoğun yaşadıkları yerlerdir. Daha geniş bilgi için bkz. Abdurrahim Özmen, *Tur Abdin Süryanileri Örneğinde Etno-Kültürel Sınırlar*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halk Bilim (Etnoloji) Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ank. 2006, s. 105-107.

dıklarında şarkı söylerlerdi, gençler de onlara eşlik ederdi. Yani onlarla birlikte söylüyorlardı. Bu sıra havaya ateş etme geleneği de vardı. Tabanca, tüfek gibi silahlarla havaya ateş ediyorlardı. Zaten düğünlerde de evden gelin alındığında böyle eğlenirlerdi.

Küçükken bizim köyde yapılan düğünleri anımsıyorum. Yavnoler'den Musa'nın kızının düğünü olmuştu. Kızlarını Midin Köyü'ne gelin olarak vermişlerdi. Gelinin adı Merame'ydi. Şu an Avustralya'da yaşıyor. Onu bizim köy olan Kfarze'den Midin Köyü'ne gelin olarak vermişlerdi. Ama kocasının adını anımsamıyorum. Babası Yavnolerden Musa'ydı. Anasının adı Zerıko, o da Yavnolerdendi. Gelini köyden çıkardıklarını anımsıyorum, onu at üzerinde götürdüler. Gelini at sırtına koyup tutarak götürdüler. Düğün sırasında davetliler için türlü, bulgur, pirinç, et gibi yemekler yapılıyordu. O zamanlar yapılan yemekler bunlardı.

Tandırcı Kadınlar

Bizim çocukluğumuzda, ekmek yapan tandırcı kadınımız vardı. Bu kadının adı Hanıka idi. Hanıka'nın ailesi Gavriye Tumalar'dı. Başka bir tandırcı kadınımız vardı, adı Merame idi. Stayfolar ailesindendi. Daha başka, bir de Müslüman Kürt bir tandırcı kadın vardı. Halafolar ailesinden Hafsade idi. Yaptıkları ekmeğe karşılık olarak bir ekmek alıyorlardı. Tandırın yakıtını biz ekmek sahipleri götürüyorduk. Yakıt olarak asma dalı, odun, ağaç yaprağı kullanırdık. Ekmeğe tezek kokuları siner diye tezek kullanmıyorduk. Kalın olmayan odunları alırdık, incelerini alırdık. Tandıra böyle giderdik.

Ekmeği yapan bu kadın, bazen günde on defa tandırını yakıyor, ekmek yapıyordu. Bazen de bu beşe, üçe iniyordu. Yani evlerde yapılan hamura göreydi bu. Ekmeğimiz bittiğinde yenisini yapardık. Bu bazen çok ve bazen de az oluyordu. Bu ekmekçi kadın kendi ev ekmeğini de yapıyordu. Burada yapılan ekmekle-

rin lezzeti çok hoştu. Hanıka, ekmeği çok güzel yapıyordu. Diğerlerinin de güzeldi, Merame'nin de güzeldi. Ama Müslüman kadının ekmeği pek o kadar iyi değildi.

Ben küçükken biz çocuklar için tandırda küçük ekmekçikler (kackune) yapılırdı. Bunları bazen kendimiz, bazen de tandıra gelen çocuklara vermek için yapıyorlardı. Her çocuğa bir ekmekçik derdik. Çocuklar buna çok, hem de çok seviniyorlardı.

Bir de "rozune" yapardık. Büyük Perhiz sırasında yapardık bunları. Bunu aile üyeleri arasında paylaştırırken, içinden madeni para çıkardı, "devletin malı yine şunun başına kondu," diye söylenirdi. Bu gelenek Büyük Perhiz'de yapılıyordu. Yani perhize başladığımızın ya onuncu ya da on birinci gününde yapılıyordu. Bu sıra, ruzonelerin birinin içine, benim çocukluk zamanımda on paralar (Kürtçe dahrıket) konulurdu. Ama şimdi bunun yerine ekmekçiklerin içine bir ya da iki liralık madeni parayı koyuyorlar. Bu küçük ekmekçikler dağıtılır, herkes payına düşenini kırar, "devlet malı kimin başına konacak," diye ekmekçiklerin içine bakardı. Bu rozuneler böyle tek tek aile bireylerine dağıtılırdı. Örneğin bana bir tane, horiye bir tane, çocuklarıma da birer tane verilirdi. Bu yıl yaptığımız rozunelerdeki "devletin malı" bizim horinin başına kondu.

Büyük Perhiz ve Diriliş Yortusu

Bizler evde "Diriliş Yortusu" öncesi gelen "Büyük Perhiz"in tümünü tutuyorduk. Hepimiz perhizliydik, küçük çocuklarımız bile bu perhize katılıyordu. Anıldığı gibi, bu Büyük Perhiz sırasında, yoğurttan ayran ve kaymak çıkardığımızda, çocuklarımıza, "perhizdir yavrum," derdik; hiçbiri bu hayvansal yemişlere yanaşmıyor ve dokunmuyordu. Kundaktaki altı aylık bebeklerimize bile bunlardan yedirmiyorduk. Perhizliler sabahtan başlar, bazıları ikindiye kadar kilise duasından çıkar ve perhizini bozardı. Diğer bazıları da öğleye kadar perhizli kalırdı. Ben daha küçükken,

Büyük Perhiz'in son haftası olan "Elem Haftası"nda gece yarısı kilise ayinine gittiğimizi hatırlıyorum.

Perhiz nedeniyle bazen, sac üzerinde buğday ekmeği açık, -geniş- üç dört tane "lawaş" dediğimiz ekmeği yapar yerdik. Bu sırada diğer normal ekmeğimiz arpadandı. Biraz hali vakti yerinde, -biraz zengin- olanlar, kendilerine buğdaydan ekmek yapardı. "Haydi, bu seferde perhiz tutalım," derlerdi, akşama kadar acıkmamak için buğdayı olmayanlar arpa ekmeğini yerdi. Bunu pekmezle birlikte, pekmeze batırarak yerdik. Kimi soğanla, kimi sarımsakla bu ekmeklerini yerdi. Diğer bir yemek türü de çekirdekten yapılma çorbaydı. Her yemeği de zeytinyağı kullanarak yapardık.

Başka yemek türlerini üretmek için dağa yabani otlar getirmeye gidilirdi. Getirilen otlardan çeşitli yiyecekler yapılırdı. Bu tür yabani otlardan hatırladığım şuşe, bijoke adı verilen ve buna benzer birçok yaban otları toplanırdı. Bunları güzelce yıkar, temizleyerek yemek yapardık. Bu yabani otların bazıları çiğ olarak da yenirdi, örneğin harafrofo[73] derdik bunlardan birine. Onu dağlardan toplar getirirdik. Akşune,[74] harşaf[75] ve daha başka otları toplardık. Dağa yabani otları toplamaya giderken bir grup olur, sağa-sola dağılır, bir şeyler toplardık. Bu gruplar bazen üç dört kişi olurdu. Bazılarımız mantar toplardı. Bunları elimize aldığımız dürü[76] ile yere vurup köklerinden kaldırırdık. Onları alır, eve getirirdik. Şuşe ile harofrofo'yu[77] da ekinlerin içinden toplardık. Bir de gışşayş (şoqıl)[78] getirirdik. Bunun adı da "şoqıla hatun"du. Ekinlerin arasına girer, bunları toplardık. Bir de büyükbaş hayvan diye adlandırdığımız gışşayş dat tavre da[79] vardı.

---

73 Harafrofo: Dereotu benzeri, ince yapraklı bir bitki.

74 Bir tür enginar çeşidi.

75 Ekşimsi bir tada sahip, geniş yapraklı bir bitki.

76 Bir tür çapa.

77 Acımsı bir tadı olan dereotu.

78 Bir tür bezelye veya mercimek büyüklüğünde, yassı taneli bitki.

79 Ağaçta yetişen, açık sarı renkli, ekşimsi tadı olan meyve (alıç).

Gışşayş das safrune adını taşıyan başka biri daha vardı. Pırpare, tuzıke vardı, bunları toplar ve yerdik. Tuzıke ve diğerleri için haşlama veya kızartma yapmazdık. Bunları önce temizce yıkar ve arındırırdık, üzerlerine biraz tuz bırakırdık. O ve harofrofo, pırpare için böyle yapardık. Bir de pırpareyi[80] salata ve türlü yapardık.

Perhizli ve oruçlu olmadığımız zamanlarda genellikle hayvani yağları kullanırdık. Ama perhizde bunlar kesinlikle kullanılmıyordu. Perhizin kendine özgü yağları vardı. Büyük Perhiz'de susam yağı kullanılırdı. Susamı dövüyorduk, onu sonradan bulgurun üzerine korduk. Bir de kavunların çekirdeğini de dövüyorduk, suyunu çıkarıyorduk, onu sütlaç gibi yapıyorduk, mercimek çorbası yapardık, bunlar yağsız yemeklerdi. Diğerleri susam yağıyla birlikte yapılırdı.

Bağbozumu

Baba tarafımın çok mülkü vardı. Kayınbaba tarafımın da mülkleri vardı, ancak babamgillerin mülkleri kadar fazla değildi. Mülklerimizin önemli bir bölümü Vata[81] denen yerdeydi. Bir bölümü de Kurrıkatlerin hemen arkasındaydı. Bir bölüm de Çamenzer'deydi. Bir bölüm de Şalvo'daydı.

Babamlarınki üç tane, hem de büyük üzüm bağlarıydı. Bağlarımızda epey tür üzüm yetişiyordu. Kara üzümler, zayti (ince zarlı üzüm) ve hassani (iri taneli üzüm) dediğimiz üzümler yetiştirilirdi. Bu üzümlerin bazıları küçücüktü. Onlara hurık (kuşüzümü) derdik. Bir de lıb-direj dediğimiz, uzun sayılabilecek üzümlerimiz vardı. Bunları daha çok pekmez yapmak için kullanırdık, pekmez üzümü olarak bilinen mazrona ve karkuş tipi üzümler vardı.

---

80 Semizotu.

81 Kfarze Köyü'nün kuzey yönünü boydan boya sarmalayan arazilere verilen isim.

Kfarze köyünün verimli arazilerinin bulunduğu "Vata"

Bu üzümlerden karkuş ve hassanileri kurutuyorduk. Bulguru yapmazdan önce, eylül ayından bir ay önce üzümleri küllü suya batırıyorduk. Yani üzümün hemen hemen her türünü kurutuyorduk. Bunları karkuş denen üzümlerle karıştırmıyorduk. Onları ayrı tutuyorduk. Bu tür üzümleri satın alan çoktu. Babamgil tarafı kara üzümden şarap üretirlerdi. Her yıl iki üç testi kadar üretirlerdi. Herkes bu şarapları geleneksel biçiminde ve gereksinimine göre yapıyordu.

Şarabı şöyle üretirlerdi: Suyunu çıkarmak için kara üzümü eziyorlardı. Bunu güneşe koyarlardı. Birkaç gün güneşin önünde bırakırlardı. Daha sonra bu üzüm suları toprak testilere doldurulur ve ağızları balçıkla güzelce kapatılırdı, ağızlarını açıncaya kadar bu şekilde kapalı kalıyorlardı. Bu testilerin ağızları açıldığında da şarabın tadına bakılıyordu, olmamışsa bu sefer testinin ağzı daha bir güzel ve sıkıca kapatılıyordu. Bu testiler balçıkla kapatıldıktan sonra bir hafta veya daha fazla, öyle bırakılıyordu. Bir süre sonra şarap çabucak oluyordu. Bu şaraplar kış aylarında içilmek üzere saklanırdı. Kışın yemekle beraber içiliyordu. Bu şaraptan ayin ve benzeri durumlar için kiliselere de bir pay veriliyordu.

Kfarze Köyü'nün üzüm bağları

Kış mevsimi için üzümden elde edilen tatlı yemiş hazırlığı yapılırdı. Sucuk, pestil ve harire'de[82] yapardım. Bunu Diyarbakır'a gelinceye kadar da sürdürmüştüm. Diyarbakır'dan da Kfarze'ye gider, yine yapar, Diyarbakır'a getirirdim. Diyarbakır'da bile iki üç defa kendi imkânlarımla sucuk ve pestil yaptım. Diyarbakır'da mazrona türünden üzüm vardı ama İstanbul'da bu yoktu. Ceviz satın alıyordum, şöyle iki üç kilo kadar. Onları önce kırardım, içlerini çıkarırdım. Daha sonra bunları ipliklere geçiriyordum. Köyden kente getirilen üzüm suyunu pazardan satın alırdım. Bazen de Kfarze'deki bağlarımızdan bunu temin ediyorduk. Bunlar yetmediyse, yenilerini satın alıyordum. Doğal olarak bunları hazırladığım sucuk askılarına göre yapardım. Sucuk askılarını güneşin önüne sererdim. Ne kadar da güzel ve hoş oluyorlardı.

Bir de çapan dediğimiz, ince bez üzerine de pestili sererdim. Bir süre sonra kuruduğunda onu bezden söküyorduk. Çok güzel oluyordu. Bazen bir top kadar bez kullandığım oluyordu, bazen de daha az. Sucuk askılarından da elli altmış tane kadar yapardım. Ben daha babamlarda iken bu sucuk askılarını az ya-

82 Harire: Pekmez ve un karışımı ile yapılan ve kesme olarak isimlendirilen bir tür yemiş.

pıyorlardı. Bunların yerine halilat yapıyorlardı. Pestili bile pek yapmıyorlardı. Ben dünya evine girdikten sonra bu değişim olmuştu. Yani herkes sucuk ve benzerini yapardı. Bir de incir askıları yapıyorduk. Yani sucukların içine ceviz yerine incir konurdu. Baba evinde pekmez de üretiyorduk, kaç rıtlo[83] ürettiğimiz, bağın verdiği üzüme bağlıydı. Bazı insanlarımız yirmi testi kadar da pekmez üretiyorlardı. Bazıları da on testi, beş testi. Herkes kendi gereksinimine göre bunu yapıyordu. Önce ev için gerekli olanı bir yana bırakıyorlardı, fazlasını satıyorlardı. Bunu Kfarze'de satıyorlardı. Babamın bağlarında asma ağaçlarından başka meyve ağacı çeşitliliği azdı. İncir vardı. Bunlar genelde köye yakın yerlerde oluyorlardı. Birde rıjjıkat (ekşi incir) dediklerimiz de vardı. Armut vardı. Babamgillerin bağının hemen üstünde badem ağaçları da vardı. Bu badem ağaçları muhtar Cırco'nun idi. Yani yukarımızda, Staylune dediğimiz yerde.

Kfarze'nin etrafı tamamen ağaçla çevriliydi. Bunlar odunluk ağaçlardı. Köylüler buradan odunlarını getiriyordu. Ağaçları kesip köye yakacak odun olarak getiriyorlardı. Köyde kışın ısınmak için soba ve mangal kullanıyorduk. Odunlar eve yazın yaş getirilir, avluda kurutulmaya bırakılırdı. Kışın da bunları yakıt olarak kullanıyorduk. Bu odunlar daha çok meşeydi. Bir de gıvişat vardı. Lalokat dediğimiz yerde, köy dışında bunlar çok bulunurdu. Bizim eve odunları kardeşim Malke getirirdi. Bazen de diğer köylerden köyümüze gelen odunlardan satın alırdık. Bu odunları Pirkanlılar[84] gibi, Ahlahlılar[85], Bahvarlılar[86], bir de Banemliler[87] köyümüze getirip satıyorlardı. Bu köylüler odunlarını sattıktan

83 1 rıtlo = 12 kg.

84 Pirkan: Kfarze ile Mor Gabriyel Manastırı arasında yer alan Doğanyazı Köyü.

85 Ahlah: Kfarze yakınlarında bulunan Narlı Köyü.

86 Bahvar: Kfarze yakınlarında bulunan Gülveren Köyü.

87 Banem/Beth E'nem: Keferze yakınlarında bulunan Yezidi köyü Kiwax'ın biraz ötesinde yer alan ve 1800'lü yıllarda Cizre Mirlerinin saldırısıyla yok edilmiş köy yerleşmesi.

sonra köyümüzden tuz, et gibi şeyler alıyorlardı. Hemen hemen bunlar her gün köyde bulunur ve bir şeyler satarlardı.

Ayn-Vardolular, köyümüze karpuzlarını satmaya getiriyorlardı. Onlar da köyümüzden et ve benzeri şeyleri alırlardı. Bizde et kesip satan kasaplar vardı. Ayn-Vardo'da kasaplık yapan yoktu. Çevre köylerde yaşayanlar Kfarze'ye gelip kendilerine et, turşu ve benzerlerini satın alıp götürüyorlardı. Kasaplıkla uğraşan Makko, Yavnolerden Musa, Bulıslardan Nı'mo vardı. Bir de ailelerin kendileri için evde kestikleri hayvanlar oluyordu. Midyat'tan bile Kfarze'ye turşu almaya gelenler oluyordu. Bu sıra Kfarze gönençli, hoş bir yerdi. Bir de Bahvar, Ahlah gibi köylerden de Kfarze'ye süt, yoğurt, incir ve üzüm gibi ürünler gelirdi. Biz Kfarzeliler bu ürünleri satın alırdık.

II. BÖLÜM

ATATÜRK VE SÜRYANİLERE DAİR YAZILARI

Ey Atatürk, ruhun nurda yatsın, şad olsun, bazı peygamberlerden üstünsün desem haklıyım. Ve fakat egoistliğin beni taşlayacağından korkarım. Bazı peygamberler, senden fazla bir şey yapabildiler mi? Onlar ancak peygamberlik kisvesi altında hükümdarlık sürmüş, katliamlar yapmış, yaptırmış, hayvan ve insanı birden yakmış yok etmiş. Otoriteleri sayesinde beşeriyeti tarikatlara, hiziplere ayırmış ve türlü türlü felaketleri insanın başına getirmişlerdir. Bu dertlerden kurtulmayan beşeriyetin yüreğini yaralamışlardır. Başkalarına olan Cenabı Hakk'ın ilhamlarını kendilerine gelmiş gibi göstererek kendilerine mal etmiş, korkularından "bu böyle değildir" dedirttirmemişlerdir.

Ama sen Ey Ulu Atatürk, asla ve asla böyle bir şey yapmadın ve yapmak da istemedin. Ma!ın olmayan bir şeye göz dikmedin. "Kimsenin toprağında gözümüz yoktur ki, toprağımıza göz dikilsin" ve buna ek olarak, "Yurtta sulh, cihanda sulh" senin şiarındır. "Arkaya bakmayın, daima öne bakınız." Senin en derin ve en makbul düşüncelerin, en uzak görüşünün mahsulüydü. Senin mecazi konuşmaların kadar müspet bir ilim olabilir mi? Türkiye Cumhuriyeti'ni kurduğundan, rahmete kavuştuğun güne dek, yurdun huzur ve sulh içinde yaşamadı mı? O fazilet ve kudretin,

heybet ve dirayetin değil miydi ki, kurt ve koyun bir arada beraber yaşattırıyordu. O fazilet ve kudretin değil miydi ki, yurdun feyz ve bereketlere gark olmuştu.

Süryanilik tarih boyunca Hz. Muhammet'in ahitnamesinin samimiyetine halel getirmediği gibi, sadık kalarak ve sadakatine devam edeceğine andlıdır. Çünkü, "Sezar'ınkini Sezar'a, Allah'ınkini Allah'a veriniz,"[88] buyuran İncil-i mukaddestir.

"Devletin tertibine karşı duran, Allah'ın tertibine karşı durmuş," buyuran yine İncil'dir.[89]

"Korkudan değil, sevgiden devlete itaat etmelisiniz," buyuran yine kutsal İncil'dir.[90] Bu ilahi yasalara harfiyen riayet etmiş ve etmekte olan Türk Süryani Kadim toplumu, korkudan değil, ancak içten gelen sevgiyle devlet yasalarına ve Ulu Atatürk'ün kutsal ilkelerine harfiyen bağlıdır ve riayet etmekte de azimlidir. Bu itibarla Türk Süryani Kadim toplumu samimi vatandaşlığıyla diğer azınlıktaki vatandaşlara ışık tutarak, kendi adının (Süryanilik) başına -Türk- adını ekleyerek takmış ve taktığına da gurur duymaktadır.

Zira ailem küçük vatanımdır, vatanım da ailemdir, görüşünde bulunan Türk Süryani kadim toplumu bu cümleden hiç şaşmaz ve şaşmak da ne bilir ne de ister.

Türk Süryaniler bu toprakların özbeöz yerlilerinden bir Hıristiyan topluluktur. Türlü takip, horlama ve katliamlara karşın varlığını sürdüregelmiştir. Süryaniler yaşamlarını inanç ve geleneklerini gereği her devletin (İslam devletlerinin) en iyi yurttaşı olma çabasında olmuşlardır. Süryanilerin en mutlu, en rahat, en özgür yılları Yüce Atatürk Cumhuriyeti'nin başlamasıyla bulmuştur. Cumhuriyetin kurulmasıyla yaşadıkları toprakların gerçek yurttaşı olduklarını duymuşlardır. Türklerin yaradılışlarındaki tolerans, Süryanilerin uysallık ve çalışkanlıklarıyla birleşince tarihin

---

88 Markos İncili: 12:13-17

89 Romalılara: 13:1-7

90 1.Petrus: 2:13-25

en uyumlu iki ulusu değil, bir ulus olarak içlerinde duymuşlardır. Eğer Süryaniler bugün yeryüzünde silinmemişlerse, bu uyumun gereğidir kanısındadırlar. Süryaniler kendi felsefe ve yaşamlarında her zaman devleti "Baba" bilmişlerdir.

Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı İmparatorluğu'nun orduları birçok sahne ve cephede savaş verdiler. Bu savaşlardaki en geniş ve kanlı cephe, Kanal, Suriye ve Irak cepheleriydi. Türk Orduları tarihlerinin en büyük, en kanlı savaşlarında en büyük ihaneti bu cephede gördüler. İngilizlerin kışkırttığı çapulcu Arap aşiretleri, Türk ordularını arkadan vurdular. Okuduğumuz, duyduğumuz kadarıyla bu cephede Arap aşiretlerinin döktüğü Türk kanı, İngilizlerin döktüğünden çok fazladır. İşte bu cephede Türk orduları aynı topraklarda yaşayan Süryanilerden ve Süryani köylerinden ihanet görmediler. Çölde dağılan orduların birliklerinden Süryani köylerine ulaşanlar yardım gördüler. Şefkat gördüler ve birliklerine ulaşabildiler. İngiliz ajanları Süryani köylerini ihanete kandıramadılar, geriye çekilen Türk orduları aralarında kalan, hiçbir Süryani köyünden kötülük görmediler. O cephede çarpışan kahraman Türk subayları Süryanilerin bu kadirşinaslığını hiç unutmadılar. Bu subaylar arasında Mustafa Kemal Paşa da var idi. Ulu Önder Atatürk ilk kez Süryanileri, Suriye cephesinde iken tanıdı, takdir etti ve unutmadı. Süryani toplumu içindeki sevecen özü fark eden Ulu Önder, daha sonra bunu değerlendirmesini bildi. Milli Mücadele'de Süryanileri dost kabul buyurdu. Çünkü Süryaniler o karanlık zamanlardaki ihanet şebekelerinin içinde hiçbir zaman olmadılar.

Birinci Dünya Savaşı'ndan yenik çıkan Osmanlı Orduları Sevr Antlaşması[91] ile dağıtıldılar, ardından işgal; İngiliz, Fransız, İtalyan ve Yunan orduları ve Anadolu'da ihanetler, Yunan işgalindeki şehirlerde yerli Rumlar, Fransız işgalindeki şehirlerde Ermenilerin ihanetleri, Adana, Gaziantep, Kahraman Maraş ve Urfa savaşları.

---

91 Metnin orjinalinde Sevr Antlaşması olarak geçmekte ise de doğrusu 30 Ekim 1918 Mondros Mütarekesi'dir.

Milli Mücadele yılları: Süryaniler işgalcilerin kışkırtmalarına kulak tıkadılar. Bu kez de Türk devletini -Ankara Hükümetini- baba bildiler. Fransız orduları onlar için de işgal ordusuydu. Bu yıllarda Süryanilerin yoğun olduğu illerde de, Mardin, Diyarbakır'da herhangi bir ihanet olayına, "Evet," demediler. Bu iki ilde bu gibi ihanet olaylarına rastlanamaz ve gelen işgal ordusu Süryanilerden hiçbir yardım görememiştir. Özellikle Diyarbakır vilayetindeki Süryanilere, bunlar dıştan yapılan kışkırtmalara hiçbir zaman kapılmadan Türk yurttaşlarıyla tam bir anlaşma içinde yaşamışlardır.

Süryaniler Milli Mücadele'nin daha başında iken tavırlarını Ankara hükümetinden, Mustafa Kemal'den yana koymuş ve bu yoldaki mücadeleye yardımlara başlamışlardır.

1922 Temmuzunda Süryani Patriği III. İlyas, Ankara'da Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Mustafa Kemal Paşa'yı bizzat ziyaret etmiş, ayrıca meclisin ilk açılış töreninde bulunmuştur. Mustafa Kemal Paşa'yla beraber hatıra resmi çektirmiştir. Bu resimler halen değerli bir armağan (yüce bir hatıra) olarak gerek Mardin Süryani Metropolitliği'nde, gerek Süryani Deyrulzafaran Manastırı'nda patriklik makamını, gerekse yazdığım *Türk Süryaniler Tarihi* adlı yapıtımın baş sahifesini ve 58. sahifelerini, aynı zamanda İstanbul Türk Süryani Kadim Kilisesi makam odasını süslemektedir.

Patrik III. İlyas, Ankara Garı'nda Mustafa Kemal Paşa'yla karşılayıcılar arasında resmi tespit edilmiştir. Süryani Kadim Patriği III. İlyas, Milli Mücadele yıllarında müstevlilere karşı bu yurdun evladı olarak takındığı mücadeleci tavır, Milli Mücadele'nin ulu önderi yüce Atatürk tarafından takdir edilmiştir.

Süryanilerin, Milli Mücadele yıllarındaki sadakat ve uysallığı, işgalcileri şaşırtmıştır. Çünkü Süryaniler işgal ordusunun kışkırtmalarına kanmamış, sırt çevirmişlerdir. Süryanilerin Milli Mücadele'deki hizmetleri ulu önder Atatürk tarafından unutulmamış, ilgisi Milli Mücadele sonrasında da devam etmiştir.

22 Şubat 1922, Patrik II. İlyas Şakir, ankara Garı'nda Atatürk'ü karşılarken.

İşgalcilerin vaatlerine, aldatmalarına kanan diğer unsurlar, işgal ordusu geri çekilirken, kimisi onlarla beraber yerlerini, yurtlarını terk etmek hevesine düşmüş, kimisi de Lozan Antlaşmaları'na göre azınlığı kabul etmişlerdir. Çünkü ihanet büyüktü.

Süryaniler ise Türk olduklarını ve Türk devletinden başka bir devlet tanımadıklarını açıkça itiraf ederek belirtmişlerdir. Bugün dahi Türkiyemizde azınlık olarak Rum, Ermeni ve Musevi unsurlar resmen bilinmektedir. Bu durumu doğrulayan Lozan Barış Konferans tutanak belgeleri takım C. 1. s. 346, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, No. 291'dir. Bu müspet belgeye dikkat ederken kanımca Süryanileri azınlık statüsünde bulmak ve bulundurmak büyük bir yanlışlık ve bilmezliktir. Bunun tashihinin yapılmasını gerektiren birçok haklardan biridir.

Sadece, Süryaniler Milli Mücadele sonunda Güneydoğu Anadolu'da kalan Hıristiyan topluluğu olmuştur. Zor ve karanlık yıllardaki hizmet ve sadakatleri unutulmamıştır ve unutulmamalıdır. Yaşadığı sürece ulu önder Atatürk'ün Süryani toplumuna ilgisi hiç eksilmemiştir. Bugün dahi Süryaniler Türkiye Cumhuriyeti'nde has bir yurttaş olarak bilinir; özgür ve mutludur.

Türk Süryani topluluğu bu devletin yücelmesi için kovanda bir arı gibi çalışmakta olduğunu resmi belgelerimizle ispat etmeye her an hazırız ve toplumsal olarak yüce atamızın kurduğu Cumhuriyet Türkiyesine, Tanrı'ya dua eder ve etmekte.devam ediyoruz.

Süryani der ki: İlk önce insan, ondan sonra Türk, ondan sonra Hıristiyan olarak bu kutsal toprakta doğdum ve kutsal toprakta da ölmek isterim. Üstün saygılarımla.

Aziz Günel
Türk Süryani Kadim Horepiskoposu
İstanbul 5 Mart 1981

Ulu Önder Atatürk Gazi Mustafa Kemal Paşa'yı Niçin Sevdim, Niçin Seviyorum?

1927 yılı ilkokul çağım idi. Dul annem beni 1928'de harf inkılâbı sırasında Midyat İlkokulu'na verdi. Okulun birinci sınıfında iken Atamızın sevgisinin içimi sardığını hissediyordum. İlkokuldan önce Süryani köy medresesinde Süryanice okumasını ilk defa öğrenendim, kabiliyetliydim.

Harf inkılâbına ruhi bir gözle bakarken bu inkılâbı yaratan Atatürk'te üstün bir ruh gücü mevcudiyetine inandım. Hele şapka ve giysi inkılâplarını, bilhassa silah toplattırma operasyonu, memleket halkını silahtan arındırma emirlerini ve akabinde "Yurtta sulh, cihanda sulh" şiarını başöğretmenim Tevfik Vural'ın (Nazo)[92] ağ-

92 Nazo, Mardinli bir Mıhallemi aile. Sayfo sırasında Tevfik, Ahmet ve ailenin diğer erkek bireyleri, Yukarı Mezopotamya'da Teşkilat-ı Mahsusa'da görev almışlardır. Mardin'de Ittihat Cemiyeti üyeleri idi. Cumhuriyet döneminde de bu görevlerini Cumhuriyet Halk Fırkası, Türk Ocağı ve Halkevlerinde aynen sürdurdüler. Cumhuriyetin ilk dönemlerinde, Midyat'ta görevli bulunan tum ilkokul öğretmenleri Mardin Halkevi ve Türk Ocağı üyeleri idi. David Gaunt, *Direniş, Katliam ve Koyucular*, s. 474; Suavi Aydın, Kudret Emiroğlu, Oktay Özel, Süha Ünsal, *Mardin-Aşiret- Cemaat- Devlet*, 2000; CHF. Mardin Halkevi Broşürü, 1935.

zından öğrenince Ata'nın sevgisi tamamen kalbimi sarmıştır. Hele Ata'nın ruh üstünlüğü beni geniş düşüncelere daldırmıştı. Bu düşünce kafamda yavaş yavaş yerleşiyordu. Bu düşüncenin felsefesini ta o günlerde genişletmeye çalışıyordum.

Bunların akabinde "Türk topraklarında yaşayan insanların arasında ayırım gözetmeden, hangi inançta olursa olsun, herkes Türk'tür ve herkes Türkçe konuşmalıdır" bildirisini o rahmetli hocamdan dil dersinde iken işitmiştim. O dönemde okul kitaplarımız eski ve yeni alfabeyle karışık olarak yazılıydı. Hatırımda kaldığı kadar hocama şu soruları soruyorum:

"Hocam, biz Süryani olanlarda mı Türkçe konuşacağız?"

"Evet evladım, herkes Atatürk'ün Türkçesini öğrenip konuşmak zorundadır."

"Hocam, ya kilisedeki Süryanice dua ve kitaplarımızı nasıl Türkçe okuyabiliriz?"

"Evladım, öğreneceksiniz, çalışkan olanlar, Türkçe dilinin hayranı olanlar çabucak öğrenebilirler."

Sanki büyük bir düşünür gibi bunları derin derin düşünmüştüm, çünkü yeni bir çağ, yeni bir dünya, yeni bir insan doğmuş gibi geliyordu bana.

Yerli yerince yapılmış bu devrimlerin ardında kurt ve koyun bir arada beraber yaşamaya başladı. Çapulculuk bitmişti. Ağalık, şeyhlik kalmamıştı. Şeyhmus adındaki kişi "Şeyh" eklemesini kaldırmış, yalnız "Musa" diye çağrılmak istiyordu. İmam camide imam, papaz da kilisede papazdı. Eski cübbeler ve tekkeler mazide kalmıştı. Erkeğin başına giydiği keçeden yapılmış, yarım arşın uzunluktaki külahın ağırlığından, siyah püsküllü kırmızı fesin arkadan kuyruk gibi sallanan püskülün sallantısından kurtulmuştu. "Efendi köylüdür," diyen ulu önderin tatlı sesi kulaklara lezzet veriyordu. Ulu atanın şapkası başında, efendiliği değerli köylüsüne öğretmek amacıyla, köylünün arasına katılırdı. Köylüyle beraber tarlada çift sürerken aziz ruhunun, melek bedeninin ilahi uyumsallığını tamamen tarla ekiminde de göstermekten kıvanç duyuyordu Atatürk.

İlkokulun üçüncü sınıf derslerimi birincilikle geçmiştim. 1931'de çiçek hastalığına tutuldum. Anam beni köye almıştı, sağlığıma kavuşunca bir daha okula devam edememiştim. Annemin imkânsızlığından dolayı devam edemedim. Arapça ve hayranı olduğum tatlı Türkçe kitaplarımı terk etmedim. Geceyi gündüze katarak anadilimden daha çok Türkçeye önem vermiştim. Kısa sürede ilkokul hocamın dediği tahakkuk ederek Süryaniceyi hemen Türkçeye, Türkçeyi de Süryaniceye aktarmasını öğrendim. Halen yazılış ve okunuşu Süryanice olan tüm yazıları kaleme almadan Türkçe olarak okunmasına da aşinayım. Çalıştıkça anam beni seviyor ve bana, "Baban da çok çalışkandı, iyi bir Süryani lideriydi. Padişah tarafından kendisine bir liyakat madalyonu verilmişti," derdi. Anam bana babamdan kalan madalyonu verirken, "Sen de oku yaz," dedi.

"Ana ben de babam gibi okusam, Gazi bana madalyon verecek mi?"

"Evet oğlum, eğer iyi bir adam olursan elbette Gazi Paşa baba, sana madalyon verecek."

Babadan kalan o madalyonu, 1966 yılının Mayısında Ankara'da Satia Sultanı ziyaret ettiğimde kendisine hediye olarak verdim. (Profesör Osman Turan'ın hanımıdır.)

"Atatürk milletinin atası, zafer, fikir, kalp ve irade adamıydı. Milletin büyük evladı aynı zamanda 20. yüzyılın en büyük yurttaşıdır," diyen ve yazan Bulgar *Slovo* gazetesi 1938'de bunu çok güzel dile getirmiştir.

Ben de derim ki: Sev Hazreti Yusuf gibi vatanını, Hazreti Musa gibi milletini, Hazreti İsa gibi hemcinsinin uğrunda canını feda etmesini. İşte ulu önder Atatürk bunlar kadar vatanını, milletini ve ayrılık yapmadan hemcinsinin uğruna her an canını feda ve vakfetmiştir.

"İyi olduğunu bildiğin her şeyi ulusun yararına yapmalısın." Evet, Atatürk, adları geçen iki peygamberin sevdikleri kadar vatan ve milletini sevdiğinden Hazreti İsa gibi hemcinsinin uğruna canını feda etmekten çekinmemiştir.

Bazı peygamberler dediğimiz, hem hükümdarlık davasına girmiş, örneğin Musa, Davut ve Süleyman gibi kimisi dört, kimisi yüz ve kimisi üç yüz, kimisi de nikâhı altında yedi yüz tanesini memlükesi olarak almışlardır. Bununla beraber kendilerine ve ailelerine nice nice servet, mülk ve her türlü maddiyat bırakmış, nice katliamlar, soygunlar ve yağmalara ve katliamlara fiilen girdiklerini Tevrat kitabı açıkça yazmaktadır. Ama sonradan tövbe ettiklerini hiç gizlememiştir. Atatürk'ün ise bir eşi vardı. O da Atatürk'ün devlet işlerine girişimlerde bulunduğu için yalnız bir yıl Atatürk'le beraber kalabilmiştir. Atatürk kendini vatan ve ulusuna adamıştır, nesi varsa tamamen devlete bırakmıştır. Bu bakımdan, "Bazı peygamberlerden üstünsün," dememi yerinde buluyorum. Çünkü Hazreti İsa gibi hemcinsinin uğruna canını feda ve adak olarak sunmuştur. Zira büyük başarılarla yakıcı savaşları yenebilmiş, büyük zaferleri altın yazılarla dünya tarihine mal etmiş, övünmeye layık bir Ata'dır. Onun varlığındaki dirayet, zekâ, fazilet, kudret ve ruhi gücünü tetkik edersek bir harika, bir mucize olduğunu anlayacağız. Zira Ata'nın bu kutsal meziyet ve kudretini gözle müşahede etmeleri için büyük krallar ayağına kadar gelmiş, "hikmetini işitsinler" hevesiyle ziyaretinden geri kalmamışlardır. "Benim elim vatanımın çamurundan kirlenmez," sözünü İngiltere kralına söyleyen ulu Ata değil miydi?

"Diğer peygamberler senden fazla bir şey yapabildiler mi?" dedimse yanılmadım. Zira o peygamberler kendi başına, hatta zaman ve zemine uymayan yasalar çıkarmış, emirler vermiş olduklarından, bugüne dek halkın başını dertlere sokmuş ve beşeriyeti birbirine katarak düşman kestirmiş olmaları apaçıktır. Atatürk ise TBMM'yi kurarak bu meclisin oylarıyla, kararlarıyla yasalar çıkardı. Türkiye Cumhuriyeti anayasasının hükümleri acaba hangi peygamberin kanunlarından eksiktir? Bilhassa laiklik ilkesi ne demektir? Atatürk'ün anayasası yüzlerce tahsilli, değerli kişilerin düşüncelerinden türemedi mi? Diğer peygamberlerin anayasaları kimler tarafından onaylandığını söyleyebilir mi? Hat-

ta bazısının yasaları yürürlükten çıkmıştır. Çünkü zaman ve zemine uymamışlardır.

Çoğu kez meleklerin, Allah'a yakın kulların ve kralların ordularına katılarak düşmanla çarpıştıklarını okuyoruz. Tanrı'nın melekleri, Tanrı'ya yakın olan Atatürk'ün ordularına katılmadılar ve düşmanla çarpışmadılar diyebilir miyiz? Yoksa birkaç kişiden teşekkül etmiş bir orduyla büyük işgalcilerin gücünü yenmek, denize dökmek, mucizeden başka ne olabilir? Bu bakımdan da bazı peygamberlerden daha büyük olan Atatürk'e hayranım. Bir din adamı olarak söylemekten çekinmeyerek gurur ve iftiharla teyit etmekteyim. Çünkü Atatürk "iyi olduğunu bildiği her şeyi ulusun yararına yapmaktan çekinmemiştir." Diğer peygamberler yabancı olan kadınlarla evlenmişler, dirayetli aziz ruhlu Atatürk ise, "toplumdan olmayan bir kadınla evlenmek, ulusa ihanet etmektir," diye buyurmuştur.

Atatürk ulusunun çocuğunu içten ve derinden sevmiştir ki, "istikbalimiz asil kanlı çocuklarımıza bağlıdır, zira bugünün çocuğu yarının büyüğüdür," diyebilmiştir. Atatürk vatan ve ulusunu pek çok sevdiği için Türk diline şu cümleyle önem vererek demiştir ki: "Kendi lisanını bilmemiş, okumamış kişi niçin yaratıldığını halen bilmemiştir."

Atatürk'e göre bir ulus üç şeyle başarıya ulaşır: a) Yazarın kalemi b) Tüccarın parası c) Çiftçinin tarlası. Atatürk bunların hangisini ihmal etmiş acaba? Atatürk'ün döneminde, millet yeni harpten çıkmışken, memleket bereket ve mutluluk içinde gark olmamış mıydı?

Bilgiye önem veren dirayetli Atatürk Gazi Mustafa Kemal Paşa şöyle buyurdular: Evin ışığı çıradır. Kâinatın ışığı ilimdir, en büyük mürşit ilimdir, ilkesini bütün dünya ve vatana kayden bildirmiştir.

Atatürk din uğrunda savaşın insanı adap kurallarından mahrum ettiğini bildiği için vatan ve hemcinsinin uğruna savaşarak zafer kazanmış ve bütün dünyaya ün salmıştır.

Atatürk ilmin ancak yuvasında (üniversitelerde) öğrenilebileceğini bildiği için şeyhlere, imamlara ve Hıristiyan papazlarına şu uyarıda bulunmuştur: Bilgice aydınlanmamış kişi, cehaletin istibdadından kurtulamaz, medreselere paydos. Atatürk gözün görmesiyle yetinmiyordu, her şeyin akılla görmek ve denemekle olabileceğini bildiğinden her şeyi akıl ve deneyle yapardı. Hayatta başarıya ulaşabilmek için hece harfleri gibi A'dan başlanır. Zaten kendileri de A'dan başlamışlardır. Her ne kadar Z'ye varamadan hayata göz yummuşsa da Z'ye ulaşmanın şeklini, dersini ve programını yerleştirerek aramızdan ayrılmıştır. Ve dediler ki: Vatanını saygılamayan, kendini tahkir eder, zira kardeşlik iniltisi hepimizi eziyor, rahatımızı bozuyor, beraberlik toplumu istibdattan kurtarır, buyurmuştur.

"Biz kendimiz için dünyaya gelmedik. Vatan ve ulus için doğduk. Biz dövüştüğümüz zaman tüm gücümüzle dövüşürüz. Sevdiğimiz zaman tüm kalbimizle severiz," diyen Atatürk'ün sevimli ve tam yerinde söylenen bu vecizelerinden daha üstün bir irşat olabilir mi? Bunları aczim tetkik ettiğinde kendisine bir peygamberlik payı biçtiğimle şeref ve gurur duyarım. İster egoistlik çatlasın ve isterse beni taşlasın, değişen hiçbir şey yoktur.

Horepiskopos Aziz Günel

Süryani Kilisesi'nde Verdiği Öğütsel Vaaz[93]

Baba, Oğul ve Kutsal Ruh Adı Altında Birleşen Gerçek Tanrı'ya, Amin!

Sevgili Evlatlarım,

Bugün sizlerle karşılaşmam beni çok rahatlattı. Sevimli olan bu aydınlatıcı karşılamanızda, benim gözlerim bir o kadar aydınlandı. Sizlerle bu karşılaşmamı yerine getiren Sevgili Tanrıma şükranla doluyum.

---

93 1977 yılında Almanya'nın Augsburg şehrinde Süryani cemaatine verdiği vaaz.

Sizlere bugün sunduğum ayin ve ondan sonrası gelen günün önemli konusunu oluşturacak öğüdümde ele alacağım.

Sevgili Tanrımdan dileğim, ben zayıf ve günahkâr bir kişi olarak, Tanrımın her an için sağ kanadının koruması altında olmanızı diliyorum. Sizleri hep korusun istiyorum. Onun merhametli olan kanatları altında, size daima barınak umuyorum. Her konuda da onun size yönetici olmasını hep talep ediyorum. Önceleri olduğu gibi, o sizin öğretmeniniz, sahibiniz ve Tanrınızdı. O şimdi de aynı biçimde sizlerle beraber yine aranızdadır.

Bununla birlikte, burada Augsburg'da, topluluğa bağlı, geçmişte aramızdan ayrılan inanlı kişilerin, beden ve ruhlarına rahmet dileyelim. Bu olduğu gibi, günümüzde de Süryaniler arasından yine ayrılan evlatlarımızdan İsa Hapsuno ve Galle için hep birlikte, "Allah onlara rahmet versin! Allah'ın rahmetine kavuşsunlar!" dileyelim.

Ayrıca, Asmar Adoka'nın oğlu Ado'ya başsağlığı diliyorum. Bundan önce, İsa Mesih'in ricası üzerine onun kayınbabası aramızdan ayrılmıştı. Yine hep birlikte ona, "Allah ona rahmet versin! Allah'ın rahmetine kavuşsun!" dileyelim.

Bizler, geçmişteki büyük kahraman Süryanilerin ve ilk Hıristiyanların torunlarıyız. Bu doğru (olan) yolda yürümeyi, onlar bize öğretti. Yani Hıristiyanlık dininin bu güzelliğini onlardan aldık. Bu temelimizi, bu inanç öğretisi üzerine, bunu kendileri temellendirmişlerdir. Bunu yapmakla onları her an unutmadan anmamız için yapılmış.

Evlatları olan bizlere... Körü körüne inanmamızı istemediler. Bize aktardıkları, bunu olduğu gibi İsa Mesih'in kendisi İncil'de şöyle söylüyor: Kitapları araştırın. Bu kitaplarda kendinize yeni bir ruh bulup bulmayacağınızı göreceksiniz. Babalarımız da bize aynısını aktardılar. Ve bizden, "İncil'in buyurduğu emre göre, bu kitaplarda kendimize yaşamsal bir ruh bulup bulmayacağımızı sorgulamamızı, araştırmamızı" belirtmekteler.

Evet, biz bu kitapları inceledik ve araştırdık. Gerçekten de içlerinde yaşamsal ruhu gördük. Eğer biz bu olguyu bulamasaydık, hiçbir zaman vaftiz, evlenme, ölüm, kandil, ayin, günah çıkarma, kilise litürjilerini[94] ve bu güzelim düzenlemelerin yöntemlerini yaratamayacaktık. Babalarımız olan aziz havarilerden aziz patriklerimize ve sonra sırayla bugüne ulaşmışlar. İşte böyle güzel bir dizilme ile yürüdü bugüne geldi.

Tüm bunlar araştırılan kutsal kitaplardan alınmış ilhamla, Kutsal Ruh tarafından söylenmişlerdir. Ve ona teslim edilmişler. Bu yüzden de evlatların gönlü babalarına yönelik (hep) olmalıdır. Evlatlarımız arasından, aziz babalarımız tarafından verilen adımızın ve inşa edilen bu bedende gedik açacak ve onu yıkacak insanları görmek istemiyorum.

Ne kadar akıllı olursak olalım, ne kadar bilgelik sahibi olursak olalım, yine aziz babalarımızın ulaştığı düzeye ulaşamayız. Başlıca neden de onlara aktarılan her şey, Kutsal Ruh'un kendisi tarafından söyleniyordu.

Kaleme aldıkları yazıları, şiirleri, ilahileri ve tüm öğütleri dünyaya antik bir miras kalmışlardır. Bunlar Almanya'da, Avrupa'nın diğer ülkelerinde ve Amerika'daki üniversitelerde korunuyorlar. Babalarımızın her kitabı, her şiiri vb. bu ülkelerin değeri oldu. Onu koruyan müzenin değeri oldular. Bu eserler kimlerindir? Babalarımızın! Aziz Süryani babalarımızın eserleridir.

Bunlara karşın, biz Süryaniler çok çabuk şımarıp bunları unutuyoruz. Bu olgumuzla biz tam da kurbanlık koyuna benziyoruz. Sürünün arasına giren kasap, onu ve daha başkalarını alıp elbette götürecek. Alınan koyunlar, kesilmeye gittiklerini bildikleri halde, yolda yürürken otlanmaya devam ediyorlar. Çobanın yanında kalan topluluk, arkadaşlarının kesilmeye götürüldüklerini çok iyi biliyorlar. Onlar da otlamalarına devam ediyorlar.

Süryani topluluğumuz ne yazık ki işte tam da böyledir. Bir yandan esnektir ama diğer bir yanda da çok çabuk şımarıyor,

94 Liturji: Dini törenlerin veya tapınma biçimlerine ilişkin kuralların tümü.

önceleri başına gelmiş olayları unutuyor. Süryani bilgelerden biri, bir kitabında şu deyime yer veriyor: Tok olduğun günde, aç kaldığın günlerini daima anımsa. Üstün giyim kuşamlı olduğun günde, çıplak olduğun günlerini anımsa. Huzurlu olduğun günde, huzursuz olduğun günlerini anımsa. Gönençli olduğun günde, darlıkta olduğun günlerini anımsa. Güleç olduğun günde, ağlayışlı olduğun günlerini anımsa.

Maalesef, ilk günlerimizi anımsayanımız yok denecek kadardır. Her birimiz, gönlünün istediği ve ona uygun hangi yol düşüyorsa, üzerinden yürüyor. Ve hiçbirimiz diğerinin iyiliğini düşünmeden bunu yapıyoruz. Bu yüzden, aziz babalarımız için sırtımızı dönmüş bulunmaktayız. Ve yüreğimiz, her an için, kaya taşından bir yüreğe dönüşmüş gibi oldu. Bu yüreğe, ne yazık ki, beyinden artık sözcükler gelmiyor. Bir yerde takılıp duruyorlar. Bu yüzden kutsal kilisenin inancı ve bağlılığıyla dahi çözülemez bir durumdalar.

Bir dönem geldi, biz Süryaniler Hıristiyanlığı kendimize din olarak kabul ettik. Adımız hâlâ Aramlardı. Bu sıra ayrıldık, iki grup olduk. Bir bölümümüz Hıristiyanlığı kabul etti, diğer bir bölümümüz de putperestlikte kaldı. Putperestlikte direnen ve kalan kardeşlerimize Aramlık adını bıraktık. Biz Hıristiyanlığı kabul etmişler, bunu Süryanilik, yani Eski Aramların adı altında sürdürdük.

Bu ayrılmadan sonra, Katolikler biz Süryani Hıristiyanlardan bir parça kopardı. Bizden ayrılan kardeşlerimizin bu bölümünü kendilerine aldılar. Daha sonra yıl 481'de, Nastur da[95] kendine

95 Mor Nastur bir Suryani'ydi. Maraş'ta dünyaya geldi. Eğitimini Antakya Akademisi'nde aldı. Mezun olduktan sonra aynı okulda birçok derste eğitmenlik yaptı. Burada ruhbanlığa atandı, önce rahip daha sonra piskopos oldu. Bizans imparatoru tarafından Konstantinopolis'e patrik atandı. Mor Nastur patrik olmazdan önce, Hıristiyanlık tanrıbilimi konusunda ateşli tartışmalara katılıyordu. Tarihte ilk defa Mor Nastur, Süryanilerin Helen kültürü içinde eritildiklerini ve Mezopotamya halkının Bizans İmparatorluğu tarafından nasıl sömürüldüğünü görüyor. Bizans İmparatorluğu, Süryanilerin

kilise ve patrikhaneden bir bölüm Süryani'yi alıp götürdü. Aldığı bu bölüme, bugüne kadar verilen Asur adını taşıdılar. Daha sonra Patrik Mihayel Carve[96] ortaya çıktı. Süryani evladı olan bu adam, çıkarları gereği, Süryani Kilisesi'nden bir bölümü ayırdı. Patrik yapılmadığı için Katolikliğe geçti. Daha sonra Diyarbakırlı Circis Hadaye kiliseden bir bölümü kopardı. Bu bölümü de Protestan yaptı. Kiliseyi zayıflattı. Ardından Maruniler de Süryani Kilisesi'nden bir bölümü ayırttı. Onlarda bu bölümü alıp götürdüler.

Tüm bunlardan sonra Müslümanlar da kendilerine bir bölümü alıp götürdüler. Örneğin Mıhallemiler,[97] Rajdiler ve Mığaj-

---

kurduğu tüm yüksekokullarda, örneğin Nsibin (Nusaybin), Urhoy (Urfa), Antiyuxya (Antakya), Qen-Neşrin (Cerablus) gibi, Yunancayı egemen tek dil yapmıştı. Mor Nastur din adı altında yeni bir politik felsefe üretmişti. Bununla, Bizans devletine karşı Süryanilerin bir bölümünü ayaklandırmıştı. Bizans kralı, tüm ruhbanları bir konsüle çağırttı. Ruhbanların başında da İskenderiye Patriği Kurillos vardı. Düzenlenen konsülde kral ve ruhbanlar, aldıkları ortak kararla Nastur'u lanetleyerek aforoz ettiler. Önce Mısır, daha sonra Libya çöllerine sürüldü. Bizans'ın baskı ve zulmü önünden birçok Süryani göçerek Farsların egemenliği altındaki Doğu Mezopotamya'ya sığındı. Bu topraklar üzerinden misyon hareketine başladılar. Bu yöntemle birçok ülkede Bizans yayılmasının önünü kestiler. Bu sırada, Süryaniler arasında Asur ya da Süryani adlandırması doğrultusunda, bir sorun henüz ortaya çıkmış değildi. Bunun yerine Bizans'a karşı olanla olmayan bir adlandırma söz konusuydu.

96 Mixayel Jarwe (Mihayel Carve), Süryani Katolik Kilisesi'nin ilk patriğidir. Bu ruhani görevine Mardin'de 1752'de ulaştı. Bu sıra Süryani Ortodoks Kilisesi'nde bir sürü anlaşmasızlıklar vardı. Bu sorunlar yeni değildi. Onlara bir türlü çözüm gelmiyordu. Bu yüzden bazı ruhbanlar, kiliseden ayrılmadan öteye bir şey düşünemiyorlardı. Mixayel Jarwe için de bu söz konusudur.

97 Mıhallemiler'in bir bölümü, İslam baskıları ve diğer önemli bir bölümü de kilisenin başına gelen zalim patriklerin yüzünden dinlerini değiştirmek zorunda kaldılar. Bunlar arasında Rajdiler ve Mığajniler de bulunmakta. Bunların hemen hemen tümü Mıhallemistan bölgesinde konuşulan özel bir Arapça kullandılar. Bunlar bir zamanlar tümü Hıristiyan ve Süryani Orto-

niler gibi. Bundan üç dört kuşak önce bunlar Süryani'ydi. Yine bunlardan sonra Yehova Tanıkları Süryaniler üzerine çullandı. Onlar da yavaş yavaş bir bölümü kendilerine alıyorlar.

Bu son dönemde ise, tedavisi olmayan, daha doğrusu tedavi edilemeyecek bir hastalıkla karşı karşıyayız. Bu da genç insanlarımızın beynine öğrenmesi için bir sözcüğü yerleştiremeyiştir. Şu an yeniden, kutsal kilisemizin üzerine bir başka kanser hastalığı çullanmış bulunuyor. Yeni yeni ortaya çıkan bu olgu, ondan bir parça daha koparıp Asurlaştırmak istiyor. Ve şanssız ve geleceksiz olan Süryaniliğin kilisesinin başına hep böylesi parçalanmalar gelmiştir. Bunlara rağmen, onu yine düşünmek gerekiyor. Doğanın kuralı gereği, tatlı meyve veren her ağaç, ne yazık ki taşlanıyor, dalları her yanından kırılıyor. Buna rağmen üretimini devam ettiriyor.

Kutsal İncil'de de İsa Mesih şunları söylüyor: Verimli olan her ağaç, acı meyve vermez. Verimsiz olan her ağaç da tatlı meyveyi veremez. Ağaç kendi verdiği meyvesinden biliniyor.

Acaba biz kendi kendimize şöyle bir düşünsek ve "Biz Asuruz!" demeye kalkışsak, bundan ne yararımız olacak? Ya da tersini kullansak, ne zararımız olacak? Kısaca, kedi düşünde fareler yiyor. Uyuduğu için düşler görüyor ve onları yiyor.

Evet, ben yine hâşâ diyeyim, bizim Süryaniler ve özellikle gençler, düşlerinde Mezopotamya'yı alıyorlar. Mezopotamya'yı alacak olan bu kişiler kimlerdir? Sonra onu kimden alacaklar? Açık söyleyeyim, hiçbir şeyi alamazsınız! Hiçbir şeyi alamayacaksınız!

Ama şuna çok hayıflanıyorum! Yine, yeniden bunlar bizden bir grubu alıp gidecekler ve bunu Asur yapacaklar. Bu grubun yağını alacaklar, onu başkasının ekmeğine sürecekler. Ben buna çok üzülüyorum ve bunun dışında da üzüntüm yoktur. Çünkü Asur sözcüğünün ardında, dünya arenasında ne kadar güçlü

---

doks Kilisesi'ne bağlıydılar. Bunlar geçmişte yine İslam zulmü nedeniyle İslam'a geçmek zorunda kalmışlar. Patriklerin zulmüne uğrayanları ise önce İslam'a, daha sonra Katolikliğe ve Protestanlığa da geçmişler.

bir politikanın olduğunu bu insanlar bilmemektedirler. Ve Asur adını kullanmakla, Süryani inanç öğretisine ne kadar zarar getireceklerinin farkında bile değiller. İsa'dan hemen iki ay sonra kurulan, pardon, iki yıl sonra Antakya'da kurulan koskocaman patrikliği terk edip buna bırakacaklar. Yerine de kendi çıkarları için kiliseden ayrılan Piskopos Nastur'un peşine düşecekler. Ve yeniden, Bizanslıların yönetimi altında, İstanbul'da Nastur'u patrik saymak için bunu yapıyorlar.

Tarih ve bilimin babası Patrik III. Yakub'u nasıl bırakacaklarına çok çok hayıflanıyorum. Ve bunun yerine, Piskopos Şalito'nun peşine takılacaklar, daha düne kadar, Zahfaran Manastırı'nda[98] öğrenciydi. Tam üç defa, yanıma gelsin diye, onunla yüz yüze karşılaşmam için çağrılar gönderdim. Korkudan yanıma gelmedi.

Konu bu: Bu cahillerimiz tarafından, topluluğumuz üzerinde birçok olumsuzluklar yapılıyor. Ben onlara cahildirler de diyemem. Çünkü bunların bir bölümü kendini okumuş doktor, mühendis, eğitmen ve öğretmen sayıyor.

Ama maalesef, günümüzde halkımızın saflığını ya da Süryani topluluğunun yanlarında olduğunu bilselerdi, onu kandıracaklardı. Onlar, babalarının önceden yürüdüğü izin üzerinden gittiler.

Bir yanımızda İran, diğerinde Irak, Kürdistan burada yanı başımızda, diğer bir yanımızda Suriye, Türkiye... Bunların tümü Mezopotamya'yı çevreliyorlar. Bu yiğit oğlu yiğitler, önce İran'ı mı alt edecekler, Irak'ı mı, Suriye'yi mi, Kürdistan'ı mı alt edecekler, Bu kurtların ağzından Mezopotamya'yı neyinizle kurtaracaksınız?

Bunca kurdun arasına bir kuzu yerleştirin, bir görün bakalım, bu kuzu tek başına nereye kadar varabilir? Bir de beni şöyle yanıtlıyorlarmış: Efendim, biz bunları, kendimiz için düşünüp yapmıyoruz ki! Biz bunları gelecek kuşaklar için düşünüyoruz! Bunu ne kadar da kabadayıca sunuyorlar!

---

98 Doğrusu Deyrulzafaran Manastırı'dır.

Evladım! Senin bu aklına, gelecek kuşaklar, varana kadar, biri kendine ben Almanım diyecek, bir diğeri İsveçliyim diyecek. Bir başkası da ben İsviçreliyim, Hollandalıyım diyecek. O sıra ne sen ve ne de onlar, hiçbiriniz ortalıkta kalmayacaksınız. Bu akılla yürürsen, onların akıllarını da bozacaksın!

Beyefendi, bu büyük ticareti "gelecek kuşaklar için" yapıyormuş. Yarın Türkiye devleti yoksul, kimsesiz, dul, yaşlı insanlarımıza yüzünü bir çevirse, ne yapabilirsiniz? Birisi çıkıp yol verse ve "Haydi bunlar sizin! İstediğiniz gibi onları alın!" dese, bir saatte tümünün işini hallederler.

Burada yaşayan bizim "Beyefendi" kabadayı, önünde birası, rakısı ve viskisiyle pohpohlanarak içmesine devam edecektir. Peki, madem böyle iyi bir yiğit erkektin, neden Türkiye'den ve Mezopotamya'dan kaçıp buraya geldin! Haydi, oraya gel, seni orda görelim! Her horoz, kendi çöplüğü üzerinde ötmeli. Başkasının çöplüğü üzerinde ötmemeli. Erkekseniz oraya gelin, orda bu taleplerinizi yapın! Yazık! Çok yazık!

Ey topluluk, Tanrı'nın bereketleri üzerinizde olsun! Sizden ricalı dileğimiz, burada siz istediklerinizi özgürce söyleyebiliyorsunuz. Sizi bundan kimse alıkoyamaz ve içeride tıkamaz. Ama buna karşın bizim orada ne tür bir kölelik ve zorlukla baş başa kaldığımızı bilmemektesiniz. Ara sıra, bir yerlerde konuşabilecek bir konumumuz vardı. Gençlerimiz bizleri bu konumdan da yoksun bıraktılar. Artık hiçbir yerde ağzımızı açamayacak bir duruma geldik. Yarın, bu yersiz söylemlerinizden Süryaniler'in başına bir şeyler gelebilir.

Yürüyemeyecek bir duruma gelen Hori Aziz, Mezopotamya'yı koruyacak. Yaşı 110'u geçmiş olan Piskopos Afrem, Mezopotamya'yı koruyacak. Yollarda yürürken, habire düşüp kalkan Hori Nu'man,[99] Mezopotamya'yı koruyacak. Hori Samuel[100] ve

99 Horepiskopos Nu'man Aydın, 1908'de Midyat'ta doğdu, ABD'de vefat etti. Aziz Günel'in halasının çocuğudur.

100 Horepiskopos Samuel Akyun, 1926 yılında Midyat'ın Aynwert Köyü'nde

Hori Gabro,[101] Mezopotamya'yı koruyacak, peki kimle? Onları kim dinler? Sonra ne ile? Bana, "bakalım, görelim," diyorlar.

Mezopotamya'yı kimler alacak? Evet, daha neyi söyleyebilirim ki! Tanrımdan dileğim, Süryanilerin başına, bir şeylerin gelmemesidir. Böyle bir olguda bu beyefendilerimizin bir civcivi dahi ezilmez. Süryaniler için ailemden tam on iki kişi öldürüldü. O gün onların bir civcivi dahi zarara uğramadı. Şu an bile onların bir sigarası dahi bu uğurda gitmiyor.

Bana Finlandiya ve Yahudi sorununun, bizim soruna tam benzediğini sıkça anlatır dururlar. Aktardıkları arasında, "Peki ya Finlandiya'da bu durumda değil miydi?" diye söylenirler. Be evladım! Finlandiya böyle bir durumda olduğunda, tüm Fin halkı Finlandiya'daydı! Sizin gibi, bir bölümü Hindistan'a, Amerika'ya, Fransa'ya, Suriye'ye, Irak'a ve bir bölümü de oraya buraya dağılmış değildi. Tüm o halk (Finliler) bir yerdeydi. Başlarına biri geçti, onları yönetti. Onları İsveç'in boyunduruğundan kurtarıp Rusya'nın boyunduruğu altına soktu. Daha sonra Ruslar onlara günümüzde ulaştıkları olanakları sağladılar.

Bir bölümümüz kadınlarından boşanıyor. Kimimiz nişanlandıklarından ayrılıyor. Anne ve babalarımızdan ayrılıyoruz, onları Turabdin'de bıraktık. Ne yapalım? Söyleyebilir misiniz? Sonra kimden? Neyimizle! Burada, kazandığınız birkaç Mark, sizin alın teriniz ve emeğinizle oluyor. Her an için yaşlı, yoksul ve zayıflık içindesiniz. Gerektiği gibi uykuya doyamıyorsunuz. Peki, bunca şımarıklık niye olsun? Neden yapılıyor? Bu konuları karşılıklı konuşun, birbirinize omuz çıkın.

Tanrı'nın bereketleri üzerinizde olsun, bunlar sona ermeli. Böylelerini yapmayalım, kilisenin yüreğini incitmeyelim. Baba-

doğdu. 1953 yılında kendi köyüne papaz olarak atandı. 1978'de İstanbul'a yerleşti. 2005 yılında vefat etti.

101 Horepiskopos Gabriyel Aydın, 1926 yılında Midyat'ta doğdu. 1964'te İstanbul Gedikpaşa'da bulunan Süryani Kilisesi'nde görev yaptı, halen İsveç'te yaşamaktadır. Aziz Günel'in halasının çocuğudur.

larımızın yüreğini sızlatmayalım. Görevimiz onların gönlünü almak olmalı. Dua ederek, onlardan İsa Mesih'in önünde, bize yardımcı olmalarını hep isteyelim. Kabadayılığa ve birbirimizi hakaretle anmaya son verelim. Kibre, herkese tepeden bakmaya son verelim. Hangi köye, hangi yöreye gittimse, insanlarımızın arasında hep hizipçilik gördüm. Bu onu sevmiyor, saymıyor. Diğer biri de aynısını yapıyor. Kayınbaba damadının ayağını kırmaya kalkışıyor. Damat da kayınbabasını, kayınbiraderini hançerliyor... Bunu nerde yapıyorlar? Avrupa'da!

Bu topraklara geldiniz, uygar olacağınız yerde, Süryaniliğin adını kirlettiniz. Birbirinize karşı olan bu zıtlığınızla nereye varmak istiyorsunuz? Alıp ya da veremeyeceğiniz ne var? Bağ ve işyerlerinizi mi bölüşemiyorsunuz? Bunları yerine getiremeyecek durumdaysanız, size gelir, arabulucu oluruz. Bahçelerinizi paylaşamıyorsanız, yine arabuluculuğa gelebiliriz. Bunlar aranızda bir sorun oluşturmuyorlarsa, peki aranızda bunca dönenler nedir? Efendimiz İsa Mesih'ten, sizleri her tür kaza ve beladan, sağ kanadı altında korumasını daima isteyeceğim.

Bugünkü ayinde, yardımcı olan diyakonlarınızdan çok memnun kaldık. Onlar da Tanrı'nın kilisesini yanan bir meşale gibi aydınlattılar. Burada, diyakonumuz Şamşo Galle'yi, ruhbanlığın ilk adımına ayağını atması nedeniyle, onu önünüzde kutluyorum. Bundan sonra, her pazar, ruhban olsun olmasın, bu kilisede, onun önderliğinde ayine gelip katılmalısınız. İleride ruhbanlık düzeyine yükselirse doğal olarak ayinlerinizi yapabileceksiniz. Ruhban olmazsa, bir İncili diyakon gibi sizlerle beraber duaya katılabilir. Ferisilerden, İncil'den bölümler, size öğütler sunabilir, hatta bunları kardeşleri (diyakonlar) ile paylaşabilir. Onlar da aynı biçimde sizlere öğütler verebilirler. Bu yöntemle, bir parça dahi olsa, kilisede ortak bir şeyi yapmış olursunuz.

Tanrı tümünüzü kutsasın. Sizden çok memnun oldum. Ziyaretinize geldim, sizlerle karşılaştım. Önce Tanrımdan, sonra da sizden, bu karşılaşmam yerine geldi. Bir yandan sizi ziyaret etme ve diğer bir yanda da durumlarınızı yakından görmek istedim.

Benim şu an düşüncem şu doğrultudadır: Tanrım yol verirse, buradan ayrılınca ben doğrudan patriğe gideceğim. Ona tüm bu durumlarınızı ileteceğim. Burada, elimden geldiğince, olanaklar el verdiği biçimde, Süryani topluluğunun çıkarlarını ve geleceğini düşünerek yapacağım. Yapabilirsem ne mutlu bana.

Tanrı tümünüzü kutsasın. Bazen sizlere karşı yüreklilik yapıyor, incitiyor olabiliriz... Ya da ayağımızı yorganın dışına uzatıyor oluyoruz... Ya da dilimizi pek fazla uzatıyor olabiliriz. Bizi bunlar için affedin.

Size geliyor, haksızlıklar yapıyoruz. Evlerinizi tek tek dolaşıyoruz. Sizden para alıyoruz. Bunları satın aldık sanmayın. Onları hayrınız olarak sayın! Bunları çocuklarınız ve yaşamlarını yitiren yakınlarınız için adak olarak veriyorsunuz. Bunları ruhbanlara sunuyorsunuz, onları pek ağır görmeyiniz. Babalarınızı doyurmak zorundasınız. Onlar da bu yüzden, zorunlu bir biçimde önünüzde yürüyecekler.

Tanrı sizleri kutsasın, Efendimiz İsa Mesih'in sağ kanadı, en iyinizin ve en kötünüzün koruyucusu olsun. Herkes yakınlarının inanlı ruhlarına, "Ey göklerdeki babamız"ı söylesin.

III. BÖLÜM

AZİZ GÜNEL'İN ALDIĞI VE GÖNDERDİĞİ MEKTUPLAR[102]

Çok Kıymetli Başkan Abdunnur Aydıner,[103]

Gerek bayramlar dolayısıyla kıymetli tebriklerinizi ve gerekse mamur kilisemizin albüm içinde ve dışında kalan resimlerini, kâmilen aldım. Pazar günü cemaatimizin ıttılaına sundum. Fazlasıyla memnuniyet göstererek yakın alakalarınıza ve gayretinize minnettar kalmış ve böyle nice başarılı işlemlerde bulunmanız için duacıyız.

Cevabı geciktirdiğimi bilirim. Çok özür dilerim. Bugünlerin sıkışık durumu sizce malumdur. Birbirini takip eden nahoş hadiselerin tesirinden bir türlü göz açıp sizleri rahatsız etmek imkânına sahip olamadığımdan çok, hem de çok özür dilerim. Bazı, böyle gecikmelerimizden şüphe etmemenizi rica ederim. Biliyorsunuz ki yüreklerimizin en derin köşelerinde kıymetinize bol bir yer ayırmışızdır. Her ne kadar bedenen uzak isek de ruhen birbirimize çok yakın olduğumuza kanaat etmeliyiz.

---

102 Bu bölümde yer alan mektupları tarih sıralamasına dikkat edilerek vermeye çalıştık. Mektuplarda yer alan telefon ve adres bilgilerine yer verilmemiştir.

103 Abdunnur Aydıner, 1954-1964 yılları arasında 2. dönem İstanbul Süryani Kadim Meryem Ana Kilisesi Vakfı başkanlığında bulundu.

Kıbrıs olayları sırasında, cani Makaryos'a çektiğiniz protestoların burada bıraktıkları müspet fikirler ve iyi intibaları, ümit ederim sizce de müspet karşılanmıştır. Her halde kadaset[104] nazarında da iyi intiba kayıt edilmiştir, umarım.

Bizce iyi bir uyanıklık yaptık. Telgrafta da arz ettiğim şekilde, çok iyi bir netice verdiği gerek şahsen ve gerekse yazılı olarak devlet adamlarından alınan tebriklerden anlaşılmıştır. Bilhassa Sivas askeri kuvvetin okuma yazma okul müdürü Sayın Yarbay Abdullah Yurdakul'dan adresimize gönderdikleri ve Deyrulzafaran'da okuyan Türk Süryani Kadim çocuklarına hediye olarak yüz yirmi beş okul kitabı ile iki deste kurşunkalem ile on adet okul defteriyle memnuniyetlerini izhar etmiş bulunduğuna, ziyadesiyle memnun ve müftehir olduk.

Bir de Mardin Sayın Valisi Suphi Aktan 16.1.1964 tarihinde bir basın toplantısı tertip ederek, basın mensuplarına şu demeci vermiştir: "Mardin'de veya ilçelerinde Süryani Kadim cemaatine ait bir telsizin bulunduğu iddiası tamamen yalandır. Hükümet olarak, neyin nerede olduğunu, en mükemmel şekilde bilmeye ve gerekli tedbirleri almaya muktediriz. Aslı olmayan bu tip havadislerin çıkarılmasında ancak kötü niyetli ve gizli düşünceli kimselerin menfaati vardır. Devlet ve hükümete bağlılığı müsellem olan Türk Süryani Kadim cemaati böyle iftirada, münezzehtir. Bu geçmişte de böyleydi, bugün de böyledir. Vatandaşlarımın bu tip havadislere itibar etmemelerini önemle hatırlatırım." Aynı zamanda *Yeni Mardin* gazetesine bittabi yayımlanmış bulunmasından, ziyadesiyle memnun olup gerek devletimize ve gerekse hükümetimizin yetiştirdiği bu tip iyi ve ulvi şahsiyetlerin sayesinde, her gün için terakki edeceğimize ve bütün memleketin huzur ve selameti bakımından müstefit olacağına şüphe yoktur. Allah her an ve her zaman için Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ni, hükümetini başımızdan eksik etmesin. Ve daima muzaffer ve muvaffak olmasını hepimiz niyaz edelim.

---

104 Metropolit Hanna Dolabani.

Benim daha yazacaklarım vardı, velâkin şimdilik bu kadarla iktifa eder, başka bir müsait zamanda rahatsız edeceğimi bildirir, cümlenizin sağlık ve afiyetinize dua eder, kadasetin ellerinden dargın olarak öperim. Bütün cemaate hayırlı işler ve başarılar temenni ederim.

Not: Ruhani biraderlerimin ellerinden öperim. Başarılar temenni ederim.

Duacınız P. Aziz Günel, 22.01.1964

Sayın Abuna[105] Kas[106] Aziz Günel Hazretleri

Süryani Kadim Cemaati,

Meryem Ana Kilisesi Ruhani Reisi, Diyarbakır

Hayırlı dualarınızı diler, saygıyla ellerinizden öperim. Bir Rum papazının hükümetimiz aleyhinde yaptığı neşriyata ait kıymetli yakınmalarınızı takdir ve büyük bir gururla okudum. Ciddien çok çok mütehassıs oldum. Bilhassa şükranlarımı sunarım. Bu temiz hareketinizi ancak Cenabıhak takdir buyurabilir. Hükümetimizin biz Süryanilere karşı olan yakın alakasını bu gibi zamanlarda göstermek ve kendine karşı sadık olduğumuzu göstermek lazımdır ve aynı zamanda en önemli vazifemizdir. Bunu takdir buyurup vaktinde yaptığınız neşriyat çok yerindedir. Bu hareketinizle şad olunuz. Allah sizi bu gibi umurunuzda daima muvaffak buyursun. Bu hususlarda bir yardım olursa ve benim yapabileceğim bir hizmet olursa emrinize amade olduğumu arz eder, bilhassa efrad-ı ailemle birlikte ellerinizden öper, size ve bütün efrad-ı ailenize sıhhat ve afiyet dilerim.

---

105 Abuna, Süryanicede kâhinlik rütbesine erişmiş, yani ayin, vaftiz ve nikâh gibi dini seremonileri yerine getirme konusunda yetkilendirilmiş rahip, papaz ve horepiskoposlara hitap edilirken kullanılan hitap şekli, manevi baba anlamındadır.

106 Kas, keşiş ifadesinin kısaltılmışı.

Çok Sayın Abuna Efendimiz,

İstanbul'da cemaat her halde bu temiz hareketinizi takdirle karşıladılar. Kilise durumları ne haldedir; bendenizi tenvir ederseniz çok memnun kalırım. Üstün saygılarımla.

Not: Yollayacağınız mektupların zarflarına başlık konulmaması rica olunur. Adresim: Cemil Alkan İpragaz Başbayii, Konya

Konya, 23.6.1966

Pek Muhterem Kıymetli Kardeşim, Cemil Alkan Beyefendiye,

Dua ve bereketler ihdas ederim.

23.6.1966 tarihli kıymetli mektubunuzu bu saatte aldığım gibi, hemen sabırsızlıkla cevabını vermeye koyuldum. Takdiren tevcih buyurduğunuz cümleleriniz bana Türkçülük hakkında bir kat daha cesaret vermişlerdir. Teşekkür ederim. Keşke bütün Süryani milletimiz sizler gibi uzağı görüp fırsatları kaçırmayaydılar. Fakat ne fayda? Bizim metropolit Hana Efendiler, maalesef bu milleti köreltti, bütün kuvve-yi maneviyatını kırmış ve halen de kırmaktadır. Bravo! Ne cesaret, ne azim.

Sizin nurda yatan amcanız Patriğimiz III. İlyas, Metropolit Hanna Dolabani'nin siciline, "Bu rahip çok tehlikelidir, metropolit olmasına cevaz vermem..." buyrulan yazılı kayıtları yersiz olarak kaydetmemiştir. Böyle patriklerin ellerinden öpmemek ve onları ebediyen anmamak, hamiyetleri tarihe mal etmemek gayri kabildir. Bu seyahatimde ve beyanatlarım sırasında (senin de patriklerimizden Patrik İlyas Efendiler gibi olmanızı istiyoruz) buyurdukları bizim Türk Süryani Kadim milleti için daha kıymetli bir vesika olabilir mi? Elbette bu gibi ruhanilerimizle iftihar duyar, şerefler kazanırız. Kadın ve çocuklarla resim çekme, poz verenlerden elbette nefret edilecektir. İkincisi, Türkiye Cumhuriyeti hükümeti aleyhinde bulunan, velev ki Hazreti İsa olsa dahi (iftira ettiği takdirde) inkâr edeceğim. Zira ağaç bittiği yerde meyvesini amcanız gibi vermelidir. İşte ben de cesareti

onun dua ve kıymetli hatıralarından alır ve bu gibi hareketleri ve fırsatları masum Süryani Kadim milletine şerefle kazandırmak azmindeyim.

İstanbul'daki Kumkapı Papazı Gabriyel Aydın'ın cemaati tam yerinde, bu işimizi takdir buyurdular. Beyoğlu kısmı ise maalesef, Rumların tesiri altında bulunduklarından aralarında ukalalığın ve cehaletin, kıt görüşlülüğün karanlığı içinde bocalamaktan başka bir başarıları bulunmadığı gibi, takdir edilecek bir kimseyi de azim kırıklığına düşürmemeye çalışırlar. Çünkü başlarındaki ruhanilerin ne derece kör olduklarını takdir edersiniz. Eğer ruhanileri bu kabilden olurlarsa acaba onlar ne olabilirler? Durumları kötüdür, beğenmedim. Fakat İbrahim Asil tarafının müstakbelde şansları yüksektir.

Keşke her gün yorulmadan, emek sarf etmeden, para harcamadan, Rumlardan bir kilise kazanabilseydik. Ne kadar yerinde bir iş olurdu. Sanki bütün bizim Türkiye'deki kiliseler hep Roma ve Bizanslılardan kalma değil midir?

Bugün Papa Eftim Hazretleri,[107] hazır bir kiliseye bizim fakir cemaati kondurdu ise fena mı etmiştir? Hayır, efendim, bu kilise onun gibi aforozluymuş. Vay cahilin haline! Yahu kilise aforoz edilir mi? Bu aforoz kelimesini hangi İncil'in sayfalarından çıkarmışlar? Bilmiyorum.

Beyanatlarımın birer nüshasını size tevdi ederim. Bir de *Teyme* mecmuasının da bana verdiği cevabı size takdim ediyorum. Teşekkürlerimi sonsuz olarak sunar, daimi başarılar diler, gözlerinizden çok çok öperim.

Duacınız P. Aziz Günel, 25.06.1966

---

107 Papa Eftim, 1884 yılında Yozgat'ın Akdağmadeni'nde doğmuştur. Asıl adı Pavli Karahisarlıoğlu'dur. Kilise eğitimi alan Eftim, 1912 yılında diyakos, 1915 yılında ise papaz ve 1918 yılında da Keskin Metropoliti olmuştur. Papa Eftim 1968 yılında vefat etmiştir.

Çadırı bütün bilgin ve anlayışların yüreklerimde saplı olan, ki bunlar Süryani toplumunu sevenler, onun dürüst ve saygıdeğer olan diline âşık olanlar.

Saygıdeğer sevgili, hakka tabi olan yazar

Sayın Mor Ferit Eliyo Nezhay,

İsa Mesih'in sevgi ve selamları ile sizi kucaklayıp dua ve bereket sunarak söylüyorum:

"Gözlerim kurtarışına ve paklığın söyleyişine bakıyor." Gerçekten gözlerim uzun zamandan beri *Süryani Birliği*[108] denen söyleyişlere bakıyor ve bekliyorlardı. Böylece kendi susuzluğumu, onun akan çeşme ve pınarlarının suyu ile gideriyordum. Dicle ve Fırat'ın bütün dünyaya hayat ve medeniyet ışığı veren havasıyla ruhum coşuyordu. *Süryanilerin Kültürü* adlı kitabın yazarı, büyük öğretmen Sayın Mor Abrohom Savme'nin de bize izah ettiği gibi, bugün ve dünden beri de o kahraman insanlar Süryani kültürünü metheden, genişleten ve meşhur kılan, kendine ait yeni ve kaliteli yazılarıyla okuyucularına sunan uzunca yazılarını bugüne kadar okuyoruz, nitekim nasıl anlatalım.

Dostlardan gizli kalan gerçek servet "Süryani Birliği Kitabı," bugün bile bizim gibi bilgi yoksunu insanlara kıymetli hediyelerini akıtan ve ondan gizli olup bilinmeyen fukaralığımızı kendi menfaatleriyle zengin kılan *Savt as-Siryan* (Süryanilerin Sesi) adlı kitaba bakma hevesi sardı. Bu kitap benim küçücük kütüphanemde bulunur. Okurken gözyaşlarımı tutamadım, yüreğim üzüntü ve keder ile doldu ki, baba ile oğul, kardeş ile kardeş ve kahraman ile gayretli savaşçılar arasında geçenleri görünce ki bunlar, adı büyük yüzölçümü küçük olan vatanının borcunu ödeyen insanlar. Allah'a yalvardım, dua ettim ki, ikinci sefer *Sür-*

---

108 Farid Eliyo Nazha, Hama'da dünyaya geldi. Köken olarak ailesi 1700'lü yıllarda Harput'tan göçmüştür. Daha sonra ailesi ile birlikte Arjantin'e göç etmiştir. Buenos Aires'e yerleştikten sonra *Süryani Birliği* adlı dergiyi Arapça ve Süryanice olarak iki dilde yayımladı.

yani Birliği adlı dergisini görmeyi nasip etsin diye, belki yüreğimdeki üzüntüyü giderir ve gözyaşlarımı silebileyim.

Allah'ın adı kutlu olsun. Dün Hanna Dolabani'nin saygıdeğer şahsiyetini ziyaret ettim. Ziyaretimin amacı, yüksekeğitim gören Süryani gençlerimizin ve az Süryanice bilenlerin faydalanabilmesi için Türkçe olarak yazdığım, sevilen Süryani toplumunun uzun dallı gücünü ve kültürünü esas aldım. Amacım ona, *Eski Diyarbakır Süryani Kilisesi Tarihi* adını verdiğim kitabımı göstermekti. Kitabımı alıp, o temiz pak bilgi ve hep yazı üreten eli ile imzaladıktan sonra gözüm *Süryani Birliği* denen dergiye takıldı ki, nasıl çocuk anasının görmesine ve nasıl kuzu kendisini dünyaya getiren koyunun sütüne âşık ise öylesine, onu alıp kucakladım ve onu kendime aldım. Sayısı 9. 12 Eylül/27 Aralık 1968 tarihli olan bu dergi, ilgi duyan okuyuculara, susamış yazarlara bu yeni yeni önemle yüce toplumumuzun, kahraman vatanımızın ve aydın milletimizin ki bunlara Süryani Kilisesi'nin tacında güneş ışınları gibi parlayan evlatları tarafından yazılmış *Süryani Kültürü Kitabı* denen kitabı anlatıyordu.

Onun için diyoruz ki, mübarek olsun uğraşınız, kutlu olsun çalışmalarınız ve mübarek olsun uzun hayatınız, Allah sizi iyiliklerle mükâfatlandırsın ve devamlı o pak şahsiyetinizin damarlarımda dolaşan sevilen Süryani toplumun kanı daha ileriye gitmeniz için Allah size güç versin. Sizi gizlice ve bilinmeyen bir şekilde sevenlerin şerefine Allah'ın inayeti ile yaşamanızı diliyorum.

Aziz Günel, 19.03.1969 Diyarbakır (Omid)

Nurlu ve Çok Çalışkan, Sayın Hori Aziz Günel,

Selam, sevgi ve saygılarımı sunarım.

Bugün, sizin derlediğiniz ve yazdığınız Süryani tarihiyle karşılaştım. Düzenlediğiniz bu kitabın içerdiğini, Süryani cemaatinin onun daima anması kanaatine vardım. Çünkü içerdiği tüm cemaate büyük bir hediye olmuş oldu.

Size babaca sevgilerimi sunarım, bu vesileyle Süryani Kilisesi ve milletine gurur verici bir hediye kazandırmış olduğunuzu belirtmek isterim. Bununla sesinizi Ortadoğu'da büyük bir yankıyla işittirdiniz. Bu münasebetle sizlere içten teşekkürlerimi sunarım.

Bu seminerde beraber tahsil gördüğüm torununuz Nail Süleyman'a (Kaplan) da selamlarımı sunarım.

Saygılarımla,

İsa Garis

Lübnan Sayda Süryani Semineri Öğrencilerinden, 10.01.1971

Sayın Ruhani Babamız H. Aziz Günel,

Gönderdiğin, selam, sevgi ve tatlı mektubunu aldım. Muhteviyatını tamamen anladım. Bana gösterdiğin sevgi ve saygıdan dolayı şükranlarımı sunarım. Bu münasebetle de Kıyam Bayramınızı tebrik ederim. İstanbul'u ziyaretim esnasında sizlerden gördüğüm sevgi ve saygıdan dolayı çok mutlu oldum.

Senin yaptığın hizmetin en üstün bilincinde olduğuna şahit oldum ve bu nedenle de büyük bir şeref duydum.

Rahip Samuel hakkında bana gönderdiğin ve sunduğun öneriye göre davranacağıma inanabilirsin. Tabii ki vatanında ve kendi şehrinde kalması şartıyla.

Kutsal senato toplantısında görüşülen bu mevzu, sizin Mıtran Timateos'un görüşleri arasında fazla bir görüş ayrılığı yoktur. Bu nedenle 2-5 Mayıs tarihleri arasında memlekette meydana gelen hadiselerin yatışmasından sonra kutsal senato toplanacak ve bu hususta size kesin bir cevap verilecektir.

Sizi derin sevgi ile sevmekteyim.

Antakya Süryani Kadim Ortodoks Patriği 3. Yakup

Şam-Suriye, 27.04.1971

Sayın Cebrail Allaf
Başrahip, Patrik Vekili, Mardin
Ruhani Pederimiz,

18.12.1957 tarihinden bugüne kadar, Diyarbakır Meryem Ana Kilisesi'nin ve Süryani cemaatimizin ruhani hizmetinde bulunan ruhani pederimiz Horepiskopos Aziz Günel, gerek daha önceki yönetim kurullarının, gerek halen görevli bulunduğumuz kilisemizin Vakıflar Yönetim Kurulu olarak bizim müsaademiz olmadan hiçbir yere, hiçbir seyahate çıkmış değildir. Bizden önceki yönetim kurulu ile ruhanimiz Aziz Günel arasında sû-i tefehhümden ötürü bir ara münakaşa vaki ise de her iki tarafın da sû-i tefehhümü anlamış bulunduklarından bugün onlar ruhaninin elini, o da onların alnından öpmektedir. Yedi yıldan beri bu fahri görevde bulunan bizlerle ruhanimiz Aziz Günel arasında hiçbir pürüz veya münakaşa mevcut değildir. Her bakımdan da bizim kendisine, kendisinin ise bize itaat ve sevgisi bir baba ile evlat arasındaki sevgi ve bağlılık seviyesindedir.

Ruhanimiz Horepiskopos Aziz Günel'in dini ve idari hizmetlerinde bugüne kadar, bizce hiçbir aksaklığı görülmediği gibi, içten ziyade dış unsurlar arasında takdire şayan kılınmıştır. Ruhanimizin fiili hareketleri, jestleri ve herkese olan sevgi ve toleransı sayesinde hepimiz şerefyap oluyoruz.

Görüşümüze ve edindiğimiz kanaate binaen ruhanimiz Aziz Günel bugüne kadar olan işlemleri pek sevdiği Süryani cemaatinin tümünün tealisine ve her hususta refah ve huzuruna çalıştığı bizce ve hem de sizlerce malumdur.

Ruhanimiz Aziz Günel'in bugüne kadar gösterdiği ve fiilen başardığı iyi niyetle çalıştığı çabalarından bahsedildiği takdirde sözün uzayacağından bütün faaliyetlerinin yerine ancak bir tanesini açıklamakta fayda buluyoruz. Şöyle ki: 1969 tarihinden bu yana ruhanimiz Aziz Günel'in dini ve idari fedakârlıları şöyle dursun, bunların arasında en fazla şayanı takdir kazanmış bulunan *Türk Süryaniler Tarihi* adlı eserini hiç yoktan var etmek, Süryaniliğin bütün menşeini, asaletini, medeniyetini, dini inancını, siyasi

ihlâsını her tarafa yaymak gücü, bizden ziyade dış ve iç ülkelerde bile büyük bir yankı ve intiba bırakmıştır. Hatta Türkçe lisanını bilmeyen ülkelerden bile durmadan Aziz Günel ruhanimize istek ve takdir yazıları müşahede ediyoruz. Ruhanimizin bunca iyi niyetli işlemleri takdir edileceği yerde, onu çekemeyen gene aynı unsurumuzdan olanların iftiralarına kurban edilmekte olduğunu öğreniyoruz. Ruhanimizin adını kötüye kullananlar, canına ve yetiştirdiğimiz ailesinin hayatıyla oynayan cahil kimselerin ağızlarını kapatmak ve omzundan inmek ameliyesini herhalde sizler gibi dini pederlerimizden bekliyoruz. Çünkü bunların çirkin iftiraları bu son günlerde hepimizin görüşünden kaçmamaktadır.

Biz de cemaatiz, bizim de izzetinefsimiz vardır; ruhanimiz bizim şerefimizdir. Türkiye'de bulunan bütün Süryaniler bir tümüz ve bu tüm hepimiz Türk devletine bağlı ve samimiyiz. Aramızda şu veya bu yoktur. Hepimiz sayın ve kadasetli Patrik Efendimiz III. Yakup hazretlerine bağlıyız. Riyasetinize de itaatimiz çoktur. Bizi bloklara ayıranlara karşıyız. Ruhanimiz sayın kadasetli patriğimizi kötü gösterenleri af etmiyoruz. Fakat bu gibi iftiralara son verildiği takdirde gelenle kardeşiz.

Ruhanimiz mağdurdur. Bizim tealimiz için mağdur olmuştur. Bu mağduriyetini gidermek bizim gücümüzün dışındadır. Çünkü gelirimiz pek azdır. Bu bakımdan da ruhanimize ödediğimiz maaşın cüzi olduğunun farkında olan ruhanimiz bugüne kadar hiçbir itirazda da bulunmamıştır. Buna rağmen fedakârlığından geri kalmayan ruhanimizin meydana getirdiği *Türk Süryaniler Tarihi* adlı eserini yaymasından bugüne altmış yetmiş bin Türk lirası borçlu durumdadır. Bu borcu ne biz cemaat olarak ve ne de kendisi ödeyebilecek kudrettedir. Ancak, "kardeş kardeşinden yardım ister," ayetine güvenerek, bizim ve rúhanimizin bulduğumuz çıkar yol şudur ki, ruhanimizin dış ülkelerde bulunan akraba, tanıdık ve müntesiplerini ziyaretle kendilerine hediye takdim edeceği eserinin karşılığını beklemekle buluyoruz. İki yıldan beri ruhanimizi aralarında görmek isteyen akrabalarının ve müntesiplerinin isteklerine binaen ve bu ağır yükün altından

çıkıp onun da rahat rahat aramızda dini hizmetine bakabilmesi hususu göz önünde tutularak Patrik Efendimizin tasvibiyle kendisine bir iki ay izin verilmesine zatıâliniz bizim başruhbanımız ve patrik vekilimiz olmanız hesabıyla bilhassa istirham ediyoruz.

Biz yönetim kurulu olarak, sizler de ruhani reisimiz olarak münasip gördüğümüz üzere Patrik Hazretlerine kadar gönderdiğimiz halde, kendisi de Patrik Hazretleri nezdinde üç gün üç gece bütün yalvarma itaatine bakılmadan, derdini dinlettirmeden, Patrik Efendimizin bereketlerini kazanmadan geri çevrilmesi kadar garip bir şey olamaz. Gene de bütün bunlara rağmen bu sırrı açıklamak istemeyen ruhanimiz, başarılı dönmüş gibi kendini göstermiştir. Fakat ancak bir çıkar yol bulamayınca sırdaşları olan bize ve size açıklamak zorunda kalınca, doğrusu garip bulduk. Acaba başka bir ruhanilerimizden olmuş olsaydı, bu şekilde sabırlı ve itaatli görünecek miydi? Çünkü itaatsizlik gösterenleri gördük ve parmakla da gösterilebilir.

Şahsi menfaatlerini ve yalnız kendi çıkarlarını düşünen, Süryani cemaatine hiçbir yararlı tarafları olmayan kimseler bugün Patrik Efendimize en itimatlı, en muhlis kimseler görünmekte ve hiçbir şeyden gözü yılmayan ruhanimiz, Patrik Efendimizin nazarında en kötü bir kişilik sahibi olduğunun kanısına kadar gitmişlerdir.

Patrik Efendimiz masumdur. Her an bizim aramızda olmadığından bazı müfteri kimseler tarafından arayı bozmak için her türlü hilelere başvuranları sizin Patrik Efendimize göstermeniz gerekmektedir. Hatta Patrik Efendimizin bir vasiyetiyle buyurdukları ağır sözlerinden biri de şudur: Eğer Hori Aziz'in Türkiye'deki ve bilhassa Diyarbakır'daki Süryani cemaatine zararı olmayacağını bilseydim, Hori Aziz'i aforoz edecektim, buyurmuşlardır.

On beş yıldan beri Hori Aziz, aramızda ruhani hizmetlerinde bulunmaktadır. Hori Aziz'in namus ve şerefine galiz sözler tevcih edenlerine bir kötülüğü veya bir zararı olmamıştır. Hori Aziz'in bize zararı ne olabilir ve niçin zarar verecektir? Patrik Efendimiz tarafından niçin aforoz edilsin, sebebi nedir?

Bugüne kadar faydadan başka Hori Aziz'in zararları kime dokunmuştur? Hori Aziz siyasi liderlik davasını gütmemiş, bir ruhani liderlik de tasavvur etmemiştir. Patrik Efendimize de olduğu kadar itaatlidir. Bize de itaati çoktur, sevgisi pek fazladır. Ruhanimizi aforoz edecek Patrik Efendimiz, bizi aforoz etmiş demektir. Hori Aziz aforoza layık ise bize hata ve kusurlarını bildirsin, biz onun hakkından çıkabiliriz. Onların aforoz etmelerine hiç lüzum yoktur. Patrik Efendimiz, ruhanimizi huzuruna kabul buyurmalıydılar. Kusurlarını yüzlerine vurmalıydılar. Bizi de sizleri de haberdar etmeliydiler.

Hulasa, ruhanimize Avrupa'ya, gerek oğlunun düğününe yetişebilmesi için, gerek kitaplarını onlara hediye etmek için gereken yazılı müsaadeyi almanız bizim en iyi ısrarlarımızdan biridir. Bu yazılarımızı Arapçaya tercüme etmenizi veya aynen yazıyı patriğimiz kadasetine sunmanızı, ayrıca marifetinize göre yakışır şekilde, patriğimizden istirham etmenizi istirham ediyoruz.

Diyarbakır Meryem Ana Kilisesi

Yönetim Kurulu Başkanı Edip Tavşan, Diyarbakır, 28.4.1972

Fadiletlu Abuna Elkas[109]

Aziz Günel Efendi Cenaplarına,

Selam ve ihtiramdan sonra, kehnutte[110] kardeş sıfatı ile zatınızdan ricam, malumunuz olsun, aslen Diyarbakırlı olduğum için, Meryem Ana mamudiyesinde[111] imed[112] olmuşum. Ve beni imed eden kâhin merhum el-Hori Bişare'dir. Fakat hangi ayda veyahut hangi senede olduğunu bilmiyorum. Şayet zahmet olmaz ise, mamudiye defterine müracaat ediniz. 1900-1908 senelerinin arasında benim ismimi bulabileceksiniz. İsim budur: Abdulehet

109 Faziletli Papaz Efendi.
110 Kehnut: Ruhban.
111 Mamudiye: Vaftizhane.
112 İmed: Vaftiz.

Bin Yusif Serkar. Lütfen bu kaydı çıkarıp hükümete tasdik etmenizi istiyorum. Bir an evvel göndererek bizleri memnun kılarsınız. Adresim: Halep Mıtraniyet El-Siryan El-Ortodoksi, Elhuri Abdulehed Serkar. Bu adresle elime ulaşır. Çünkü bir aya kadar Halep'teyim.

Mülahaza: Muameleye başlamazdan evvel, neye teklif olunuyorsa, zatınıza selefen bila tahrir havale olunur. Baki afiyette berdevam kalasınız Ebune Efendi.

Ebune Efendi,

Vakit kaybetmemek için, leffen beş Dolar gönderdim. Şayet kâfi değil ise tekrar gönderirim. Ebune ihtimaldir imed defterinde isim Abdulehet yerine Eblehet çıkar ve künye Serkar yerine Cebur çıkar. Lütfen şayet Cebur çıkarsa Serkar yazınız. Hükümete takdim ediniz. Çünkü nüfusumda Serkar yazılmıştır. Ve hurufatları tam böyle yazınız (Abdelahad Yusuf Sarkar). Harflerde bile ihtilaf olursa kabul etmezler. Mümkün ise müstacel göndermenizi rica erdim. (Süryanice, Hurafisqufo Cebdallah Sarkar)

Ruhani Biraderiniz El-Hurfiskofos Abdulehet Serkar

Halep El-Suriye, 16.6.1972

(Bu mektuba verilen cevap için belgeler kısmına bakınız.)

Aziz Günel'in Aforoz Savunması[113]

Sayın Diyarbakır Meryem Ana Kilisesi

Vakıflar Yönetim Kurulu Başkanı ve Değerli Üyelerine,

Rabbimiz Yeşu Mesih'in[114] Doğuş Bayramı'nı ve Yeni Yılınızı en derin saygı ve sevgilerimle tebrik ederim. Nice nice sevinçli

113 Aziz Günel, Diyarbakır'da görevli bulunduğu sırada, kısa süreli olarak dini görevlerinden uzaklaştırıldığı, yani kısmi aforoz olarak nitelendirilebilecek bir durumla karşılaşmıştır. Aforoz uygulaması bir Hıristiyan'ın karşılaşabileceği en ağır dini cezalandırma türüdür. Buradaki "aforoz" ifadesini bizzat kendisi kullanmaktadır.

114 Yeşu: Süryanicede İsa anlamındadır.

bayramlar, mutluluk dolu, başarılı yıllar görüp geçirmenizi Rabbimiz Yeşu Mesih'ten niyaz ederim.

Bu bayramları aranızda neşeli neşeli geçirmek en iyi arzularımdandı. Hakikat olarak gelebilirdim, gelmeyi de çok arzu ediyorum. Fakat sayın kadasetli Patrik Efendimizin emirlerine uyarak, bana ayin icra müsaadesini belki vermezsiniz diye düşünerek gelmedim. Zira mevcudiyetim sırasında başkasının benim yerime ayin icra etmesi benim için bir ölüm olacaktı. Ayrıca sizin için tökez olmak istemedim. Belki Patrik Efendimizin öfkesi yatışır, hiddet ve ateşi iner de müsaade buyururlar. O zaman ben de hoş hoş gider, sevimli cemaatime ve kiliseme kavuşurum. Zaten bütün borcumu da ödemiş oldum. Bundan böyle rahat oturup görevime bakar, cemaatimi güzel güzel idare ederim kanısıyla gelmedim. Fakat maalesef, evdeki hesap çarşıya uymamıştır. İsa Mesih'in kürsüsünü işgal eden şahsiyet, ne idim ne oldum, düşüncesine uyarak böyle bir babalık, böyle bir şefkat ve merhametin yanından geçmek bile istemiyor. Böyle olacağına da ne umut ve ne de inancım vardı. Çünkü Rabbimiz İsa Mesih'in buyrukları şunlardır: a- Bir canı kurtarmaya çalışınız, kaybetmeye değil b- Hangi ruhu giydiğinizden haberiniz yoktur. Daima bereket okuyun, lanet okumayınız (patrik, metropolit ve papazlara emridir) c- Ulu Tanrı Peygamber Musa'ya vermiş olduğu On Emirlerinden biri, "Küfür Etmeyeceksin," buyurmuştur.

Patrik Efendimizin haksız olarak ve bu emirlere aykırı olarak beni aforoz etmesi, doğrudan doğruya şunun bunun tahrik ve tezvirine uyarak kin, hırs ve inat alarak, aforoz ettiği herkesçe malumdur. Herkes de bunu bu şekilde kabul etmeseydi, her taraftan kendisine yazılar gelmezdi. Demek ki Patrik Efendimiz çoktan bu fırsatı arıyordu. Bulamayınca Almanya seyahatimi koz olarak alıp hemen aforozu yapıştırmıştır.

Sayın Yönetim Kurulu Kardeşlerim,

Patrik Efendimiz Kutsal İncil'in koruyucusu ve İsa Mesih'in şakirtlerinin mümessili olduğu halde, aykırı yürümüşse biz ne diyelim?

Bir canı kurtarmaya, ıslah etmeye çalışınız, İncil'in bir emridir. Ben kayıp olmuş bir can idiysem, İncil'in ve Resullerin mümessili olan Patrik Efendimiz, beni ıslah etmeye çalışacağı yerde, beni ikaz ve bana nasihat edeceği yerde, sağa sola bakmadan hemen aforozu savurmuştur. Suçumu bana açıklamalıydı.

1- Eğer kardeşin sana karşı suç işlerse, git, yalnız onunla senin aranda, kabahatini ona göster. Seni dinlerse kardeşini kazandın. Fakat seni dinlemezse, yanına bir veya iki kişi daha al da iki veya üç şahidin ağzıyla her söz sabit olur. Eğer onları da dinlemek istemezse, kiliseye (cemaate) söyle (danış). Kiliseyi de dinlemek istemezse, o zaman sana putperest ve vergi mültezimi olsun.[115]

Ben Patrik Efendimizin ta ayağına kadar gitmiş, üç gün üç gece kapısında ağlamışımdır ve beni kabul etmemiştir. Yanına gittiğimde beni ikaz etmeliydi. Suçumu bana açıklamalıydı. İyi nasihatleriyle beni yola getirmeliydi. Onu dinlemediğim takdirde, o zaman İncil'in emrettiği şekilde iki kişi huzurunda tekrar beni ikna etmeliydi. Gene dinlemek istemediğim takdirde, durumu size (cemaat olarak ve metropolitlere) aksettirmeliydi. Kiliseyi de (sizi ve metropolitleri de) dinlemediğim takdirde, o zaman kendisi değil, ben kendi kendimi putperest sayar ve sayılacaktım. Maalesef Patrik Efendimiz bu yolların hiçbirisine başvurmadan kendi başına ve muharriklerin sözüne uyarak aforozu dayandırmıştır.

2- Samaryalılar İsa'yı kabul etmediler. Şakirtleri Yakub ve Yuhanna bunu görünce dediler: Ya Rab, ister misin gökten ateş insin ve onları helak etsin diye beddua edelim? Fakat İsa dönüp onları azarladı ve onlara dedi: Siz halen ne ruh taşıdığınızın farkında değilsiniz! Daima bereket okuyun, lanet etmeyiniz (istemeyiniz) buyurdu.[116]

Patrik Efendimiz, yukarıdaki İncil'in ayetine aykırı, beni lanetlemiş oluyor. Çünkü bizim Ortodoksluk inancında aforoz

---

115 Matta İncili 18: 15-18

116 Luka İncili 10: 53-55

denilen bir kayıt yoktur. Ancak bu kayıt Katolikliğin defterinde bulunur. Katolik toplumunun ruhani lideri Papa Hazretleri, bütün toplumu kendine taptırmak için bu fetvayı benimseyerek kabul ettirmiştir. Kabul etmeyen de Roma imparatorunun kılıcına yem oluyordu. Papa Hazretlerinin (o zamanın papası) özel olarak Martin Luther'i insanlık toplumundan tard etmek gayesiyle bu aforozu (laneti) İncil üstü bir emir olarak kullanmış olduğu kayden sahiptir.

Ben ise Luther gibi patriğime karşı bir direnme veya bir ayaklanma yapmadım, teşebbüs de etmedim. Patrikliği ve cemaati onunla bölüşmeye kadar gitmedim. Patriğim de papa değildir. Aynı zamanda papalığın prensipleriyle de yürümek istememiştir. Ne bileyim, eğer geçen Papa Hazretlerini ziyaret ettiği sırada böyle bir karara ve prensibe kendini atmışsa bir şey diyemem.

İncil'e göre lanet bir küfürdür. Ruhani lidere yalnız değil, en adi bir kimseye bile yakıştırılmayan ve yakışmayan bir sözdür. Lanet dediğimiz bu küfür ancak cahillerin defterinde yazılıdır.

İsa Mesih kendisini kabul etmeyen kimselere dahi lanet etmiş değildir ve teşebbüs edenleri de susturmuştur. Kaldı ki, her gün ayinde İsa Mesih'in huzurunda saatlerce dik duran, dua için ellerini açan, her gün için haçını omzuna alan, Mesih'in cemaati uğruna mal ve canını feda eden, ruhaniliğin üçüncü derecesine iki metropolit tarafından terakki ve takdis ettirilen bir kimseyi aforoz etmesine ne derecede inandığına şaşmamak gayri kabildir.

Patrik Efendimiz, İnsan Haklarını Koruyan Enternasyonal cemiyetinden halen haberdar mıdır? Zannetmem.

Kamil bir insan, çoluk çocuk sahibi, az çok tahsil görmüş bir yazar ve aynı zamanda hattat. Her insana karşı sevgi ve saygı sahibi, iyi bir vatandaş (İncil'in emrine göre devlete itaat etmek). Her ülkede tanınmış bir ruhani, Süryani cemaatinin yüzde yetmiş beşinin sempatisini kazanmış bir horepiskopos, aklı başında bir insan. Herkesin hak ve hukukuna riayet eden bir adamı aforoz etmek, cemiyetten kovmak elbette ki kimsenin hoşuna

gitmez. Ancak intikam almak gayesini güden kimselerin (intikam) sözcüğü de ancak cahillerin sözcüğünde bulunur. Bu sebepledir ki bütün Süryani cemaatinden durmadan yazılar, Patrik Efendimize gitmektedir. Hatta bundan bir ay önce Patrik Efendimize Almanya, Avusturya ve İsveç gibi ülkeleri ziyaret ederken İsveç'teki Süryani cemaati ilk önce bu konuyu ele almış. Ve bu işi beğenmediklerini, bu cezayı kaldırmadığı takdirde, ilerde daha vahim olacağını ileri sürmüşlerdir. Ben İsveç'e gitmedim ve onları da görmedim.

3- Küfür etmeyeceksin. On emirden biridir. Ve Resul Pavlos'un da emridir. "Küfür edenler, katiller, caniler, kumarbazlar, zaniler, yalan söyleyenler, haşşaşlar, bunların hiçbir tanesi Allah'ın melekûtuna giremez."[117]

Pavlos'un gene Romalılara olan Mektubu'nda: Size eza edenlere hayır ve dua edin. Hayır, dua edin ve lanet okumayın.[118]

İyi reislik keşişler (papazlar), bilhassa Kelam'a ve öğretime emek verenlere, iki kat hürmete layık sayılsınlar. Çünkü kitap diyor ki: Harman döven öküzün ağzını bağlamayacaksın[119] ve işçi kendi ücretine müstahaktır. İki veya üç şahitle olmadıkça bir keşişe karşı şikâyet kabul etme. Günah işleyenleri (zina edenleri) hepsinin önünde tekdir et (azarla), ta ki başkalarının da korkusu olsun, hatıra göre hiçbir şey yapmayacak, bunları garazsız koruman için, Allah'ın ve Mesih İsa'nın ve seçilmiş olan meleklerinin önünde tespih ediyorum.[120]

Patrik Efendimiz bu emirlerin hangisine istinaden beni aforoz etmiştir. Acaba bu kusurların birisine sahip miyim? Benim bildiğim ve bu kutsal ayetlerden edindiğim bilgiye göre, bir ruhaniyi ancak zina illeti rütbesinden, erkinden tecrit ettirebilir. Diğer kusurlar, hepsi takdir ve cezaya tabidir.

---

117 Korintoslulara 6: 8-11

118 Romalılara: 13: 14-15

119 Tesniye 25: 4

120 Timateos 1. Bab. 5: 17, 22

Patrik Efendimiz patrikliğe seçileceği zaman, her metropolit kendi bölgesinden mesuldür, ben metropolitlerin idaresine karışmayacağım diye söze başlamıştı. Çünkü her metropolit kendi bölgesinden mesul sayılmıştır. Dini kanunca, ancak büyük bir olay vuku bulursa dava yüksek dini kurula intikal eder. Dini yüksek kurul da en asgari üç metropolit, patriğin başkanlığında toplanır. Olay etraflıca tetkik edilir ve müspet, menfi karara varılır. Aksi takdirde patriğin tek başına vereceği karar yersiz ve merci sayılmaz. Patrik Efendimiz hangi yüksek dini kurulun kararına istinaden beni aforoz etmiştir. Hadise nedir?

Dünyada hiçbir millet, hiçbir devlet veya hiçbir dini müessese meclissiz olamaz ve yoktur. Süryani Patrikliğinden başka, Patrik Efendimizin ruhani senatosu nerede ve ne zaman toplanmıştır? Yoksa kararı kendisi verdikten sonra ülkedeki metropolitlerin imzasını mı gönderiyor?

1- Hadise Almanya ve Avrupa'ya seyahat edişim ise: Benden önce, on kişi (meslektaşlarımdan) bu yolda seyahat etmişlerdir. Benimle beraber de Rahip İsa Çiçek mevcut. Etti on bir kişi. Ben Avrupa'da iken Midyat'tan keşiş Yakub da geldi, işte yanımdadır. Etti on iki kişi. Bu yolun yolcusu ben yalnız değildim ki!

2- Patrik Efendimize gitmek için eğer müracaat etmedimse,

3- Bizzat ta yanına kadar gitmedimse,

4- Vekili bulunan başrahip Allaf'tan resmi belge almadımsa,

5- Bölge metropoliti Midyat Episkoposu Afrem Bilgiç'ten resmi müsaade belgesini almadımsa,

6- Hizmetinde bulunduğum Diyarbakır Kilisesi'nin yönetim kurulundan resmi müsaade almadımsa,

7- Devletin resmi pasaportunu almadımsa,

8- Avrupa'daki Süryani cemaatinin ruhani mümessilliğinden ve cemaatten de resmi yazılarla istemedimse, Avrupa Süryani cemaati ruhani mümessili tarafından dört bin Türk Lirası bana döviz parası gönderilmemişse, Avrupa seyahatine kendi başıma çıkmışsam, Patrik Efendimizin beni aforoz etmesinde değil, ce-

zalandırmasında haklıdır. Fakat bütün bu vecibeleri yerine getirmiş isem ve kendisi de aşağıda beyan edeceğim noktalar üzerinde durup beni aforoz ettiyse, siz aydın yönetim kurulu, bu işte hoşgörürlük gösterecek olursanız, ben ne yapayım? Kimi kime şikâyet edeyim? Patrik Efendimizin üzerinde durduğu noktalar şunlardır (En önemli nokta hatırda kaldıysa şudur):

a) New York Metropoliti Rum asıllı Yakovas, idaresinde bulunduğumuz Türk devletine karşı takındığı tavır ve hareketlerini işittiğimizde, ben ve beni takip eden ruhani Süryani ve Katolik meslektaşlarımın, tanzim ettiğimiz bir mazbatayla Yakovas'ın resmen bütün dünyaya, Türk devletine iftira attığını ilan ettikten, başka bir de ben şahsen, İstanbul Hilton Oteli'nde düzenlediğim toplantıda, yerli ve yabancı basının huzurunda, bu zatın (Yakovas'ın) bütün taktiklerini açıkladım (Yakovas bu durumu basından öğrenmişti). Benden intikam almayı düşünmüştü. İntikamını ancak Süryani Patriği vasıtasıyla alabileceğinin kanaatine varmış ve Amerika'da bulunan Süryani Metropolitimiz Atanasiyos Yeşu Samuel'e başvurarak durumu kendisine anlatmıştır. Adı geçen metropolitimiz gururlanarak Yakovas'a "merak etmemesini" tavsiye edip fırsat kovalıyordu. Geçen sene Patrik Efendimiz Amerika'ya gittiklerinde Metropolit Atanasiyos Yeşu Samuel, Yakovas'ı davet ederek, patrikle beraber yemekte iken hadisemi ele almış. Patrik Efendimiz de yetkili olduğunu bilerek, benden bu intikamı alacağına Yakovas'a söz vermişti.

Patrikle beraber olan haşiyeye iltihak eden Amerika Metropoliti Atanasiyos Yeşu Samuel, Türkiye'ye geliyor. Halep Metropoliti Diyonosiyos Cercis, Haseki (Suriye) Metropoliti Estataos Kıryakos beraberinde idiler. İstanbul'a geliyorlar. Durumumu İstanbul'da inceliyorlar. Cemaatin yüzde yetmiş beşi beni desteklediğini anlayınca Mardin'e geliyorlar. Mardin'de durumumu inceliyorlar. Mardin kiliselerinin Vakıflar Yönetim Kurulu Başkanı Cercis Dilmener de hakkımda menfi bilgi alırken, Amerika Metropoliti Atanasiyos Yeşu Samuel bu kez serbest olarak leble-

biyi ağzından kaçırıyor ve "Başpapaz Azız Günel kim oluyor ki, dünyaca tanınmış bir ağabeyimiz, New York Metropoliti gibi bir zatı tekzip etsin ve bütün dünyaya karşı onu mahcup bıraksın. Biz Papaz Aziz Günel'i aforoz etmeliyiz ve hatta yerine şimdiden birisini tayin etmemiz gerekiyor," dediğini sizden önceki yönetim kurulu bizzat, bunu kulağıyla duymuş ve bu sözden müteessir olmuştu. Fakat Haseki Metropoliti sözün uzamasına meydan vermeden Amerika Metropoliti Atanasiyos Yeşu Samuel'in sözünü kesti ve "Hayır, böyle bir şey olamaz. Horepiskopos Aziz Günel çok iyi yapmıştır, haklıdır. Çünkü ben dahi olsam, Suriye devletine bir kimsenin dil uzatmasını kabul etmeyeceğim," deyip kesmiştir.

Fakat bu mülakat Mardin'de kalmayarak, Metropolit Atanasiyos Yeşu Samuel Şam'a patriğe vardığında, ben Avrupa'ya çıkmadığım halde, Patrik Efendimize, "Horepiskopos Aziz Günel sizin emriniz dışında iki aydan beri Avrupa'ya gitmiştir," dediğini, ben Patrik Efendimize izin almaya gittiğimde, "Sen iki aydan beri Avrupa'ya gittiğin halde, halen benden gitme müsaadesini istiyorsun, buyurunca, ben, "Hayır efendim, gitmedim ve işte pasaportum ve senin vekilin rahip Cebrail Allaf'ın zat-ı kadasetinize yazdığı mektup da şahidimdir," dedim. Patrik, "Metropolit Atanasiyos Yeşu Samuel de mi yalan söylüyor?" deyince darbenin nereden bana vurulduğunu anladım.

b) İkinci önemli nokta şudur ki, İstanbul Tarlabaşı Kilisesi ruhani reisi Papaz Gabriyel Aydın, iki kez Türkiye'ye gelen Patrik Efendimize, "Başpapaz Aziz Günel Türk hükümetinin bir ajanıdır, bütün sırlarımızı açıklıyor, bu adamdan rahatımız yoktur. Bunun çaresine bakınız," dedikleri herkesçe malumdur. Patrik Efendimiz Diyarbakır'a geldiğinde ve Mardin'de de bana ne kadar yan baktığını yalnız Süryani cemaati değil, yabancılar da sezmişlerdi. Patrik bu işi de önemli sayarak fırsat arıyordu. Nitekim geçen aylarda Şam'a kadar Patrik Efendimize gittiğimde, açığa vurarak, "Beni de şikâyet ettin," dedi. Ben ise, "Hâşâ efendim,

ben kimim ki sizi şikâyet edeyim, kime şikâyet edeceğim. Türk hükümetine şikâyet etsem, onun idaresi altında değilsiniz, size ne yapabilir? Suriye hükümetine zat-ı kadasetinizi şikâyet etsem, Suriye hükümeti sizi benden daha iyi tanır. Sizi kime şikâyet edip ve ne diyeceğim," dedimse fayda vermedi. Fakat bütün bunları bildiğim halde fırsatı Patrik Efendimizin eline vermek zorunda idim, malumunuzdur.

c) Üçüncü önemli nokta şudur: İstanbul Süryani cemaatinin yüzde yetmiş beşinin beni tuttuğu besbellidir. Hatta İstanbul'a atanmam için Patrik Efendimize mazbatalar bile gönderildiğini işittim. Ben ise onları reddettim ve Diyarbakır cemaatimi katiyen bırakmam, demişimdir. Fakat bu söz İstanbul'un her tarafına yayılmış duruma girince, İstanbul'daki ruhani meslektaşlarım Samuel Ezber ile yaveri keşiş Gabriyel Aydın bu durumu duyunca derhal Patrik Efendimize yazmışlar, "Bu adam İstanbul'a gelirse bizim burada duracak halimiz olamaz, bir çaresini düşününüz. Aksi takdirde biz de bu vazifeden istinkâf edeceğiz," dediklerini birkaç kişi teyit etmiş ve Patrik Efendimize yazılarını göndermişlerdir. Patrik Efendimiz benim Avrupa seyahatine çıktığımı öğrenince hemen aforozunu savurmuştur. Zaten İstanbul Başpapazı Hori Samuel Ezber, geçen aylarda Şam'a patriğe kadar gitmesinin sebebi de buydu. Nihayet muratlarına ermiş oldular.

Sayın Yönetim Kurulu!

Sizler bu önemli üç noktayı nazarı dikkate aldığınız takdirde, Patrik Efendimizin beni ne kadar mağdur ettiğini anlayacaksınız. Kurulunuz, belki şaşkın ve geri kafalı kimseler gibi düşünür ve Patrik Efendimiz, ruhani reislerimizi aforoz ettiğinden ayin yapmasına yetki kalmamıştır, dersiniz. Belki beni ayin icrasından alıkoyup aramızda bir münakaşanın açılmasına meydan vermemek için gurbette kalmayı tercih ettim. Çünkü orada bulunduğum sırada, başkası tarafından ayin idare edildiği takdirde, ölümüme bedel olacaktır. Yukarıda belirttiğim dini müeyyidelere dayanarak, ne kadar yetkili olduğunu biliyorum. Fakat tökez

olmamak üzere bu işin sonu gelinceye kadar sabır ve tahammül etmek benim görevimdir. Çünkü aramızın nahoş olmasından korkarım. Bu hususta bir kusurum varsa dirayetinizle af etmenizi dilerim.

Patrik Efendimiz için beni yola getirmek çok kolaydır. Fakat bu işi kanalınızla olmasını (daha) tercih ederim. Fakat ister haklı, ister haksız, Patrik Efendimizin her cezasına razıyım ve her emrine mutiim. Bağlılığımı hiçbir suretle ihlal etmeyeceğim. Ne de itap ederim, çünkü müfsit ve nizaı seven kimselerin iftiralarına kurban oluyorum. Eğer sizler de vicdanınızı onların vicdanlarına katarsanız, yine de razıyım. Benim intikamımı alacak olan bir tek Allah'tır. Fakat sen niçin kardeşine hükmediyorsun? Veyahut niçin kardeşini hor görüyorsun? Çünkü hepimiz Allah'ın hüküm kürsüsü önünde duracağız. Çünkü yazılmıştır, Rab diyor: "Hayatın hakkı için her diz önümde çökecektir."[121] Rabbin nimet ve inayeti hepinizle beraber olsun. İnşallah birinci ayda geleceğim katidir. Fakat gün belli değildir. Saygı ve sevgilerimle.

Horepiskopos Aziz Günel
Duacınız ve Ruhanice
Kilseniz ve Sizin Hizmetçiniz Horepiskopos Aziz Günel
Batı Almanya, 22.12.1972

Kadasetli Patriğimiz Moran Mor İğnatiyos III. Yakub
Antakya Kürsüsü Celilesine, Duaları Bizimle Olsun

Hürmet ve bağlılığımızı sunar, bütün efrad-ı cemaatle mübarek ellerinizden öper. Kadasetlerinizin hayırlı dua ve bereketlerinin üzerimizde daima olmasını dileriz.

Siz kıymetli ruhani büyüğümüzün de uzun yıllar başımızdan eksilmemesini Yüce Rabbimiz Yeşu Mesih'ten niyaz ederiz. Eylül 1972 tarihinde kilisemiz ruhanisi Hori Aziz Günel hakkında

121 Romalılar 14: 10-11

almış bulunduğunuz karar, abraşiyemiz[122] ruhani reisi Başrahip Allaf tarafından kilisemiz idare heyetine intikal ettirilmiştir.

Ruhani yönden, Antakya kürsüsüne, milli yönden de devletimiz olan Türkiye Cumhuriyeti devletine daima riayette kusur etmeyen kilisemiz, elbette ki emrinizi havi yazıyı okuyup başımızın üzerine koymuşuzdur. Ancak bu hususta yüce ve kadasetli merhametinize sığınarak bazı rica ve temennilerde bulunmayı uygun bulduk. Şöyle ki: Tarihi çok eski, ilahi yönden de birçok hizmetleri olan ve zamanla sinesinde (en yüce mevki olan) Antakya kürsüsünü barındıran Diyarbakır Meryem Ana Kilisesi'nin ve cemaatinin, bu şerefli ve ruhani maziye sahip iken, bugün yalnız bir ruhani ile iktifa edildiği bir sırada, hasıl olan bu netice cümlemizi ne kadar müteessir ve muzdarip ettiğini elbette ki kalemle tarif etmek mümkün değildir.

Kadasetli Patriğimiz!

Hakikatler ebediyen baki eserler kıyamete dek durur. Fakat insanlar daima gelip geçicidir. Bu yönden düşündüğümüzde, yukarıda belirttiğimiz şekilde, şerefli ve imanlı hizmette kendisine icap edeni daima liyakatle başarmış olan Diyarbakır Meryem Ana Kilisesi'nin tarihine böyle bir ibarenin geçmesi, cemaat fertleri olarak ne kadar bizi üzüp ısdıraba gark ederse etsin, muhakkaktır ki zatı kadasetlerinizi daha fazla üzmüştür.

Kadasetli Büyüğümüz!

Hori Aziz Günel hakkında aldığınız bu kararın sebebi, emirleriniz dışında Almanya'ya gittiği merkezindedir. Halbuki bu hususta bir sû-i tefehhüm mevcuttur. Şöyle ki: Hori Aziz Günel emirleriniz hilafına hareket etmemiştir. Hori Aziz Almanya'ya gitmek için nezdinizde yapmış olduğu teşebbüsleri akim kalınca durumu bize iletmiş ve emriniz hilafına Almanya'ya gidemeyeceğini de bildirmiştir.

---

122 Abreşiye: Metropolitlerin idari sorumluluk bölgesi. Midyat abreşiyesi, İstanbul abreşiyesi gibi.

Biz yönetim kurulu olarak, durumu müzakere ettik. Hori Aziz'in yükümlü borç altında ezildiğini ve her gün alacaklılarının kapısına gelip haklarını istediklerinin şahitleriyiz. Ve bu borcun da merhum Filiksinos Hanna Dolabani'nin Hori Aziz'e *Türk Süryaniler Tarihi* eserini yazdırmasının neticesidir. Bu durum karşısında biz idare heyeti olarak abraşiyemize ruhani reisi vekiliniz Başrahip Cebrail Allaf'a müracaat ettik, "Ya bu maddi durumu karşılamak için Süryani cemaatleri arasında teşebbüse geçiniz veyahut Patrik Efendimizden Hori Aziz'in Almanya'ya gidebilmesine izin istihsal ediniz," dedik. Bu ricalarımız karşısında Almanya için izin vermeyi münasip bulduktan sonra ve Hori Aziz'e izin verdikten sonra, Hori Aziz Almanya'ya gitmeye karar vermiştir. Hadise bundan ibaret olup, El vekil Kel asil.[123] Hori Aziz'in emriniz hilafına hareket etmesi mevzubahis değildir. Onun için bütün cemaatle birlikte yüce kadaset ve merhametinize sığınarak, yalvararak Hori Aziz'i ve bizi af buyurmanızı istirham ediyoruz.

Rab kurtarıcımız Yeşu Mesih'in buyurduğu şekilde: "Gelin bana ey ağır yüklüler, af ve mağfiret kapısı benim." Bu yönden sırtımızdaki ağır yükle Rab kurtarıcımız Yeşu Mesih yeryüzündeki vekili olan siz kadasetli patriğimize sığınarak kilisemiz ruhanisini af etmenizle hem cemaat olarak cümlemizi sevindirmiş hem de kilisemizin şerefli mazisini de korumuz olacaksınız.

Kıymetli vakitlerinizi fazla kaçırmamak için dileğimize şimdilik son verirken cümle efradı cemaatimizle birlikte, mübarek ellerinizden öper, sağlık ve afiyet diler, Cenabı Hakkın kadasetlerinizi uzun yıllar başımızdan ayırmamasını dileriz. Bu istirhamlarımızı, kabul buyurup af edici yüce emirlerinizi sabırsızlıkla bekler, saygılarımızla ellerinizden öperiz.

---

123 El vekil kel asil: Vekil aslı gibidir.

Diyarbakır Meryem Ana Kilisesi Vakıfları Yönetim Kurulu

Başkan	Aza	Aza	Aza
Naci Balıkçı	Sait Müneyrici	Remzi Şahti	İlyas Albayrak
	Aza	Aza	
	Oktay Şakarer	Hanna Gülaynı	

Diyarbakır, 21.02.1973

Sayın Meryem Ana Kilisesi Vakıfları Yönetim Kurulu
Başkanı ve Üyeleri Biraderlerimize,
Beyoğlu-İstanbul

Kilise ve cemaatimizin ruhanisi bulunan Horepiskopos Aziz Günel hakkındaki kadasetli patriğimizin vermiş oldukları "Kehnüti[124] hizmetlerinden tecrit" emirlerini tebellüğ ettiğimizden veri teessür ve hüzün içinde kıvranmaktayız.

Kadasetli patriğimizin bu emirlerine karşı direnmek gibi sayılmamasını, ancak kadasetlerinin nezih fikir ve temiz kanaatlerini iğfalden şaşkınların hırslarına uyarsa, çok sevdiğimiz ve takdir ettiğimiz ruhanimizin iptali yoluna giden kararı garip buluyoruz.

Zira Hori Aziz Günel'in cemaat ve kilisemize olan üstün hizmetleri takdire şayan olacağı yerde tekdir görmesi, yalnız şahsına değil, hepimizi üzmüştür.

Kadasetli Patrik Efendimizin Hori Aziz Günel'in durumunu, biz olan cemaati sürüsüne soracakları yerde tetkik ve tahkikatsız, böyle kesin bir emrin verilmesi elbette ki kadasetlerinin tasarruflarından ise de, hiç olmazsa bizi de cemaat olarak naçiz fikirlerimizden istifade etmeleri, kadasetlerine yakışır bir şandı ve yerli yerince bir hakikate varacaklardı.

Buna binaen, bu yara yalnız bizim yaramız olmayıp ancak bütün Türkiye topraklarında yaşayan Süryani Kadim cemaatinin yarasıdır. Ve hem de davasıdır. Buna kaniyiz, inanıyoruz.

124 Kehnuti: Dini hizmetler. Kehnut/kâhin, dini hizmetleri yerine getiren kişi.

Biz Diyarbakır Meryem Ana Kilisesi'nden Süryani cemaati olarak, Mardin patriklik vekâleti ve kilise yönetim kurulu biraderlerimiz, bu hususta ittifakla ruhanimiz Hori Aziz Günel'in affı hususunda Patrik Efendimizin kadasetlerine yazmış olduğumuz istirhamlarımıza, sayın kurulunuz da gereken dileklerde yardımcı olacağınıza eminiz. Yardımlarını bizden ve ruhanimizden esirgememenizi bir an evvel iyi bir neticeyle müjdelerinizi üstün saygı ve sevgilerimizle arz ve istirham ederiz.

Diyarbakır Meryem Ana Kilisesi Vakıfları
Yönetim Kurulu Başkanı Naci Balıkçı
Diyarbakır, 21.02.1973

Üye Başvekili	Üye	Üye	Üye
Sait Nümeyrici	Remzi Şahti	İlyas Albayrak	Sait Alkıncı
	Yedek Üye	Yedek Üye	
	HanaGülaynı	Oktay Şakarer	

Sayın Ruhani Pederimiz, Patrik Vekili Başrahip,
Cebrayil Allaf Efendiye!
Sayın Ruhanimiz!

Bütün cemaatle birlikte saygı ve selamlarımızı sunar, mübarek ellerinizden öperiz. İçinde bulunduğumuz acıklı durumdan dolayı, kadasetli Patrik Efendimiz Moran Mor İğnatiyos III. Yakub hazretlerine vasıtanızla iletmek üzere yazmış olduğumuz şu ekli istirhamımızı sunuyoruz.

Başta zatıâliniz olmak üzere Mardin Süryani Kiliselerinin Vakıflar Yönetim Kurulu biraderlerimizle birlikte, gerek ruhanimiz Hori Aziz Günel'in, gerekse kilise ve cemaatimizin üzerine gelen bu felaketin bir an önce ortadan kalkmasına ve tekrar eskisi gibi suların mecrasına akmasının yolundaki yüksek gayret ve fedakârlığınızı bizden esirgemeyeceğinize eminiz. Ruhani pederliğiniz biraderlerimiz olan yönetim kurulunuzla beraber kadasetli Patrik Efendimize gereken istirhamlarda bulunmanızı bilhassa zatıâlinizden rica ve istirham eder, saygı ve bağlılığımızı sunarız.

Diyarbakır Meryem Ana Kilisesi Vakıfları
Yönetim Kurulu Başkanı Naci Balıkçı
Diyarbakır, 21.02.1973

Meryem Ana Kilisesi Vakıfları
Sayın Yönetim Kurulu Başkanı ve Değerli Üyelerine,
Tarlabaşı-İstanbul

Avrupa seyahatinden dönüp İstanbul'da kaldığım günler içinde, manevi imhama mucip olan kadasetli Patrik Efendimizin, kesin emirlerini ve nedenlerini kurulunuz huzurunda arz etmeye mail olduğuma memnun oldum. Bu sıralarda bana gösterdiğiniz yakın ve sıcak ilginize çok teşekkür etmek, benim borcumdur. Cümlenize minnettarım.

Sayın kurulunuzdan almış olduğum ilham üzerine Diyarbakır Meryem Ana Kilisesi Vakıfları Yönetim Kurulu'yla birlikte Mardin Metropolitliği'nden Mardin Patrik Vekili Sayın Rahip Cebrayil Allaf'ın başkanlığı altında, Mardin ve Diyarbakır sayın yönetim kurulları toplanarak gerek sayın kurulunuza, gerekse Patrik Efendimize yazılacak yazıların etüdünden sonra birer suretini iletmeyi uygun buldukları şekilde akli olarak sizlere sunmayı uygun buldum.

Mardin ve Diyarbakır kurullarınca ayrı yazılarını kurulunuza takdim ettiklerine kaniyim. Fakat belki kayıp olur diye, bana bırakılan Diyarbakır kurulunun yazılarının bir nüshasını sunuyorum. Münasip bulup vaatlerinizi yerine getirerek, kurulunuzca da gereken yazıları Patrik Efendimize sunmanızda büyük bir fayda görüyorum. Müsaade buyurup, zahmet edip bir an önce yazılarınızın yetişmesine delaletlerinizi istirham ederim. Bilvesile cümlenize sağlık diler, en derin sevgi ve saygılarımı sunarım.

Not: Bu husustaki cevabınızı istirham ederim.
Horepiskopos Aziz Günel, 26.02.1973

Sayın Hana Hıdırşah, Yüksek Mimar Mühendis

Durumum hakkında gösterdiğiniz yakın ve sıcak ilginize çok teşekkür ederim. Sizlerden aldığım ilham üzerine gereken yazıyı kadasetli Patrik Efendimize ilettikten sonra, yazıların birer suretini takdim ederim. Gene yazıların bir adedi kiliseniz Vakıflar Kurulu'na ait olarak kendilerine yakın bir zamanda iletip zatıâlinizin kaleminden çıkacak olan bir yazının kadasetli patriğimize bir an önce yetiştirmeye gayretlerinizi arz ve istirham eder, sağlık ve afiyetler dilerim. Üstün saygı ve sevgilerimle.

İmzalayanlar

Horepiskopos Samuel Akdemir, Horepiskopos Aziz Günel, Horepiskopos Gabriyel Aydın, Papaz Samuel Akyün, Papaz Yusuf Güçle.

Horepiskopos Aziz Günel, Diyarbakır, 26.02.1973

Sayın Yönetim Kurulu'na,

Öteden beri İstanbul Kilisemizin ruhani reisliği için bir metropolite zorunlu ihtiyacı var olduğu malumdur. Diğer toplumların kadrosu kimisi patrik ve kimisi metropolitlik olduğu için protokolün ön kısmında yer almaktadırlar. Bizler ise toplumların çoğunluk itibariyle ilk veya ikinci derecede olduğu halde ikinci planda kalıyoruz. Abraşiye ruhani başkanlığını deruhte etmesi olacak başkanın metropolit olması zorunludur. Bu bakımdan bu zorunlu göreve atanacak metropolitin seçilmesi ve belirlenmesi konusuna eğilmeniz ve patrik kadasetlerine arz etmenizi uyarıyoruz.

Şayet halihazırda istenilen metropolit teminine imkân yoksa mevcut kadro horilerinden kıdem sırasında öngörülen bu devre içinde başkasının atanmasına veyahut dört yılda bir yönetim kurulunun yenilenmesi gibi ruhani reisinin de bu şekilde birer devreyle mevcut ruhaniler arasında münavebe şekliyle ruhani reisinin seçilmesi için gerekli olduğunu kadasetli Patrik Hazretleri-

ne arz etmenizi ve temini cihetine gidilmesini saygılarımızla arz ve rica ederiz.

İmzalayanlar

Horepiskopos Samuel Akdemir, Horepiskopos Aziz Günel, Horepiskopos Gabriyel Aydın, Papaz Samuel Akyün, Papaz Yusuf Güçle.

İstanbul, 27.02.1973

A. Massıh Issa, Phoenıcıa Shırts Factory

Kassa-Bourg Al Rousse, Damascus

Ruhani Babamız Hori Günel,

Evvelen, hürmetten, iki ellerinden öperiz. Nasılsınız? İyi misiniz? İyi olmanızı ulu Tanrı'dan dileriz. Siz de bizden bir miktar soracak olursanız, el hamd olsun, şu yazmış olduğum mektubun son satırına kadar sıhhatteyiz. Sizin de sıhhat ve afiyette olmanızı isteriz.

Göndermiş olduğun 26/2 tarihli mektubunu aldık, memnun olduk. Allah da seni öyle memnun etsin. Hazme için bize yazıyorsun. Allah seni var etsin. Ne lazım ise kendisine yap.

Şimdilik senin mevzuna gelelim. Pazar günü mıtranla (metropolit) görüştüm. Hori Aziz'den mektup geldi, sana selamı vardır, demiş ki, buraya mektup geldi, horinin işi için ne yaptı? Dedi ki: Şimdilik kalsın. Dedim ki: ne zamana kadar bu şekilde kalacak? Belli değil, patrik dedi.

Diyorsun ki, İstanbul'dan, Diyarbakır'dan, Mardin'den ve Midyat'tan patriğe yazdılar. Senin için. İşini halletmek için yazmakla iş bitmez. Gerekeni el birliğiyle yazıp takip etmeleri lazımdır. Yoksa yazıp da takip etmemezlikle iş başa gitmez.

Bir buçuk ay evvel, patrik beni kilisede gördü. Bana demiş ki: Babandan bir mektup geldi, Hori Aziz için. İkincisi senin dostun Aziz gibi, senin kardeşin de Almanya'da dilencilik yapıyor. Ona,

nerden haberin oldu? Demiş ki, Keşiş Bedros söyledi ve bu hususta, ne oluyorsa, keşiş Bedros bana yazıyor.

Ağabeyciğim, senin işini bozan, sebebi keşiş Bedros'tur. Almanya'da bilmiyordu, sen dilencilik yapıyorsun. İsa Çiçek, buraya geldiği zaman, o tarihten, senin tanıdığını Midyat'a gönderdi. Bize o gün, patrik dedi ki: Kardeşin de Hori Aziz gibi dilencilik yapıyor.

Abdulmesih İsa, Şam, 11.03.1973

Ya Ağabeyciğim,

Sözde sen kendini mıtran yapmışsın. Ve eline de yüzük takmışsın. Çünkü Almanya'daki ruhani toplantısı vardı. Seni toplantıya almadılar. Sonunda keşiş Bedros seni toplantıya almış, doğru mudur? Biz de bu malumatı aldık. Yeteri kadar, ne gibi şeyler, patriğe yazdı.

Sen benim büyük ağabeyimsin, Allah bilir, senin için ne kadar çalışıyorum. Ve senin için çok üzülüyorum. Fakat biliyorsun, patrik çok inatçıdır. Fakat sen şimdilik dostunu ve düşmanını iyice tanı. Bu hususta kardeşime yazdım, dilencilik için Almanya'da toplantı yaptılar ve keşiş Bedros'u rezil ettiler.

Mektupta diyorsun ki: İstiyorsan oraya geleyim. Bir daha özür dilemeye icap etmez. Kendini ne kadar ağır tutarsan, o kadar iyi olacak. Cemaat müracaat etsin. Dediğim gibi, patrik inatçıdır. Cemaat onu sıkıştırsın. Ben kendisine dedim ki: Almanya'ya on tane keşiş gitti, niye onları mahrum etmedin, Hori Aziz de onlar gibi.

Babası ve sülalesi, hepsi ağa idiler! Artık sen bilirsin, patriğe böyle söyledim. Yani senin için gece gündüz uğraşıyoruz. Hiç merak etme. Ölene kadar seninleyiz. Hiç merak etme. Felaketler erkeklerin başına gelir. Allah büyüktür. Bizden gelene kadar, patrikten dövüşeceğiz. Bu kadar. Şabo, Nayil ve Some selam ederler, ellerinden öperiz.

Ya Ağabeyciğim Hori Aziz,

Patrik üzerine büyük bir propaganda yaptık. Ya bu işi halledersiniz veyahut cemaatin hepsini, bize ait olan, sizi terk edecekler. Bu şekilde izah ettik. Her zaman iyilik kâfi gelmez. Allah'a şükür iş selametlen bitmiştir. Selamlar.

Abdulmesih İsa, Şam, Tarihsiz

Sayın Kıymetli Ruhani Babamız

Hori Aziz Günel,

Saygı selamlarımı yollar, her iki mübarek ellerinizden hürmetle öperiz. Göndermiş olduğun kıymetli mektubunu aldım. Sıhhatte olduğunuza Allah'a çok şükürler olsun.

Yazmış olduğun kelimeler bende malum olmuştur. İkincisi, ben sizden ayrıldığım zaman Şam'a geldim. Hemen size mektup gönderdim ve bana karşı gösterdiğiniz alaka karşısında minnettarım. Ve sizi unutmuş değilim. Her zaman Mıtran Severiyus'la konuşuyorum.

Keşiş Gabro buraya geldikten sonra, Patrik Efendi'nin başı iyice şaşırmıştır. İnsan vicdanlı olmadıktan sonra her şeyi yapabilir. Geçenlerde cemaatten birkaç kişi Patrik Efendi'nin yanına gittiler. Senin ve kardeşin hakkında çok şeyler konuşmuşlar. Hepsi de yalandır. İşittiğim zaman ben ve amcam Selim, yanına gittik. Yüzünden ona söyledim. Siz patriksiniz, bu gibi konuşmalar size layık değildir. Ben onun gibi yalancı insanlar görmedim.

Esasen insan babası belli olmadığı takdirde ondan ne çıkacak, serseri yalancı. Her şey olabilir. Benim nazariyatım da bu patrik değildir. Bu adam milletten intikam alıyor. Keşiş Gabro ona birkaç altın hediye getirmiştir. Ben onu görmedim. Amma diğerleri, Şark'ta onun gibi haç yoktur. İkincisi de mıtranla konuştum. Buraya gelmek size müsaade vermek, hiç imkânsızdır. Biz de alakamızı birden, ondan kestik. Bakalım sonunda ne olacak? İkincisi, ihbar aldığıma göre, keşiş Gabro geri dönecek. Eğer sen

İstanbul'a gitmek istiyorsan, işini bitir. Hemen İstanbul'a hareket edin. Patrik Efendi'ye bırakırsan, seni hiçbir yere gönderemez.

Esasen bu patrik, başı kırılmayana kadar yola gelmez. Biz Protestan olmalıyız, fakat yeni bir Süryani Kilisesi yapacağız. Protestan veyahut Katolik olsak, Patrik Efendi'nin yüreği rahat olacak. Fakat yüreğini rahat etmeyiz biz. Yine Süryani olacağız. Bu kadar size izah ettim. Tekrar ellerinden öperiz. Amcam Selim, teyzem Rume size çok selam ederler. Bereketlerinizi diler. Kardeşlerim Şabo ve Nail her iki mübarek ellerinizden öperler. Anjel ve çocuklar ellerinizden öperler. Ayriyeten ailenize cümleten selam ederiz. Çocukların gözlerinden öperiz. Bizi soranlara bizden selam söyleyin. Hoşça kalın.

Abdulmesih İsa, Şam, 30.03.1973

Sayın Ruhani Babamız, Hori Aziz Günel

Sevgi ve selamlarımı yollar, her iki mübarek ellerinden hürmetle öperiz. 20.03.1973 tarihli mektubunuzu aldım. Yazdıklarınızı kelime kelime okudum. Sıhhatte olduğunuza dair, Allah'a çok şükür ettim. Mektubunuzu alır almaz Mıtran Severyus'a telefon açtım. Vaziyeti olduğu gibi anlattım. Mıtran beni istemiş ve demiş ki: Yanıma gel, Mıtran Severiyos. Karşıladım, vaziyetinizi iyice izah ettim. Dedim ki, Patrik Efendi'ye söyleyin, bu işi hal edin, kâfi gelir, işi haddinden çıkmıştır, diyerek mıtranı korkuttum. Ve Midyat cemaatinden, Patrik Efendi'ye mazbatalar göndermişler. Demiş ki: Bu tarihe kadar bir şey yeniden gelmemiştir. Yalnız Hori Aziz ailesinden bir mektubu bugün aldık Abdulmesih, demiş. Sen iyice bilirsin, ben Hori Aziz'i çok seviyorum. Her zaman Patrik Efendi'ye söylüyorum, yazıktır kâfi gelir, işini halledin. Patrik demiş ki: Böyle yapmazsam her ayda bir keşiş Avrupa'ya gidecek. Dilencilik yapıyorlar. Hemen keşiş Bedros bana izah ediyor. Başımı ağrıtıyorlar. Patrik Efendi bu şekilde anlattı ve ona kanaatim gelmiştir. Anlayacağın hiç kızmayalım.

Allah kerimdir. Fitneciler her şeyi yapıyorlar. Sonunda her şey meydana çıkacak. Sonra Patrik Efendi'ye çok ısrar ettiler. Mıtran bana demiş ki: İnşallah yakında Hori'nin işi hal olacak, fakat kimseye söyleme. Fakat sık sık patriğe mektuplar göndersinler. Mıtran demiş ki: İbrahim Asil'den mektup gelmiş, patrikten rica ediyor, Hori Aziz'in işini hal edin.

İkincisi, Midyat'a mektup gönderin, bu tarihe kadar Patrik Efendi'ye mazbata gitmemiştir. Ben boyuna işinizi takip ediyorum. Hiç merak etmeyin, inşallah işinizi hal ederim.

Ailenize selam. Size selam eder. Bereketlerinizi diler. Kardeşlerim Şabo, Nail size selam ederler, ellerinizden öperler. Hayırlı işler temenni ederim.

Muhadımınız Abdulmesih İsa, Şam, 01.04.1973

Sayın Kıymetli Ruhani Babamız

Hori Aziz Günel,

Sevgi ve selamlarımı sunar, her iki mübarek ellerinizden hürmetle öperiz.

Abeciğim Hori Aziz, size müjde, senin işin hal olmuştur. Mektuplar yoldadır. Ailenize selam ederiz. Çocukların gözlerinden öperiz. Amcam Selim ve kardeşlerim Şabo ve Nayil sizlere selam ederler. Bereketlerinizi dileriz.

Abdulmesih İsa, Şam, 03.04.1973

Sayın Muhterem, Çok Kıymetli

Abuna[125] Hori Aziz Günel,

Mektubun satırlarına başlamadan önce, üzerimize farz olan hürmetle nazik ellerinizden öperim. Ve bacım Mahbe ve çocuklara selam ederim.

---

125 Abuna: Papazlara yönelik hitap şekli/Süryanicede "baba" anlamındadır.

Ya Baba Hori!

Daha nasılsınız, inşallah iyisiniz, iyi olmanızı ulu Tanrı'dan Cenabıhak Allah'tan dilerim. Ya Abuna, gönderdiğiniz kıymetli mektubunuzu aldık ve çok memnun olduk. Allah da daima sizden memnun olsun. Kusura bakma, mektubunuzun cevabı geç kaldı. Çünkü Semire'den haber bekliyorduk. Ama şimdiye kadar hiçbir haber gelmedi. Size rica ediyorum, Semire ne zaman sizden hareket etti? Ve şimdi, acaba nerededir? Bize bildirirsen çok iyi olur.

Ya Abuna!

Seni rahatsız ettik, kusura bakma ve size rica ediyorum, bu mektubun cevabı, acele bize gönder. Şimdi selamlara başlıyorum: Evvela Allah büyüktür. Sonra sizin ellerinizden öperim ve Mahbe'ye çok selam ederim. Nuri ve hanımına selam ederim. Davut ve hanımına selam ederim ve Orhan'ın gözlerinden öperim. Mektubuma nihayet veriyorum. Hoşça kalın. İyi günler dilerim, acele cevap beklerim. Çavuş ve hanımıyla size çok selam eder, ellerinden öperler. Bşem abo wabro wruho hayo qadişo had Aloho şariro amin.[126]

Şabo Ürüner, 20.04.1973

Sayın Peder Aziz Günel, Diyarbakır

Pazar günü Halaskârımızın Kıyam Bayramı münasebetiyle, bayramınızı candan tebrik eder, sıhhat ve iyi günler diler, bilvesileyle saygılarımızı sunarız.

Yönetim Kurulu Adına İbrahim Tahincioğlu

İstanbul, 22.04.1973

Sayın Ruhani Peder, Horepiskopos Aziz Günel, Diyarbakır

Önümüzdeki Kıyam Bayramı münasebetiyle en iyi dileklerimle kutlar, sıhhat ve mutluluklar diler, sevgi ve saygılarımı sunarım.

126 Baba, Oğul ve Kutsal Ruh olan gerçek bir Allah adına, amin.

Bugün aldığım sevinçli habere göre, kadasetli Patrik Hazretleri, sizi af etmekte olduğu ve bu yönden sanıyorum size ve bize de bir yazı yollamış olacaktır. Bu malum günlerde ve bayram arifesinde haberi duymaktan çok sevinmiş oldum. Büyük geçmiş olsun derim.

Kanaatimce, bundan sonra, yeni bir hayata, yeni bir ışığa kavuşmuş oldunuz. Bu yeni hayata ve yeni ışığa çok önem ve dikkat edeceğinize eminim. Şahsi olarak sizden istirhamım, bağlı bulunduğun cemaate dini ihtiyaçları eksiksiz olarak görmenizi ve şu yere ve bu yere gidip gelmekten sarfı nazar etmenizi, çünkü kadasetli Patrik Hazretleri gösterdiği olgunluk, büyük fedakârlık şayanı takdirdir. İlerde herhangi bir hataya veya herhangi bir kusursuzluğa düşmeden dikkat ve hassasiyet göstermenizi ve bu işe tavassut eden abraşiye reisleri ve yönetim kurulları ve siz dahi Patrik Hazretleri'ne karşı mahcup ve küçük düşürmeyeceğinize eminim. Emin olunuz daha hiç kimseye haber vermeden hemen şu satırları size yazıyorum, tebriklerimle saygılarımı sunarım.

İbrahim Tahincioğlu, İstanbul, 23.04.1973

Çok Saygıdeğer, Sayın Abune!

Horepiskopos Aziz Günel, Diyarbakır

Kutsal Paskalya Bayramınızı en samimi hislerimle kutlarken, bu mutlu bayramı muhterem efrad-ı aileniz ile nice yıllara sağlık, saadet ve bahtiyarlık içinde kutlamanızı dilerim. Bütün efradı ailemiz nazik ellerinizden öper, dualarınızı rica ve istirham ederler. Bu vesile ile saygı ve sevgilerimin kabulünü rica eder, daimi mutluluklar dilerim.

Hürmetkârınız Papaz Samuel Akdemir, 24.04.1973

Sayın İbrahim Tahincioğlu,

Değerli Velinimetimiz!

22-23.04.1973 tarihli, arka arkaya, zahmetinde bulunduğunuz mektup ve tebriklerinizi aldım. Dünyalar kadar memnun oldum. Bilmukabele Rabbimiz Yeşu Mesih'in Kıyam Bayramı'nı cümlenize tebrik eder, en iyi temennilerim, nice nice yılların bereketlerini saadetlerini ve başarılarını görüp geçirmenizdir.

Kadasetli Patrik Efendimizin vaktinde buyurmasındaki emirleri, hakikaten bütün Süryani cemaatini memnun ve mesrur kılmışlardır. Kadasetlerine minnettarım. Yalnız kadasetlerine değil, hepinize şükran ve minnettarlığımı beyan ederim.

Değerli Velinimetimiz!

Bana hitapta bulunduğunuz şu cümleyi aynen mektubunuzdan naklen yazıyorum: Şahsi olarak sizden istirhamım, bağlı bulunduğun cemaatin dini ihtiyaçları eksiksiz olarak görmenizi ve şu yere ve bu yere gidip gelmekten sarfı nazar etmenizi, çünkü kadasetli Patrik Hazretleri gösterdiği olgunluk, büyük fedakârlık şayanı takdirdir...

Bu cümleyi okuduğumdan elbette ki sizin gibi insanşinas şahsiyetlerin başka bir kimseyi mahcup ettirmemeye, var gücümle çalışacağım ama... Birden Patrik Efendimizin yüce emirlerindeki buyurdukları şu cümleyi de okuyup tahlil ve takdir etmenizi rica ediyorum. Şöyle ki: Biz resuli şu emirlerimizle, Aziz Günel'i af ediyoruz. Lakin İstanbul'un işlerine karışmaması şartıyla, buyurmuşlardır.

İstanbul'a gittiğinizden bugüne kadar, İstanbul'un hangi işlerine karışmışım acaba? Sizden soruyorum, bunların bir tanesini açıklar mısınız? Ben hatırlarsanız, evinizde, gece ziyaretinde, Rahip Samuel'de (Katolik) hazır bulundukları sırada şu arz ve istirhamda bulunmuştum, dedim ki: Sizin ruhanilerinizi şikâyet ediyorum size, zira beni Patrik Efendimize şikâyet ediyorlar. Ben kendi kitap işimle meşgulüm, kimsenin işine karışmadığım halde, kilisenin evine gitmediğim halde, kimseyi rahatsız etmedi-

ğim halde benim hakkımda gene şikâyet ediyorlar. Lütfen onlara söyleyiniz, bu gibi hareketler ve tasvirleri terk etsinler. İşte Patrik Efendimizden bir yazı bana tebliğ ediyorlar, patrik diyor ki: Hori Aziz kitabını yarıda bıraksın ve kilisesine dönsün, aksi takdirde aforoz edeceğim, buyurmuştur. Halbuki patrik Mardin'e gelmişlerdi, Patrikle Nusaybin'e kadar inmiştim, patrik beni murahhas kılmıştı ve bana, senin hakkında böyle bir yazı İstanbul'a gönderdim, demediydi. Demek ki Mıtran Hana vefat etmeseydi, patrik de Mardin'e gelmeseydi, daha o zaman belki beni şimdiki gibi tecrit ederdi.

İkincisi, sizin ruhanileriniz, Patrik Efendimiz Mardin'de iken bile beni gece Patrik Efendimize şikâyet etmişlerdi. Bana durumu anlatanlar da halen mevcutturlar.

Üçüncüsü, Ben Almanya'ya gelip gitmek üzere iken kitaplarımın işleriyle meşgul olduğumdan istifade ederek, hemen Patrik Efendimize, "İşte Hori Aziz geldi. Almanya'ya gidiyor, dönüşünde de İstanbul'da kalacaktır. Şimdiden dizgisini çekiyorsan çek, yoksa artık bizim burada duracak halimiz kalmamıştır," deyip yazdılardı.

Dördüncüsü, acaba her zaman beni İstanbul'a gelen metropolitlere olsun, başka salahiyetli kimselere olsun, benim bir Türk casusu olduğumu anlatmadılar mı? İşte böyle ruhanileriniz, benim şikâyetlerim olduktan sonra, vicdanlarını bir değneğin başına asıp alabildiklerini kekeledikten sonra, elbette ki bir gün size karşı da mahcup kalacağım. Çünkü onlar çözülü ben ise bağlı, onlar sizlerin sayesinde temiz, ben ise lekeli. Onlar istedikleri şekilde İstanbul'da bol bol huzur, rahat içinde yaşıyor, ben ise her gün bir kilo tükürük ve bir çuval tahrik ve küfür yiyip aldıktan sonra, elbette ki onlar iyi olacak, ben ise kötü görüneceğim. Onlara deyin ki, "Patrik Efendimiz sizi Diyarbakır'a, Hori Aziz'i de İstanbul'a vermiştir," kabilinde konuşunuz. Bakalım bir gün veya bir saat kabul edip, "Başımız üstüne patriğin emrini yerine getireceğiz," diyecekler mi?

Sayın Velinimetimiz,

Zatıâliniz de bütün bunları bilirsiniz, acaba İstanbul cemaatinden bu ruhanilerden bir kişi dahi memnun var mıdır? Hayır. Fakat bilhassa sizler, onların ruhani olduklarını bilerek veyahut hemşehri olup onları üzmemek için bütün yaptıklarından sarfı nazar ediyorsunuz. Onun için onlar da ne idim ne oldum gibisinden hareket ediyorlar. Sizler eğer onların dizginlerini tutmuş olsaydınız, ne ben İstanbul'un işine karışırdım, zaten karışmadım ya, ne de birbirimizden itaplı olurduk, ne de sizler mahcup olurdunuz benim sebebimden.

Rab Yeşu vicdanlıdır. İnsanların da vicdanlı olmasını ister. Fakat cahil olanlar, kendi vicdanlarının sesini işitmiyorlar. Ben nerelere saptım. Yılda bir İstanbul'a izinli geldiğimi de çok görüyorlar. Bu İstanbul onların tapusunda mıdır, yoksa başka bir devletin toprağı mıdır? İstanbul'a bir ruhaninin gelmesini gördüklerinde, hemen başlarlar dedikodu etmeye. Evvela İstanbul'a gelip yerleşmek isteyen bir ruhani, patriğin emri olmadan, yönetim kurulunun kararı olmadan gelemez. Bunlar ne düşünüyorlar? Fakat bu iki makam bu işi tasvip ettiklerinde elbette yerleşmek de olacaktır. Demek ki ölünceye kadar İstanbul yalnız bu iki üç kişi, ruhaniden idare edilecek. Zannetmem. Çünkü gittikçe cemaat genişliyor. Bugün iki bin aileden fazla, bir de tespit edilmiş beş yüz kişi de tek baş olarak İstanbul'da Süryani fertleri vardır. Dirayetli şahsiyet bunu takdir edecektir.

Zatıâlinizi belki rahatsız ediyorum. Fakat Patrik Efendimiz boşuna beni suçlu bulmamıştır. Çünkü şikâyet edenlerim çoktur. Acaba bu adama ne olmuştur diye kozunu kullandılar. Ama yazıktır. Her gün bir Hori Aziz'i yetiştiremezsiniz. Bundan sonra bir Mıtran Hana yetişir mi? Mıtran Hana'yı da bu şekilde harcamadınız mı? Evet. Benim de zatıâlinizden ve yönetim kurulunuzdan ricam; bu kardeşlerimin de biraz dillerini tutun. Çünkü ben de ancak bu kadar tahammül edebilirim. Şimdiye kadar tahammül ettiklerimi herhalde takdir etmişsiniz. Zira meydanda

hiçbir şey yokken beni dokuz on ay vazifeden geri bırakmak, bu kadar cemaate karşı beni rezil etmek, dost ve düşmana karşı beni yere vurmak, onlara yakışır mıydı? Ama gene ben, "Ey baba, onları affet, çünkü ne yaptıklarını bilmezler," dedim. Ama Mesih de bir ara kendini savunmuştu, Pavlos resul de.

Rahatsız ettik, kusurlarımın affını diler, sağ olunuz var olunuz, size hayatım süresince minnettarım. Bütün değerli kurulunuza saygı ve dualarımı iletirseniz, memnun kalacağım.

Duacınız.

Horepiskopos Aziz Günel, Diyarbakır, 26.04.1973

Süryani Kadim Metropolitliği, Mardin

Muhterem Ruhani Pederimiz Hori Aziz Günel

Yönetim Kurulu Başkanı,

Naci Balıkçı ve Sevgili Kardeş Cemaatimiz, Diyarbakır

Bilmukabele Kurtarıcı Mesih efendimizin Kıyam Bayramı'nı candan kutlar, en içten dileklerimizle kutlar, en güzel günlerin sizlerin olması temennisiyle üstün başarılar ve sonsuz selam, sevgilerimizi sunarız.

Metropolit Vekili Cebrayil Allaf, Mardin, 01.05.1973

Muhterem Ruhani Pederimiz,

Sayın Horepiskopos Aziz Günel,

Hürmetlerimi sunar, ben, eşim, İllo ve Sevim ellerinizden öperiz. Cümleten çok iyiyiz ve bütün çocuklar ellerinizden öperler. Mektubunuzu aldık ve bilhassa, Muhterem Patrik Efendimizin sizi affettiklerine çok sevindik. Olacağı bu idi ve oldu. Allah'a çok şükürler olsun.

Bahhi Öncü ile İbrahim Tok ailece selamlarınıza mukabil ediyorlar ve ellerinizden öpüyorlar. Fakat Almelo, yani diğerleri, ben ve orada kalan diğer dostları henüz göremedim. İlk fırsatta

selamlarınızı iletmeye affedildiğinizin müjdesini onlara vereceğim. Burada kayda değer hiçbir havadis olmadı henüz. Eski durumdur. Yalnız İllo'nun işi şimdi oldu ve o da çalışmaya başladı. Eşi Sevim'le ellerinizden tekrar hürmetle öperler. Başka yazacak yok. Tekrar ailece ellerinizden öper, hayır dualarınızı bekleriz.

Ruhani Oğlunuz Hana Kulhan, Hengelo, 06.05.1973

Muhterem Hori Aziz Kardeşim,

Kardeşim Sefer'le görüşmeniz ve beni tavsiye etmesini çok rica ederim, mektubunuzu almıştım. Yalnız nerede olduğunuzu bilmediğim için cevap yazamadım. Sefer'le aramızdaki durumda bana yardım etmenizi bilhassa istirham ederim.

Siz gittikten sonra, içkiyi birden bıraktım. Şimdi sıhhatim çok iyidir. İnşallah sizde sıhhattesiniz. Yenge hanıma hürmetler. Meco ve çocuklar ellerinizden öper, dualarınızı bekler, en derin hürmetlerimizi sunarım.

Cebrail Garipoğlu, Wien, 08.05.1973

Çok Saygıdeğer Horepiskopos Aziz,

Selam ve sevgiler.

Durumunun düzeldiğini ve her şeyin geçtiğini büyük bir sabır ve sevinçle bekleyerek olanları işittim. Patrik Efendi'nin bu husustaki kararını ve bereketlerini aldık. Saygıdeğer mektubunu aldığımda, bu konudaki gelişmeleri işitmiştim. Allah bizi her türlü kötü tecrübelerden korusun.

Artık üzülmemeni temenni ederim. Herkes hata yapabilir, ancak İsa Mesih'in dediği gibi, her şeyin bir ölçüde olması gerektiğini bilmekteyiz. Her kişi gururlanmamalı, ancak sen hata yapanları affet.

Allah'ın izniyle, Amerika'daki çocuklarımı ziyaret etmek istiyorum, belki orada iki aylık bir müddet kalacağım. Bir hafta

sonra Midyat'tan ayrılıp Allah'ın izniyle İstanbul'a geçeceğim. Bu husustaki dualarını rica ediyorum.

Buralardan bildirilecek herhangi bir havadis yoktur. Selam ve saygılarımı sunar, başarılarını dilerim.

Horepiskopos Numan Aydın, 8.5.1973

Kıymetli Eniştem ve Ablam Mahbe,

Size selam ederim. Her ikinizin ellerinden öperim. Beni soracak olursan, hamd olsun, Allah'a çok şükür iyiyim. Sizin iyiliğinizi de daima Allah'tan isterim. Üç gün üç gece İstanbul'dan yolumuz uzaktır. Paris'e geçtim. Paris'ten dört saat uzağım. Bir dağ başına beni attılar. Kimseyi göremiyorum. Canım sıkılıyor, ne yapayım, böyle desem, diyeceksiniz, cesaretsizdir. Vallahi cesaretsiz değilim. Bu kadar zahmet çekiyorum ama parası yoktur. Hesapladım, iki bin sekiz yüz elli lira Türk parası alıyorum. Etin kilosu altmış beş lira, Türk parası, bir yumurta yüz beş kuruştur. Bir ekmek üç liradır. Bir tavuk altmış beş liradır. Ben ne yiyeceğim? Çocuklarım ne yiyecek? Borçları ne zaman vereceğim, artık siz düşünün! Vallahi, eğer bilseydim böyledir, gelmezdim. Eğer bir çare yaparsan Almanya için, hiç idare olmuyor artık. Sen bilirsin. Başka diyeceğim yoktur, acele yazdım kusura bakmayın. Nuri ve Münire ve Davut ve Orhan çok selam ederim. İsa ve sana selam ederim. Hoşça kalın, tekrar size selam ederim, ellerinizden öperim.

Yazan Aslan Güngör, Fransa, 11.05.1973

Değerli Ruhi Evladımız

Gabriyel Garipoğlu,

Selam, sevgi ve dualarımı takdim eder, gözlerinizden öper, sağlık ve başarılar dilerim. Kızımız Bayan Macide'ye selam, saygı ve dualar takdim ederim. Metin ve Çetin sevimli yeğenlerimin

gözlerinden öperim. Kıymetli yeğenim Aydın Aydın'ın gözlerinden öperim. Yeni hanımına selam ve dualar yollar, mesut ve bahtiyar olmalarını temenni ederim.

Gönderdiğiniz son mektubunuzu aldım, içkiyi kâmilen terk ettiğinizi yazdınız, fevkalade memnun oldum. Sözünüzde her zamanki gibi sabit durmanızı temenni ederim, Rab Yeşu-Mesih size sabır ve teselli vermesine duacıyım.

Sizinle kardeşiniz Sefer'in davasına gelince, zannedersem, bundan önce size bu hususta yazmıştım. Eğer sizler, benim yazdığım şekil, kabul ediyorsanız, bana bir vekâletname veyahut oradan kendisine hitaben, benim adresime bir berat yazınız, ben sizin güzel hatırınız için Midyat'a kadar gider, paranızı ondan alır, size postalarım. Şimdilik size bu kadarla bilgi verebilirim. Artık sizin bildiğiniz bir iştir. Hatırımda kalmadı, size ne kadar vereceğini yazmıştım. Bu miktardan fazlasını veremez. Huri Numan da bu işin içindeydi. Kendisi de bundan fazla veremeyeceğini söylemişti. Kendisinin de babanıza ve halen hayatta olan validenize hizmetleri çoktur. Bu hizmetlerine karşı, sizin de müsamahakâr davranmanız gerekmez mi? Kayınbiraderin Şabo, Tuma, İskender ve bütün oradaki cemaatinize selam ve dualarımı tebliğ etmenizi rica ederim.

Affımın Patrik Efendimizden geldiğini herhalde size yazmıştım. Sayenizde her şey bitti. Gene de emrinizde amadeyim, ne gibi bir emriniz olursa yapmaya hazırım. Buradaki Nevert Hanım'ın cümlenize selamları vardır. Meco'nun ellerinden öper ve sizin de. Kardeşi Tuma ve Şabo'nun gözlerinden çokça öperim. Mahbe ve bütün çocuklar, size selam edip ellerinizden öperler. Mahbe, Meco'un gözlerinden öperim, diyor. Herhalde sesimi teypten dinliyorsunuz? Sağ olunuz.

Duacınız Hori Aziz Günel, Diyarbakır, 14.05.1973

Muhterem Ruhi Evladımız
Bay İshak Altınkaya,

Selam, dua ve bereketler ihdas eder, gözlerinizden öperim. 09.05.1973 tarihli mektubunuzu aldım, bana tıraş makinesi gönderdiğinize çok çok teşekkür ederim, size çok minnettarım. Beni mahcup bırakmadınız, sağ olunuz. Makine daha yetişmedi, yetişecek ve bedelini biraderiniz Bay Melek Altınkaya'ya vereceğim.

Abdülmesih geldi, bende üç gün kaldıktan sonra Midyat'a gitti ve Midyat'ta üç gün kaldıktan sonra 12.05.1973 Cumartesi günü Nusaybin yoluyla Kamışlı'ya geçti.

Abdülmesih'i bir gün Nusaybin'de alıkoymuşlardı, çünkü beraber bazı gümüş telkari eşya, beraberinde bulmuşlardı. Alıkoydular. Fakat bana Midyat'tan telefonla haber verilince, hemen, derhal Diyarbakır'dan onun bırakılması için gereken resmi makamlara rica ettim ve hemen bıraktılar. Eşyasını da kendisine verdiler gitti. Bu hususta hiçbir merakınız olmasın, Abdülmesih'e sizin mektuplarınızı okudum. Çok memnun oldu. Keşiş Yakub'un Almanya'ya gelmesi için çalışıyor ve inşallah yakın bir zamanda Patrik Efendimiz, onun emrini verecektir. Abdülmesih ve başkası da bu iş için uğraşıyorlar, bu iş er geç olacaktır. Endişe etmeyiniz. Keşiş Bedros'un işine gelince, ben ile Abdülmesih konuştuk. Onun işini de göreceğiz ama biraz daha zaman ister. Çünkü ben daha yeni af aldım. Hemen bu işi kurcalarsam, Patrik Efendimiz bu işi benden bilecek ve tekrar aramız açılacaktır. Ben yavaş yavaş bu işi yaparken suyu sabuna dokundurmayacağım. Merak etme, her şey yoluna girecektir.

Keşiş Yakub da İstanbul'a karısını tedaviye götürmüştür. Dönüşte tabii bana varmadan geçmez. Biz bu işleri inceliyoruz ve er geç sular mecrasına girecektir. Çocuklarınızın gözlerinden öper, hanımınız kızıma çok çok selamlar ve dualar takdim ederim. Oradaki bütün cemaatimize sevgi, dua ve bereket ihdas ederim, cümlenize başarılar dilerim.

Sabri Bulman Efendi'nin kıymetli tebriklerini aldım, çok çok memnun oldum. Kendisine ve hanımına ve damat ile kız kardeşine selam ve dualarımı söyleyiniz. Belki son günlerde, onun hatırı bende kalmıştır. Ama bir cihetten haklı görmelidir beni. Çünkü bütün topladığım parayı postayla sahiplerine göndermiştim. Belki ancak onun bana verdiği parayla eve gelmiş oldum. Sana yemin ediyorum, halen yirmi bin liraya borçluyuz. Çünkü borçlarım çoktu. Kusurumu affetsin ve beni affettiğine dair bana bir mektup yazmasını rica ederim. Bu kadarla iktifa eder, gözlerinizden öperim. Sağ olunuz, var olunuz. Duacınız.

Meryem Ana Kilisesi Başpapazı

Horepiskopos Aziz Günel, Diyarbakır, 14.05.1973

Muhterem Ruhani Pederimiz Aziz,

Muhterem Babamız,

İyi haberleri getiren mektubunuzu aldık. Sıhhat haberinize çok sevindik. Bilhassa patrikten size yine af geldiğine çok sevindik. Keşiş Yakub buradayken, size mektup yazdık, çocuk parası almak için, Diyarbakır Sağlık Sosyal Sigorta'daki çocuk kayıt örneğinin gönderilmesini rica etmiştik. Gönderdiğiniz mektupta birkaç gün sonra evrakları göndereceğinizi yazmıştınız. Halen gelmedi, biliyorsunuz, evrakları geç kalsa çocuk parası için dört dilekçeyi sigortaya gönderdik. Halen cevap alamadık.

Muhterem Babamız,

Gönderdiğiniz mektubu buradaki bütün cemaate bildirdik. Hepsi sevinip ellerinizden öper, dua ve bereketlerinizi beklerler. Gabro, Abdülmesih Bakırcıoğlu çocuklarıyla beraber ellerinizden öperler. Abdülkerim çelebi ellerinizden öperler. Ailem Zekiye ellerinizden öperler. Çocuğum Ferit ellerinden öper. Dualarınızı bekleriz.

Musa Irhavi'nin oğlu İsa Us, 15.05.1973

Pek Çok Muhterem Kardeşim,

Birinci ve ikinci mektubunuzda Sefer'in, sana hissem olarak, ne miktar vereceğini yazmadınız. Yalnız oğlum Fehmi'nin dediğine göre, bana beş bin liradan fazla vermezmiş, ben ise yirmi bine razı oldum ve size Viyana'da söylemiştim. Her neyse işi Hori Numan'a bırakmayın.

Sefer, babam ve anneme, ne yardım etti ve ne de baktı. Bilakis, babamızın mülkü sayesinde çalışmadan inşaatı oldu. Ve yüz atmış bin liralık mülk sattı. Ayrıca kardeşimin babam ve anneme gönderdikleri para hariç. Sizler iyice düşünün, durumum müsait olsaydı, Sefer'den bir kuruş istemezdim. Velhasıl her hususta resmi ve şifahi, beni temsil edebilirsiniz. Ve katiyen itiraz etmem. Size umumi vekâletnameyi pazartesi göndereceğim. Bu işimi ihmal etmemenizi istirham ederim ve yardımlarınızı beklerim. Parayı Sefer'den alır almaz bana haber veriniz. Belki ben Türkiye'ye gelirim. Onun için para yanınızda kalsın ta ki size yazayım. Baki selam, en derin saygı ve hürmetlerimi sunar, dualarınızı bekleriz. Bütün çocuklar ellerinizden öper. Yengem Mahbe'ye hürmetlerimi sunarım.

Muhterem Kardeşim,

İyice Düşünecek olursanız ve temiz vicdanınızı kullanırsanız, Sefer'in yaptığını ne Yezidi, ne Yahudi ve ne Müslüman ve ne de kâfir ve zalim yapar.

Sizler Hori Numan'ın sözlerine bakmayın, bu işimi siz hal edin, beş aşağı, üç yukarı, yeter artık. Hori Numan, gözü açık olup, dik kafalı ve zeki insanları sevmez. Ancak kör, topal, karaktersiz ve aptal insanları sever. Sizin akrabanızdır fakat ben Hori Numan'ı iyice tanırım. Tekrar selam, en derin saygı ve hürmetlerimi sunarım.

Cebrayil Garipoğlu, Wien, 17.05.1973

Saygıdeğer Çok Muhterem,

Sevgili Muhterem Hori Aziz,

Evvelce sonsuz selamlarımızı candan sunarız. Namazlarından bereket dileriz, ellerinizden öperiz. Nasılsınız, durum ve sıhhatin nasıldır, inşallah iyisiniz. Bizleri sorarsanız, hamd olsun, şu tarihli mektubun son satırına kadar, sıhhat ve afiyetteyiz. Sizlerin de sıhhat ve afiyette kalmanızı ulu Tanrı'dan dileriz.

Bizim avukat Abdullah Timur, Bırao ile pinikel oynaması arifesinde suiistimal etti ve mahkemede itirazım yok demiş. Bir avukat davasını savunması lazımdı. Ben hiçbir vakit dinimize leke gelmesin diye, gelini boşamaya taraftar değildim. Evrakları temyize gönderdik. Maalesef buyurduğunuz gibi, bu gelinden fayda gelmez ve kızı geçmemiz gerekir. Mümkünse, terbiyeli, tahsilli bir kız bulunsa, Melek için iyi olur.

Temmuzda izine geleceğiz. Küçük oğlum Yusuf on yedi yaşında ve boyuna makine üzerinde tahsil görüyor. Onu evlendireceğim. Cemaatinizde tanıdığın, temiz aileye mensup, esnaf kızı bulsan, bana haber versen iyi olur. Biz gelirken, size uğrayacağız inşallah. İşçi kızı olmasın, çünkü icap eder Türkiye'ye dönersek, kızın babası esnaf, becerikli işadamı olursa, bir esnaftır, bir ticaret işi yapsak iyi olur. Tekrar selam ederiz, ellerinizden öperiz. Saygı ve şenliklerimizi sunar, şen ve rahat kalmayı dileriz.

Hayırlı başarılar.

Midyatlı Gevriye Hannaoğlu Hanna Şimşek

Batı-Almanya, 17.05.1973

Çok Muhterem Ruhani Babamız,

Hori Aziz Günel,

Sevgi, saygı ve hürmetlerimi sunar, mübarek ellerinden öper, dua ve bereketlerini beklerim. Beni köleniz olarak, soracak olursan, hamd olsun, sıhhatimiz iyidir. Sizlerin de sıhhatte olmanızı, esen günler geçirmenizi, işlerinizde başarıları Allah'tan dilerim.

Bana göndermiş olduğun değerli mektubunu aldım. Tıraş makinesinin vardığını ve daha almadığını yazdın. Aldığında bana bildir, merakta kalmayayım. Köln'deki yeğeninizin adresini bilmiyorum. Ona sorana kadar çok vakit geçerdi, siz de makineyi acele istediniz. Onun için postayla gönderdim. Bir kusurum varsa da af etmenizi istirham ederim.

Kayınbiraderim Abdülmesih, size geldiğini ve Midyat'a gittiğini, dönüşte Nusaybin'de yakalandığını, bir gün içinde, sayenizde bıraktığınızı yazdınız. Bu yardımınıza çok çok teşekkür eder, ellerinden hürmetle öperim. Sizin gibi aslanlar nerede bulunur?

Benim derdim kaldı. Bakalım onu ne zaman yaparsın. Ben buradan ihbar ettim Türkiye'ye fakat açık kelimeler yazmadım. Bakalım Bedros efendiden soracaklar mı? Mektubunuzu Sabri Bulman'a okudum, seslenmedi. Başka olmayıp tekrar, ailece mübarek ellerinizden öper, dua ve bereketlerinizi bekleriz. Son cevap.

Gön: İshak Altınkaya T.

Saygılarımla Kıymetli Ruhani Peder

Bay Aziz Günel,

Sizlere sonsuz selamlarımı sunar, işlerinizde ve dini vazifelerinizde başarılar diler, neşeli bol günler temenni eder, ellerinizden öperim.

Kıymetli Ruhani Peder!

Sizlere tebrik gönderdim, aldınız ve benden bir mektup istediğinizi İshak Altınkaynak'tan duydum. Bir de sizlerin, af edildiğinizi duydum. Çok çok sevindim, Allah daima sizleri muvaffak etsin.

Ya Kıymetli Peder!

Bunların durumunu sorarsan, halen gördüğün gibidir. Hamd olsun iyiyiz. Evet, İshak'a benim için yazmışsın, sizler tabii, benim daha nasıl olduğumu, belki iyi bilmezsin, keşke sizlere bir iyilikte bulunabilseydim, o zaman kendimi dünyanın en mesut

insanı sayardım. Fakat öyle zannediyorum ki, inşallah, benden memnunsunuz, yani sizler de benim durumumu biliyorsunuz. Ancak sizlerle bu kadar meşgul olabildim. İnşallah bir kusurum varsa da beni af edersiniz.

Ya Kıymetli Peder!

Ben burada hazırım. Sana ne lazım olursa, hiç çekinmeden bana bildir. Orada durumunuz nasıldır, bildirmenizi rica ederim. Şimdi sıra benim işime geldi. Senden bir ricam var. Eğer bunu yapabilsen çok iyi olur. Ben arabamı Türkiye'ye getirmek istiyorum. Sen bana Diyarbakır Trafik Polisi'nden bir rapor alabilirsen, ben arabanın Türkiye'de bir kaza yapmış, işlemeyecek hale gelmiştir, deseler, arabayı getirip hemen orada satarız. Çok kazancımız olur. Artık senden ricam budur. Bu işi sor ve acele bana bildir. Bu işe kulak ol ve bana haber gönder, diyeceklerim bu kadar. Sizlere tekrar sonsuz selamlarımı sunar, işlerinizde başarılar diler, neşeli bol günler temenni eder, ellerinden öperim. Babam, ailem ve çocuklar sizlere çok selam ederler, ellerinizden öperler. Yengeme ve çocuklara çok selam ederim. Acele acele cevap beklerim.

Sabri Bulaman, Batı Almanya, 26.5.1973

Candan ve Ciğerden Çok Kıymetli

Abuna Hori,

Selam ile saygılarımızı takdim eder, ailece hasreden ellerinizden, doymadan öperiz. Ayriyeten basikyavmo'un ellerinden öperiz ve çocukları ellerinden sıkarız.

Her şeyden evvel, Hasan'ın mektubunda göndermiş olduğunun kıymetli sevinçli müjdeye çok sevindik. Allah'ta sizleri sevindirsin.

Ya Abuna!

İnşallah ailece, sıhhatiniz daima iyi ve şen olmanıza Rab'den duacıyız ve sizler bizleri soracak olursanız, hamd olsun, şu ana kadar iyiyiz. Bizler daima sizleri sormalıyız, emin olun, Ayfer daima sizi soruyor, hatırından çıkmıyorsunuz, selamı var, elleriniz-

den öper. Okul durumu çok iyidir. Sınıfta birincidir. Ve ayriyeten Albert ellerinizden öper. Eşim Naile ellerinizden ve basikyavmo'unun (papaz hanımı) ellerinden öper, çocuklara selam eder. İskender ve Nefya'nın selamları var. Hasan ve eşi selamları var ve buradaki Hıristiyan cemaatinin selamlar var.

Kıymetli Abuna,

Ağustos ayında inşallah kısmetimiz olursa, Türkiye'ye izine geleceğim. Eğer gümrükte arabayı geçirebilirsek, getireceğim. Tabi sizin emirlerinizi bekleyeceğim ve size buradan, bir şey lazımsa, yazın getireceğim. Baki sağlık. Tekrar elinizden doymadan öper şen ve esen kalın, işlerinizde başarılar dilerim.

Ya Abuna!

Araba getirirsem Mercedes ve orada satarsak, kârı bana, sana hassa, inşallah iyi bir kâr onda kalır. Baki sağlık. Kusura bakma, ev adresinizi kayıp ettim. Kilise adresine yazdım. Sizi unutmayan Münir Küçükkaya

Batı-Almanya, 29.05.1973

Tatlı Davud'um ve Canım Orhan'ım

En derin içten gelen sevgilerimi sunar, gözlerinizden öperim. Nasılsınız? İnşallah iyisinizdir. Bizler iyiyiz. Tatlı annemin ve senin mektubunu aldık. Çok sevindim. Dünyalar benim oldu. Önce sizden ricam, annemi üzmemeniz, annemin her dediğini ve her isteğini, bağırmadan yerine getirin. Eğer beni seviyorsanız, annem nasıl isterse öyle olsun. İkincisi sınıfını geçtiğine de çok çok sevindim. Her zaman derslerinde başarılar dilerim. Anneciğim, benim için hiç üzülme. Zekiye abla temmuzun sonunda Diyarbakır'a gelecek. Bir ay kalacak. Yani eylülde İstanbul'a döner. O zaman ya onunla veyahut annesiyle gelirsin.

Sizden isteğimiz, anneciğim burada domates salçası, büyük kutular yoktur. Mümkünse oradan büyük kutulardan bana hazırla. Gelirken getirirsin. Burada her şey pahallıdır. Pirinç on üç lira,

yeşil sarma on iki lira, et yirmi sekiz lira, yani hiçbir şey alınmıyor. Anneciğim inan ki, sonunda tekrar Diyarbakır'a, çünkü kimsem olmadığı için sabrım gelmiyor. Akşama kadar otur otur, sıkıntıdan patla. Her zaman sizi hatırlıyor, sizi düşünüyorum. Tatlı anneciğim, Yakub'un işlerini soruyorsun, hâlâ bir şey ortada yok. Şimdiye kadar yirmi beş bin lira dükkâna masraf etmiş, daha da yerleşmedi. Pazardan sonra Orhan radyoyu aç, İstanbul'un (Derfiden) ismiyle Yakub'un reklamı var, duyarsınızdır. Davut nasıldır, kaynanası nasıl, hepsine selam ederiz. Ablamlar nasıl, benden taraf çok selam, çocukların gözlerinden öperim. Anneciğim, çocuklar her zaman seni konuşuyorlar. Her fıstık yiyişlerinde ninemiz, "bize almış Deniz," diyor. Orhan dayımızı çok seviyorum. Kuş bana göndersin, diyor. Annemin ellerinden çok öperim. Gece gündüz aklımdan çıkmıyor. Sen, sen hiç üzülme, bize hiçbir şey olmaz. Canım anneciğim, Yakub evde yoktu, hemen oturdum ben yazdım. Acaba babam İstanbul'a gelecek mi? Keşke gelseydi çok özledim. Selamlar.

Kızınız ve Ablanız Verjin, İstanbul, 20.06.1973

Canım Babacığım, Ruhum Anneciğim,

En derin saygı ve sevgilerimi sunar, ellerinizden çokça öperim. Nasılsınız, inşallah iyisiniz, bizler iyiyiz. Babacığım, anneciğim, sizleri çok çok özledik. Canım anneciğim, sen nasılsın? Her gece rüyamdasınız. Her gece sizinleyim. İnanın ki anneciğim, yanınızda değilim ama ruhum ve bütün benliğim sizinledir. Canım anneciğim, canım babacığım, size doyamadım, doyamadan da ayrıldığıma için için eriyorum. Ne yapıyorum, size iki satır yazmak istiyorum. Gözyaşlarım buna engel oluyor. Hayatta insan annesinin babasının kıymetini ancak el evine veya gurbete giderse anlar. Ama o zaman da iş işten geçmiş oluyor.

Baba ne olur annemi kırma, üzme, birazcık benim senin yanında sevgim varsa, annemin her türlü kusurunu hoş gör. Kır-

dığın an bil ki ben burada çok üzülüyorum. Annem rahatsızdır. Bizim yüzümüzden hele benim yüzümden çok laflar yedi. Onun için ne yapsam ne etsem sizin hakkınızı ödeyemem. Kendim, size getirtmem. Babacığım, Nuri'nin askere gittiğini duydum. İçim parçalanarak ağladım. Çok kötü yol alanların kurbanı olup birbirimize vedalaşmadan ayrıldığına üzüldüm. Ağladım durdum. İskender'den sonra Nuri'yi çok seviyordum ama iftiralar bu sevgimi çok gördüler. Hasret kaldım, doyunca size geleyim. Doyunca sizi seyredeyim, gelmeyeyim, diyordum. Benim yüzümden araları açılmasın, daha orada iken içim kan kusuyordu. Fakat her zaman Tanrı'dan dua, babam annem başımızda sağ olsunlar. O ümitlen teselli oluyordum. Sizleri çok görmeseydim de var olduğunuzu hatırladıkça içimi bir sevinç kaplıyordu. Hiçbir şey umursamıyordum. Ama şimdi de bu ayrılık çıktı. Yalnızlığıma mı üzüleyim, talihsizliğime mi, yoksa kimsesizliğime mi? Onu artık ben de bilmiyorum. Evde hep sizi konuşuyoruz. Deniz çok fena sizleri arıyor. Bazen, Allah uçaktaki adamları kahretsin, yer bırakmadılar ki dedem bizimle gelsin. Hani dedem gelecekti, bana kuş getirecekti, niye gelmiyor, niye beni dedemiz, Orhan dayıma götürmüyorsunuz. Biz burada mı kalacağız? Evet diyorum, hayır beni dedeme götür. Bazen ona sinirleniyorum. Kontak karı ne bağırıyorsun, dedem gelirse, söylerim seni dövsün. Ben dedemi on beş defa seviyorum, nenemi on beş defa seviyorum. Orhan dayımı, Davut dayımı on beş defa seviyorum. Beni dedeme götür. Gece bile uykusunda dedemi ben seviyorum. Orhan beni parka götür diye söyleniyor.

Yakup hâlâ dükkânı yerleştirmedi, içini badana falan yapıyorlar. Ellerinizden çokça öper. Duanızı bekler. Davut, Orhan'ın gözlerinden öper. Ferha ablam orada mıdır? Selam eder. Filiz, Derya, Deniz ellerinizden öperler. Bu mektubu yazarken Deniz diyor ki: Anne, dedeme, nineme selam söyle, bir dakika kalemi ver, dedeme ben yazayım, diyor. Verdim işte, kendi birkaç çizgi çizdi, yapma diyorum, dedem okuyacak, diyor. Ben de an-

neciğim, senin ellerinden çok çok öperim. Orhan'ın sınıf geçip geçmediğini bana yazın, bileyim. Başka yazacak bir şeyim yok. Adresinizi beklerim. Selam bütün akrabalara.

Kızınız Verjin, İstanbul, 20.06.1973

Çok Muhterem ve Sayın Kardeşim

Hori Aziz,

Size bir buçuk aydır, umumi vekâletnamemi gönderdim. Hissem hususunda Sefer'le görüşüp görüşmediğinizi bana yazmanızı bilhassa rica ederim. Sefer'le görüştünüz ise durumdan tafsilatlı yazmanızı rica ederim. Bu mektuptan evvel, vekâletname ile tafsilatlı bir mektup göndermiştim. Ben sizlerden sık sık mektup beklerken arada epey bir zaman geçti, cevap alamadım.

Keşiş Gabriyel Aydın, Viyana'ya tayini için bana yazdı ve oğlu Aydın da defalarca ısrar etti, ona ret cevabı verdim. Aydın, Viyana'ya teşrifinizde sizi karşılamaya bile gelmezdi, onu ben getirdim.

Gelecekte hakiki olarak, ne düşünüyorsunuz, Diyarbakır'da mı kalacaksınız? Keşiş Gabriyel Aydın ve oğlu hakkında patriğe Arapça yazılı mektubu hazırladım, göndereyim mi? Ve bu durum yalnız ikimizin arasında kalsın cevap.

İskender Beşe, Tuma ve Şabo Cılıf ve bütün Midyatlılar, sizlere saygı ve hürmetleri var. Baki selam dualarınızı bekler, en derin hürmetlerimizi sunarım.

Cebrayil Garipoğlu, Wien, 30.07.1973

Saygılarımla Kıymetli Ruhani Peder,

Kıymetli Peder! Aziz Günel,

Size sonsuz selamlarımı sunar, işlerinizde başarılar diler, ellerinizden öperim. Bizlerden gittiniz gideli, bir mektup alamadık. İshak Altınkaya'ya gönderdiğiniz mektupta benden acele mek-

tup istediniz. Ben de size mektup yazdım fakat maalesef cevap alamadım, sebebini bilmiyorum. Benim kanaatime göre, bizi o kadar çabuk unutmadın, çünkü burada çok gezdik ve beraber ekmek yedik. Onun için o kadar çabuk birbirimizi inşallah unutmayız. Ben şimdi Aschafanburg'tan Göpingen'e geldim. Babam da benim yanımdadır. Durumumuz iyidir. Hamd olsun, Allah'a çok şükür. Babam sizlere çok çok selam ediyor, ellerinizden öper.

Ya Kıymetli Ruhani Peder!

Şimdi sizlerden bir ricam var. Ben şimdi askerliğe gitmek üzereyim, babam bana dedi: Sen Peder Aziz'e gönder, senin işini o halleder. Sen bize oradan bir sakat raporu alabilirsen çok çok iyi olur ve çok memnun olacağız. Bu işle meşgul olursanız, zannediyorum ki yapabilirsiniz. Bu işi yaparsanız, hiç paraya bakmayın. Ne kadar verseniz verin. Bir de size söz veriyorum, gelirken sana arabamı getireceğim. Gümrüğü sana ait, getirmesi benden. İstersen sen al, istersen doktor alsın. Ben artık, sen o kadar söylemem ve ruhani peder, bu işin halledemezsen bari beni bir iki sene geri bırak. Çünkü şimdi, ailemin hepsini buraya getirmek istiyorum. Onun için onları getirip hemen bırakmak istemiyorum. Onun için ben de bu işle ancak sen meşgul olabilirsin ve ancak sen böyle işleri başarabilirsin. Eğer bu işte, beni mecburi Türkiye'ye gelmem lazımsa, bana bildirirdi. Fakat önce her şeyi sor, olursa hemen geleceğim. Kendi adresimi ve künyemi size yazıyorum. Sen bu işten bir netice al ve ne lazımsa bana bildir. Ben bu iş için değil, beni gördün ve tanıyorsun. Sizlere ne lazım olursa oğlunuz gibi Almanya'dayım. Bana haber yollayın. Her an için hazırım. Ben Aschafanburg'ta iken papaz Bedros bize geldi. Oğlumu vaftiz etmek istiyordu. Babam onu kepaze etti sen kim oluyorsun da peder Aziz gibi adam üzerinde böyle laflar konuşuyorsun.

Benim çocuğum kaldı, vaftiz etmedim. Yengeme ve çocuklara ayrı ayrı selam eder, ellerinden öperim. Babam ve ailem sizlere çok selam ederler ellerinden öperler. Orada durumunuz nedir,

bizlere bildirmenizi rica ederiz, tekrar selamlar, acele dört gözle cevap bekleriz.

Künyem budur:[127]

Sabri Bulaman, Batı-Almanya, 04.08.1973

Sayın Abune Aziz Günel,

Sonsuz selam ve saygılarımı sunar, sıhhat, afiyetler, başarılar dilerim. Bağ-Kur muamelesi için, Diyarbakır Vergi Dairesi'nde, Diyarbakır'da çalıştığım sürenin tafsilatı ve 13.6.1973 tarihinde, mezkur vergi dairesine gönderdiğim forma işlenerek bana gönderilmesi için, 27.7.1973 gün ve 69 sayılı taahhütlü mektubumla rica etmiştim. Aradan takriben 3 hafta geçtiği halde, form gelmediği gibi, sizden de cevap alamadım.

Amacımız hayırdır inşallah. Durumu merak ederek, aynı zamanda, mevzu müstaceliyeti dolayısıyla, tekrar rahatsız ediyorum. İstirhamımız eşarini (tez aldım) hasseten rica ederim. Hürmetlerimi sunarım. Güdal Kuyumcu. G. Çimen

Gabriyel Çimen, İstanbul, 13.08.1973

Sayın Pek Çok Kıymetli Dayıcığım,

Önce saygı, sevgi ve dualarımı takdim eder, hasretle ellerinden öperim. Göndermiş olduğun kıymetli mektubunu aldım. Çok sevindim. Öylesine sevindim ki sanki yanımdaymışsın gibi geldi bana. Ah dayıcığım, öyle özledim ki seni ve öylesine görmek isterdim ki çok sevinecektim. O vakit sen bana mektupta (bundan evvelki), "Diyarbakır'a gel, seni Davud'un düğüne davet ediyorum," demiştin. Hakikaten gelmek istiyordum. Ve babamla annem de bana dediler, "Seni Orhan'la göndeririz, eğer bize gelirse, söylerse ne zaman gideceğim, seni (onunla) ona

127 Burada yazılı künye bilgileri çıkartılmıştır.

iade ederiz," söylemişlerdi. Ama biz Orhan'ın yüzünü bile göremedik ki. Ama geçen geçti. Ama inşallah gelecek sene, seninle beraber gelmek isterim size. Dayıcığım okullar açılıyor. Bugün okula gidip müdüre ve öğretmenlere yardım ediyorum. Beni çok seviyorlar, bu senenin kitaplarını aldım. "Kızım Verjin'in yanına gidin," dedin. Biz de o pazar gidecektik, ertesi gün annem öğle yemeğini yapacaktı. İki ellerinin üstüne zeytinyağı döküldü, o kadar feci şekilde yandı ki, onu hemen dispansere götürdük. Ama şimdi Allah'a çok şükür iyileştiler elleri. Bugünlerde onun yanına gideceğiz.

Mahbe teyzenin ellerinden öperim. Davud'a Bella'ya, Münire'ye, Orhan'a ve Nuri abiye çok çok selam ederim. Annem, babam, babaannem, Yıldız, İşo, Doğan çok çok selam ederler ve senin yumuşak ellerinden öperler. Ben de mektubuma son verirken tekrar tatlı yumuşak ellerinden öperim. Fotoğraf istiyorum. Baki selamlar, hoşça kalınız. Acele cevap beklerim. Sevgili dayıcığım! Eniştcn Sabri, size çok çok selam ediyor ve ellerinizden öpüyor. Sabri Güleç oraya gelirse onu duvarcı olarak yazdırabilir misiniz? Almanya için bonservis ister mi? Kendisi gelsin mi? Orayı artık siz bilirsiniz, cevabınızı bekleriz. Tekrar ellerinizden...

Yazan Sevgili Kızınız Aznif Gürsaç

Sanit Benoit Fransız Lisesi Kız Bölümü, İstanbul, 28.08.1973

Sayın Kıymetli, Manevi Babacığım Aziz Günel,

En derin saygı ve hürmetlerimi sunar, arzularımla ellerinden öper, hayırlı günler, uzun ömürler, ulu Tanrı'dan diler, daima başımızdan eksik olmamanızı ulu Tanrı'dan dilerim.

Babacığım, bana vermiş olduğunuz o kitabı gönderdiğiniz adama verdim. Hakikaten çok memnun oldu. Ayriyeten, sizlerin ellerinden öptüğünü, ayriyeten kendileri için duacı olmalarını yazmam için tavsiyede bulundu. Hakikaten, babacığım buraya

geldiğimde Nuri'yi bulamayınca kalbimde tamamen bir boşluk hissettim. Ve hakikaten çok üzüldüm. Fakat inşallah iyi olacağından, yani Diyarbakır'a geleceğinden çok memnunum. Allah kendisini muvaffak etsin. Sizleri onların başından eksik etmesin. Annemin ellerinden öper, küçük kardeşim Davut ve benim samimi dostum Orhan'ın gözlerinden öper, hayatlarında başarılar ve muvaffakiyetler dilerim.

Ya babacığım, ayriyeten benden istediğiniz, yani tenekenin kendisine göndereceğiniz adres budur: Yusuf Öksüz.[128] Kendisi ile konuştum fakat kendisi de sizlerin ellerinden öper. Ayriyeten sizleri çok sadık bir insan olduğunuzu bekler. Ayriyeten Davut için konuştuk, böyle bir durumdadır. İnşallah Allah büyüktür. Bakarsın buraya gelir, o zaman belli olur diye buyurdular. Ayriyeten babacığım, sizlere tavsiye ettiğim o takımı unutmamanızı çok istirham ederim. Ellerinizden öperim. Ya babacığım, başka bir diyeceğim yoktur. Bütün aile efratlarınıza birer birer, bilvesile hürmetlerimi bildirir, ellerinizden öperim. Hayatınızda başarılar temennisiyle mektubuma değil, satırlarıma istemeyerek son verirken sizleri unutmayan ve daima kalbinde taşıyan kıymetli oğlunuz İskender Oktay. Takımı benim adresime göndermenizi rica ederim. İskender Oktay, 30. Piyade Alayı Dsp. Sb. Yzc. Temeltepe, Sivas.

İskender Oktay, Sivas, 29 Eylül 1973

Çok Değerli İbrahim Tahincioğlu,

Kadasetli Patrik Efendimizin İstanbul'a teşrifleri hakkında bundan üç dört gün önceki telefon görüşmemizden öğrendim. Yazısıyla memnun ve mütehassıs oldum. Sabah hemen gerek kilisemizin kuruluna, gerekse Mardin Kilisesi'ne, Başrahip Sayın Cebrayil Allaf efendiye telefonla bildirdim. Diyarbakır ve

128 Burada belirtilen adres bilgisi çıkarılmıştır.

Mardin'in bu kutsal düğüne iştirak edip etmeyecekleri hakkındaki fikirlerine müracaat ettim, ettik. Maalesef ancak dün akşam menfi cevabını alabildim. Menfi cevap şudur: Rahip Cebrayil Allaf, yönetim kuruluna danıştıktan sonra, ne Mardin ve ne de Diyarbakır'ın İstanbul'a gitmeye lüzum görmemiştir. Her ne kadar ben çırpındımsa da maalesef müsaade alamadım. Çünkü başımız Mardin riyasetine bağlıdır. Sınırı aşmayı iyi bulmadım. İster istemez boyun eğdim. Onların da neden gelmek istemediklerini bilemiyorum. Belki de fikirleri daha isabetli olabilir. Çünkü bazı cereyanlı olaylardan Patrik Efendimize bir kusur gelmesini herhalde istemediklerinden, gelmekten sarfı nazar etmişlerdir. Ancak bir telle kadasetlerinin gelmesini tebrik edeceklerini ve Diyarbakır'ın da bir mektupla tebrik etmeyi olumlu buldular.

Ben ise çok çok gelmeyi arzu ediyorum. Çünkü benimle kadasetleri arasında geçen olayın bir pürüzü kalmışsa da belki gene sayenizde yok olur biterdi. Fakat her işte bir hayır vardır, aynı zamanda (başkası senin belini kuşatır ve istemediğin bir yere götürür) kutsal ayete inanmak gerek.

Şimdi ne kadar hüsnü niyetli olduğunuzu bilmiş anlamışımdır, tekrar o iyi niyet ve fikirlerinize hizmet ederek, kendi durumumuzu zatıâlinizden bilhassa istirham ediyorum. Gelişim oraya, benim hayrıma tecelli edeceğine kani iseniz, hemen idaremiz heyetinden müsaade alır, gelirim. Şayet hayrıma tecelli etmeyecekse gelmezsem daha iyi olacak. Bu soruyu bigayrihad sizden cevabını acilen beklerim. Şayet gelmeme lüzum görmüyor iseniz, gene de benim yerime kadasetlerinin ellerinden öperek kalan kusurlarımın affi yoluna gitmenizi istirham ederim. Fakat kadasetleri halen sizlerde bulunmuşken cevabınızı kısa olsun beklerim. Üstün saygı ve sevgilerimi arz eder, sıhhat ve başarılarınıza dua ederim. Duacınız.

Hori Aziz Günel, Diyarbakır, 01.11.1973

Çok Kıymetli Eniştem, Hori Aziz Günel,

Satırlarıma başlamadan önce sana selam ederim. Her iki mübarek ellerinden öperim, dualarını beklerim. Nasılsın, inşallah sıhhatin yerindedir. Kayınbiraderini sorarsan hamd olsun, Allah'a çok şükür, şimdiye kadar çok iyiyiz. Senin iyiliğini daima Allah'tan isterim. Fransalı yanına gelen şahıs, şimdi ondan bir mektup aldım. O mektubunu Fransızca yazmıştı. Okutturdum. Senden çok memnundur ve bana dedi ki: Seni görmek istiyorum. İnşallah göreceğim. İkincisi, üç aydır senden mektup alamadım, bilmiyorum sebebi nedir. Ben buradan mektup gönderiyorum, cevap alamıyorum, yoksa adresiniz yine değişmiş mi? Mektuplarımı almıyor musun? İşte şu mektup ile Nüfus Aile Kayıt örneğini sana gönderiyorum. Senden ricam budur. Sosyal sigortaya kadar seni rahatsız edeceğim. Bütün arkadaşlarımın, çocuklarının muameleleri geldi. Yalnız benimki kaldı. Şu işi benden daha iyi biliyorsun. Çocukların kâğıtlarını yap ve acele olarak bana gönder. Ben de burada teslim edeyim.

Sayın eniştem, inşallah yılbaşında izine gelmek istiyorum. Buradan sana ne lazım ise bana yaz. Sana getireceğim. Daha Nuri Sivas'ta iken bir mektup aldım. Şimdi galiba oradan dağıtım oldu. Bilmiyorum nereye gitti. İskender'e mektup gönderiyorum, ondan cevap alamıyorum. Siz ondan mektup alıyor musunuz? Onun adresini bana gönderiniz. Başka diyeceğim kalmadı. Münire ve Bella'ya ve Davud'a, Orhan'a ayrı ayrı selam ederim. Ablam Mahbe, tahmin ederim daha İstanbul'dan gelmedi. Tekrar ellerinden öperim. Şu çocuklar davasını acele olarak hallet. Bana göndermeni rica ederim. Adresim değişmiş, şimdilik adresim budur.[129] Acele cevap beklerim. Sizin ev adresini de bana yazın.

Kayınbiraderin Aslan Gögör, 02.11.1973

---

129 Burada belirtilen adres bilgisi çıkarılmıştır.

Saygıdeğer Dayımız Horepiskopos Aziz Günel,

Selam ve sevgi dolu, Allah'ın öpüşlerini sunarım.

Allah'a hamd olsun, bugün huzur içinde evimize vardık ve derhal buraya gelen Patrik Efendi'yi ziyaret ederek bereket dileklerini aldık. Kendisini ziyarete gittiğimizde bizi büyük bir sevinçle karşıladı. Senin de orada olmanı arzu ederken, maalesef sen yoktun.

Patrik Efendi, senin hakkında yapılan sabırsız ve isnatsız şikâyetlerin de görüşülüp tartışılacağını ümit ederek senin de orada olmanı ve seni görmek istediğini belirtmişti, lakin yoktun. Ben pazar akşamı İstanbul'a vardıktan sonra, oluşan faaliyetleri ancak yazabildim.

Bu ziyaretimle, sayın büyüğümüzün iyi havadislerini ve temennilerini sana sunuyorum. Bu temennilerini Mardin ve Midyat cemaatlerine de bildirmek için bugün yola çıkmak istiyordum. Aynı zamanda, Patrik Efendimiz de dönüşüme müsaade etmediği için buyruğa riayet etmek mecburiyetinde kaldım. Patrik Efendi'nin sakin, sabırlı ve mülayim görüşlerini dinlemek mecburiyeti hasıl olduğundan, ben de kalmak zorunda kaldım.

Muhterem eşimin ameliyat olması durumu olursa dönüşüm tehir edilebilir. Halamın da Midyat'ta olduğunu işittim. Döndüğümde hadiseleri kendisine bildireceğim. Mektubuma son verirken, saygı, sevgi ve selamlarımı sunar, seni kucaklarım.

Horepiskopos Numan Aydın, 5.11.1973

Çok Kıymetli Eniştem

Hori Aziz Günel,

Satırlarıma başlamadan önce selam ederim. Her iki mübarek ellerinden öperim. Dualarını beklerim, gönderdiğin 30.10.1973 tarihli mektubunu aldım. Çok memnun oldum. Ben senden nasıl memnunum, Allah da fazlası ile senden memnun olsun. Diyorsun ki, kayınbabana mektup gönderiyorsun da bize gön-

dermiyorsun. Sen ve ablam Mahbe varken onlar da kim oluyor, vallahi tanımam kimseyi. Bilmiyorum, ne vardırlar ne yokturlar. Ben o adamlardan değilim. Karıları dinleyeyim! Ben kardeşimi Mekke'ye gönderiyorum oğlu için. Diyorum işte kimi yapacağım. Mektubunun cevabını bile göndermiyor. Oğlu iki satır bana yazıyor. Babam senden dargındır, isterse yüz seneye kadar dargın olsun. Hatta oğluna diyor ki: Babama haksızsın, amma biliyorum, dersi kim veriyor. Neyse mühim değil. Bu mektuptan evvel de birkaç gün, bir mektup daha sana gönderdim, içinde aile kayıt örneği, çocuklar için, bütün arkadaşlar muamelelerini yaptı. Buranın sigortasına teslim ettiler. Benimki kaldı. Sana zahmet olacak, oranın sosyal sigortasına kadar gidip evrakları yaparsın. Ve gönder. Sen böyle işleri benden daha iyi biliyorsun. Ban gönderdiğin adres, o bayandan bir mektup aldım ve okutturdum. Ben de cevabını Fransızca yazdırdım ve gönderdim. Onun yerini sordum. Paris'in içindedir. İnşallah gidip göreceğim. Biliyorum benden çok düşünüyorsun, amma çare olmadıktan sonra, ne yaparsın? Canın, ruhun sağ olsun. İşim için sorarsan, işim içerdedir. Doğrama yapıyorum. Kapı, pencere, memleketteki gibi. Burada da bizi imtihan ve muayeneye aldılar. Muayeneleri kazandım. Dokuz kişiydik atölyede. Türk olan dokuz kişinin içinde birinciliği ben kazandım. Allah'a çok şükür. Yüz on kuruş matasyon, yani zam bana verdiler. Saat ücretim yedi lira oldu. Şimdi dört bin iki yüz lira alıyorum. Arkadaşlarımın saat ücretleri altı lira elli kuruş yaptılar, o da zorla. Sayın enişte, bak sana ne lazım olursa, buranın malı, bana yaz, sana getiririm. İzne gelmek istiyorum amma buranın kış mevsiminde burada şimdi soğuktur. Daha fazla soğuk olmadı. Aralıkta çok soğuk olacağını söylüyorlar. Benim niyetin ancak yaz ayınadır. Tekrar ellerinden öperim, ablam Mahbe'ye çok selam ederim, ellerinden öperim. Bütün yeğenlere ayrıca selam ederim. Acele cevap beklerim. Siz hoşça kalın.

Kayınbiraderin Aslan Gögör, 07.11.1973

Çok Sevdiğimiz ve Çok Sevilen Horepiskopos Aziz Günel,

Sana ve ailene kutsal bereketler temenni eder, Patrik Efendi'nin baharda yapacağı ziyarette senin de bizleri burada ziyaret etmeni ve o tatlı görüş ve konuşmalarını hasretle beklemekteyiz. Sağlık ve sıhhatini sorduktan sonra, Patrik Efendi'nin Şam'a dönüşünün ardından, senin de aramızda hazır olmanı ulu Tanrı'dan dileyerek selam ve sevgilerimi sunarım.

Midyat Metropoliti Timateos Afrem, 19.11.1973

Sayın Bay Ruhani

Hori Aziz Günel Efendi,

İlk satırlarıma başlamadan evvel saygı, sevgi ve selamlarımı sunarım. Hasretle ellerinden öperim. İlk önce seni sormaktayım, nasılsın iyi misin, iyi olmanı Allah'tan dilerim. Eğer benim için bir soru soracağın olursa, Allah'a çok şükür. Sıhhatte ve afiyetteyim. Sizin de cümlenizin sıhhatte ve afiyette olmanızı, yüce hak Tanrı'dan dilerim.

Ya kıymetli ruhani babamız Aziz, senden bir ricam olacaktır. Tahmin etsen belki de yerine icap olabilir. Ama belki de zahmet olacak. Fakat yabancı olmadığınız için şu ricayı sizden ediyorum. Ya Abuna Aziz, yanında bulunan Mardinli Aziz Kulgan'ın eniştesi bana dedi: İdilli Hanna Kalanga İsviçre'dedir. Rahip Cibrayel Allaf'la araları çok iyidir. Şimdiye kadar en az elli-altmış kişiye istek yapmıştır. Ben de ailemi eğer kısmet olursa göndermek istiyorum. Eğer sen Rahip Cibrayel'e bir mektup yahut da kendin telefonla, onunla konuş. Rahip Cibrayel'le konuş, ailem istek yapsın. Çünkü Hanna Kalanga Rahip Cibrayel'in sözünü kırmaz ve rahip Cibrayel de mutlaka sizin için bu işle uğraşacak. Belki de siz de Hanna Kalanga'yı mutlaka tanıyorsunuz. İdilli Papaz Gevriye rahmete kavuşmuştur. Hanna da onun oğludur. Eğer istersen Hanna'nın adresini size göndereceğim. Siz de ona bir mektup yazın mutlaka. Sizin de sözünüz onun yanında kabul

edilir. Maksat bu iş senin ve Rahip Cibrayel'in aranızda yapmanızı rica ederiz. Bu iş olup veyahut olmayacağını bana bildirmenizi rica ediyorum. Çünkü nüfus kaydı örneği İsviçre'ye gönderiyor ve ona göre istek gönderiliyor. Çünkü bu iş Hanna'nın yanında çok basittir. Sizin de elinizden geldiği kadar uğraşmanızı çok rica ediyorum.

Ya Abuna, sizi çok rahatsız ettim. Kusura bakmayın. Yabancı olmadığınız için başınızı ağrıttım, özür dilerim. Tekrar sana ve baskiyomo'ye selam ederim. Hasretle ellerinizden öperim. Nuri ve ailesi ve Davut'a selam ederim. Sonsuz saygılarımı sunarım. Mektubumun cevabını dört gözle beklerim. İyi günler, hayırlı vazifeler Allah'tan dilerim.

Ş.25. Piyade Alayı Kh. Ve Siv. Bl. Ardahan-Kars

Numan Karaca, 11. ay 1973

Sayın Peder, Horepiskopos Aziz Günel, Diyarbakır

Yönetim kurulu ile Patrik Hazretlerine göndermiş olduğunuz müşterek mektubunuzu ve ayrıca bana olan mektubunuzu da aldım, alakanıza teşekkür ederim. Seyyidine Patrik Hazretleriyle olan meşguliyetten dolayı mektubunuza cevap vermemi geciktirmiş oldu, peşinen özür dilerim. Patrik Hazretleri sizlere ve cemaat efradına sevgi ve bereketlerini bildirmemi emir buyurmuşlardı. Lütfen yönetim kurulu arkadaşlara ve cemaat efradına sevgi ve bereketlerini iletmenizi rica ederim.

İstanbul'a gelmediğiniz için malumları oldu, müteessir olmayınız. Sayın Patrik Hazretleri 8.11.1973 Perşembe gecesi Beyrut yolu ile makamına avdet ettiler. Yönetim kurulu arkadaşlara ve sizlere saygı ve selamlarını sunar, ellerinden öperim.

İbrahim Tahincioğlu, İstanbul, 11.11.1973

Çok Sayın Ruhani Kardeşimiz Aziz Günel,

Rabbani selamlarımı sana ve Diyarbakır cemaatine sunarım. Gönderdiğin mektubu sevinçle aldım ve derhal Horepiskopos Gabriyel Aydın'a senin durumunu sorduğumda, bütün meselelerin halloldığunu ve herhangi bir zorlukla karşılaşılmadığını belirtti. Aynı zamanda, Patrik Efendi'nin Türkiye'de üç ay gibi bir müddet kalabilmesi hususunda yaptığın ve gösterdiğin çabaların büyük bir takdire layık olduğunu, bunların da bir telgraf vasıtasıyla tarafıma gönderildiğini söylediğinde sevincim sonsuzdu. Ben de bu durumu sana telefon ederek bildirmek istedim, ancak mümkün olmadı.

Ruhani selam ve sevgilerimi sunarım.

Mıtran Afrem Midyat Metropoliti, 23.11.1973

Çok Değerli, Sayın Horepiskopos Aziz Günel,

Göndermiş olduğun tatlı mektubunu Allah'a şükrederek aldım. Mor Timetiyos Mıtran Afrem'e selamlarınızı sunduğumda çok sevinmişti.

Göndermiş olduğun mektup ekindeki yazıyı Mıtran Efendi ile tartışarak değerlendirdik. Bu konuda, çok yakında Patrik Efendi'den sana bir ilan (mektup) gelecek. Bu konuda meydana gelen zorluk ve anlaşmazlıklar halka bildirilecektir. O hususta Allah'ın rızasıyla, her şey büyük bir sabırla daha iyi olacaktır. Oluşan bütün bu konuşmalar hakkındaki kararları pek yakında Mıtran Efendi'ye bildirilecek ve sen de görevine devam edeceksin.

Ruhani sevgi ve saygılarımı sunarken, sen de belki bir moral bozukluğu oluştuysa da bunun geçeceğini ümit etmekteyim.

Rahip Özdemir'in durumunu işittik ve kendisine yaptığın yardım ve iyiliklerden dolayı seni kutlarım. Yaptığın bu kadar iyiliklerden dolayı Allah, senin gibi kişileri kilise hayatından eksik etmesin. Her kişi yaptığı iyi işlerle, iyi amellerle tanınır ve anılır. Bu sebepten, sana şükran ve minnettarlığımızı sunarız. Bu

faaliyetinden dolayı Patrik Efendi ve herkes tarafından takdirle bilinmektedir. İleride bu hususta verilecek kararlar sana bildirilecektir. Arzu edersen **** numaraya telefon edebilirsin.

Patrik Efendi'nin senin bu çalışkanlığını hayranlıkla takdir ederek, baharda oralara geldiğinde de bu takdirlerini bizzat kendisi ifade edecektir. Bugün ben ve Papaz Yusuf, senin damadın Yakup Yan'ın evindeydik, sana selamı ve saygıları vardır.

Mıtran Efendi, cemaat arasında iyi ilişkilerin oluşuna çok sevindiğini belirtti. Bizim taifeden milletvekili olarak bizi Ankara'da temsil etmesini çok arzulardık.

Selamı, sevgi ve ellerinden öperim.

Horepiskopos Gabriel Aydın

Çok Sayın ve Sevgili Horepiskopos Aziz Günel,

Tatlı mektubunuzu aldım ve büyük bir dikkatle okudum. Mektubunuzun ihtiva ettiği hikmeti uzun bir düşünceyle takip ettim. Uzun saçın işareti bilgi ve cesaret demektir ki, bu asla kesilmez, bu konudaki derin düşünce ve hikmetinize şahit oldum.

İnşallah, küçük bayram tatilinde sizinle görüşme imkânı olur da sizinle dahili konular hakkında fikir alışverişinde bulunacağız.

Size ve tüm cemaate ve ailelerine selam ve sevgilerimi sunarım.

Mıtran Timateos Afrem Abbud, 04.12.1973

Pek Hürmetli ve Unutulmayan Papaz Efendi,

Önce özür dilerim. Bu kadar zamandan beri sizin kıymetli mektubunuza cevap vermediğime, nasıl ki bizim gül gibi güzel Yıldız'ımız size zamanında belirtmişti. Türkçem zayıf olduğu dolayısıyla cesaret edemedim yazmaya. Onun için de rica ederim, kusura bakmayınız.

Maalesef, bu demek değil ki ben sizi unutmuştur. Her an size aklıma getiriyorum ve sizinle yaptığımız o kadar neşeli sohbeti-

mizi unutamıyorum hiçbir gün. Fakat zaman geçince mecbur oldum, kör topal birkaç satır yazmaya. İcabında eğer yanlışlık varsa yazdığım cümlelerde, tekrar rica ederim kusura bakmayınız.

Çok Kıymetli Papaz Efendim!

Nasılsınız, hanımefendi, çocuklarınız, sizin ailece iyi ve mesut olmasına. Eğer siz de bizi sormak isterseniz, şükür Allah'a, şimdiye kadar hepimiz sağ ve iyiyiz. Bildiğinize göre, İskender ve Yıldız'ımız, daha yanımızda kalıyorlar. Şimdiye kadar ne onlara ne de bize ev çıktı. Fakat iki tane resmi mektupları yollamışım. Bir Hollanda'nın kraliçesine, iki de bizim şehrimizin kaymakamına. Bakalım bu iki mektupların neticesi ne olacak? İnşallah bir güzel ve sevinç netice alırız bu günlerde.

Bazı bazı kıymetli papaz efendi sizi özlüyorum ve hakikatte büyük bir arzumdur sizi tekrar görmeye ve beraber muhabbet etmeye. Acaba ne zaman gelecek o tatlı günler? Başka bir şey yok yazmaya. İstemeyerek burada son veriyorum mektubuma. Sizden neşeli ve güzel haberler bekleyerek. Dayıma size büyük hürmet eden evladınız.[130]

Nubar Jessayan, Amsterdam, 12.12.1973

Sayın Kadasetli, Antakya ve Ortadoğu Süryani Ortodoks Kilisesi Kürsüsü Patriği İğnatiyos 3. Yakup,

Mesih'in doğuş bayramınızı tebrik eder bu münasebetle yüksek makamınıza derin ve samimi tebrikler ve saygılarımı sunarım. Bayram ve yeni yıl münasebetiyle, sağlık ve sıhhatte kalmanızı, aynı zamanda da vazifenizde başarılar temenni ederim. Size bağlı (sadık) cemaat yönetiminde büyük başarılar dilerim.

Biz, sadık olan hizmetkârlarınız, sizin dua ve bereketlerinizle güç bulalım diye dua ve dileklerinize ihtiyacımız vardır.

Yaptığım görevde ve görev esnasında meydana gelecek ilişkilerde size daima bağlılıklarımı Cenabı Allah'tan dilerim. Size

130 Burada belirtilen adres bilgisi çıkarılmıştır.

ve kutsal görevinize olan sevgi ve bağlılığımı yinelemek isterim. Bereket ve affınızı rica ederim.

Horepiskopos Aziz Günel, 22.12.1973

Çok Saygıdeğer Ruhani Ağabeyim

Sayın Horepiskopos Aziz Günel,

Derin saygı ve sevgilerimi sunar, nazik ellerinizden öper, makbul dualarınızı dilerim. 2.12.1974 tarihli kıymetli mektubunuzu memnuniyetle aldım. Tatlı cümlelerinizi okumakla ne kadar sevindiğimi kalem ile tarif edemem, çok teşekkür ederim.

Sorduğunuz Kerboranlı Süleyman Acar hakkında gereken tetkikleri yakından yaptım ve ilk fırsatta edindiğim bilgiyi zatıâlinize takdim ediyorum. Mezkur, namuslu ve muhafazakâr bir ailenin çocuğudur. Aynı zamanda çalışkan ve aklı başında bir kimsedir. Ne onun, ne ailesinin hakkında kötü bir şey işitmiş değilim. Her iki tarafa hayırlısı ne ise, Allah onu teselli etsin.

Sevgili Ağabeyim!

Aramızdaki "sevgi" kâğıt üzerinde çizilmiş satırlardan ibaret değil, ancak Allah'ın görülmez parmağıyla yazılan ilahi sevgidir. Bu gerçek sevgiyi hiçbir kuvvet etkileyemez. Hiçbir nifak bozamaz. Aradaki uzaklık mesafesi de soğutamaz. Buna tanıklık eden coşkun kalbimdir.

Özel durumunuza gelince... Tek bir kelime ile söyleyebilirim ki, ortam lehinize var kuvvetiyle gelişmektedir. Dolayısıyla Bakırköy Kilisesi'nin temini ve Patrik Hazretlerini ikna için samimi olarak çalışılmaktadır. Ümit ederim, yakında bu iki düğüm çözülür çözülmez, ilk fırsatta size davetiye gelecektir. Bunun için beşinci ruhani olarak zatıâlinizden başka bir ruhani düşünülmüyor ve düşünülemez. Allah kısmet ederse er geç bu iş olacak. Şimdilik Kadıköy Kilisesi açılmış, inşallah yakında Bakırköy'ünki de açılacaktır. O zaman bir arada olup el ele vererek sevgili toplumumuza ve aziz yurdumuza daha yararlı hizmetler sunacağız ki, bu özellikle benim için bir kıvanç ve iftihar vesilesi olacaktır.

Muhterem efradı ailenize dua ve selamlarımı sunar, çocukların gözlerinden öperim. Bütün aile birliğimiz dua ve bereketlerinizi rica eder, ellerinizden öperler. Bu vesile ile bir kere daha saygı ve sevgilerimin kabulünü rica eder, uzun ömürler ve daimi mutluluklar dilerim.

Papaz Samuel Akdemir, İstanbul, 06.12.1974

Sayın Aziz Günel,

Süryani Kadim Başpapazı, Diyarbakır

Bizzat getirmiş olduğunuz *Türk Süryaniler Tarihi* isimli eserinizi memnunlukla almış bulunuyorum. İlgi ve zahmetiniz için teşekkür eder, zatıâlinizin ve temsil ettiğiniz topluluğun mutluluk ve esenliğini dilerim.

Cumhurbaşkanı Fahri S. Korutürk, Ankara, 30.01.1975

Sayın Ameniel Bağdaş Kitabı Mukaddes Şirketi

İstanbul Şubesi Müdürü

1- Kitabı Mukaddes Şirketi: Kutsal İncil'in çevirisine gösterdiği yüksek ilgisinden ötürü en derin saygı ve şükranlarımızı sunmayı borç biliriz.

2- 12 Haziran 1975 tarihli, ruhani kurulumuzun adına ilettiğiniz Markos İncilinin tahsis edilmiş nüshasını memnuniyetle aldık. 13 Haziran 1975 gününden 24 Temmuz 1975 gününe kadar, övmeye şayan, Londra baskılı Süryanice dilindeki Markos İncili'nin metnini karşımıza koyarak ve önünde eğilerek, Rabbin verdiği güç ve inayetine dayanarak, lütfettiğiniz nüshayı, çok itinayla tetkiki (dini, edebi, ilmi) olarak, kurulumuzca yapılmış bulunmaktadır. Hoşa gideceğine güveniyoruz.

3- Nüshanızın bizi az da olsa üzdüğü nokta, belki size anlamı güç bulunan bazı Süryanice sözcüklerin, tam açıklamasını yapamadığımızın gerçeğidir.

4- Şahsi maksatlara dayanarak, Allah'ın kelamı, eksik ve ya fazla yazılmaması konusunda, Yuhanna'nın Vahiyi'ni son emirleri malumunuzdur. Gerek mütercim, gerek tetkikçi, gerekse rötuşçunun gözünden kaçmamalıdır. Mütercimler, kendi özel davaları uğruna Haç'ın ve buna benzer sözcüklerin, kendi inançlarına uydurmak amacıyla yürümemeleri gerekir. Gönderdiğiniz ve lütfettiğiniz Markos nüshası dışında kaldıkları gözden kaçmamaktadır.

5- Bazı kişi ve yerlerin isimlerinin de Arapça veya Elence dil ve şivelerine uyarak değişmesi elbette ki bundan önceki nüshalara racidir. Ve fakat dikkat buyururlarsa, Süryaniceden herhangi bir dile çevirme zorunluluğu yoktur. Bizce kutsal İncil'e Süryanice geçtiği şekilde kalmaları daha isabetli olacaktır. Zira yer ve kişinin aldığı isim, hangi (bir) dilde olursa olsun, değiştirmesi bir tuhaftır. Hatta bugün dahi, istisnasız, yer ve kişi isimlerinin değiştirilmesi, ancak resmi mahkemelerin kararıyla olanaklıdır. Kaldı ki kutsal kitapların içinde ilahi sözcük, isim ve yerlerin gelişigüzel değiştirilmesi kadar büyük bir gaflet olamaz.

6- Ruhani kurulumuzca yapılan tetkik ve tashihi cihetine dikkatle, üzerinde durulmuş şekle gidilmiştir. Cümle, paragraf, isim ve yerlerin Süryanice metnine göre düzeltilen şeklini tükenmezkalemle gösterdik. Tetkik ve tashihimize önem verdiğiniz şekilde, tetkik ve düzeliş şekline de önem verilmesini temenni ederiz. Bu yapılan tetkik ve rötuş dışında, bir tartışma veya fikir alıp vermesinde lüzum görüldüğü takdirde, sizinle mutabık kalınacak ilk fırsatta baş başa verip, çalışmaya yeniden girişmek olanaklıdır. Değişimi kabul etmeyen sözcük ve isimlerin örneğini az da olsa vermekte yarar görüyoruz. Şöyle ki:

1) Magdallı Meryem- Mecdelli Meryem (Arapça) 2) Şam'un-Simon (Elence) 3) Zabday- Zabedi (Elence ve Arapça) 4) Yuhanna-Yahya (Arapça) 5) Şakirtler-Öğrenciler (isim küçükseme) yakışmaz 6) Halfay-Alfons (Elence) 7) Galila-Celile (Arapça) 8) Rabi-Öğretmen (isim küçükseme) yakışmaz, üstat daha yakışır 9) İliili-İloi (Elence) 10) Gennesaret-Cennesar (Arapça-Elence)

ve daha birçok sözcüklerin metne göre değiştirilmiş veya Arapçaya göre açıklanması yapıldığı görülmüştür.

Halbuki İsa ile annesinin ve aziz şakirtlerinin kullandıkları Süryanice dilini, yabancı dillere kurban etmek kadar büyük bir yanlışlık olamaz

Bizim ruhi gayemiz, bir yönden Süryanice dilini baltalamamak, diğer yönü Süryanice dilini kutsiyet ve liriğini korumaktır. Elence ve Arapça dilleri, zamanında Süryanice dilini ne dereceye kadar basıp öldürdükleri malumunuzdur. Antik kalan Süryanice dilinin taşıdığı önem, bugün için bütün Avrupa ve Amerika ülkelerinde belirlenmiştir. Bundan böyle Süryani kökenli bulunan bizlere de bu dili horgörüp Elence ve Arapçanın uğrunda feda etmek büyük bir günahtır. Bilhassa bu ilahi dili elden geldiği kadar desteklemeye, geliştirmeye çalışmalıyız. Bu hususta, böyle kutsal eserlerin içinden alıp atmak, önem vermemek demektir.

7- Münasip ve tasvip buyurursanız, şu kıymetli günlerinizde ve sayenizde yapmakla mükellef bulunduğunuz yetkiye dayanarak, kala kala birkaç sözcük, yer ve isimlerin Süryanice geçtiği şekilde çevirilerinize geçirmenizi istirham eder, üstün saygılarımızla başarılar dileriz.

Beyoğlu- Tarlabaşı Meryem Ana Kilisesi Süryani Kadim Cemaati

Dini Kurul Adına Horepiskopos Aziz Günel, İstanbul, Mayıs 1975

Çok Sayın Horepiskopos Aziz Günel,

Patrik Efendi'nin gelişinden evvel sana yazmıştım, gelişinden sonra da Sayın İbrahim Tahinci sana telefon etmişti, senin de burada hazır olmanı dilerken sen gelmedin. Halbuki Patrik Efendi senin gelişine çok sevinecekti.

Milli meselelerimizi hiç kimse halledemedi, yapılan toplantıda ben de açıkça kendilerine, bu milli meselelerin ancak bir

kişi tarafından bir çözüme kavuşturulabileceğini, bunun da, yani o kişinin de Horepiskopos Aziz'in olduğunu söyledim. Bu hususta seninle görüşüleceğini belirten Patrik Efendi'nin Lübnan'a dönüşünün akabinde, senin gönderdiğin mektubu aldım. Reisicumhura yaptığınız görüşme talebinin ardından sana telefon edecektim, lakin Cumhuriyet Bayramı'nın araya girişiyle cevap alamadık. Patrik Efendi de bu davaların halledilmesi için bekledi. Ancak bayram dolayısıyla hiçbir şey halledemedi.

Patriğin buraya gelişi gazetelere yansımadı, senin buraya gelişinin gerçekleşmemesi bir yandan iyi oldu, diğer taraftan da kilisemizin milli davalarının hallolunabilmesi için de sana büyük ihtiyaç vardı.

Patrik Efendi baharda Ankara'yı ziyaret edecek ve senin durumunu hükümete bildirecektir. Patrik Efendi'nin görüşlerinde herhangi bir olumsuz durum kalmadı. Her şey çok olumlu gelişti.

Selamlar ve saygılar

Horepiskopos Gabriel Aydın, 8.11.1976

Çok Sayın Horepiskopos Aziz Günel

İstanbul Süryani Kilisesi Ruhanisi,

Biz Avrupa'daki kâhinler, 29.10.1977 tarihinde toplanarak, bazı kararlar aldık. Bu alınan kararların bazılarını, Avrupa'daki cemaat düzenini korumak için, bütün kâhinlere yazmak mecburiyeti hasıl olduğundan size de bildirmekte yarar vardır.

Şöyle ki: Türkiye, Suriye ve diğer ülkelerden, Avrupa ülkelerini ziyaret etmek isteyen kâhinlerin bundan böyle Avrupa'ya gelmelerinden bir ay evvel bize bildirmeleri veya bildirilmesi. Bunun akabinde, ziyaret ettikleri veya edecekleri cemaatlerin dini ihtiyaçlarını yerine getirdiklerinde, yani vaftiz, nişan, nikâh vb. dini vecibelerin ifasından sonra, bana yukarıda isimleri ve adresleri yazılı bulunan ve Patrik Vekili olan Rahip İsa Çiçek'e bildirilmesini. Her kâhinin bu aldığımız kararlara ve kurallara riayet

etmesini ve bunların aynı zamanda diğer kâhinlere de bildirmenizi saygılarımla rica ederim.

Avrupa-Benelüks Ülkeleri Patrik Vekili
Rahip İsa Çiçek, Hollanda, 29.10.1977

Saygıdeğer Horepiskopos Aziz Günel,

İsa Mesih'in Kıyam Bayramınızı tebrik eder, bu münasebetle size selam ve sıhhat dileklerimi sunarım. Pak ellerinizden öper, kıyam edenin vasıtasıyla daima ve nice böyle bayramlar dilerim. Sayın kâhinim, size tüm manastır halkından selam ve saygılar sunar, daima sağlık ve afiyette olmanızı temenni ederim.

Bizi lütfen, dualarınızdan mahrum etmeyiniz ve dualarınızda bizi zikrediniz.

Sizin
Rahip Yusuf Sait, 05.04.1977

Çok Sayın Horepiskopos Aziz Günel,

Avusturya dönüşünde göndermiş olduğunuz mektubu aldım, saygı ve sevgilerimi sunarım. Daha evvelki mektubuma verdiğiniz cevabı okudum ve yanlış anlaşılmadığıma çok sevindim.

Bu hususta diğer kâhinler gibi Avrupa'daki aile efradınız ve akrabalarınızı ziyaret etmek hakkınız olan bir durumdur. Bu hususta bizim tarafımızdan herhangi bir engel bulunmamaktadır. Saygılarımla.

Rahip İsa Çiçek Patrik Vekili, 28.11.1977

Çok Değerli, Canım Ruhum Üstadım Macit Selekler,

Antalya 16.5.1977 tarihli değerli mektubunuzu, 22 Aralık 1977 tarihinde Avrupa'dan dönüşümden sonra sıraya aldım. Defalarca tetkik ettikten sonra, bugün aynı zamanda bu akşam

saat on yedi kırk beş geçe daktilo aldım. Evet, çok geciktim, çok özür dilerim, affedeceğinize kaniyim, zira eski asiller daima af ile kendilerini tanıtmışlardır. Kişilikli, af ile yüce kişiliğini ispatlıyor, hele eski adamlar!

Azizim! Yazınız, üslubunuz canıma bir kat daha can kattı, bilhassa hakikatten şaşmayan cümleleriniz beni çok sevindirdi. Bilhassa satırların arasına sokuşturduğunuz hikâye ve konular, tamamen ilmin ve bir vaizin irat ettiği irticalen konuşmaları arasına örnek verdiği, hikâye sokuşturduğu üslubundan hiçbir farkı yoktur. Evet, merhum Hamid'inizin zatıâlinizce yandığı dert gibi bendeniz de aynı şekilde yanıyorum. Çünkü sizin eski yazınız oldukça güzel, fakat alışkın olmayan bir kimse, hele benim gibi bir acemiye çok zordur. İşte bu çekilmez bir dert oldu bana. Eski yazınızın çoğunu her ne kadar okudumsa da, okuyamadığımı da ne silebildim ne sunabildim. Ama yanılmıyorum galiba, muhatabım bir İstanbul efendisidir, diye kullandığınız cümlede, çelişkiye düşmeyin diye, ben İstanbul'da yetişmedim, ben bir köy çocuğuyum. Bir köyde (şarki-cenubi ricalindenim) doğmuş büyümüş, Arapça, Süryanice ve Türkçemi de köyde öğrenmiş oldum. Hemen hemen ben kendimi yetiştirmiş oldum.

Bu yıl altmış yaşına bastım. Bembeyaz pamuk gibi bir saç ve sakalım vardır. Ruhani mesleğine intisap ettiğim gün, bana böyle bir şeklin verilmesini Tanrı'dan diledim, verdi bana. Çabuk ihtiyar olmamı diledim, öyle oldu. Halen okumaya, yazmaya hevesim çoktur. Ölünceye kadar da okuyacağım, yazacağım. Sizler gibi yaşlı ağabeylerimi teselli etmeye çalışacağım, bıkmam usanmam. Türkçeyi çok severim ve sevdiğim için yabancı dil öğrenmeye heves etmedim. Bütün gücümü Türkçeye vakfettim. Çünkü Türk lisanı er lisanıdır, kumandancadır.

Nurunuzun sapasağlam oluşuna çok sevindim. Zira, "Bedenin çırası gözdür, sağırlığın pek önemi yoktur. Gözünüz aydınsa, bedeninizin tümü aydındır," buyurmuştur. Tanrı geçinden versin, ölünceye kadar nurlu olmanıza dua ederim.

Evet, 22 Ağustos 1977 tarihinde İstanbul'dan resen İsveç'e indim. Kırk gün İsveç'te refikamla beraber kaldım. Tetkik ve gezilerime devam ettim. Bilmem İsveç'i gördünüz mü? İsveç çok güzel bir memlekettir. Bir kısmı dağlık, diğeri düz arazidir. Ekonomisi çam ve demire bağlıdır. Kışı bol, yazı azdır. Her tarafı yemyeşildir. Tabiatın verdiği güzellikten başka suni güzelliği bambaşkadır. Köy ile kent arasında hiçbir fark yoktur. Halk tamamen zengindir. Kralın evi neyse halkın evi de öyledir. Binalar düzgün stilde bloktur. Her blokun bir rengi vardır. Blokların arasında genişçe cadde geçiyor. Cadde kadar çocuk bahçeleri tam teferruatıyla kurulmuş durumda olup tamamen her taraf gül, çiçek, çimenlikle örtülü. Çiçeğin rengine bakınca tabii baharın verdiği zümrüt rengi, gülün verdiği cennet rayihasının hoşluğu içinde gezen gökkubbesinde oynayan yıldızların pırıltılarını andıran o güzel çocukları oynaması yok mu, insanı adeta sarhoşa dönüştürüyor. Hele o dilber kızların, deruc[131] gençlerin özgür hareketleri, ağaç dalında ötüşen serçe, kafeste öten kanarya, çimenliğin arasında küçücük kanatlarını silkeleyen asrın bülbülü, havuzda yıkanan renkli ördeklerden hiçbir farkları yoktur. Gençlerin elindeki bira, şarap, her türlü müskirat şişeleri içinden fışkıran doğal sevginin bal gibi şişenin ağzından damlayan öpüşler. Adeta balarısının zambağın çiçeğine konup emdiği tadın lezzetinden hiç farkı yoktur. Bir din adamı olarak bu özgür tavır ve hareketlerini görünce, seyredince, Kur'an-ı Kerim'in yazdığı, altın sedirlerin üzerine yatan o dilber hurilerinin elindeki Kevser şarabını cennet gençlerine ferfuri[132] bardakları uzattıklarını hatırlamıştım. "Elbette ki cennette niçin haram olsun?" demiştim. Hele Ak Zambaklar Ülkesi Finlandiya göçmenlerinin giysileri, biçimlerini o kadar beğendim ki, adeta bizim ülkenin zümrüdü andıran güvercin kuşlarına benzerler onlar.

---

131 Ruzgâr/fırtına.

132 Fağfuri/şeffaf denmek isteniyor.

Danimarka'ya geçtim, o da ayrı bir âlem, trenimiz olduğu gibi bir geminin içine girdi, bağlandı. Gemi üst katına çıkınca, Allahım burası ayrı bir dünya, ayrı bir âlem bulmuştum. Dünyada ne varsa yemekten, içkiden, giysi, altın ziynet, kadın-erkek, kuş, hayvan, sinema ve her şey mışıl mışıl, fıkır fıkır kaynıyordu. Oradan da Almanya ve Avusturya'yı üç ay gezdim. Oradan da başımı çektim, Suriye'nin Şam şehrine. Şam'ın çok sönük bir köycükten hiç farkı yoktu. Çok kirli, insanı da zemini de. Çünkü oraları gören burasını elbette küçük görür. Bizim onların seviyesine gelmemize imkân ve ihtimal yoktur asla. Şam'dan bizim güzel tatlı memlekete geldim, İstanbul'a. Fakat bizim köylülerimiz İstanbul'u İstanbulluktan çıkardılar. Adeta bir gübreliğe çevirdiler. Çünkü bizler hiçbir zaman kendimizi Avrupalılar gibi sorumlu görmüyoruz ki ülkemiz güllük gülistan olsun. Ahhhh! "Allah'ın ilk yarattığı ülke Türkiye, Allah'ın nimetleriyle bezendiği ilk Türkiye, Allah'ın ilk diyarı güzel haşmetli Türkiyemiz böyle mi olacaktı?" dedim.

Üstadım, Kur'an-ı Kerim'den başka dini kitap okudunuz mu? Yani beş dini kitapları demek istedim.

Sayın üstadım, şimdilik dini konulara değinmek istemiyorum. Zira dincilik insanı (ifrat dincilik) çilesinden çıkarıyor. İnsan yalnız kendini görüp beğeniyor. Ben şahsen İslam'ı, Hıristiyan'ı ve Yahudi'yi bir dine bağlarım. Çünkü üçü de Allah'a inanırlar. Mezhepler ise devletin içindeki siyasi partilerden ibarettir. Herkes kendi tezini savunduğu için diğerini horgörmektedir. Aslında yalnız kendisini beğenen kişi, tek kalıyor yalnızdır. Fakat herkesi takdir eden, beğenen kişi çoktur. Bu kadarla yeterli buluyorum. Dinimiz birdir. Mezhep ayrıdır. Mezhep de tasavvufun nazariyesi (teori).

Evet, Antalya çok güzel bir memlekettir. Adından onu ve tarihinden tanırım. Ölmezsek bu sene gelir görür ve zatıâlinizi ziyaret ederim. İnşallah. Bana verdiğiniz adres ve telefonları kayıp etmeyeceğim. Gelir gelmez sizleri sorar, şeref hanenize

gelir, sohbet ederiz. O zaman dini münakaşalar da olabilir kanısındayım.

Bendeniz insan sever bir kişiyim. Yanımda din farkı olmadığı gibi fazla taassubum da yoktur. Ben hümanist bir kişi olarak herkesi canım gibi severim. Zira insanı seven, Tanrı'yı sevmiştir. Çünkü insan, Tanrı'nın en iyi ve en kıymetli bir kuludur. Sanatı beğenen ustayı beğenmiştir. Bu bakımdan insan seven kişi Allah'ı sevmiştir.

Nurunuzun daha iyi olmasını, bedeni sıhhatinizin berdevam olmasını temenni eder, tokalaşır, tekrar buluşmak üzere hoşça kalınız, değerli dostum, kıymetli üstadım.

Duacınız H. Aziz Günel, 22.12.1977

Sayın Dr. Lars-Erik Nyman Bey Efendiye!

Evet, geçenlerde teşrif ettiniz, etmiştiniz. Maalesef şansımız yaver çıkmadı. Dr. Yavuz Ercan'dan sizleri tanıtan iki mektubunu almıştım ve sizi İsveç Konsolosluğu'ndan aradım, gittiğinizi bana söylemişlerdi. Bir daha aramaya ihtiyaç duymadım. Ancak sizlerin gelip gittiğinizi (görmedim). Sayın Dr. H. Yavuz Ercan Bey'e mektupla bildirmiştim. Her neyse, geçmiş olsun. Elbette bir gün karşılaşır, tanışırız. Sizlere gereken hizmetleri esirgemeyeceğim. Martta geleceğinizi yazdınız. Sevindim, sizleri sabırsızlıkla beklerim. Daha önce de gelebilirseniz yine memnun olurum. Benim her zaman için vaktim müsaittir, bundan sonra. Hemen hemen hep evdeyim. Ben de önümüzdeki haftaya Ankara'ya gideceğim vardır. Yeni kurulan sayın hükümetimizi ziyaret edeceğim. Belki o zamana kadar orada olursunuz. Sizleri Dr. H. Yavuz Bey'den öğreneceğim. Üstün saygılarımla dualarımı sunarım.

H. Aziz Günel, 18.2.1978

Çok Sayın Büyüğüm

Aziz Günel,

Sizi bu mektubumla rahatsız ettiğim için affınızı rica eder, selam ve saygılarımı sunarım. Sayın Büyüğüm, aşağıda belirttiğim adrese, parlak cinsinden olması şartıyla ve hakiki olan siyah taşlardan yapılmış, siyah renkli bir tespih göndermenizi çok rica ediyorum. Bu tespihin alış ücreti her ne ise tarafıma bildirdiğiniz takdirde, ücretini derhal size göndereceğim. Bu tespihi iadeli ve taahhütlü bir şekilde gönderirseniz çok sevinirim, çünkü yolda kaybolmasından korkarım. Bu husustaki zahmetiniz için şimdiden teşekkürlerimi, saygı ve selamlarımı sunarım. Uzun zaman Güney Amerika'da kaldığım için, bu mektupta imla hatalarım olursa da affınıza sığınırım. Saygılarımla, varlığınızla aydınlanmak üzere, hizmetkârınız

Münir Berber, İsveç - 31.01.1979

Değerli Peder Aziz,

Sanırım 17 Mayıs tarihli mektubumu ve ilişiğindeki Anis Frayha'nın 1946 yılında *American Oriental Society* dergisinde yayımlanan "New Yezidi Texts form Beled Sınjar, Irak" (Sincar Bölgesinden Irak, Yeni Yezidi Metinleri) başlıklı makalesinin kopyasıyla, bu metinlerin şimdi Washington'da ABD Kongre Kitaplığı'nda bulunan ve Dr. Frayha tarafından yapılan Arapça çevirisinin kopyasını almışsınızdır.

12-14 Ağustos günleri arasında İstanbul'da olacağımı umuyorum ve sizi yeniden görmek beni sevindirecek; İstanbul'da Hilton Oteli'nde kalacağım. Hangi gün, 13 Ağustos ya da 14 Ağustos, buluşmamızın sizin için daha uygun olacağını lütfen bana bildiriniz. Türkçemin çok sınırlı olduğunu göz önünde tutarak, sizin İngilizce bilen arkadaşlarınızdan birinin görüşmemiz sırasında çevirmen olarak yanımızda bulunması çok iyi olur.

Umarım Nuri de iyidir. Ne yazık ki bu yolculuğum sırasında Diyarbakır'a gidemeyeceğim. Selamlar.

Saygılarımla John S. Guest, 13.7.1979

Pr. Mauro Sbolği

Service Social des Etrangers, Belgique

Derin saygı ve sevgilerimi sunarım. Hatırınızı sorarım. İnşallah rahat rahat memlekete kavuştunuz. Sizinle gönderdiğim Peder İbrahim ile Bay Melke Akıncı'nın işlerini bitirdiğini umarım. Bay Melke Akıncı'nın mektubunu yeni almış bulunuyoruz. Sizden ve bizim Bay İbrahim Erkan'dan çok memnun olduğunu yazmıştır. Biz de çok memnun olduk ve sevindik. Çok çok teşekkür ederim. Size yakında iki aile daha göndermek istiyorum. Birisi Diyarbakırlı, diğeri ise yine bizim burada, İstanbul'da iki yıl önce yerleşmiş bulunan İsa Aksoy. Bu adam da bizim Süryani cemaatinden olup aslen Dersalipli'dir. Bundan iki yıl önce, onun kız kardeşi, 15 yaşındaki Makbule Aksoy Müslümanlar tarafından kaçırılmıştır. İşte fotoğrafını da size zarfın içine koyarak gönderiyorum. Sizden müspet cevap almadan gönderemem. Gönder derseniz hemen göndereceğim. Belçika'da Melke'nin yanına yerleştirmenizi çok rica ediyorum. Ve buna dair cevabınızı acele beklerim. Burada beraber çektiğimiz resimlerin bir kısmını size gönderiyorum. Olaylara karışan bizim cemaatin fertlerinin yavaş yavaş resimlerini bulup size göndereceğim. Ne gibi emirleriniz varsa bana yazınız, yerine getirmeye hazırım.

Belçika'da bundan birkaç yıl evvel, yani beş yıl önce satılmakta olan Süryani Patriği Büyük Mihail'in *Umumi Tarihi*'nin bana bir nüshasını gönderecek olursanız çok sevineceğim. Bay İbrahim Erkan'ın gözlerinden çokça öper, anasına ve sayın babasına ve kardeşlerine çok çok selam eder, İbrahim'in gözlerinden öpe-

rim. Biz şükürler olsun, şimdilik iyiyiz. Üstün saygı ve sevgilerimi sunarım. Hoşça kalınız.

Horepiskopos Aziz Günel
İstanbul Süryani Cemaati Ruhanisi, 15.11.1979

Kadasetli Saygı Değer Patriğimiz, İğnatiyos 1. Zekka Antakya ve Bütün Doğu Patriği,

Başlamış olduğunuz yüksek görevlerinizde başarıya ulaşmanızı Allah'tan dilerim. Dualarınız bizimle olsun.

Öncelikle boynumu önünüzde bükerek ve hasretle, en yüksek değeri olan, Genel Süryani Ortodoks Kilisesi'nin evlatlarına dua ve bereket üreten sağ kolunuzu öperek, söylerim ki, ben zayıf ve en değersiz bir insan olarak, herkesten daha önce kalbimin derinliklerinden çıkan tebriklerimi, nasıl çocuklar değerli atalarına sunuyorlarsa öylece sunmam gerekiyordu. Fakat çeşitli çevre ve ülke problemleri saygıdeğer kadasetiniz tarafından da biliniyor. Bu sorunlardan haberiniz var ki, serbestçe firsat bulup da Resul Petrus'un kutsal tahtına çıkmanızı ve onun kutsal tacını, kutsal sağ kolunuzla tutmanızı vesilesiyle, size yazıp değersiz tebriklerimizi sunarım. Evet, Saygıdeğer Patriğimiz, bunda kusurluyum fakat kutsal bilginiz, geniş anlayışınız ve görüşünüz, evlatların her türlü cehaletlerini bağışlayabilir.

Şimdiden kutsal babalığınızın bahtına sığınarak, kırık kalbimin en derinliklerinden türetilen bütün tebriklerimi sunuyorum ve şunu söylüyorum: Ben kulunuz ve kutsallığınızın hizmetçisi olarak, Allah'ın kilisesine patrik (kumro m'alyo dinde en yüksek göreve sahip olan) seçilmenizi mübarek, şerefli, mükemmel iyilik ve barış dolu olan bir hayat ile uzun yıllar diliyorum ki, bütün zaman ve yerlerin zarar ve kederlerinden uzak olsun.

Rab İsa Mesih devamlı size güç versin. Ruhulküdüs yardımcınız olsun ve ele aldığınız her şeyi, kadasetliğinizle onun mükemmel ve şerefli tanrılığına yakışır ve yaraşır bir şekilde sizi kendi

aklıyla, koyunlarına güçlü mera otlaklarında, ilahi bilgilerinizle büyük bir lider (çoban) yapsın ki, uzun barış, sağlık ve başarı dolu bir hayat dileğiyle.

Barığmor;[133]

Kadasetliğinizin hizmetçisine merhametle dua diliyorum.

Horepiskopos Aziz Günel, 1980

Çok Saygıdeğer, Dinde ve İmanda Çok Mert Olan

Horepiskopos Aziz Günel,

Bu şehirden ayrılmadan evvel, sizin o güzel nasihat ve tatlı konuşmalarınıza çok ihtiyaç duydum. Lakin sizi telefonda bir türlü yakalamak mümkün olmadı.

Sizin de bildiğiniz ve duyduğunuz gibi, buradaki cemaatin beni bu şehre çok istemeleri üzerine ve aynı zamanda da metropolitin tavsiyesine dayanarak bu isteklerini yerine getirmek istiyorum. Cemaatin beni büyük bir sevinçle isteyişlerinden dolayı oraya gittiğim için pişman değilim. Ancak, Şam'a giden metropolitin ve sizin düşünce ve görüşlerinizi de öğrenmek isterdim.

Sizin de bildiğiniz gibi, ben bu dünya yaşamını arzulamıyorum, ancak burada kâhin olarak kalmak istiyorum. Başkalarının, bazı kişilerin olumsuz düşünce ve isteksizlikleri beni pek ilgilendirmiyor. Fakat sizin bu konudaki düşünce ve tavsiyeleriniz benim için çok önemli ve değerlidir. Kâhin olmak düşüncesi bana çok ağır geliyor. Sizden çok ricam, bana acele, tavsiye ve düşüncelerinizi ihtiva eden bir mektup göndermenizdir.

Diğer bütün kâhinlere saygı ve sevgilerimi sunar, ellerinizden öperim.

Yuhanon Seven, İsveç, 8.8.1980

---

133 Din adamları ile karşılaşınca kullanılan saygı ifadesi ile bereket dileme temennisi. Beni bereketlendir manasında.

Sayın Pek Muhterem

Abuna Aziz, Saygıdeğer Ağabeyciğim,

Rab Mesih'le sizleri selamlar, saygı ve sevgilerimi sunar, uzun ömürler dilerim. Gönderme lütfünde bulunduğunuz çok değerli mektubunuzu aldım ve bütün yazdıklarınızı anladım. Dr. Aho ise, burada aynı şeyi söylemiştir ve halen de söylemektedir. Mıtran İsa Çiçek de aynı minval üzerine görüşmüş geçenlerde. Mıtran'a telefon ettim, dedim ki: Avrupa hiç kimsenin bahçesi değildir ve hiçbir kuvvet beni tekrar geri gönderemez. Yeter benimle uğraştığınız. Dr. Aho, eğer birinci mucizeyi benimle gerçekleştirmek istiyorsa, yanılıyor. Bana diş geçirmek isteyen kişinin dişi kırılacaktır, dedim. Mıtran bu sertçe cevabı işitince, başladı yaltaklanmaya: Benim sana ve babana büyük saygım var ve işler düzelecek, dedi.

Bana gelince, ben işlerimi garantiye almışım. Yakında ev bulup çocuklarımı aldıracağım. Artık, bu aybaşından sonra, üzülerek söylüyorum, kadronuzdan ayrılıyorum. Çok saygıdeğer yönetim kuruluna saygı ve hürmetlerimi iletin, istifamı kabul buyursunlar ve gereken işlemi yapsınlar.

Abuneciğim, Bay Nuri'ye beş yüz Mark verdim ve bu geçen Pazar İskender ve Davut yanımıza geldiler, konuştum onlarla, inşallah bayramda onların yanına gideceğim ve gerekeni yapacağım. Hiç kuşkunuz olamasın.

Yaklaşan Noel ve yeni yılınızı en iyi dileklerimle kutlar, çok seneler mutluluk içinde geçmesini Rab Mesih'ten temenni ederim. Ruhani kurulunuza ve yönetim kuruluna selamlarımı iletin. Ablamız Horiye Mahbe'ye selam ve hürmetler sunarım. Hoşça kalın.

Küçük Kardeşiniz Papaz Tuma Bilen

Batı Almanya, 22.12.1980

Çok Kıymetli Babacığım ve Anneciğim,

Satırlarıma başlamadan önce, senin ve annemin her iki ellerinden, mübarek ellerinizden öper, bayramınızı ve yeni yılınızı candan kutlar, nice yıllar temenni ederim.

Benim size bu dördüncü mektubum ama sizden daha bugüne kadar bir cevap alamadım. Acaba size karşı bir kusur mu işledim, anlayamadım gitti. Daha geçen gün Türkiye'den gelenler vardı ve sizinle temas kurmuşlar. Gelip burada telefonla görüştük. Çok iyidirler. Sizlere çok selamları var.

Mektupları aldığınıza çok sevindim, yalnız adresi anlayamadım gitti. Oturduğunuz evin adresidir, nasıl yanlış olur, bilemedim. Neyse, her şey bitti, sağlık olsun. Göndermiş olduğunuz eşyalar için bütün kalbimle çok çok teşekkürler ederim. Ben ve ailem çok sevindik. Allah da sizleri sevindirsin, can sağlığı ve sizleri başımızdan eksik etmesin.

Babacığım, daha nasılsınız, inşallah iyisinizdir. Kendinizi fazla yormayın, daha ne yapıyorsunuz, günleriniz nasıl geçiyor? Annem nasıl, iyi midir, söyle baba, kendisine yorulmasın. Ne kadar temizlik o kadar yine kirlenecek. Yormasın kendisini. Kendisine baksın. Ben söyleyince kızıyordu, bari siz söyleyin, biraz da size kızsın baba. İnanın ki sizleri çok özledim. Her zaman aklımdasınız. Bir an olsun çıkmıyorsunuz. Her zaman için sizleri düşünüyorum. Allah sizlere can sağlığı versin. Bizleri soracak olursanız, hamd olsun hepimiz çok iyiyiz. Bilhassa babam çok iyi, buranın havası iyi geldi. Kendisi çok iyidir. Hepsinin çok çok selamları var. Ablamgil de çok iyidirler, daima telefon ve mektuplaşıyoruz. Oradaki bütün tanıdık ve akrabalara çok çok selamlar. Satırlarıma son verirken hepimiz mübarek ellerinizden öperiz. Hepimizden hepinize kucak dolusu sevgi. Ayrıca senin ve annemin ellerinden öper, can sağlığı dilerim.

Oğlunuz Bilay Özfuruncu, 19.01.1981

Sayın Fazıl Beyefendi, Vali Muavini, İstanbul

a) Ekte bulunan dosyadaki yazıların zahmet olmazsa lütfen tamamını okumanızı ve mümkün ise ve gerekiyorsa değerlendirdikten sonra, dosyasının yeniden bendenize iade edilmesinin sağlanmasını istirham ediyorum.

b) Süryanilikle ilgili birkaç yazıyı bulacaksınız.

c) Bendenize verdiğiniz üç öğrenci ne Süryani'dir, ne de Ermeni, ancak Keldani cemaatinden olup ruhani reislerinin merkezi Galatasaray-İngiliz Konsolosluğu'nun karşısındadır. Metropolitlerinin adı Sayın Pol'dür. Her zaman emirlerinizi bekler, üstün saygılarımı arz ederim. Çocukların adı:

Mardin Silopi nüfusuna kayıtlı ve Özel Boyaciyan Ermeni Ortaokulu'nun anasınıfından: 1- İlhan Karakurt 2- Markos (Makos), 3- (...)[134]

Başpapaz (Horepiskopos) Aziz Günel
İstanbul, 10.02.1981

Muhterem Çok Değerli Ruhani Babamız
Horepiskopos Aziz Günel,

Önce sana çok çok selam ederim. Her iki ellerinden öperim. Ya Abuna, nasılsın, iyi misin, inşallah iyisin ve bizi soracak olursanız Allah'a çok şükür iyiyiz. Sıhhat ve afiyetteyiz. Sizin de inşallah daima sıhhat ve afiyette olmanızı Cenabı Allah'tan dilerim.

Değerli Abuna, göndermiş olduğunuz sizin kadar kıymetli mektubunuzu aldık. Çok sevindik ve memnun olduk. Allah sizden memnun ve razı olsun. Ya Abuna, seni çok rahatsız ettik ve dediğini mektupta hep anlamıştım. Fakat Rume buralarda kalacak veyahut kalmayacak. Allah'tan başka kimse bilmez. Ya Abuna, eğer Allah kısmet etse Rume burada kalsa maaşını verecekler. Ve oranın maaşı lazım değildir. Ve eğer çıkarırlarsa o zaman sen biz-

134 Üçüncü öğrencinin adı, mektubun alt kısmının yırtılmış olmasından dolayı okunamadı.

den daha iyi bilirsin. Ya Abuna, bana kalsa düşüncem böyle diyorum, dürüstlük her şeyden daha iyidir. Allah etmesin. Ya Abuna, rica ederim, bizimle çok yoruldun ve o kadar bizim için zahmet etme ve çok çok memnunuz. Ve eğer Allah kısmet ederse iki üç ay sonra Rume'nin işi gerek belli olacak ve Allah'tan hayırlısı duacıyız. Ve Rume ve Meme ve bütün çocuklarımız size çok çok selam ederler. Ve her iki ellerinizden hasretle öperler. Ve abla Mahbe'ye çok selam ederim ve çocukların birer birer gözlerinden hasretle öperim. Ve oralarda bizim Kfarzeliler ve bütün Süryanilere selam ederiz. Değerli Abuna, başka diyeceğim kalmadığından tekrar sana çok çok selam ederim ve her iki ellerinden hasretle öperim ve baki sağlığınızı isterim ve fuşun başlomo. Sizi seven, unutmayan.

Şabo Fidan, 16.04.1981

Ya Abuna Hori,

Mektup yazmıştım ve zarfa koymak istedim. Çocuklar dedi ki, şimdi Rume'ye polisten bir mektup geldi. Mektubu açtık ve okuduk. Mektupta, Rume iki fotoğraf çektirsin ve polise gelsin, yazıyor. Ve polise gittik. Allah'a çok şükür. Rume'ye oturma izini verdiler.

Ya Abuna, Allah kısmet ederse, Rume'yi geri göndermeye korkmuyoruz ve Allah kısmet ederse, gereken masrafı burada verecekler. Değerli Abuna, artık sen başını orada ağrıtma. Eğer soranlar varsa da diyeceksin, Avrupa'ya mı gitti, bilmiyorum, diyeceksin. Sen bizden daha iyisini biliyorsun. Değerli Abuna, Rume diyor ki, benim kemiklerimi alıp ve yanına kalan fazla paralar, tüm para sana helal olsun. Ya Abuna, maaşından vazgeç, yüzümüz üstü mesul filan olmasın, ne zaman bizi gönderirler, o zaman müracaat edeceğiz. Değerli Abuna, Rume ile çok çok uğraştın, hakkını ona helal et ve Allah senden razı olsun ve Allah daima işinizi rast eylesin. Ya Abuna, ilk önce birinci mektubumun yazmaya başladığımda Rume'nin oturma izini gelmemişti.

Bundan sonra Rume'ye oturma izini geldi. Abuna, mektup yazmakla yüzünden hayır gördük ve bunun için mektubu yırtmadım. Değerli Abuna, başka diyeceğim kalmadığından tekrar sana çok çok selam ederim. Ve her iki ellerinizden hasretle öperim. Eğer yazında veyahut sözlerimde yanlışlık varsa da kusurumu affet. Barığmor fuşun başlomo.

Şabo Fidan A.

Sayın TRT Genel Müdürlüğü, Ankara

Yüce ulu Atatürk'ün doğumunun 100. yıldönümü münasebetiyle, samimi duygularımla kaleme aldığım ekli metinlerimi yüksek tetkikinize sunmaktayım.

Ulu önderimizin bilhassa insancıl görüşlerini ve yüce Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan beri Türk devletinin, azınlık olan ve olmayan Hıristiyan ve Musevi topluluklarına gösterdiği, tanıdığı tolerans ve yüksek müsamahaların şu metinlerde dile getirildiğinin amacı, özellikle dış ülkelerde, dış temsilciklerimize karşı girişilen hunharca saldırıların inkâr bulduğu bu dönemde, ruhları şad olsun. Aziz şehitlerimizin ardından yetkili bir Türk Süryani Kadim Kilisesi ruhanisi olarak, dünya kamuoyunun dikkatini çekmekteyim.

Takdir ve tasvip buyurduğunuz takdirde şahsen yazılarımın TV'de okunmasından, yayılması özel arzu ve dileğimdir. Tayin buyuracağınız tarihte İstanbul veya Ankara TRT merkezine gelip ziyaret etmeye hazırım. Bu hususta yüksek bilgilerinizi intizar eder, üstün saygı ve samimiyetlerimi arz ederim.

Metinlerin yazıldığı ve sunulduğu makamlar: 1) TRT Genel Müdürlüğü 2) Atatürk Komite Başkanı ve Devlet Bakanı Sayın Mehmet Özgüneş'e 3) Kültür Bakanı Cihad Bakan'a 4) İstanbul Atatürk Komitesi Bşk. 5) Milli Güvenlik Konseyi Genel Sekreteri'ne 6) İstanbul TRT Müdürlüğü'ne.

Horepiskopos Aziz Günel, İstanbul, 10.03.1982

Çok Değerli Mehmet Çelik
İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi,

9.11.1982 tarihli değerli yazılarınızı aldım, geç cevap verdiğimin nedeni beş aydan beri bütün Avrupa gezisinde bulunduğumdandır. Ancak 9.1.1983 günü döndümse, yoğun mektupların arasında zatıâlinizin de vardır. Hemen cevabını özet olarak yazarken, sabırsızlıkla zatıâlinizi bekler, şerefinize nail olmak isterim. Süre söz konusu değil, istediğiniz zaman hürsünüz, adresim şöyledir.[135]

Üstün saygı ve sevgilerimle.
Aziz Günel
İstanbul 13.1.1983

Sayın Mehmet Çelik
Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi-Erzurum

İyi Dostum,

26.1.1983 tarihli değerli mektubunuzu aldım. Çok sevindim, çok memnun oldum. Geç cevap verdiğim için beni bağışlayacağınıza inanıyorum. Her ne kadar bedenen birbirimizden uzak isek de ruhen çok yakınız. Elbette bir yüz yüze gelme günü de Tanrı becerebilir. İlmi çalışmalarınız beni cidden meftun ediyor, sizin gibileri, Türkiyemizin yücelmesini isteyenler çoğalsın temenni ederim. Benim sizi görmeye gelme nasibini arzu ederdim ve fakat şu yaşlılık ve şu böbrek taşları yok mu, beni çok iyi dost ve ahbaplarımdan uzak bırakıyor, üzgünüm. Ah gençlik, çok güzel bir çiçeksin, eğer ihtiyarlık seni kovalamasaydı.

Çok sevdiğimiz ve benim de çok sevdiğim "Kadim Süryani kültür ve lisanına" âşık olduğunuza inandım, çok başarılar dilerim. Süryani kadim lisanı ve kültürü aşağı yukarı Arapçanın tıp-

135 Burada belirtilen adres bilgisi çıkarılmıştır.

kısıdır, çünkü iki kardeş bilimlerdir, çünkü gramerleri de birdir. Çünkü Şeyh-El-Elbrizi Hazretleri buyurduğu gibi, Süryani dili "Allah'ın, meleklerin ve ruhların dilidir," buyurmuştur.

Yazdığınız Süryanice gramer eserinize çok teşekkür ederim. Mutlaka iyi yazmışsınızdır. Bilhassa Süryani olmayan bir bilim-öğretim üyesinden kalacak, Süryanilere miras olarak bırakacak eser dünya çapında şayanı takdir olacaktır. Mesailerinizi tebrik ederim. Keşke bastırmadan görebilseydim. Çok iyi olurdu. Zira ne kadar olsa sizler kadar Türkçe diline hâkim olamam, çünkü anadilinizdir, aynı paralelde Süryanice lisanı benim de anadilim oluşundan hâkimim bu lisana diyebilirim. Gayet tabii zatıâlinizden bir nüshasını istirham ederim. Bu şereften beni mahrum etmeyeceğinize inanıyorum.

Değerli dostum, inanın ki Süryani Kilisesi üzerinde çalışmış dehaların en küçüğüyüm. Süryani dehaların elleriyle ve göz nuruyla yazdıkları, bıraktıkları bilimin her dalında bıraktıkları eserleri Türkiye dışındaki yabancı ülkelerin müze ve kütüphanelerinde gidip görmelisiniz. Bendeniz bu gidişimde hiç görmediğim hatta isimlerini bile bilmediğim Süryanilerin eserlerine rastladım, tetkik ederken gözyaşlarım harıl harıl akıyordu. Eyvah bütün eserler değer taşıyan bu hazineler bizim Türkiyemizden buralara gelmiştir ha...

Hayatım, mademki kendinizi Süryaniler üzerinde çalışmaya vakfedeceksiniz, bari mektupla hiç olmazsa zatıâlinize bir hizmet olsun gayesiyle Süryanice öğretmeye hazırım. Evet, altmış beş yaşındayım ve fakat kalan yaşamımı sizler gibi değerli kişiliğe sahip olanların uğrunda sarf etmeyi şeref bulurum.

Hayatım benim,

Bilmem belki bir daha sizinle bu konuya değinmiştim. Şöyle ki: 1972'lerde Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi'nin isteği üzerine Ankara Üniversitesi dekanı ve senatosunda, Sümeroloji kürsüsünün Süryani okutmanlığına bendenizi atama kararı alınmış ve bana belgelerimin gönderilmesini

öncelikle istenmişti. Gereken belgeleri hemen takdim etmiştim. Birkaç gün sonra, Kıbrıs olaylarının ateşli zamanıydı, bunları ve o yılın bütçesi okutmanın maaşına müsait olmadığından gelecek yıla ertelenmesi hususunda yeni bir karara varan Ankara Üniversitesi'ne uymak zorunda kalmıştım. Rahmetli Prof. Nafiz Uzluk bu karara karşı her ne kadar çıkmışsa da, Aziz Bey değerli bir kişidir, bunu harcamak istemiyoruz, bir ruhanidir, Hıristiyan'dır, gençlerden kendisine bir zarar gelmesini istemediğimiz için ertelemiş oluyoruz, ben de buna amin demiştim. Ve böylece bu iş kapanmıştı. Sizlerin bu çalışmada bulunmanız bizim için bir iftihardır. Hakikat olarak şudur ki, yabancılar bu dili öğrenmeye ve sonradan onların bize öğretmeleri kadar acı bir şey olamaz. Memleketimizin dili olan Süryaniceyi yabancı ülkelerin adamı gelsin, bizim ülkede bizim dilimizi bize öğretsin! Cidden yeni bir çığır açmış olacaksınız eğer bu büyük davanın peşini bırakmazsanız. Tanrı size güç versin, uzun ömürler dilerken iki gözlerinizden öperim.

Üstün saygı ve selamlarımı arz ederim Sayın Hocam.

Duacınız, sizi unutmayan dostunuz

Aziz Günel Horepiskopos (Başpapaz)

İstanbul 16.2.1983

Çok Özlediğim ve Çok Sevdiğim Değerli Evladımız

Sayın Asistan Mehmet Çelik,

Selam ve sevgilerimi iletir, gözlerinden çokça öper, eşim de gözlerinizden öper, Papaz Yusuf ile bakıcı Halef'in de çok çok selamları vardır. Selamlarınızı onlara ilettim, memnun kaldılar, size iyi başarılar dilediler.

Mehmetçiğim, bu ikinci mektubunuzdur alıyorum maalesef ancak bugün ikinci mektubunuzu alınca bu gece saat yirmi iki onda fırsat bulmuşken yazayım dedim. Malumunuz olsun geçen hafta evi değiştirdik, şimdilik Kocamustafapaşa'ya taşın-

dık, henüz iyice yerleşemedik, bütün eşyalar ve dört yüz otuz sekiz kitap on beş sandığı üst üste koyduk, ev darlığından açamadım, her şey altüst oldu, çok üzüldüm, üzgünüm. Yüce Allah bir türlü beni ev sahibi etmedi, onu üzdüğüm kadar beni üzecek olursa mahvolurum fakat merhametli bir Allah babadır. Buna da çok şükürler olsun, razıyım. Yolum Kumkapı'dan uzak kalıyor, çünkü buranın vasıtaları Kumkapı gibi elverişli değildir. Çok zorluk çekiyorum, masraflıdır, her sabah bir taksi ile Kumkapı'ya iniyorum. Peyderpey ayağım kiliseden de kopmuş demektir.

Senin başarılarına çok sevindim, elbette ki ancak o manastırda Süryanice pratik dilini öğrenebileceksin, bunun bilmeseydim seni oraya göndermezdim. Bari sen kendine iyi bak, mutlaka başrahip Savmi ile rahipler sana iyi bakarlar. Benden onlara bilhassa Sayın Başrahip Samuel Efendi'ye selam ve sevgilerimi lütfen iletiniz, sana iyi baktığı ve seninle ilgilendiği takdirde benimle ilgilendiğini kabul buyursun, iyi bakarsa sana, bana iyi bakmıştır, öyle kabul ederim. Yine burada sana ne gerekirse yapmaya hazırım. Hori Numan Efendi seninle nasıldır, hele Mıtran İlyas Hazretleri seninle ilgileniyor mu? Mutlaka benim için değil, insaniyet namına sana iyi bakmaları ve ilgilenmeleri gerekiyor, zira yarın oradan ayrılınca hiç olmazsa insanların arasında onları iyilikle yâd edersiniz, aynı zamanda İncil'i ve Mesih'i seviyorlarsa kendilerinden fazla seninle ilgilenir ve iyi ilgi göstermeleriyle yücelerdeki Allah Baba'yı övdürmüş olacaklardır.

Hayatım, kusura bakma, mektup yazmaya vakit bulamamıştım şimdiye kadar, bundan sonra her mektubunuza hemen cevap vereceğim, sağ ol var ol tekrar gözlerinden öper, başarılar dilerim.

Duacınız Aziz Günel Horepiskopos (Başpapaz)

İstanbul 8.10.1983

Çok Özlediğim, Sevgili Kardeşim
Mehmet Çelik,
İlahiyat Fakültesi Asistanı

Yeni yılınızı candan kutlar, bütün dünya için ve sizlere nice sevinç ve mutluluk dolu, özellikle şirin ve Yüce Allah'ın cenneti olan Türkiye Cumhuriyeti ulusuna barış, bereket ve başarılar dolu uzun yıllar ve asırlara vesile olmasını yüce Tanrı'ya dua ve niyaz ederim.

Epeydir sizlerden habersizim, sizleri çok düşünüyorum. Dersleriniz acaba nasıl yürüyor? Süryani dili üzerindeki çalışmanız nasıl gidiyor, hangi safhaya varmıştır? İlerleteceğinize iman edıyorum. Azminize şüphe yoktur. Bu hususta az dahi olsa bilgi verecek olursanız ruhum şad olacak. Sanırım iyi çalışıyor ve iyi puan alıyorsunuz.

Bilginize arz ederim ki, Kumkapı, da gördüğünüz eski evimizden bizi çıkardılar, param olmadığı için başkasına satmışlar. Şimdilik idareten bir meslektaşımın Kocamustafapaşa'daki boş dairesine geçmiş bulunmaktayım. Ev küçük olmasına rağmen, araçlardan uzak kalmışlığı bana hayli masraflara neden oluyor, buna üzülüyorum, dört ayadan beri tam on beş sandık güzelim kitaplarım üst üste açılmadan küçücük bir odanın içinde, yatak karyolam da içinde haczedilmiştir, buna çok üzülüyorum. Zira kitap okumadan, karıştırmadan duramıyorum. Duramayınca da bir serseri gibi sabahtan akşama kadar şurada burada vakit geçirmekle az kalmış ömrümü boşa harcamaktayım. Ancak akşamları eve gelince kendı kendime yine bir şeyler hazırlamaktayım.

Şimdi de, edep, ahlak, insani görevlerin kurallarına dair bir eser hazırlamaktayım, inşallah iki aya kadar bitiririm fakat maddi bakımdan nasıl bastıracağımı bilemiyorum. Başkasına da yük ve ağırlık olmayı istemiyorum. Kendi yağımla kavrulmayı tercih ediyorum.

Hayatım Mehmetçiğim, sana verdiğim (benim yazdığım) Süryani kültürü ile Yezidiler tarihı eserlerimi sanırım sana ver-

miştim. Eğer işin ve ihtiyacın onlara kalmamışsa bana bir an önce göndermenizi istirham ediyorum. Belki de birine gönderdinizse de unutmuşum, muhakkak dosyaların arasında o da sandıkta tutuklu kalmıştır, öyle mi? Bu husustaki bilgilerinizi istirham ediyorum. Diğerleri ise, yani benim eserim olmayanlarına şimdilik ihtiyacım yoktur. Size hibe ettiklerimden başkasını kastediyorum. Yaşlı anneniz size selam edip gözlerinizden öper, sizin ve kızımızla çocukların gözlerinden öper, iyi sağlıklar diler. Ben de aynı temennilerde ortağım. Gözlerinizden çokça öper, başarılar dilerim. Mesai arkadaşlarınıza ve değerli hocalarınıza üstün saygılarımı arz ederim.

Duacınız Horepiskopos Aziz Günel
İstanbul 11.1.1984

Kokteyl

12 Nisan 1984 Cumartesi günü Ankara Vatikan Büyük Elçisi Monsönyör Sayın Salvadore Asta, her yıl aynı tarihte İstanbul Papalık Sansprit Kilisesi bahçesinde, bütün yabancı devletlerin temsilcilerine, İstanbul'daki Hıristiyan toplulukların ruhani reislerinin ve Türk devletinin yüksek düzeydeki idari ve askeri amir ve komutanlarının şerefine, yukarıda adı geçen katedral kilise bahçesinde düzenlediği kokteyle ezcümle, Türk Süryani Kadim Kilisesi ve toplumu temsilcisi Sayın Horepiskopos Aziz Günel ile Kilise Vakfı Yönetim Kurulu Başkan Vekili Sayın Münir Tahincioğlu da katılmışlardır. Davetlilerin arasında bu meyanda İstanbul Valisi Sayın Nevzat Ayaz, kokteylde bulunan özel dost ve tanıdıkları zevatın hatırlarını sorarken, 1964 yılından beri kendisiyle samimi dostluğun gerekçesine binaen Horepiskopos Aziz Günel'in de hatırını içtenlikle sorduklarında elbette ki Türk Süryani Kadim toplumuna büyük şeref ve sevgi bahşetmiş oldular.

Sayın İstanbul Valisi Nevzat Ayaz ile sayın eşi, İçişleri Bakanlığı'nın İstanbul Mülkiye Müfettişleri Kurulu Başkanı Sa-

yın Tahsin Erten ile ayakta sohbet sırasında, Sayın Vali, özellikle dostluğundan memnunluk duyan Horepiskopos Aziz Günel'i sayın başkan müfettişe şöyle tanıtmıştır: Dostumuz H. Aziz Günel, bizi bizden fazla seven sadık ve sevdiğimiz dostumuzdur. Türk dostu saydığımız Aziz Bey'i sizinle tanıştırmak istedim, buyurmuşlardır.

Bu arada sıcak samimiyetin ve dostluğun verdiği hava içinde Horepiskopos Aziz Günel'i aralarına alan Sayın Vali Nevzat Ayaz ile Sayın Müfettişler Kurulu Başkanı Tahsin Ertem şu görülen değerli hatıra resimleri beraber çektirmişlerdir. Bu ise Süryani Kilisemize, tarihimize bir onur daha katmıştır.

İstanbul, 16.5.1984

Sayın Mehmet Çelik,

Erzurum Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi

İki günden beri, Erzurum Atatürk Üniversitesi bünyesinde düzenlenen sempozyumda, dış ülkelerdeki Ermenilerin, Türkiye'nin ve Türklerin aleyhinde, Amerika ve Avrupa'da hile, desise ve entrikalar yoluyla açtıkları menfi propaganda kampanyaları gittikçe artış gösterdiği gözden kaçmamaktadır.

Bu artıştaki hile ve desiseli Ermeni iddialarına cevap olarak düzenlenmiş sempozyumda değerli konuşmacılar tarafından dile getirilmekte tarihi belgelere dayanarak empoze edilişi pek hoşa gitmiştir.

Şahsımda, bu önem taşıyan sempozyumun değerli konuşmacıları arasında bir katılma onuruna paydar olursam kalben rahatlarım. Bu konuda geçen yıl 1 Mart 1983 İsviçre-Cenevre'deki Dünya Kiliseler Birliği bünyesinde güya kurdukları bir Ermeni kampanyasının "Ekli" bildirisinde, Türkiye'ye tevcih edilen bu kampanyanın yazdığı on altı maddelik sorularına muttali oldum. Söz konusu olan bu sorulu bildiriye, şahsen vicdanımın ve bilgi-

lerimin ışığı altında, dini inancıma dayanarak ekli bulunan yazılarımın kanıtları arasında, özellikle Ermeni iddialarının ne dereceye kadar safsata olduklarını kanıtlamış bulunmaktayım.

Ermeni sorunlarıyla ilgili küçük arşivimden seçtiğim o tarihteki resim ve belgeleri bir araya getirerek, yabancı dillere tercüme ettirmek suretiyle İstanbul Vilayeti kanalıyla göndermiş olduğum bir fotokopisini de ekli olarak geniş dikkatinize sunmaktan büyük şeref duyarım. Bu fırsatı kaçırmak istemediğimi, bu haksızlıkların artışını bundan böyle çekemeyen temiz vicdanların arasına vicdanen katılmak suretiyle ve arzusuyla, bir Hıristiyan dini içinde ve bünyesinde yetişmiş yetkili bir din adamının şu yazıları herhalde büyük ve geniş bir infial ve etki yaratacağına inanıyorum.

Dış ülkelerin insanı, bu doğrultuyu yalnız yüce üniversitenizin düzenlediği sempozyumda yapılan etütlü dayanakları kadar ve verdiği cevapları oranında olmasa da, bu yazılarımın tesir ve infiali daha bambaşka bir hava estireceğine inandığım için, eğer layık ve yaraşır görülürse, halen devam eden yüce sempozyum konuşmacıları arasında, acziminde ekli olarak takdim ettiğim ekli yazılarımı aynen ve tarafımdan, sizin şahsınız beni temsilen dile getirmenizi bilhassa arzu ediyorum.

Bu vesileyle sayın çok değerli üniversitenizin rektörü Hurşit Ertuğrul Hocama arzı hürmet ve candan saygı ve sevgilerimi de iletirseniz çek memnun ve müsterih olacağım.

Bütün çalışmalarınızda başarılar diler, gözlerinizden öperim.

Not: Ayrıca Osmanlı İmparatorluğu döneminde Osmanlı Devleti'nin resmi dairelerinde görevli bulunan Ermenilerin isim, görev ve liyakat rütbelerini gösteren ikinci yazımı da ekli olarak sunuyorum.

Dostunuz ve içli duacınız
Aziz Günel Horepiskopos (Başpapaz)
İstanbul Türk Süryani Kadim Kilisesi Ruhanisi, 9.10.1984

Sevgili Anne ve Babacığım!

Ellerinizden doyasıya öper, sıhhat dolu günler dilerim. Pazar günü Maravge Çelik'in hanımı mı, kızı mı pek bilemiyorum. Bana telefon açıp sizin hemen benim Türkiye'ye gelmemi istediğinizi ve evlenmem gerektiği hakkında ona tavsiyede bulunmuşsunuz. Daha önce de telefonda konuştuğumuz gibi, benim şu an İstanbul'a gelmem mümkün değil.

a) Bir kimya laboratuarında daha iki ayım yeni doldu. Ön anlaşmada üç ay deneme zamanım vardır. Esas anlaşma üçüncü ayın sonunda olacaktır.

b) Benim senede dört hafta izinim mevcuttur. Askerliğim için 1985 ve 1986 izinlerini beraber kullanıp askere gitmek istiyorum. Bu yüzden ötürü sırf evlenmek için maalesef iznimi kullanıp Türkiye'ye gelmek istemiyorum. Acele edişinizi anlamıyorum. Sanki yangından mal kaçırır gibi bir haliniz var. Tasalanmanıza gerek yoktur.

1986'da askere geldiğimde istediğiniz kızla evlenmeye hazırım. Bu yüzden ötürü ret edilmek istemem. Fakat şunu da belirtmek isterim ki, seçeceğiniz kişi ile evlendikten sonra anlaşamaz isem, o zaman kilise veya dini kanun dinlemem, ayrılırım. Ve sizleri de affetmem. Çünkü bir defa evlenmek, fakat hayatımın sonuna kadar mutlu olmak, mutsuz olmak için değil. Sözünüzü kırmayacağım. Ne haddime ama sorumlusu sizlersiniz. Ona göre. Böylece bu konuyu kapatalım.

Babacığım, sizlere bundan böyle her ay para göndereceğim. Bu ay az gönderdim. Kusura bakmayın, çünkü tekrar vergi ayım idi ve ödenecek borçlarım çok şükür bitti. Sadece Fuat'a olan borcumu da bu ayın sonunda (şubat) ödeyeceğim. Böylece artık sizlere destek olmaya çalışacağım.

Pasaportumu uzattım. İlişikte fotokopisini gönderiyorum. Gönderdiğim parayı, sizin adınıza fakat eniştemin adres ve telefonunu verdim. Parayı gönderdiğimde, sizin telefon ve adresini hatırlamıyorum. İskender'e ne kadar ısrar ettimse, borçlu olan

kişileri söylemedi. Ben de o yüzden kendi adına bankada elimden ne artarsa toplayıp kendisine vereceğim. Şu an beş yüz SFR'i birikti.

Bir de Garanti Bankası'nda (Aksaray Şubesi) bir hesap açtırıp bana mektupla bildirin. Her ay para gönderdiğimde direkt hesap numarasına gelebilsin.

Babacığım, sizden ricam, bundan böyle kimseyle herhangi bir haber göndermeyin. Bana söylemek istediklerinizi mektupla bildirin. Çünkü hiç kimse ile kontak kurmak istemiyorum. Satırlarıma son verirken ellerinizden öperim, annemi benim yerime öpünüz. Saygılarımı sunarım.

Mektubu işyerinde yazıyorum. Değişik kalemler için özür dilerim. Arzu ettiğiniz bir şey varsa yazın, posta ile göndereyim.

Orhan, Zürich, 28.01.1985

Değerli Evladımız

Mehmet Çelik,

Sizler kadar sevimli ve değerli mektup ve tebriklerinizi aldım; çok çok teşekkür eder, bilmukabele yeni yılınızı kutlar, en iyi yılların sağlık ve mutluluğu, başarıların sizlerin olmasını yüce Tanrı'dan dilerim. Sizin rahatsızlığınızı duyarken çok üzülüyorum, bu bizim Süryani toplumumuzun şanssızlığıdır. O kadar seviniyorduk, seviniyorduk ki inanamazsınız. Tanrı'ya şükürler olsun, ağaç daima kökünden filizlenir, büyür, gelişir, meyvedar olur.

Evet, Süryani kökünden yok olmayacak, filizlenecektir. İşte bizim hiçbir umudumuz yokken yüce Tanrı bizzat kendi konuştuğu diline bir sekban yaratacaktır, nitekim işte yaratmıştır, derken birden kanatlarım kırıldı. Fakat yüce Allah'a imanın çoktur, yine sizleri sapasağlam yapacaktır, buna dua ediyorum.

Eserlerime gelince, buyurduğunuz gibi olduysa oldu, olmadıysa canınız sağ olsun, yalnız sizden ricam, şayet Erzurum'a

gelirsem, sempozyuma ne hazırlık yapayım? Şimdiden bu hazırlığımı yapmam gerekecek, genişçe bana yazmanızı, nasıl bir görüşmede bulunabileceğimi, bana bir yol çizmenizi istirham ediyorum.

Ev işine gelince, şimdilik yine kiradayım. Seksen bin Türk lirası kira, ayrıca beş bin TL depozit peşin vermiş bulunmaktayım. Bundan böyle ev alacağıma imkân yoktur. Yine Kocamustafapaşa'nın en merkezi yerinde bir apartman dairesinde oturdum.

Tezinizde başarılar dilerim. Çocukların gözlerinden öper, hanım kızımıza en derin saygılar benden ve kardeşlik sevgisi eşimden şahsiyetinize ve değerli eşinize takdim ederiz.

Bütün Süryani toplumu adına selam ve sevgiler sunarım.

Mehmetçiğim! Rahmetli Tahir Harimi'nin *Tarihi Medeniyette Kütüphaneler*[136] adlı eserinden haberiniz var mı? Okudunuz mu? Bu çok önemli bir eserdir. Bir hafta önce sizler kadar sevdiğim bir dosttan bana hediye edilmiştir. 1931'de Balıkesir Vilayet Matbaası'nda basılmıştır. Çok hoşuma giden taraf, Süryanilerden çok bahsediyor ve taraf tutmadan yazan bu rahmetlinin ruhu şad olsun.

Yeter, gözlerim yoruldu. On mektup yazdım, beni bağışlayın. Beni mektupsuz bırakmayın.

Duacınız, sizi çok seven
Aziz Günel, İstanbul, 9.1.1985

Muhterem Meslektaşım,

Evvela selam ve saygılarımı sunarım. Telif etmiş olduğunuz *Türk Süryaniler Tarihi* adlı eserinizi fakültemiz Dinler Tarihi Öğretim Üyesi Yard. Doç Dr. Osman Cilacı Bey'den ödünç alarak okumaya başladım. Hakikaten bu sahada yazılmış derli toplu bir eser olduğunu müşahede etmiş bulunmaktayım. Bir dinler

136 Kitabın tam adı *Tarihi Medeniyetler Üzerinde Kütüphanlerin Tesiri*'dir.

tarihçisi olarak bana çok şey kazandıracağına eminim. Ayrıca Elazığ'ın Aksaray eski adıyla Yığınki Mahallesi'nde doğmuş olmam, Süryani komşumuz Miran Hanım'ı Ağamle (seher vaktini ibadetle geçirdiği mahallece bilinirdi), oğul ve torunlarını tanımış olmam, Türk Süryanilerini incelemeye, Süryaniceyi öğrenmeye beni sevk etmektedir. Süryaniceyi öğrenebilmem konusunda bana yardımcı olursanız çok memnun olacağım.

Bu vesile ile değerli eserinizden bana ve Hadis Öğretim Üyesi Yard. Doç. Dr. Mehmet Ali Sönmez Bey'e olmak üzere iki adet göndermek lütfunda bulunursanız çok memnun olacağız. Tekrar selam ve saygılar.

İbrahim Gürbüzer
Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Dinler Tarihi Öğretim Görevlisi, Konya, 29.01.1985

Saygıdeğer Efendim,

Kıymetli mektubunuzu, kuyumculuğa dair bilgileri havi yazınızı ve Kemal Özbay'ın konuşmasını aldım. Çok teşekkür ederim. Bunca meşguliyetiniz arasında böylesine güzel konularla ve kültürel meselelerle meşgul bulunmanıza bilseniz ne kadar memnun ve mütehassıs oldum.

Süryanilerin kuyumculuk ve bilhassa telkari konusunda ne kadar derin bir mazi ve maharete sahip olduğu her araştırma ile çok daha iyi anlaşılmaktadır. Bu konuda inşallah, Mardin'e kadar giderek, bu ince elsanatının günümüzdeki durumu hakkında incelemede bulunmak isterim.

Zahmetlerinizden dolayı tekrar tekrar teşekkür eder, selam ve saygılarımın kabulünü istirham ederim efendim.

H. Özönder
İlahiyat Fakültesi, Konya, 26.03.1985

Muhterem Dayım! Saygıdeğer Hori Aziz, İstanbul

Bahtiyar mıtranımızın Türkiye'ye mıtranlık sıfatı ile ziyareti konusunda gayriresmi olarak telefonda seninle görüştüm. Bu konuda haddim olmadan fikirlerimi belirteyim: Metropolit Hazretlerinin Türkiye'ye ziyareti geçen yazdan beri malum idi. İşlerinin çokluğu buna mani olduğu kanaatindeyim. Anavatanını, hele hele içinde büyüdüğü manastır ve kiliselere ziyareti, oradaki toplumumuz için sevinç bahşedecek. Bazı sû-i tefehhümleri ortadan kaldıracak. Bunu ben de, Mıtran Hazretlerine geçen yaz arz ettim. Bilhassa inşaatı ile büyüyen ve güzel bir örnek olan Mor Gabriyel Manastırımızdaki bu imar hamlesinin temel taşını rahipliği esnasında atan, emekleri herkesçe malum olan mutlu Mor Yuliyos'un Turabdin'e ziyareti resmi olması Avrupa Abreşiyemizin mutluluğu olacak. Zira böyle bir resmi davet ve program buradaki itibarımızı da artıracak. Babam ile beraber yaşlı yıllarınızda bu programı da gerçekleştirmeniz iftiharımız olacaktır.

Bu vesile ile teklifimi arz edeyim: İstanbul Abreşiyesi olarak bahtiyar Mor Yuliyos'un resmen davet edilmesi, hatta bizzat senin buraya gelip kendilerine refakat ederek Türkiye'ye götürmeniz en münasibi olacak. Mor Yuliyos kabul ederse, bizler de kendilerine buradan refakat edeceğiz. Amcam Hori mayısta İsveç'ten Hollanda'ya ve buraya dönecek. Şayet bu program gerçekleşirse, kendisi de refakatçi olarak beraber olacak.

Yukarıda belirttiğim gibi, bu konu benim gibi küçük bir ruhaninin görevi dışındadır. Lakin telefon görüşmemiz ve Türkiye'de iken şahit olduğum durum gereğince fikirlerimi belirtiyorum. Bu yazının kopyasını da mıtranlığa da göndereceğim. Resmiyet, abreşiyemiz ile mıtranlık arasında vuku bulacak görüşmeler ile hasıl olacak. Şunu da belirteyim: Midyat Mıtranlığı'ndan da böyle bir davetin gelmesi ziyarete daha güzel bir renk ve anlam verecek.

Viyana'da durumumuz iyidir. Rab'bin evini inşa ederken elbette şeytanın hücumlarına maruz kalacağız. Bu bilinç bende mevcuttur. Kilisemizi kanun ve emirler çerçevesinde günahkârları

tövbeye davet etmek, toplumu gerçek kilise haline getirmekte kararlıyım. Başaracağım. Rab'bin adı ile.

Baharda buraya gelmeniz bizler için de sevinç vesilesi olacak. Lakin Mıtran Hazretleri ile Türkiye'ye gitmek ile ilgili söz konusu ziyareti, resmi ve tarihi bir şekilde gerçekleştirmeniz, tekrar ediyorum, kilisemiz için büyük bir bahtiyarlık olacak. Rab'den sağlık ve esenlikler diler saygılarımızı belirtiriz. Çocuklar ile beraber ellerinizden öperiz.

Papaz Emanuel Aydın, Wien, 29.03.1985

Sayın Horepiskopos Aziz Günel,

Uzun zamandır sizlere yazamadım. Bir türlü müsait bir zaman olmadı. İnşallah bundan sonra sık sık yazarım. Hemen şunu belirteyim ki, tezimi merak ediyorsunuzdur. Allah'a şükürler olsun ki, sıhhatim son derece kötü olmasına rağmen şu anda bitirmiş bulunuyorum. Altı yıllık yorucu bir çalışma neticesinde çok şükür emelime ulaştım. Bu çalışmanın ilim âleminde yankılar yapacağından eminim.

Şu günlerde tezimi Atatürk Üniversitesi Doktora Enstitüsü'ne teslim edeceğim. Üniversitelerarası kuruldan seçilecek beş kişilik bir profesörler kurulu karşısında tezimin savunmasını yapacağım. Yalnız, jürinin toplanması en az iki veya üç ay sürebilir. Çünkü onlar iki-üç ay tezimi kontrol ettikten sonra, yeni Batı âleminde yapılan çalışmalarla mukayese ettikten sonra, beni karşılarına alıp savunmamı dinleyecekler. Şimdi şu jüri toplanmadan önce sizden son derece acilen bir ricam var: Biliyorsunuz sizinle Barılleli Yakub'un *Hazine Kitabı*'ndan (Khtobo dı-Simoso) Süryani Kilisesi'nin iman ve ibadetle ilgili görüşlerini yazmıştık. Bunların arasında şu konular vardı:

1) Süryani Kilisesi'nin ahiret hayatı hakkındaki görüşü
2) Süryani Kilisesi'nin cennet hayatı hakkındaki görüşü

3) Süryani Kilisesi'nin cehennem hayatı hakkındaki görüşü
4) Süryani Kilisesi'nin melekler hayatı hakkındaki görüşü
5) Süryani Kilisesi'nin şeytan hayatı hakkındaki görüşü

Şimdi bunların yanı sıra sizin "cinler" hakkındaki görüşünüzü yazamadık. Bu konunun da mutlaka yazılması lazımdır. Yoksa tez savunmasında bu konuda çeşitli sorularla karşılaşabilirim. Onun için bu mektubum elinize geçer geçmez, hemen Barılleli Yakub'un *Hazine Kitabı*'ndan veya başka kitaplardan bu konuyu yazıp çok acele bana gönderin. Başka kitaplardan da olabilir. Yalnız yazdığınız kitabın sayfa numarasını, baskı yerini, elyazması ise müstensihini ve istinsah tarihini mutlaka belirtin. Sizden çok acele bekliyorum. Çünkü tezimi teslim etmek için bu konuyu bekliyorum.

Abuna, ayrıca Münir Tahincioğlu ve Münir Kilimci'ye de durumu bildirin. Onlar da durumu merak ediyorlar. Hepinizi tez savunmasına Erzurum'a bekliyorum. Size tarihini vereceğim. Yalnız, Münir Kilimci'ye söyleyin, bana bir mide ilacı için söz vermişti. Hâlâ göndermedi. Durumum çok kötü. Sonra kendisine sitem edeceğim, haberi ola.

Saygılar
Mehmet Çelik,

Değerli ve Çok Sevdiğim, Takdir Ettiğim Kardeşim
Mehmet Çelik,

Tarihsiz mektubunu aldım. Beş gün önceydi. Okudukça okudum, cidden çok sevindim. Her şey benimdi. Sağlığınıza ve başarılarınıza dair Tanrı'ya şükür ve dualar sundum ve sunuyorum.

Hayatım, ben 1.6.1985'ten 1.11.1985'e kadar Avrupa'daydım. İsveç'in dışında bütün Avrupa'yı gezerken öz çocuklarımın ve sevimli Süryani cemaatinin bazı problemlerini çözerek hasretlerimi giderdim.

Avrupa'ya çıkmadan önce, bir ara üniversitenizde düzenlenecek bir sempozyumdan ve beni de bu sempozyuma davet edeceğinizi yazmıştınız. Ne oldu? Yoksa oldu da bitti mi? Bu son mektubunuzda, Süryani kilisemizin Ahiret hayatı hakkındaki görüşü, yani: a) Cennet b) Cehennem c) Melekler d) Şeytan ve şimdi de bunların yanı sıra bizim; e) Cinler hakkındaki görüşümüzü sormaktasınız. Şöyle kanıtlayabiliyorum:

Cennet: (Bu terimin esas anlamı Süryanicede Gento'dur. Gento Süryanice sözlüğünde Bahçe, demektir. Gerçeği de budur. Cennet, Arapça bir terimdir. Süryanicenin "G" si Arapçada "C" okunur. Gento-Cento-Cennet'e çevrilerek yerleşmiştir. Örneğin Fardayso, yine Bahçe'dir. Arapçada "Ferdews" okunur ve Avrupa dillerinde de Pardaysa olarak geçer, bu sözcüğü şu Avrupa gezimde bahçelerin üzerine takılan levhalarda okudum. Aslında din kitapları, insanların anlayışına kolay gelebilecek şekilde "Cennet"i bir bahçe şeklinde tanımlamışlardır. Haddi zatında göklerde (havada) bahçe ne arar.

a) Jiyoloji[137] (Tiyoloji-Allah hakkında ve Allah'a dair konuşan bilim) biliminde okuduğumuz ve tetkik ettiğimiz kadarıyla; b) Antropoloji (insana dair olan) bilimde c) Sütrioloji (kurtuluşa dair olan) bilimde d) Eshatoloji[138] (ahiret hakkında konuşan) şu bilimlerden faydalanarak, cennet olsun, cehennem olsun, bizim anladığımız şekilde kalmayarak akıl ve mantığın kabul ettiği bir şekle sığdırmaktadır. Şöyle ki: Cennet, manevi açıdan bizatihi Yüce Allah'tır. Ancak Firdevs ise ilk insan babamız Hz. Âdem'in üzerinde, Nuh'a kadar, yaşadığı nesil, Ağrı (Ararat), Arafat değil, dağıdır. Bunu da maddi bir cennet göstermektedir. Zaten akla en yatkın da bu olabilir inancındayız.

Münzil kitapların bazılarında cenneti adeta bir gazinodan daha muhteşem, içkili, danslı, altın ve zümrütten döşeli, taht-ı sedirlerin altından kevser şarabı akıtan nehirlerden, yine züm-

---

137 Jiyoloji: Doğrusu, Teoloji, Tanrıbilim/İlahiyat

138 Eshatoloji: Doğrusu, Eskataloji: Ölüm ötesi, ahiret

rüt ve altından, zümrütten yapılmış bardaklarına doldurmuş bu şarapların, kızlar, huruyun (huriler)'in elleriyle cennetteki erkeklere içirileceğinden söz edilmektedir. Göklerde (havada) bu gibi kuruluşlar olmaz ki. Ancak Kuran'ı Kerim'in buyurduğu gibi: "Biz Allah'tan geldik ve yine O'na döneceğiz." Biz Allah'tanız yine O'na dönüşeceğiz, anlamını taşıyan bu ayeti, biz acaba hangi açıdan alıyoruz?

İncil'de -Melek-üt Allah, Melek-üt El-Semavat- Allah'ın meleküttü, göklü meleküt diye geçen bu terimleri tahlil edip süzerek, şu manaya varacağız, şöyle ki: Göklü iktidar -Allah'ın iktidarı- Allah'ın kudreti, Allah'ın celali demektir. Bu bakımdan cennet bizatihi Yüce Allah'tır diyebiliriz. Çünkü gerçekten ruhumuz ve aklımız Allah'tan bize verilmiştir. Bu ruh ve akıl aracılığıyla Allah'a kavuşabiliriz. Ona dönüşürüz. Bedenimizdeki diğer dört maddi unsur, yani toprak, su, hava ve ısı (ateş) bu yaratılmış maddelerin her birisi kendi cinsine dönüşecek, her biri kendi doğasına kavuşacaktır. Örneğin bir kafatasına yerleşmiş saçların her birisinin kafada nasıl yerini bulmuşsa, ruh ve aklın da yüce Allah'ta yerleşir. Allah'ın yaşadığı şekilde ölümsüz, kedersiz, üzüntüsüz, tam olarak yaşayacağız. İşte cennet budur ve Allah'ın meleküttü ve göklü cennet de bundan başkası olamaz. Allah'a yapışarak yaşamak herhalde gösterilen (yukarıda) açıkladığımız maddiyattan daha evladır. Çünkü Allah kötülüğün Allahı değil, her iyinin, her güzelin ve her doğrunun Allahıdır.

2- Cehennem: Anlaşıldığı ve anlatıldığı şekilde bir ateş deryası veya bir işkenceye ait bildiğimiz bir değildir. Cehennem de bizatihi şeytandır.

Aklını ve ruhunu kötüye kullanan kişi, ruhen ve aklen mahşerden sonra o da şeytana yapışacak; şeytanla olan ilişkilerinden ötürü kişiyle Allah'ın arasındaki bağlar kesilir. Örneğin mıknatıs demiriyle asıl demirin bağını koparana sarımsak kokusunun mıknatısa sürülünce demiri kaldırmayacağı şekilde, bizim ruhumuza, aklımıza ve bedenimize günahın, kötülüğün kokusu bulaştı mı,

bizimle Allah'ın arasındaki bağımız kopar. Araya bir perde girer, İncil'in buyurduğu gibi: Günah işleyen, günahın kuludur. Yani Allah'ın yetkisinden kendini ayırmış şeytanın yetkisi altına kendi iradesiyle vermiştir. Bu nedenle şeytana yapışır ve şeytan nasıl geçiniyorsa böyle geçinecektir. İşte onunda rahatlık ve huzuru kalmayarak ebede dek azap çekmeye terk edilecektir. Demek oluyor ki, cennet bizatihi Allah, cehennem de bizatihi şeytandır. Fakat herkes bilinçli olamayacağından bilmek için, insanın anlayacağı dil ve anlayış şekline sığdırılmıştır.

3-Melekler: İki toplum bilinmektedir. a) Allah'ın, iyilerdir b) Şeytanın kötülerdir.

Allah'ın iyi melekleri 9 takım olup her bir takımın ayrı adı var ve şunlardır.1) Karubiler 2)Sarufiler 3) Kürsüle 4) Orlar (komutanlar) 5) Güçler (askerler) 6)Sultanlar 7) Başkanlar 8) Başmelekler 9) Melekler.

Meleklere verilen bu isimlerin, peygamberlerden verildiği münzil kitaplarda geçmekte ve teoloji de bunlardan söz etmektedir. Nitekim ordudaki rütbeler keza dokuz ana rütbe göstermektedir. Bunların sayıları bilinmemekle beraber –İncil'de Hz. İsa, Eğer dilersem bu anda beni korumak için meleklerin 12 takımlarını burada mevcut ettirebilirim, buyurmuştur. Bir takımın sayısı Süryanice, adına Liğyon[139]- keterliyon, anlamına gelir sanırım (Matta 26:55).

Bu iyi melekler Allah'ın emrinde olup celalini taziz etmek üzere kurulmuş Nur ve Ruh'tan yaratıldıklarını göstermektedir. Yalnız Allah'ın emirlerini yerine getirmekle, Allah'la insanın arasında da aracı olarak görevli olup başka bir şey yapmasını bilmezler ancak Allah'tan verilmişse.

Şeytanın kötü meleklerine gelince: Üç takım olup bunlar da ilk yaratılışta iyi olarak yaratılmış şeytan bilinen İblis -Süryani-

---

139 Liğyon – Tarih yazarı Gibn (Gibno)'ye göre Liğyon'un sayısı (12500) gösteriyor. P. Daniyel ise binlerce, bin milyonlarca milyon Tanrı huzurunda durur. (Daniyel 7:10) (Rüya 5:11) Hori Aziz.

ce Şataniyel olarak geçmektedir- ile üç takımı, en üst, yani iyi meleklerin üstünde yerleri ve Tanrı'ya en yakın olanlardı. Fakat Tanrı'yı göremedikleri için, İblis'in sanınca her şey onun tarafından yaratıldığını ve en yüce güç kendisi olduğuna kanıyorken, Yüce Tanrı kendi gücünü ona bildirmek üzere, Tanrı gücüyle, İblis'in üzerine ağırlık çökertir. Fakat İblis bu ağırlığın altında her ne kadar basılıyorsa maalesef kendine yediremeyip, "benden üstün bir güç vardır, yaratan o güçtür, ben değilim," diyeceği yerde, isyanında ısrar ederek havadan ve yüce katından en derin olan bu dünyamıza itilmiştir (inmiş) ve düşüncesinde "sapmış" olduğu için ona sapık (Şataniyel) denilmiştir.

Büyük bir kayalık yüksek bir dağdan devrilip düşünce birçok küçük taşları beraber indirdiği şeklinde, bu İblis'e en yakın üç takımları, onun oyuna uyarak onunla beraber yuvarlanmış oldukları öğretilmiştir.

Okuduğumuza göre, bütün iyi ve kötü ruhlar birbirinin tasarı ve düşünüşlerinde duygusaldırlar. Yukarıdaki üç takım sarsılınca alttaki 9 takım bu duyguya sahip oluşundan Tanrı'yı taziz etmekle her takım kendi yerinde kalabilmiş ve iyi melekler bilindiği şekilde öbürlerine kötü melekler denilmiştir. İşte bunlara şeytanlar denildi. Yukarıda gösterdiğimiz 9 iyi takımların ayrı ayrı isimleri olduğu şekilde kötü üç takım meleklerin de isimleri şöyledir: a) Şeytanlar b) Cinler c) Periler.

Bu üç takım, insanlara türlü türlü şekil ve simalarla görünebilir, ancak insan edindiği karakter ve niyetleri kötüleşince, başka iyi insanlara onlar görünmezler fakat insanın aklına ve düşüncesine kendi eklerinden etkileyebilirler. Bu etkinin altında ölen bir insanın, ruhu bunlara katılır ve cinleşir (akıl doğasını kaybederdeli denilir) anlamındadır. Yani sinirleri bozulan kimseye -ruhi hasta, ruh hastalığı, sinir hastası- olanlara cin denilmesi yanlış değildir. Ruh hastası tedaviyle iyileşebildiği şekilde, yine o ruh hastası dini telkin oruç ve namazla iyi olabilir, tedaviden sonra. Fakat günahı ve suçundan ölen bir insanın ruhu, hatta sinir

hastalığında ölenlerin ruhları cinleşir. Bunlar cinler denilmiştir. Salihlerin (iyilerin) ruhlarına melekler gibidirler denildiği gibi.

Felsefe, insanı dinden eder derler fakat felsefenin derinliğine inen kimse dine ne kadar yakın olduğunu o zaman anlar, denilmiştir. Birazda kendi felsefemden buraya katarsam belki makbule geçer sanısıyla şu cetveli aşağıya alır dikkatinize sunarım.

Yüce Tanrı'nın özellik cevherleri şunlardır: a) İnayet (Nimet) b) Adalet c) Sevgi d) Güç (kuvvet)

Meleklerin vasıfları (hangi unsurlardan yaratıldıkları?) a) Nur'dan b) Hayat'tan c) Ateş (ısı)'dan d) Hava'dan.

İnsanın vasıfları (hangi unsurlardan yaratılmıştır?) a) Toprak b) Hava C) Su d) Ateş (ısı)

Yılın mevsimleri: a) Yaz b) Bahar c) Güz d) Kış

Dünyamızın yönleri: a) Doğu b) Batı c) Kuzey d) Güney

Üstün Saygılarımla.

Kaynak 1

Kitap, *Nizam-El- Talim Fi İlmi-lâhut Elkavmi*, C. 1. Bab: 12, Fasıl: 1, Sahife: 374-391, Arapça dili. Basıldığı yer Beyrut, 2. Baskı Amerikan matbaasında 1890 tarih ve M. Eğt. Bak., 17. Temmuz 1305 ruhsatıyla.

Horepiskopos (Başpapaz) Aziz Günel, İstanbul Süryani Kadim Ruhanisi

İstanbul, 28 Kasım 1985

Değerli Mehmet Çelik, Sevgili Kardeşim,

Sizin mektubunuzun sorularına cevabım şimdilik dört sahifeyi doldurmuş oluyor. Fakat daha da derinliğine inebilirim bu konunun. Nereden kaynaklandığını da yazının son sahifesine işledim.

Midenizden galiba çok şikâyetçisiniz? Ben de çok şikâyetçiyim ama ben kendimi bu ilaçlarla tedavi ediyor ve kullanıyorum. Ör-

neğin: a- Devamlı kompenzan kullanın yemeklerden sonra birer veya ikişer tane. İster çiğneyerek ve ister emerek alınız. b- Talcit, bunu da esirgemeyiniz, bu ilacı da yemeklerden sonra çiğneyerek alız, yutunuz.

Bunlar bana çok iyi geliyor. Ayrıca başka ilaçlarım vardı fakat iki kilodan fazla kala kala onları Kızılay merkezine götürüp verdim. Bilseydim sana çok ilaç gönderebilirdim. Her iki müdürlere söyleyeceğim. Sana gönderecekler sanırım.

Bende de damar sertliği başlamış oluyor. Kendimi iyi hissetmiyorum. Avrupa'da muayene oldum, en iyi doktorlarda. Fakat bizim Türk doktorları onlardan bin kat üstündür. Onların ilaçlarını alınca kötüleşiyorum. Bizim doktorlarımızın verdikleri ilaçlar daha iyi geliyor. Tanrı hepimize ve herkese iyi sağlıklar versin.

Benim işittiğime ve öğrendiğime göre, okul okumamış fakat kendini yetiştirebilmiş kimseler üniversiteye başvurdukları takdirde bir imtihan ve sınavlardan geçirip bir diploma hatta profesörlük diploması verebilirlermiş. Sizce böyle bir şey var mıdır? Varsa bunun açık formülü ve bilgisini verebilir misiniz? Dini felsefe üzerine yanılmıyorsam bir doktora yapabilirim. Kendime güveniyorum. Bir tez hazırlayabilirim. Ancak benden ne gibi bir tez istenebileceği hakkında bana bilgi verebilir misiniz? Bu tezi sizin üniversitenizde savunabilir miyim? Üniversitenizden böyle bir diplomaya sahip olabilir miyim? Dediklerine göre, çok inceye girmeden ve derine inmeden verebilirlermiş profesörler. Ne dersin buna? Bu husustaki tenvir ve irşatlarınızı istirham ediyorum.

Benim hanımım senin ve hanımınızın ve çocuklarınızın gözlerinden öper. Ben de hanım gelin kızıma iyi sağlıklar diler. Tanrı sizi ve çocuklarını ona bağışlasın onu da size ve çocukların gözlerinden maç maç öperim. Buradan ne gibi bir emriniz ve isteğiniz varsa bana bildiriniz. Hemen hizmet eder, başarılarınıza ve sağlığınıza duacıyım.

Duacınız Aziz Günel, İstanbul 28 Kasım 1985

Değerli Mehmet Çelik

Tatlı Kardeşim!

Dün değerli tebrik kartı yazınızı sevinçle okudum. Sayın Yusuf Sağ'a özel kartınızı ilettim memnun oldular, size yazacaklarını söylediler.

Tezinizi teslim ettiğinizi ve son netice şubatın sonunda ve martın başında alacağınıza çok sevindim. Yüce Tanrı'dan başarılar dilerim. Elbette ki insan ne ekerse onu biçer. Savunmada benimde bulunmamı arzu ettiniz, inşallah önemli bir işim olmaz da bari sayenizde yüce üniversitenizi görmüş, yüce nezih hocalarımızla tanışmış ve Erzurum'u da bilmiş olacağım, çok sevinirim. Fakat en büyük sevincim, tamamen sizin başarınızdır.

Niçin bana Süryanice birkaç sözcük mektup yazmıyorsunuz? Yoksa unuttunuz yahut iyi yazamayacağım diye korkuyor musunuz? Hiç çekinmeden doğru yanlış olmuş yazınız! Daha iyi öğreneceksiniz.

Bakınız hayatım, size on sahifelik bir teoloji yazmış oldum, temize çekiyorum, el yazımdır, Süryanicedir, fotokopisini çeker, size takdim ederim, bakalım beğenecek misiniz? Övünmek gibi olmasın, başkası bunu becerecek ruhanilerimiz arasında nadir bulunur. Belki de size eski nüshasını vermişim, bilemem. Bunu görüp okuyan metropolit olsun ruhani olsun herkes bunu nasıl yazıp bağlayabildin. Çünkü göklü maneviyatları yerli maddiyatlarıyla bağdaştırarak yekdiğerinin kaynağı birbirinin benzeri hatta daha ileriye giderek insanı dahi ilahileştirme cesaretini taşımış bu yazı da. Bu yazımı bir de Türkçeye çevirmekle size gönderirken Sayın Hocalarımıza okursunuz, mutlak beğenecekler.

Cinlere dair yazdığım ve size vardığından söz etmediniz, yoksa beğenmediğiniz için mi cevapsız bıraktınız? Müspet veya menfi olsun cevabınızı istirham ediyorum.

Ayrıca bir diplomaya sahip olabilmem için bir fikir edinmek istemiştim. Maalesef cevapsız kaldım, bıraktınız.

Çocuklar nasıllar, iyiler mi? Hanım kızıma ben ve eşim selam ve saygılar sunar çocukların ve sizin gözlerinizden öperiz. Başarılar dilerim, var olun, sağ olun.

Duacınız Horepiskopos Aziz Günel

İstanbul, 12.1.1986

Çok Özlediğim, Değerli Kardeşim Mehmet Çelik,

Tebrik ve değerli yazınızı aldım. Çok sevindim. Bilhassa tezinizi bitirip üniversite jüri kuruluna verdiğiniz ve en son bu martın başında savunması yapılacağına çok sevindim. Başarmanızı ve ömür boyunca başarılar dolu çalışmalar kaydetmenizi, yüce Türkiye Cumhuriyeti'ne yaraşır öğrenciler yetiştirmenizi yüce Allah'tan diler, sürekli sizler ve sizin gibilere dua eder ve ediyorum.

Elbette ki bizi çağıracak olursanız, savunmanızda bulunmak bizim için büyük bir onurdur. Ben de Avrupa'dan geleli bir gün olsun boş kaldığım yoktur. Özellikle gece saat yirmi dörde kadar çalışır, ondan sonra istirahat çekilirim. Sana bu fırsattan istifade ederek teori ve görüşlerimizin ürünü olarak teolojimizin bir nüshasını leffen takdim ediyorum. Bakalım beğenecekseniz, değerli hocalarınıza da gösterirsiniz. Şayet beğenmezseniz, demek ki onlarda beğenmeyecek, beni mahcup bırakmayın olmaz mı tatlım.

Sağlığınız nasıldır? İnşallah iyidir. İyi olmasına dua ederim. Ayrıca bu günlerde, bizim Süryanilerle İslam dünyası arasında gelip geçmiş, yani Hz. Muhammed'in günlerinden bugüne dek İslam'ın Süryanilere tanımış olduğu hak ve gösterdiği yakınlık ve imtiyaz ile geniş toleranslardan oluşan kırk iki belge derlemiş bulunuyorum. Bunların bir fotokopisini sizlere sunmaktayım. Herhalde memnun olup sevineceksiniz.

Çocuklarınız inşallah iyidirler. Benden ve hanım eşimden selam ve saygılar sunarız. Cevabı geciktirdiğim için özür dilerim. Gözlerinden öper, saygı ve kalbi muhabbetlerimi arz ederim.

Duacınız Horepiskopos (Başpapaz) Aziz Günel

İstanbul, 8.3.1986

Bir Mektuba Cevap

26 Temmuz 1989 tarihli mektubunuzu aşağı yukarı bir aydan beri almıştım. Fakat cevabını sana çabuk yazmadığım için özür dilerim. Nedeni ise iki yıldan beri hasta ve tedavi altındayım. Çünkü hastalığım "damar sertliği" olduğunu teşhis ettiler. Bunun için beni birçok işlerimden alıkoydular, özellikle yazı yazmaktan beni tamamen kestiler. "Damar sertliği" yani beynimdeki bazı damarların tıkandığını, normal olarak beyne kan veremediklerinden, bende unutkanlık, sinir ve çabuk kızma, darılma belirtileri göstermektedir. Özellikle ayaklarımda ve bacaklarımda güçsüzlük oluşmaktadır. Bu bakımdan sana çabuk cevap vermek istemedim. Zira benim yanlışlıklarımdan daha çok senin yanlışlıklarına rastlamaktayım. Şöyle ki: A) Ben tarih babası değilim, ama tarih hizmetçisiyim. B) Ben tökez değilim ve tökez de olmama imkân yoktur.

Çünkü bu hayata atıldığımdan bugüne yetmiş bir yaşındayım, bu güne dek hiç kimseye tökez olmadım ve olmayacağım. Çünkü senden daha derin Mukaddes İncil'i okumuş ve halen devam etmekteyim. Sen okudunsa da fakat İncil'deki Mesih'in verdiği elli iki önemli misal ve örneklerinden maalesef hiçbir şey anladığın yoktur. Tökezin ne olduğunu bilir misin? Sanmam, çünkü bilmiş olsaydın beni bir şeytan saymazdın. İnsanı yüce Allah'tan ve yüce Mesih'ten uzaklaştırmak isteyen, ancak şeytandır. Ama ben, benim ailemden, babamı, ceddimi ve on dokuz yaşındaki ağabeyimi öldürenlere bile tökez olmamak için, doğduğum kutsal köyümü, evimi ve her şeyimi terk edip ve şu cehennemin dibi olan İstanbul'a gelip yerleştim. Çünkü senin gibi cahillere tökez olmamak için, bugün Avrupa'yı tercih eden ruhani kardeş ve büyüklerimden daha önce Avrupa'ya gelebilirdim. Maalesef senin gibilere tökez olmamak için cemaatimi terk edip gelmek istemedim. Çünkü orada ukalalar çoktur. Konuşmasını, dinini, aslını, merkezini bilmeyenlerin arasında yaşayamayacağımı bildiğim için gelmek istemedim. Hatta da şimdi para, araba, altın, dükkân

ve villa ile apartman sahibi oldukları halde, ben yine eskisinden daha beter borçlu, ayda üç yüz elli bin lira kira vermekteyim.

Benim tek arzum kitap okumak, yazmak ve kendi kendimi görevimde, aslımda ve inancımdan başka bir inanca sahip olmayı istemedim ve istemiyorum. Başkası gibi zengin olmak istemedim, inancımı değiştirir, bir Katolik papazı olabilirdim. Şimdi ben de onlar gibi araba ve apartman ile altın dolu dükkân sahibi olabilirdim. Senin gibiler beni çekemedikleri için rahmetli patrik III. Yakup'a yalanlarıyla tezvir ederek beni sekiz ay ruhanilikten tecrit ettiği halde bana Ermenilerden, Katoliklerden hatta Süryanilik arasında ikinci müstakil bir kilise açmak için teklifler yapıldığı halde asla kabul etmedim ve olmak istemediğimi de ispatlayabilirim. Bizim doğudaki Katolik, patrik olamamış bir Süryani metropolitinden doğmamış mıdır? Şam'a üç kez gittiğim rahmetli patriğimin kapısını üç kez çaldığım halde yine bana açmadı! Metropolitten sorabilirsin. Netice benim ne kadar inancıma sahip olduğumu bilince ve Metropolit Kuryakos da bu işi eline alınca dördüncü kez patriğin yanına gittiğimde bana kapısını açtı ve beni affetti. Suçum neydi? Hepsi, niçin devlet dairelerine gidiyorum, Süryani cemaatimi savunma biliyordum. O sıralarda Ankara, İstanbul ve Diyarbakır ve daha doğrusu, Türk devleti niçin beni seviyordu? Türk devletini niçin savunuyordum? Niçin sözüm geçerliydi? Bütün suçum buydu işte. Türkiye'de sözümün geçerli olmasıydı. Türkiye'ye gelen patriklerimizi reisicumhurlara kim götürebilirdi? Neyse canım.

Ruhani olduğumdan bugüne kadar yedi yüz elli üç kitap okumuşum: tarihi, felsefi, lâhut[140], coğrafi, astronomi. Ayrıca on yedi cilt dolusu, 1952'den bu tarihe kadar, bana gelen reisicumhurlardan, başbakanlardan, bakanlardan, üniversitelerden, büyük kuruluşlar ve özel kişilerden bana tevcih edilen mektuplardan ve onlara verdiğim cevaplardan dosyalar halinde cilt haline getirilip

---

140 İlahiyat, tanrı bilim.

ve bütün bunların kitaplığımda sıralanmış olduklarını herkes görüyor, biliyor. Bu parmaklar, bu gözler elli iki dini kitap yazmış, Amerika'daki İncil de (Newjersi) benim el yazımdır. Onun gibi sekiz İncil, fakhit, hissay, ölüm, doğum, nikâh, kandil ve büyük mimrolar olmak üzere yazdım. Ayrıca bütün Süryanilerin kim olduklarını anlatmak üzere *Türk Süryaniler Tarihi*'ni yazdım. Türkçe olarak *Yezidiler Tarihi*, dört adet Arapçadan Türkçeye tercüme ettiğim ve bütün yıllık vaazlarım içim iki cilt dolusu vaazlarım vardır. Bütün bunları yazdım, okudum ve tercüme ettiğim eserlerdir. Türk devleti içinde otuz iki general dostlarım vardır. Ankara Üniversitesi Sümeroloji kürsüsüne bağlı bir Süryanice dili kürsüsünü kurmak üzere, benim bu kürsüye bir profesör olarak tayinim yapılacağı hakkında bana üniversite rektöründen resmen yazılar geldiği halde gitmek istedimse de maalesef rahmetli Metropolit Hanna Dolabani bana izin vermedi, bu sebepten geri kaldım. Ah ah... Çekememezlik neleri yaratıyor. Bu olmuş olsaydı senin gibi kısa kültür ve kısa akıllı kimseler, bana Süryani ve Asuri halklara tökez oldun diyemezlerdi...

Bak şekerim, Asuriler olsun, Süryani Kadimler olsun, bu münakaşadan ne istiyorsunuz? Anlamadım ki, Süryani isen ne olursun, Asuri olsan ne halt edeceksin? İkiniz de Aramsınız. Oğlum işte sana bir cetvel gönderdim. Bak bakalım bu cetvelde bir Asuri alfabesini gösteren bir isim bulabilir misin? Oğlum ne Süryani Kadimden, ne Asuri'den ne de Kürt'ten adam olanı bulamadım ve hiçbir eserde de okuyamazsın. İncil buyurmuştur ki, ikiye bölünmek isteyen aile yıkılacak, ikiye bölünmüş bir şehir yıkılacak, bölünmüş bir ülke veya bir devlet yıkılmaya mahkûmdur. İyi bir Asuri isen niçin Asuri ülkesini terk edip Avrupa'ya geçtin? Sen bütün dünyaya hâkim iken niçin herkese tökez oldun ve herkesi yıkmak ikiye bölmek istedin? Bilmez misin, ne ekersen onu biçersin. Kötü bir ağaçtan iyi meyve gelmez, ağacı meyvesinden (semeresinden) tanıyın, buyurmuştur. Asurilik iyi bir meyve olsaydı, bugün mezbele olmazdı. Bütün Arami-Süryaniliği topra-

ğın altına gömen Asur milleti değil midir? Arami Süryanilerinin bütün topraklarını yıkan, silen süpüren Asuriler değil midir?

Ne ekersen onu biçersin. Asuriler dünyaya iyi bir eser bıraktılar mı? "Zulüm ile biriktirilen servet, Allah'ın adaleti onu çabuk dağıtır," buyrulmuştur. Oğlum baksana, bir Asuri lisanı dünyada var mıdır? Maalesef, ancak Asuriler, Aramilerin lisanını kendilerine lisan olarak kullanmak istedikleri zaman, bu kutsal dili kendilerine mal etmeleri için başladılar Süryani-Arami lisanını kullananları yok etmeye çalışmış ve uğraşmışlardır. Oğlum, Süryani adı Asuri'den gelme değildir ancak Asuri adı Süryaniceden gelmiştir. Çünkü Süryani lisanı ve adı Aram'dan gelmedir. Evet, Asur da Aram gibi Sam'ın oğludur. Sam da Nuh'un oğludur. Fakat Nuh'un mendi oğlunu Sam'ı tebrik etti, Asur'u değil. Bak bugüne kadar nice katliamlara uğramış Aramilerin ne nesilleri ne lisanları ne de kültürleri kaybolmuş sayılabilir. Ama Asur'un nesli, ırkı, lisanı ve kültürü tamamen dünyadan silinmiştir. Çünkü yüce Allah, Nuh'un oğlu Aram'ın neslini ve soyunu tebrik etti, Asuri'ninkini değil. Baksana Nuh nerede türedi, Mezopotamya, da, Sam'ın nesli niye böyle, Aram'ın nesli niye böyle? İnsanın yaşamı için Baba Allah özel olarak Mezopotamya'yı Beth Nahrini yerine yer etti, kurdu ve bu yerin insanı hangi dili konuştu ve babamız Âdem'e öğretti. Nitekim Âdem, Baba Allah'ın emrini kırdığında, henüz Allah vardır yoktur bilmiyordu. Baba Allah kendini Âdem'e tanıttırmak için Âdem'i yaptığı suçtan dolayı kendini sakatladığı zaman, Allah onu çağırıyor ve "Âdem, Âdem neredesin, Odom-Odom Ay-Ko-Hat," diye Süryanice-Aramice ona sesleniyor. Bunun ispatı Yesu Mesih bizzat ispat etmiştir. Çünkü Mesih diyor: "Ben kendiliğimden hiçbir şey yapmıyorum, ancak babamın bütün yaptıklarını ve istediğini yapmakla mükellefim." Bu sebepten Yesu Mesih ile annesi Meryem ve bütün şakirtleri Süryani-Arami dilini konuşuyorlardı.

Shoeshoto Dergisi, Horepiskopos Aziz Günel, "Süryani Aramiler" Temmuz-Ağustos-Eylül 1989, sayfa 8-9.

IV. BÖLÜM
AZİZ GÜNEL'İN TUTTUĞU GÜNLÜK

1996 - 1957= 39 (otuz dokuz) yıllıktır.

9 Mart 1949, bu tarihte kayınbabam İsa Tuma vefat etti. Ben Midyat'ta iken bana gelen haber üzerine o gün karlı olduğu halde Kfarze Köyü'ne eve gittim. Kayınbabamın cenazesine katıldım (kaldırdık). Papazımız Yuhanun Tuz idi. 1949 - 1996 = 47 kırk yedi yıl öncesi kayınbabam vefat etmiş. Allah rahmet eylesin.

Sultan II. Abdülhamit'in oğlu Selim Efendi. Selim Efendi'den olma adı Ali Kenan Bey'in kızı Satia.[141] Paris'te olduğunu, hususi tahsil, ilk tahsili İtalyan Misyonerliği'nde de diğeri sarayda tahsil hususu olarak.

Şeyh Bedrettin-i Simavi Kitabı, yazarı Byuni Nüsret Kaygusuz, basıldığı yer Gümüş Ayak Matbaası, 1957, İzmir. Kitapta sahife elli dokuz da şöyle yazıyor: Esasen Mevlana milliyet diye bir şey tanımıyor. "Türk" kelimesi Moğol ve köylü manasında

---

141 Satia Hanım Sultan: Padişah Abdülhamit'in ilk erkek çocuğu Şehzade Mehmet Selim Efendi'nin torunu, Nemika Sultan ile Ali Kenan Esin'in dört çocuğundan en küçüğü olan Satia Hanım Sultan, 1927'de Paris'te doğdu. 1952'de hanedan mensubu kadınların Türkiye'ye gelmelerine izin verildikten sonra gelen Satia Hanım Sultan, Türkiye'ye geldikten bir süre sonra Selçuklu tarihi uzmanı Prof. Osman Turan'la evlendi. Satia Hanım Sultan 76 yaşında öldü.

kullanılmaktadır. Selçukluları da Rum ve Yunan diye anıyor. Onun nazarında, Türk daima yıkıcıdır. Darınız yanımızdadır, diyor. Tanrı bir yeri harap etmek isteyince Türkleri yolluyor.

Şeyh Bedrettin-i Simavi Kitabı, yazarı Byuni Nüsret Kaygusuz, basıldığı yer Gümüş Ayak Matbaası, 1957, İzmir.

27- Diyarbakır'da
28- Ankara'da
29- Ankara'da

28.4.1966 tarihinde Ankara'daki intibalarım.

28 Nisan 1966 Perşembe günü, trenden inerken Sayın Yaşar Paksoy ve akrabası tarafından karşılandım. Beni evlerine misafir ve davetlileri olarak kabul buyurdular. Cidden misafirperverliğinden memnun ve mütehassıs kaldım. Bu iyi insanlarda kaldığım bir ay müddet zarfında, son gün, ilk günden daha fazla yakın alaka ve sevgilerinden doymaz oldum. İnsanların kardeşlik çerçevesi içinde, yekdiğerine yardımcı ve sevgili olmalarına, o gün bir örnek olduklarına hayran kaldım. Böyle insanların yüreklerde bıraktıkları iyilik ve misafirperverlik izlerini unutmak kabil değildir. Her insanın bu davranışı içinde yürütülmesini temenni ederim.

30 Nisan 1966 Cumartesi Günü

Türkiye Genel Emniyet Müdürlüğü, Birinci Şube Müdürü Sayın İsmail Dokuzoğlu'nu[142] makamında ziyaret ettim. Bu zattan pek fazla alaka ve yakınlık hissettim. Yanında kaldığım anlar içinde, kendimi geniş bir huzur içinde bularak, bütün devlet ve

---

142 Ismail Dokuzoğlu; (1931 İnebolu-31 Ekim 2004) 1949 yılında Polis Koleji'nden mezun olmuştur. Daha sonra, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirmiştir. Birçok ilçede kaymakamlıklar ve Emniyet Genel Müdürlüğü'nde çeşitli görevler, 11 Nisan - 12 Eylül 1980 tarihleri arası Emniyet Genel Müdürlüğü yapmıştır. 6 Haziran 1981 yılında kendi isteği ile emekli olmuştur. 1983 yılında kurulan Doğru Yol Partisi'nin ilk 34 kurucusu arasında yer alarak partinin genel mı hasipliği ve genel sekreter yardımcılığı görevlerini üstlenmiştir.

hükümet ricali, bu şekilde vatandaşlarına iyi muamele ve yakınlık gösterdiklerine kanaat getirmişken, bazı milli davalara değinmek, açıklamasından pek fazla memnun ve mütehassıs oldum. Buna karşı ben de bu hükümetin haklı davasına biraz olsun dahil, iştirak etmek arzusuyla, hemen Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin umumi efkâra karşı küçültmek isteyen kötü insanları reddederek, tekzip edip lanetledim.

1 Mayıs 1966 Pazar Günü
Hava Kuvvetleri Kurmay Başkanı Korgeneral Reşat Mater'i evinde ziyaret ettim. Bu ziyaretim fevkalade geçti. Hakikaten ordu erkânının vatandaşlara gösterdikleri yakınlık ve beraberlik sembolü olacağını ispat etmiştir. Memnuniyetle yanından ayrıldığımı beyan ederim.

16 Mayıs 1966 Çarşamba Günü
Ankara Kızılay semtinde gezinirken Mersin Müftüsü Mehmet Uyanık[143] ile karşılaştım. Fevkalade sevilir, neşeli bir din adamı. Oldukça olgun ve samimi, adamın yeterli bir ahlaka ve meziyetlere sahiptir. Geceyi Alaeddin'in evinde geçirdik. Bizi çok güldürdü. Herkesin onun gibi neşeli olmasını temenni ederim.

14 Mayıs 1966 Cumartesi Günü, Tıp Fakültesi
Feridun Nafiz Uzluk[144] Beyefendi'yi fakültede ziyaret ettim. Ziyaret pekiyi geçti. Tam dört saat sürdü mülakatımız. Bu ilim

143 Mehmet Uyanık: Diyarbakır Silvan ilçesinde 1.7.1918 yılında doğdu. Babası aynı ilçeden Yakup Efendi'dir. İlkokulu 1929 tarihinde Silvan'da bitirdi. 15 yıl medreselerde Arapça, Farsça ve İslami ilim dallarında dersler okudu. Diyarbakır İl Müftülüğü'nde müftü yardımcılığı, daha sonra Bingöl, İzmir Bayındır İlçesi ve Adana'da müftülük görevleri yaptı. 1966'da Silvan İlçe Müftülüğü'ne atandı. 1981 yılında emekli oluncaya kadar bu görevde kaldı. Emekli olduktan kısa bir müddet sonra 19.8.1981 yılında İzmir yakınlarında bir trafik kazasında hakkın rahmetine kavuşmuştur.

144 Feridun Nafiz Uzluk: 1902 yılında Konya Ereğli'de doğdu. İlk tahsilinden sonra Konya'daki İttihat ve Terakki İdadisi'ni bitirmiş, 1924'de Haydar-

hocasının geniş toleransına hayran oldum. Her konuşması ilmi olarak geçti.

Bana çok enteresan bir tıp kitabını gösterdi. Kitap 618 yıl önce bir Müslüman (Arapça) yazarı tarafından yazıldığına ve bu kitap Erbil'de yazıldıktan sonra, bir Hıristiyan din adamının tetkikinden geçtiği, yaprak ve sahifelerinin kenarlarına bazı müztezheratın[145] cins ve isimlerini Süryani-Kildani yazılarıyla açıkladığını gördüm. Okudum. Sayın profesör, bu yazıları okuduğuma müşahede edince pek memnun olarak, "Aziz Bey, sen bize çok lazımsın. Bu yazıları bize okuyan bir adama minnettar kalırız. Acaba burada kalmana imkân yok mudur?" sorularına ben, "Hemen her hizmetinize hazırım hocam," dedim.

Bu hoş sohbetten sonra, Büyük Mor Mihayel, tarih eserini sordumsa... Bana Sayın Tarih Profesörü Osman Turan Bey'i gösterdi. Ve hemen, onu telefonla arayıp gıyaben beni tanıştırdı kendisine. O ise, yarın saat on beş otuzda evinde beni kabul buyuracaklarını belirtti. Verilen randevuya çok sevindim.

Sayın Profesör Feridun Nafiz iyilikten geniş bir kıvanç ve memnuniyet içinde ayrıldım. Her ilim adamının onun gibi, açık yürekli, mütevazı ruhlu olmasını temenni ederim.

Bu zatı, Sayın Türk Ocağı eski başkanı Lütfü İkiz Bey'den öğrendim. Bana bu imkânları sağlayan Lütfü İkiz Bey'e minnettar kaldım. Herkesin herkese bu şekilde rehberlik etmesini temenni ederim.

15.5.1966,

Bugün Fransız Kilisesi'nde Kıddas (ayin) ettim.

---

paşa Tıp Fakültesi'nden mezun olmuştur. 1932 yılında kendi imkânlarıyla ihtisas yapmak üzere Almanya'ya gitmiş, Münih ve Hamburg'da tıp fakülteleri ve enstitülerinde araştırmalarda bulunmuş ve buralardan sertifikalar almıştır. 1946'da Ankara Tıp Fakültesi Tıp Tarihi Enstitüsü'ne profesör olarak ataması yapılmıştır. Türk Tıp Tarihi Kurumu kurucu üyesi olan F. Nafiz Uzluk, Arapça ve Farsça dillerinin yanı sıra İngilizce, Almanca ve Fransızca biliyordu, 27 Eylül 1974 yılında vefat etmiştir.

145 Müstahzarat demek istiyor.

6 Mayıs 1966 Pazartesi

Bugün Ankara'da AP-Adalet Partisi Genel Merkezi'ne giderek Sayın Profesör Osman Turan Bey'i makamında ziyaret ettim. Bu meyanda birkaç milletvekili ile tanıştırdı. Korkusuzca Sayın İçişleri Bakanı Faruk Sükan[146] ile beni ani olarak tanıştırdığına ziyadesiyle memnun ve mütehassıs oldum.

Etraftaki büyük zevata bizim Süryani milletinin İslamiyet'e ve İslam İmparatorluğu'na ve devamı olan yüksek Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ne, ne kadar sadık olduğunu, kütüphanesindeki tarihi vesikalarla şahit olduğunu gösterince içim daha fazla coştu. Büyük bir memnuniyetle ayrılırken, sizi yarın saat on beşte evde beklerim, Hanım Sultan sizinle görüşmek istiyorlar, dediği üzere daha da memnun kalarak ayrıldım.

17 Mayıs 1966 Salı Günü. Trabzon Milletvekili.

Pek Sayın Profesör Osman Turan[147] Beyefendi'den aldığım randevu üzerine,[148] katında bulunan şeref hanesine sabırsızlıkla gittim. Beni büyük bir memnuniyet ve heyecan içinde kabul

---

146 Faruk Sükan: 1921 Karaman doğumlu olan Faruk Sükan, İstanbul Tıp Fakültesi mezunuydu. 1957'de Demokrat Parti'den Konya Ereğli'de belediye başkanlığına seçildi. 1961 seçimlerinde AP'den Konya milletvekili olarak meclise girdi. Suat Hayri Ürgüplü hükümetinde İçişleri Bakanlığı yaptı. 1970 sonlarında AP'den ayrılarak Demokratik Parti'nin kurucuları arasında yer aldı. 1978'de Ecevit başkanlığındaki koalisyon hükümetinde devlet bakanı ve başbakan yardımcılığına getirildi. 12 Eylül darbesinin ardından siyasetten çekildi. 3 Ocak 2005 tarihinde vefat etti.

147 Prof. Dr. Osman Turan: 1914 yılında, Trabzon Çaykara Soğanlı Köyü'nde doğdu. Kuranoğulları adı ile anılan bir aileden gelmektedir. İlkokulu Çaykara'da, liseyi Trabzon ve Ankara'da bitirdi. Ankara Üniversitesi Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesi'nden 1940'ta mezun oldu. 1954 yılında Trabzon'dan milletvekili seçildi. Milletvekilliği 27 Mayıs 1960'a kadar sürdü. Yassıada'da 17 ay tutuklu kaldı. Beraat etti. 1964'te AP Genel Başkan Yardımcısı seçildi. 1965'te tekrar Trabzon'dan milletvekili oldu, 1969'da siyasetten çekildi. 1972'de emekli oldu. 17 Ocak 1978'de vefat etti.

148 Burada yazılı adres bilgisi çıkartılmıştır.

buyurdular. Oturdum. Hanımefendileri geldi, bana, "Hoş geldiniz muhterem peder," dediler. Toka ettik. Ben, "Hoş bulduk kızım," dedikten sonra, sayın profesörle konuşmaya başladık. Hep tarihi mecazlarda iken telefon çaldı. Hulasa gazete yazarlarından Sayın Reyif Karadağlı[149] Bey de hazır bulundular. Onlar da bizi dinliyor.

Lezzetli, kokulu çaylarını ve nefis pastalarını takdim buyuran Hanım Sultan'ı gözden iyice geçirdim. Hakikaten bir prenses, cidden padişahların kızı (torunu) olduğuna kanaat getirdim.

Hanım pek vakurlu ve bu mekânlar içinde mütevazılığını hiç kayıp etmez bir ulvi hanedan, bir melik hanedandan geldiğine hiç şüphe edilmez. Hanım Sultan'ın ismini sordum. Yüksek adı Sati'a Sultan.

Osmanlı padişahı Sultan Abdülhamit'in büyük oğlu ricallerinden Şitagade Mehmet Selim Efendi'nin kızı, İbrahim Paşa'nın kızı olduğunu ve Lübnan'da büyüdüğünü ağzından dinledim. Pek memnuniyetle ve zevkle dinlerken ismi âlilerinin (Sati'a-Berrak bir nur) olduğunu kendilerine açıklayınca pek fazla memnuniyet gösterdiler.

Bu meyanda Süryani milleti hakkındaki tarihi vesikaların tetkikine sayın profesörle mütalaa ederken, Padişah Kılıç Arslan ile Patrik Büyük Mihayel'in Selçuklu İmparatorluğu'na olan bağlılığını, Kılıç Arslan ise, bu devletin böyle Süryani din adamlarının dualarıyla kaim ve muvaffak olduğunu beyanla, Patrik Hazretlerini kıymetli hediyelerle, kıymetli bir asa ile kıymetli bir Haç ve

---

149 Raif Karadağ, 28 Nisan 1920 tarihinde Yanya'da doğdu. Lozan Antlaşması gereğince 1924 yılında Türkiye'ye gelen Süleyman Bey ailesi, İstanbul Pendik'e yerleşti. Rumca, Osmanlıca ve İngilizce bilen Raif Karadağ, gazeteciliği kendine meslek seçti. 1952 yılında günlük *Yeni Büyük Doğu* gazetesinde yazmaya başladı. Daha sonra *Son Havadis*, *Tercüman* ve *Bizim Anadolu* gazetelerinde yazmış, diğer taraftan da bazı dergilerde de çeşitli yazılarını yayımlamıştır. 22 Aralık 1973 yılında, son derece sıhhatli bir şekilde gittiği Ankara'da kaldığı otel odasında, henüz genç sayılacak bir yaşta (53 yaşında), esrarengiz bir şekilde vefat etmiştir.

giyimlerle ve nişanlarla taltif ettiğini yazmaktadır. Bu vesikaları şurada not defterime aynen alayım.

23 Mayıs 1966 Pazartesi Günü

Saat on altı otuzda, pek Sayın Profesör M. Tayyib Ökiç'i[150] evinde ziyaret ettim. Bu ziyaretim esnasında sayın ilim hocasından büyük bir ihtiramla ve bir ilahiyat fakültesi profesörüne yakışır şekildeki değerlendirmelerinden olağanüstü, beni memnun ve mütehassıs kıldılar. Her ilim adamının bu kabiliyette olmasını Allah'tan temenni ederim.

Sayın profesörle genişçe mevzulara girdik. Etraflıca iyi intibalar kayıt edilmiştir. Sayın hocanın kütüphanesinde oldukça esaslı eserler müşahede ettim. Fakat kitapların büyük kısmı yabancı dillerde yazılmış olduğundan maalesef okuyamadım ve tetkik edemedim. Ancak Arapça ve Türkçe yazılı olanlarından pek fayda buldum. Ayrıca kendilerinin yazdıkları dört adet dergilerine layık göründüm:

I- İslamiyet'te ilk nüfus sayımı II- Sarı Saltuk'a ait bir fetva III- Tunus'taki, Manastır şehri mezar kitabeleri IV- Kur'an-ı Kerim'in üslup ve kıraati hakkındaki telifleri takdim ettiler. Teşekkür ederim.

Ayrılık sırasında Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi dekanı ile karşılaşma imkânı sağlamak üzere, yarın saat on bir de aynı fakültenin kapısında beni bekleyeceklerini buyurdular. Tabiidir ki bu umulmadık ziyareti ifa edeceğinden pek fazla memnun ve mütehassıs oldum. Bilhassa böyle bir yüksek ilim,

150 Prof. Muhammet Tayyib Okiç, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde, Konya Yüksek İslam Enstitüsü'nde, Erzurum İslami İlimler Fakültesi'nde otuz yıla yakın bir müddet görev yapmış Bosna-Hersekli, değişik disiplinlerde çalışmış, çokyönlü bir âlimdir. 1976 senesinde vefat edinceye kadar Ankara İstanbul ve Erzurum illerimizdeki yükseköğretim kurumlarında gençliğe ve onların hocalarına İslami ilimler öğretmiş, ahlak ve kişiliğiyle de hepsine örnek olmuştur.

Azız Günel (soldan uçüncü) Ankara'da bır grup ünıversıte hocasıyla.

yüksek şahsiyetin refakatinde, daha üstün bir değer kazanacağına memnun oldum.

Yarını geldi. Gün Salı, 24 Mayıs 1966, saat on bir. Dil Tarih Coğrafya Fakültesi'nin kapısında beni beklediğini buldum. Hemen ihtiramla beni karşıladılar. Fakat maalesef dekan hazretlerinin bir toplantıda olduğundan ve toplantıda bulunmak gerektiğinden özür dilemekle, yarın saat dokuz otuzda, bizi ziyarete davet ettiklerini buyuran Sayın Profesör M. Tayyib Okiç Bey'den müteşekkir oldum.

Bu arada koluma girdi, fakülteye gittik. Evvela Türk Tarih Kurumu Sayın Genel Müdürü Uluğ İğdemci Bey'e[151] aldı beni. Ve tanıştırdı, memnuniyet ve sevinçle kabul olunduğumu gör-

151 Uluğ Iğdemır (31.3.1900-17.3.1994): Otuz altı yıl *Belleten*'in yayın müdürlüğü ve uzunca bir sure Türk Tarih Kurumu (TTK) başkanlığı yapmış olan Uluğ İğdemir, Atatürk'un dergıye *Belleten* adını koymasına bizzat şahit olmuştur. Turk Tarih Kurumu Genel Müdürlüğü'nden emekli olmuştur.

düm. Heyecan içindeyiz. Bu vesile ile sayın müdüre eğer Süryanice lügat öğrenmesine ihtiyaç varsa, kimi tercih etmelerini tavsiye ettiler. Hayhay efendim, lüzumunda şüphesizdir diye cevap aldık ve kartvizitler teati edildi.

Aradan bir iki daire öteye aldı beni. Bu kez de sayın yeni Coğrafya Tarih Profesörü Bekir Sıtkı Baykal[152] Efendi'ye takdim eylediler. Bu zat da cidden büyük ve geniş bir memnuniyetle beni kabul buyurdular. Memnun ve pek sevinçli olarak ayrıldık. Bu ziyaretleri bitirdikten sonra beni kendi fakültesine aldılar. Burası Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi idi. Hoca ise Konya Yüksek İslam Enstitüsü profesörlerinden Sayın M. Tayyib Ökçi'dir. Beni bu kadar ağırlayan, benimle bu şekilde ilgilenen pek nadir bulabildim. Asistanlarıyla tanıştırdı, memnun kaldım. Bina henüz yeni yapıldığından henüz tam teşkilatlandırılmamış. Fakat muazzam bir binadır. Burada bir saat kaldıktan sonra, bu sefer beraber yemeğe davet buyurdular. Ankara Modern Salonu'na aldılar beni. Bir kuzu fırını pilavlı, salçalı olarak, birde salçalı çorba, birde irmik tatlısını yedik. Yirmi altı lira bir masrafa katlandıklarına üzülürken bir de taksiye beş lira verip beni Ulus'a kadar yetiştirmesi daha fazla, hem üzüldüm hem de memnun ve mütehassıs oldum.

Böylelerine hayran olmamak mümkün müdür? Cenabı Hak bu gibi ilim hocaları çoğaltsın ve sayın profesöre uzun ömür ve sağlıklar temenni ederim.

---

152 Prof. Dr. Bekir Sıtkı Baykal: 1908 tarihinde Rize Fındıklı'da doğmuştur. Tarih öğrenimi yapmak üzere 1929 yılı başında Almanya'ya gitmiştir. 1935 sonbaharında Türkiye'ye dönünce, yeni açılmakta olan Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'ne doçent adayı olarak atanmıştır. 1943'te aynı fakültenin tarih profesörlüğüne yükseltilmiştir. Türk Tarih Kurumu'na asli üye olarak seçilmiştir. 1950-1951 tarihleri arasında Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dekanlığı, 1960-1961'de Erzurum Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü görevlerinde bulundu. 1978 Temmuz'unda üniversitedeki görevinden yaş haddi sebebiyle emekli oldu. 1987'de vefat etmiştir.

24 Mayıs 1966 Salı Günü Ziyaret.

Saat on yedi sırasında Emekli Hv. Tüm Generali Suat Eraybar'ı evinde ziyaret ettim. Sıcak bir sevgi havası içinde birbirimizi kucakladık, öpüştük. Diyarbakır'da 3. Hava Kuvvetleri kumandanı bulunduğu günlerinin hatıralarını yaşattırdık. Ankara'ya geliş sebeplerimi açıkladım. Muhterem hanımefendileri, bizi dinliyor, bu sırada kapı komşuları bulunan ve 1960 yılının 27 Mayıs sularında 7. Kolordu Kumandanlığı kurmay başkanı ve halen emekli general S. Cavit Bey (askeri vali, Diyarbakır) ile evlenmelerinin otuzuncu yıl dönümünün dolayısıyla bir parti tertip etmişlerdi. Bizim de bu parti yemeklerine iştirak etmemizi istediler. İsteklerine uyarak paşa ile bu partide on ikiye kadar bulunduk ve paşa bizzat beni arabalarına koyarak meskenime aldı. Öpüşe öpüşe birbirimizden ayrıldık.

25 Mayıs 1966, Çarşamba, Ziyaret

Bugün saat dokuz otuzda Sayın Profesör Tayyib Okçi ile Dil Tarih Coğrafya Fakültesi dekanını ziyaret ederek, en yakın alakalarını gösterdiler. Bu arada hazırladığım Süryanice lisanı yazısını bu fakültede okutmak üzere dilekçemi takdim ettim. Memnuniyetle kabul buyurdular. Ve dilekçemi profesörler senatosuna arz edeceğini ve alacağı neticeyi tarafıma tebliğ edeceğini söylediler. Memnun kaldım.

Bu arada Hindu lügat ve lisanı üzerine işleyen Sayın Profesör Abidin Bey'i makamında ziyaret ettik. Onlar da bu hususta yardım edersek destekleyeceklerine söz verdiler. Bu arada ismini unuttuğum yaşlı bir profesörle tam salonda karşılaştık. Ankara'da memnuniyetle destekleyeceklerine söz verdiler. Pek memnunum.

26 Mayıs 1966 Perşembe Günü

Dil Tarih Coğrafya Fakültesi'ne giderek kilise hizmetine ait Hintçe ve Süryanice yazılı kitabı Profesör Abidin Bey'e takdim ettim.

27 Mayıs 1966 Günü, Hürriyet ve Anayasa Bayramı'nı seyrettim.

28 Mayıs 1966 Cumartesi Günü
Emniyet Genel Müdürlüğü, Emniyet Amiri Sayın Ahmet Öge Beyefendi, beni akşam yemeğine evine aldı. Ziyadesiyle memnun oldum.

29 Mayıs 1966 Günü
Ankara'daki Fransız Kilisesi'nde ayin icra ettikten sonra Süryani cemaatimizden Papaz Hanna'nın evinden Bay Yusuf, beni öğlen yemeğine hususi arabasıyla aldı. Evinde yemeği yedikten sonra, beni ve Edip Tavşan'ı ve Corç adındaki gençle Çubuk Barajı'na gittik. Tabiatın serdiği güzel ve pek muhteşem manzaralarından olağanüstü memnun oldum.

Baraj çok enteresan. Gayet itinalı bir sanat eseri olan bu dev baraj, aklı hayrete düşürecek kadardır. Turistik bakımdan pek önemlidir. Orada güzel bir piknik yaptık. O kuvvetli suların kenarında sık gölgeli çam ve söğüt ağaçlarının gölgesinde iki bira içtik (arkadaşlar ise rakı içtiler).

Saat on yediye kadar orada o kesif kalabalık arasından zoraki sıyrılabildim. Oradan da resen eve geldik. Bay Edip Tavşan bu sefer hanımını beraber aldı. Tekrar, bu kızla (Orman Çiftliği'ne) gittik. Bira fabrikasının yanından geçerken büfeden bana bir bira, kendilerine bir şişe rakı aldılar. Çiftliğe giden dönemecin bir kenarında Allah'ın yarattığı tabiatın güzelliğini biraz temaşa ettikten sonra çiftliğe geldik. Ama fazla kalabalıktan içeriye giremedik. Şöyle basit bir oturuşla orada biramızı ve rakılarımızı yedik içtikten sonra beni altı otuzda meskenime getirdiler. Fazlasıyla memnun kaldım. Fazla gösterilen alakalarına minnettar kaldım. Bu da ömürden bir gün böyle geçti.

Hakikaten benim hayatıma bir kat daha katmış oldular. Bilhassa Bay Edip Tavşan'ın çok neşeli ve gayet bir cemiyet ada-

Azız Günel, dostlarıyla sohbet masasında.

mının olabileceğini takdir ettim. Daima böyle neşeli olmalarını temenni ederim.

31 Mayıs 1966 Günü

Akşam yemeğini bana yedirmek üzere Bay Edip Tavşan'ın şeref hanesine aldırıldım. İyi ve lezzetli bir yemek yedikten sonra sayın tarihi adam, İlyas Amun ve İlyas Tavşan ile İskender Atağen ve Bay Yusuf ve ev sahipleriyle beraber sohbet ve konuşmalara daldık. İyi bir gece, Edip Tavşan Bey'de geçirdik. Misafirperverliklerinden memnun kaldım. Herkesin böyle bir misafirperver olmasını temenni ederim.

31 Mayıs Salı Günü

Akşam saat on dokuzda Beşir Günay Bey'i evinde ziyaret ettim. Bir limonatasını içtikten sonra Ankara Garı'na kadar, beni ve arkadaşım Sayın Papaz Yusuf Sağ'ı teşyi ettiler, memnun oldum.

Aynı akşam Doğu Ekspresi'yle İstanbul Emniyet Müdürlüğü Birinci Müdürü çok muhterem Nihat Kaner[153] Bey'le bindik.

153 Nihat Kaner: 10 Mart 14 Ekim 1977 tarihleri arasında İstanbul Emniyet Müdürlüğü görevinde bulundu. Kanlı 1 Mayıs olaylarının yaşandığı tarihte

Çok geniş bir alakayla bütün huzurumuzu tam eylediler. Hakikaten böyle bir zattan memnun ve mütehassıs olmam da gayet kabil, geceyi yolda geçirdik. Sabah dokuzda İstanbul Haydarpaşa Garı'nda indik. İstanbul'a geçtik. Nereden çıktığını bilmeden, bizi intizar ettiğini ve makam arabasına bizi alarak Beyazıt-Süreyya Oteli'ne kadar bizi getirip bıraktıktan sonra ayrıldıysa da, yine her gün bizimle ilgilenmekteydi.

2 Haziran 1966 Perşembe Günü

Saat on dört otuzda İstanbul Süryani Kadim Kilisesi ruhanileri Sayın Samuel Ezber ile Sayın Samiyel Akdemir'i elimde bulunan resmi hükümetle ilgili evrakı imza etmeleri ve bu milli davada bana iştirak etmelerinin ricasında bulundum. Maalesef suni bir samimiyet ve politika havası içinde beni tavlayarak pazartesi gününe kadar "evet" demekle iktifa edip ve fakat pazartesi günü menfi cevap verdiler. Beni çok müşkül bir durumda bıraktılar. Ben kendi saflığıma ve doğruluğuma binaen kendilerine bir fenalık, kötülük gelmesini istemediğim halde, benim onlara cebir ve zorlamaya mecbur kalınca, yetkimi kullandım, neticede evrakı imza ettirdim. Ayrıca Papaz Gabriyel Aydın'a da imza ettirdim.

Bugün Hilton Oteli'ne başvurdum. Yarınki yapacağım basın toplantısı hazırlığını gördüm (devamı yarına).

Saat on dört kırk beşte basın toplantısına başladım ve on beş otuzda hitam bulmuştur.

14 Eylül 1966

Eski Reisicumhur Cemal Gürsel[154] Paşa hazretleri iki gün komada kaldıktan sonra vefat edip Allah'ın rahmetine kavuşmuştur.

İstanbul Emniyet Müdürlüğü görevinde bulunuyordu. 1981 yılında Bursa Emniyet Müdürlüğü'ne atandı.

154 Cemal Gürsel: 1895'te Erzurum'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Erzincan'da tamamladıktan sonra Kuleli Askeri Lisesi'ne girdi.1920'de üsteğmen rütbesiyle İstiklal Savaşı'na katıldı. Harp Akademisi'ne girerek

18 Eylül Pazar günü ebedi istirahatgahına tevdi edilmiştir. Cemal Gürsel iyi bir asker, baba bir ordu komutanı olup iyi ahlak ve meziyet, merhamet ve şefkati sayesinde "Ağa" lakabına sahip olmuş, babacan bir reisicumhurdu. Yetmiş bir yaşında iken hayata göz yumdu.

Farha'nın erkek çocuğunun doğum tarihi, 22 Şubat 1967 günü, adını Ferit koyduk.

Cumhurbaşkanı Sayın Cevdet Sunay şerefine 13.10.1966 tarihinde saat on dokuz otuzda Bulca Salonu'nda verilecek kokteyl büfeye teşriflerinizi, saygı ile dilerim.

Diyarbakır Valisi Ali Rıza Yaradankul[155]

12 Ekim 1966 Günü

Cumhurbaşkanı Sayın Cevdet Sunay,[156] İmar İskân Bakanı, Genel Kurmay Başkanı Cemal Tural[157] III. Ordu Kumandanı

1929'da mezun oldu. Türk Silahlı Kuvvetleri'nin çeşitli kademelerinde hizmetlerde bulundu. 27 Mayıs 1960'ta TSK'nın ülke yönetimine el koymasıyla aynı gün Milli Birlik Komitesi Başkanlığı'na getirildi. Ertesi gün, Devlet ve Hükümet Başkanlığı, Türk Silahlı Kuvvetleri Başkomutanlığı ve Milli Savunma Bakanlığı yetkilerini üstlenerek yeni hükümeti kurduğunu açıkladı. 5 Ocak 1961'de hükümeti yeniledi. 26 Ekim 1961'de yapılan halk oylamasında Cumhurbaşkanlığı'na seçildi. 14 Eylül 1966'da vefat etti.

155 Ali Rıza Yaradanakul: 1966-1970 yılları arasında Diyarbakır valiliği yapmıştır.

156 Cevdet Sunay: Türkiye Cumhuriyeti beşinci cumhurbaşkanı olan Cevdet Sunay, Trabzon'da doğdu. Birinci Dunya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı'na katılarak, Güney cephesinde gorev aldı. 1930 yılında Harp Akademisi'ni bitirdi. Silahlı Kuvvetlerde çeşitli görevler alarak 1960 yılında Genelkurmay Başkanlığı gorevine atandı. 1966 yılında, bu görevinden ayrılarak Cumhurbaşkanlığı kontenjan senatörlüğüne seçildi. Cemal Gürsel in rahatsızlığı sebebiyle görevden ayrılması üzerine, 28 Mart 1966'da Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından Türkiye'nin beşinci Cumhurbaşkanı seçildi. 1973 yılında Cumhurbaşkanlığı'ndan ayrıldı. 22 Mayıs 1982 yılında vefat etti.

157 A. Cemal Tural: 1905 yılında Erzincan'da doğdu, 1923 yılında Kuleli Askeri Lisesi'nden, 1925 yılında Harp Okulu'ndan mezun oldu. 1959 yılında Korgeneral rütbesi ile Diyarbakır 7. Kolordu Komutanlığı görevlerinde

Nazmi Karakoç, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri Galip... Ve diğer kuvvet kumandanları Diyarbakırımıza büyük şerefler bağışladılar. Devlet ricalini ziyaret etmek benim en önemli arzum iken Sayın Vali Ali Rıza Yaradankul ve pek Sayın Kolordu Kumandanı Faruk Güventürk[158] tarafından bu ziyareti ifa etmek arzusuna beni kavuşturduklarına pek minnettar kaldım.

Gerek şereflerine verilecek kokteyle ve gerekse Cumhurbaşkanı'yla görüştürmek üzere davet edimiştim. Saat on dokuz otuzda ordu evinde Cumhurbaşkanı'na tahsis edilen odada, Sayın Güventürk delaletiyle Sayın Cevdet Sunay'la tam yirmi beş dakika görüştüm. İmar ve İskân Bakanı da bu görüşmede hazır bulunuyordu. Görüşme, memleket hakkında, hükümet ve devletin bana karşı olan sevgi ve samimiyet, anlayış ve her türlü alaka gösterdiğinin memnuniyeti içinde Süryani Kadim milletinin bazı davalarını da en baştan olmak üzere görüştük. İyi karşılandım, müspet neticelendi. İyi intibalarla ayrıldım ve kokteyle iştirak ettim.

Büfede cumhurbaşkanı sekreteriyle çok iyi ve uzun görüşmeler yaptık, memnun kaldılar. Bu imkânları bana bağışlayan vali ve Güventürk'e en iyi dileklerimle teşekkürlerimi sunarım.

---

bulundu. Orgeneral rütbesinde 2. Ordu Komutanı iken, 22 Ağustos 1964 tarihinde Kara Kuvvetleri Komutanlığı'na, 16 Mart 1966 tarihinde Genelkurmay Başkanlığı'na atandı. 16 Ağustos 1969 tarihinde emekli oldu. 1981 yılında vefat etti.

158 Faruk Güventürk (1912-1992): 1933 yılında Kara Harp Okulu'ndan mezun olmuştur. Askerliğini ilk yıllarını (1940'lı sıralarda) yazdığı *Sarmaşık* kitabında Polos yöresini anlatmıştır. DP iktidarına karşı darbe düzenlemek amacıyla ordu içinde gizli bir örgüt kurulmak iddiası ile 26 Aralık 1957 tarihinde tutuklanmıştır. 66. Tümen komutanı Tümgeneral Cemal Tural başkanlığında 26 Mayıs 1958'de başlayan ve altı ay süren yargılamalar sonrası beraat edip yeniden orduya geri dönmüştür. Bu olay Dokuz Subay Olayı olarak tarihe geçmiştir. 27 Mayıs Darbesi'nden sonra Kayseri'deki Doğu Menzil Komutanlığı'na getirilmiştir. 1969 yılında korgenerallikten kadrosuzluk nedeniyle emekli olmuştur. 20'den fazla kitabı bulunmaktadır. Cumhuriyetçi Güven Partisi'nden İstanbul senatör adayı da olmuş, ancak kazanamamıştır.

16 Ekim 1966 Pazar

Akşam İsmail Dokuzoğlu Diyarbakır'a, Dahiliye Bakanlığı müsteşarı ile İran'a gitmek üzere Diyarbakır'a gelir gelmez, beni Turistik Palas'a istediler. Ve İsmail Bey'le bazı konular hakkında yirmi dakika görüştük. Gabriyel Kılıç'ın işini halledeceğini bildirdiler.

Hatıra

Akşam saat on iki kırk beşte Diyarbakır'dan Haci M. Karakaş ve kaynanasıyla birlikte trene bindik. Elazığ'da sabahladık. On üç kırk beşte Elazığ'dan Palu'ya devamla yirmi üç otuzda Muş'a vardık. Bay Remzi'nin (Haci M. Karakaş'ın bacanağıdır) evinde misafir olduk. Remzi'nin misafirperverliği şayanı takdirdir. Geceyi rahat geçirdik. 7.6.1967 tarihinde gerisince Diyarbakır'a geldik.

4 Temmuz 1967 Salı Günü

Diyarbakır'dan, ben kıymetli refikam Bayan Mahbe Hanım ile büyük kıymetli oğlum İskender Günel ve kıymetli kızım Bayan Verjin'le birlikte otobüsle saat on altıda Gaziayıntap'a hareket ettik. Saat on sekizde Siverek'e ve saat yirmi bir otuzda Urfa'ya (tarihi şehir) vardık.

Akşam yemeğini (Adana kebap) alarak yedik. Yirmi sekiz lira yemek parası verdik. Saat bir buçukta gece Gaziayıntap'a vardık. Hotel Baklava Palas'ta yerleştik. Çarşamba sabahı saat sekizde kahvaltı yapıp ve bir taksi ile Gaziayıntap Amerikan Hastanesi'ne gittik. Burada ve hastanede daha önce görüp beğendiğimiz, aslen Mardin'in ünlü ailelerinden Melek Marina kızı Elis Donat'ı oğlumuz İskender Günel'e nişanlamak üzere gelmiş bulunuyoruz. Veliliğini yapan kızın ablası Ms. Necla ile görüştük ve aynı günün sabahı saat on beş otuz da nişan merasimi için harekete geçtik. Bayan Necla ile gelinimiz olan çok kıymetli ve dirayetli bebek gibi sempatik gelinimiz Ms. Elis'le beraber çarşıya kuyumcu Bay Kazım Efendi'ye başvurduk. Ticarethanesindeki altın işlerinden bir bilezik incili, bir de liralı bilezik, iki adet nişan yüzükleri ve

bir altın iğne, iki bin altı yüz liraya aldık. Ayrıca beraber getirdiğimiz ve beş yüz seksen altı liraya aldığımız yılanlı bileziğini alıp öğlen yemeğine beraber gittik. Kırk sekiz buçuk lira yemek parasını, on beş lira taksi parasını verip hastanede ve hastane müdürü Amerikalı Msr. Prewiski'nin evinde yapılacak nişan merasimine başladık. Nişan merasimi üç bölümden ibaret ve teybe alınan, "rüzgâr eken, kasırga biçecektir, ruh için eken ruhi meyveler biriktirir" konulu bir konuşma ile açtım. Dinleyenlerim, benim konuşmamı çok beğendiler. Bu hayırlı merasimde bulunan zevat şunlardır. 1- Hastane müdürü Mr. Prewiski ve hanımı Msr. Prewiski 2- Dahiliye mütehassısı Sayı Dr. Turgut Bey ve hanımı 3- Hastane idare amiri Bayan Ms... 4- Klinik şefi Bayan Leyle 5- Gelinimizi yetiştiren ve tedrisatı ile ilgilenen Msr. ... Ve daha isimlerini yazmaya lüzum görmediğim teşrifçilerimiz huzurunda nişan yüzüklerini Ms. ve Mrs. Prewiski tarafından takılmıştır.

Akşam yemeğine tekrar beraber çıktık. Yine kırk sekiz lira yemek parası verdik. Yine otelimize beraber gelerek birer dondurma yedikten sonra, onlar kendi yerlerine gidip, biz de sabah yani perşembe günü sabahı saat on yedide Diyarbakır'a gelmek üzere Gaziayıntap'tan ayrıldık.

Urfa'da

6 Temmuz 1967 akşamı Urfa'ya geldim (aile efradımla). Saat yirmi bir otuzda Çiçek Palas Oteli'ne yerleştikten sonra, yemek yemeye Divan Lokantası'na giderken çok sevdiğim dost ve ahbabım olan Urfalı sayın belediye zabıta memuru Mehmet Binici Bey'i araştırdım. Nöbetçi olduğu halde direğ[159] etmeden hemen lokantaya yanımıza gelerek, sevinç yüzünü görmekle ruhum şad oldu. Beraber bir saat kadar vakit geçirdikten sonra nöbetine ayrıldı. Ve sabah erken saat yedide tekrar yanımıza vararak, beraberinde Urfa'daki cemaatimizden bay terzi Yusuf Işılgan'ı getirerek tanıştırdı. Memnun ve mütehassıs oldum.

---

159 Dirig demek istiyor.

Urfa'nın tarihi yerlerini gezdirdiler. Önce Aynel-Zalhe denilen pınara götürdüler. Hazreti İbrahim'in doğuşu ve ateşe atıldığı mukaddes mekânlarını gösterdiler. Pınarın suyundan içtik. Pınardaki kesafet kayıt edilen balıklara gereken âdete göre yemleri suya attık. Seyir ede ede büyük bir ruhi zevk ve neşe kazandık.

Bu meyanda Büyük Hel'in yaptırdığı eseri minareyi tetkik ederken miladın 38 yılında Urfa'yı putperestlikten kurtaran Hz. İsa'nın havarilerinden Mor Abhay Kilisesi'nin mermer sütunlarını ve yerdeki sütun başlıklarını tetkik ettik. Bir de Hazreti İsa'nın Mendil Kilisesi denilen camiye baktıktan sonra Aynel Zalhe suyunun başına geldik yine.

Adı geçen dostumuzun getirdiği üç pide ekmeğini balıklara yem olarak atarken, bu ekmeği yemeye uğraşan hayvanlar birbirini kovalarken gayet güzel manzara gösteriyordu.

Bulunduğumuz otelin altı Akkoyunlu Deresi denilen derenin üstü anacaddeyi birbirine bağlayan köprü ile örtülü dereyi dikkatli seyrettim. Bu dere Urfa şehrinin kuzeyindeki dağlardan başlar ve şehrin güneyinden çıkar. Esefle derim ki bu dereye hep pis sular akmaktan kurtaran bir kimse olmadığından Allah'ın inayetiyle iki üç senede bir bu derenin başladığı yerden bir memba kuyusunun coşmasıyla bu dere silinir ve pislikten kurtulur. Şimdilik benim kayıt bu kadardır.

Vesika No. 1

21 Temmuz 1967 Cuma Günü

B. ile beraber, Mardin Papazı Davut Söğüt'le beraber Diyarbakır'dan saat on üç kırkta ekspresle İstanbul'a hareket ettik. Yoldaşlarımla hoş iki gece trende geçirdik. Davut Söğüt Ankara'da indi. Biz ise yolumuza devamla 23 Temmuz 1967 Pazar günü saat altı otuzda Haydarpaşa'ya varacağımız yere ancak on iki otuzda varabildik. Zira cumartesi günü akşamı Adapazarı'nda vukuu bulan zelzele yüzünden tren altı saat tehirle Haydarpaşa'ya varabilmişti. Haydarpaşa'da bizi karşılayan

Ermeni cemaatinden Arutin Tekpanciyan Efendi aldı. Bizi izzetle evine aldı. Öğlen yemeğini evinde yedik. Geceyi onlarda geçirdim. Sabah Beyazıt-Kumkapı-Gedikpaşa semtindeki Süreyya Oteli'ne yerleştim. Çok sevdiğim Katolik Papazı Yusuf Sağ, oğlum İskender ve kıymetli damadım Yakup Yan'la beraber odada yatıyoruz.

24 Temmuz Pazartesi günü: Bugün Ortadoğu Katolik Kardinali Sayın Cebrayil Tappuni Hazretlerini haşiyesiyle beraber Lübnan'dan uçakla Yeşilköy Havaalanı'na gelecek. Onu karşılayacağız. Saat on ikide havaalanına gittik. Uçak geldi. Mezkur kardinal ile Roma Vatikan'daki vekili Metropolit Carcur, Papa tarafından takdis ve taltif edilen Sait Karnobi (Kumandor) ve Deyruşşerfi İlahiyat Fakültesi Müdürü Hurefiskofos Tuma Can ve elli sekiz seneden beri kardinalin hizmetinde bulunmuş ve kavvası protokol müdürüyle temas etmemle hal edilmişti. Ve edildiğini gören kardinal ve beraberindeki zevattan takdirler buldum. Bu hususta Türkiye Hükümeti'nin gösterdiği anlayış ve kolaylıklar takdirle övülmüştür.

25 Temmuz Salı günü 1967 tarihi bakımından önemli bir gün sayılacak. Zira bugün de yedi yüz milyonu aşan bir insan kesafetine (manevi bakımdan diyelim) hâkim olan Papa VI. Paul, Hıristiyanlığın birleşmesi yolunda sarf ettiği çabalardan en önemlisi de Türkiye devletini ziyaret etmekti. Dolayısıyla cihanşümul Rum Ortodoks Patriği Atanagoras'ı ziyaret etmek ve bu husustaki fikirlerini değerlendirmek işine pek önemli bir sıra olayada ve kısmet 1967 Salı gününe ve temmuz ayına düşmüş bulunuyordu.

Papa Hazretleri Pan-Amerikan şirketinin özel olarak hediye ettiği jet uçağıyla Roma başkentinden İstanbul'a hareket ederek Salı günü saat on otuzda İstanbul havaalanına inecektir ve onu karşılayanlar şu zevat olmuştur. 1- Türkiye Reisicumhuru Cevdet Sunay, 2- Başbakan Süleyman Demirel, İçişleri Bakanı Faruk Sükan, Dışişleri Bakanı İhsan Sabri Çağlayangil, protokol genel

müdürü ve özel kalem müdürleri ve bakanlar 3- Genelkurmay Başkanı Cemal Tural, Hava, Deniz kumandanları ve daha birçok hükümet ricali havaalanına vararak askeri teftiş kıtasının Türk bayrağı ve sancağı, Vatikan bayrağı bulundurmakla şereflendirilen Papa Hazretleri saat on otuzda haşiyesinde bulunan kardinal ve metropolitlerin başında dini kisveleriyle uçaktan ilk çıkan ve inen kendileri olmuştu.

Asayiş berkemal, tedbirler sıkı tutulmuş. Papa Hazretlerinin hayatı ve huzuru her bakımdan temin edilerek, huzur içinde karşılayanlarını tebrik ettik. Sonra protokole alınan her çeşit Hıristiyan, İslam ve Yahudi din adamlarını da selamladıktan sonra, İstanbul valisi ve belediye başkanlarıyla meşgul olduktan sonra, teftiş kıtasının çaldığı Vatikan ve Türk milli marşları arasında tebdil olunuyordu. Sancak Hazreti Papa'yı selamlıyordu.

Papa mikrofon başında Türkiye'yi selamlıyor, takdis ediyor. Aynı saatte bütün alıcı verici radyo ve televizyonlar Papa'ya doğru yöneliyor. Bütün Avrupa ve Amerikan memleketleri Türkiye'nin Papa'ya gösterdiği yakın alaka ve takdirle seyrediyor. Papa'nın havaalanında yaptığı konuşmalarını duyuran, Amerika ve Avrupa'dan gelen üç bini aşan gazete dergi ve foto muhabirleri cayır cayır durmadan resim ve sinemacı filmlerini çekiyordu.

Hiçbir devlet adamına görülmemiş ve yapılmamış törenler Türkiye'de geniş, hem de geniş bir toleransla Papa Hazretlerine yapılmıştır. Merasim işi bitiverdi. Papa Reisicumhur'la makam arabasına bindirilmiş, müteakiben sayıya gelmeyen resmi ve özel arabalara ışık tutan Reisicumhur arabası ilk sıradan yürüyor ve İstanbul yoluna koyulmuştur.

Yeşilköy Havaalanı ve terminali mahşer gününe dönmüştü. Hemen hemen bütün İstanbul halkı ve diğer şehirlerden ve dış memleketlerden seyirci olarak gelen insanlardan ayak basacak gibi değil, tuz atılsa yere düşmezdi. Yirmi metredeki süvari polis tarafından yol boyunca şehir içine kadar kordon altına alınarak resen Şale Köşkü'ndeki Reisicumhur'un makamını ziyaret ede-

cek Papa'nın şerefine ve devlet tarafından tedarik edilen ziyafete Papa davet edilmişti. Papa rahip sınıfından olduğu için ancak patatesli yemekle, rahibelerle yemeyi tercih etmişti.

Şale Köşkü'ndeki Reisicumhur'la olan oturum hitam bulduktan sonra Papa Hazretleri papa kilisesi, ışıklandırılan kiliseyi ziyaret edip ilk ayinini Patrik Atanagoras ve diğer din adamları refakatinde icra eyledi. Hıristiyanlığın birliği için dua etmişlerdi. Bu ayin bittiğinde vilayet ve belediye ziyaret edilmiş ve müteakiben Fener Patrikhanesi'ni ziyaret ederek aynı günde kilisede, yani Katedral St. Esprit Kilisesi'nde geceyi geçiren VI. Pavul ertesi gün Efes Meryem Ana Kilisesi'ni ziyaret etmiştir.

Bütün bunlar bir günde olup bittikten sonra, cuma günü 26.7.1967, bugün Sayın Kardinal Tappuni ve haşiyesi İstanbul Hilton Oteli'nin üç yüz elli üç nolu odasına yerleşmiş, gecelik yüz seksen lira yatak ücretidir. Diğer metropolitler vẹ zevat, her birisi bir oda işgal etmiş oldular. Onlarla beraber sekiz gün geçirdikten sonra, 4.8.1967 Cuma günü Kardinal Hazretleri ve haşiyesi Yeşilköy'e kadar yolcu ederek uçakla Beyrut-Lübnan'a müteveccihen ayrılmışlardır. Benim bu tarihte İstanbul'a gidiş sebebi bu idi, yani; 1- Papa'yı görmek 2- Kardinal Tappuni ile görüşmek 3- Gedikpaşa'daki Katolik Meryem Ana Kilisesi'ni lüzum, o semtteki Süryani cemaatine verdirmek 4- Bu tarihte oğlum İskender ve damadım Yakub Yan'a yeni açtığım dükkâna kumaş temin etmekti.

Papa ile Kardinal ile olan ilişki kesilmişti. Her şeyden önce dükkân işine başlandı. Kumaş almak için para yoktur. Neyle, bu otuz kırk bin liralık kumaş alınacaktı. Kilise işi bitecek. Bu kilise Süryani cemaatimize verilecek (bana) mükâfat yedi bin lira. Verilecek bu para ile kumaş alınacak. Günler geçiyor, kilise işinde pürüzler çıkıyor. Her işin biteceğine kimse inanmıyor. Ben ise inanıyorum. Sözün kısası, tüccarlardan birisinin bana kefil olmasını istedim. Maalesef hiç kimse alaka göstermiyor. Nihayet bu işin bitmesi ancak 23.8.1967 Çarşamba günü, öğle vakti, niha-

yet verdi anahtarları ve kiliseyi Süryani cemaatimize teslim ettim. Yedi bin lira mükâfat aldım. Kumaş temini için bana üçer bin lira nakden para veren çok samimi ve sevgili ahlak ve dost emekli Albay İbrahim Eroğlu ile yine cemaatimizden Bay Kalo Alaş'ın kardeşi İlyas Alaş'ın üçer bin lirasını verdim. Bin yirmi beş lira da otel ücretini verdikten sonra, hemen ilk arkadaşım B. ile beraber Haydarpaşa'ya gelmedi. Ve aynı günün akşamı yola koyulduk. Bir kompartımanda dört kadın, bir de ben varız. Ankara'da inecek olan iki bayan beni çok rahatsız etmişlerdi. Çok gülüyorlar, fuzuli tatsız, biri gülmek, iki de bir şef (tren) onlara bir şeyler getirir, manalı manalı konuşuyorlardı. Birisi Yugoslav muhacirlerindendi. Çok geveze.

25.8.1967 Cuma sabahı saat altı otuzda Ankara'ya vardık. Lale Oteli'nde yerleştik. Adresimizi aradık, bulduk. Akşam Melek Koç adındaki Mardinlinin evinde misafir olduk. Bize çok ilgi gösterdiler. Pazar günü baraja ve gençlik parkına bizi aldılar. Bay Melek ile hanımı Enis'in bize gezmede gösterdikleri alaka ve cömertlik hakikaten pek şayanı takdirdir.

29.8.1967 Salı günü akşam bizle kızıyla beraber Ankara'dan otobüsle saat on dokuz otuzda hareket ettik ve sabah saat yedi otuzda Adana'ya vardık. Ve aynı günde Gaziayıntab'a saat on bir otuzda vardık. Gaziayıntab'ta büyük bir kazayı pek ucuza kurtardık. Şöyle ki; B.'nin kızı sekiz yaşındaki S. adındaki kızı ani olarak hemen bir dolmuş arabasının altında kalmış ama şoför gayet mahirane ve soğukkanlılıkla sıkı fren tutmasıyla kızın canını İzrail'in elinden kurtardı. Biz de şoförü af edip aynı günde Urfa'ya geldik. Yarım saat bir istirahattan sonra Diyarbakır'a saat on dokuzda vardık ve evimize sağlıkla yetiştik.

Vesika

18 Ağustos 1967

Yılın tarihi bir günü sayılır gibi geldi bana. Bu tarihi günde Diyarbakır 7. Kolordu kumandanının (önemli) Faruk Güven-

türk, Ankara Merkez Tarih Dairesi Başkanlığı'na nakli dolayısıyla Diyarbakır Belediyesi tarafından kendisine, şerefine verdiği ziyafete Kolordu Komutanı Güventürk tarafından aynı kokteyl ve ziyafete ben de davet edildim. Bu daveti kendime büyük bir şeref addettim.

Ziyafet orduevinin Bulca Salonu'nda verildi. Ziyafete gittiğimde Sayın Diyarbakır Müftüsü M. Salih Tanrıverdi ile bir arada oturduk. Yanımızdaki masada PTT Bölge Başmüdürü Orhan Bey de bulundu. Kolordu Komutanı Güventürk gayet ciddi, dindar, insansever müellif, tarihi bir zat. Disiplinli ama çokta şefkatli, oldukça olgun, ciddi bir askerdi. Oldukça Atatürkçü ve Türklük idealindeydi. Bu gaye için can atan bir kahramandır.

Ben ile müftü beyi bir arada görünce gayet neşeli bir eda ile şöyle bir nükte kulandı: Orhan Bey, Orhan Bey! Bir müftü ile bir papaz arasına düştün. Dinden imandan olacaksın, buyurmasıyla hepimiz güldük. Ertesi gün, kolordu karargâhı komutanlarının, Ankara'ya nakilleri yapılan Kolordu Komutanı Faruk Güventürk, Üçüncü Hava Kuvvet Komutanı Tümgeneral çok sevdiğim Nahit Özgür ve 5. Zırhlı Tugayı Komutanı Mehmet Öztürk'lerin şerefine verilen ziyafete, bu sefer de resmen askeri bir jiple dağıtılan davetiyelerden iki adedini evime kadar bana ve hanımıma verilmiştir. Bu günün akşamı 29.8.1967, tesadüfen benim oğlum İskender Günel'in Mardin'de nişan merasimine gidecektik. Fakat bu şerefli ziyaretin hatırı için ertesi günün akşamına ertelendi.

29.8.1967 günü yine akşam saat sekizde Bulca Salonu'na davetliler arasına katıldım. Fakat bu akşam maalesef müftü bey yoktu. Aksine salon altı paşa, hava ve kara, bir vali, adliye mensupları, harp subayları, kurmay ve diğer albay, subay ve bütün aileleriyle beraber bu ziyarette bulunduk. Büfe dolu, türlü türlü yemekler, meyveler, mezeler, içkiler ve her arzu edilen nimetlerden maada orkestra takımı ve İstanbul'dan getirilen ses sanatkârları takımlarıyla beraber. Herkes kendi keyif ve neşesinde iken, bir taraftan nutuklar çekiliyor. Kıymetli sözler söyleniyor. Bu sefer konuşma

sırası bana gelmişti. Orduevi Müdürü Albay Sait Güngör'ün sesiyle mikrofon başına alındım. Beş yüz kişiden fazla olan bu kıymetli topluma konuşma yapmak her bir Hıristiyan papazın kâr ve haddi olamazdı. Fakat ilk başta mahcup kalmamam için Allah'a yalvardım. Ve ilk söze şöyle başladım: Faruq, Fraq, Furkono, Kurtarıcı, Kurtaran, Kurtuluş manasından olan Güventürk'ün adını verirken herkesin dikkatini çektim. Laiklik ilkesini ihdas eden Atatürk'e minnettarlığımı beyan ederken, Türk milletinin medeniyetinden ve eşit hak korumasıyla, dünya memleketlerinin en medeni devletlerinden biri olduğunu ileriye sürdükten sonra alkışlar arasında coştum. Yarım saat kadar bir söylev ifademi bitirmiş oldum.

Kumandanlar müteakiben birer konuşma yaparken, beni bu kadar toplum arasında, hem teker teker överek, teşekkürlerini beyan etmişlerdir. Bu hatıra günün gecesi de bu şekilde bitmişti.

30 Ağustos 1967 Zafer Bayramı

Bugün bu tarihi güne kırk kişi, kadın ve erkek bir kafile ile Mardin'e gidildi. Yirmi kişi de Midyat'ın Kfarze Köyü'ndeki akrabalarımızdan gelmişti. Bütün bunların heyecanında oğlum İskender Günel'in nişan merasimi olacaktır, nişanlanacak kızın adı Eliz, babası Melek Donat, anası Behice Donat, ablası Nejla, kardeşi Nebil, eniştelerі Edip, büyük kızları Emel'in huzurunda. Ve kız babası tarafından iştirakimle Mardin'de bulunan dini zevat Metropolit Hanna Dolabani, Papaz Tuma Bilen, Papaz Süleyman Şen Ve Papaz Yusuf Sağ'ın huzurunda kısa bir konuşmamla tören açıldı. Nişanlı ile nişanlısı huzura geldiler. Nişan yüzükleri metropolit tarafından takılmıştır. Tören dini terennümle sona erdi. Orada, yani akrabalarımızda iki gün kaldıktan sonra evimize döndük. Götürdüğümüz nişan herkes tarafından beğenilmişti.

Eserleri Aranacak Yazarların Adlarını Gösterir

1-Yakut, *Mecme ül-Buldan*, Wustönföld 2- Yakut, Paris, 1861, *Barbier de Meynard*, tercümesi, Diet. Joe'de Perse, s. 116;

3-Ebul İshak el-Istahari, 1870 London 4- Makdisi, *Descripto imperu Moslemici*, Corc Zeydan, 1878 5- Marco Polo, 1865 6- İbnül Esir 7- İbnül Fakih 8- Kazwini, 1848 9- Tahran 1297 10- *Mir'atül-Buldan*, Nasimi 11- *Acayib ül-Mahlûkat*, 1849 12- *Dictionoire Geographique d le Perse*, 13- İbni Battota, 1854, Paris 14- *Keşfu es-Selsele fi evsaf iz-zelzala syufinin* 15- İbni Kesin 16- Zehabi Yafir 17- Dakukiy 18- Nuzhet ul-kalub Hamdullah Müsternfiye ait 19- *Takvim ül-Büldan*, Reinaud; 20- *Cihan-Numa*, İstanbul 1732; 21-Müneccimbaşı, İstanbul 1885 22- İslam Ansiklopedisi 23- Mu'cem, 24- Mes'udi Mürücüzzahalim 25- İbni Cubeyir, London 1852.

Avrupa Gezilerimin Tarihleri

Gissen	20.8.1972
Buttiheek	23.8.1972
Wisbaden	24.8.1972
Diyuzburg	28.8.1972
Wan-Haykıl	27.8.1972
Ehlen	28-29.8.1972
Kölen	31.8.1972
Werbah	2-3. 9.1972
Oksenfart	4-8. 9.1972
Wüzburg	5-6-7.9.1972
İsviçre'ye	8.9.1972 (otelde)
Gelde Aarron	8.9.1972 (Kenan)
Aaron	9.9.1972'de
Worb	9.9.1972'de
Fulms	9.9.1972'de geldik
Fulms	10.9.1972

Pazar günü de Yılmaz Bakırcıoğlu'nun evinde misafir kaldık ve bugün Yılmazoğlu Yusuf Bakırcıoğlu'nu vaftiz ettik. Adı Yusuf anası Atiya, kirvesi babası idi.

Lugano şehrinin Arzo kazasının cemaatini ziyaret ederek Haan Gawro'nun kızı evinde misafir olduk. 11.9.1972 Pazartesi.

Arzo'da 11.9.1972

Arzeo'dan Lugano ve Zürih'e 14.9.1972 Perşembe. Zürih'ten Aora'da Kenan Şabooğlu'nun evinden 15.9.1972 Cuma günü trenle Aora'dan Worb'a Dr. Aho Sevinç'in evine gittim. Doktor gelip beni Bern Şehri'nin garından aldı. Bugün Dr. Aho Sevinç'in misafiriyim. 16.9.1972 ertesi günü Dr. Aho'nun kızı Evelin'i vaftiz ettim. Circis Halef'in karısı Farha ona kirve olmuştur. Cumartesi günü Worb'den Bil Şehri'ne trenle geldim. Kirvem Binyamin geldi, beni istasyondan alarak Pieterpen Köyü'ne götürdüler. Evlerinde misafir ettiler. Diğer şemmas Yusuf İçmen oğlu kirvem Şabo İçmen ile (iki kardeş) bir evde oturuyorlar. Beni çok ağırladılar.

17.9.1972 Pazar Günü

Kirvelerim beni almış, Mütyer Köyü'ne götürüp Midyatlı Şabo Halef'i ziyaret ettik, beni pek fazla ağırlamış. Akşam yemeğini evinde yedik. Bana 100 Frank bağışta bulundu. Saat 8.30'da (20.30) tekrar trenle Pieterlen'de kirvelerimin evine geldik.

Bugün Pazartesi 18.9.1972 günü kirvelerimin evindeyim. 18.9.1972 Pazartesi gününde Pieterlen'de kaldım. 18.9.1972 Salı günü trenle tekrar Almanya'ya Würzburg Şehri'ne, Bay Münir'in evine geldim. 2 gün misafir kaldım.

Damar sertliğinden hastayım. İstanbul, 8.5.1990 Salı günü.

Not defterinin bugün tetkikini bitirdim. 1997 - 1966 = 31 otuz bir yıllıktır.

V. BÖLÜM
ÇEŞİTLİ ŞİİRLERİ

Vasiyetname

Yalnızlık

Benle Mahbubem kiralık evimde yalnız kalıyorum.
Kâh caddelerden, kâh sahilden dolaşırım.
İstanbul'un haşmetini seyrederim,
Bazen yalnız oturup ağlarım,
Bazen kiliseye gider çok sevdiğim meslektaşım,
Canciğer dert arkadaşım Yusuf Sağ'la dertleşiyorum,
Kâh tek başıma Allah'la konuşur günah affımı diliyorum,
Kâh evime gelince merakımı gideren, üzüntümü paylaşan,
Dost, gerçek dost kitaplarımı okşuyorum, okuyorum,
Pencerenin önünde masamın başına geçip eser yazıyorum,
Bazen mahbubemle oturup sar'dünya torunlarımı,
Hatırlayıp hasret çekiyorum.
Cumhur, Nelli, Belinda, Güner ve şipşirin Adriyanamı,
Hayal ediyorum.
Ya netice?

Belki biri ziyaretime gelir diye bekliyorum, bekliyorum,
Ama ne gelen var ne giden, şaşırıyorum!
Neden yalnız bıraktılar beni?
Beni, acaba şefkat dolu nenelerini özlüyorlar mı?
Ruhum içlerinde yaşıyor mu?
Ne olur, bir kerecik gelin, haykırıyorum,
İskender, Nuri, Davut, küçük Orhanım gelin, gelin...
Size sesleniyorum!
Ellerimi bağlayacağım, titremeyecekler, söz veriyorum...
Yok, yok ne gelen var ne giden,
Ama göreceksiniz bir gün gelecekler,
Münire tatlı Münire, şipşirin tatlı Bella gelinlerim ve Sara,
Bir mezar taşında bulacaklar beni,
Belki de...

Ama söyleyin onlara n'olur!
Ağlamasınlar bana Münire, Ferha, Verjin kızlarım,
Kıyamıyorum,
Sakın ağlamasınlar, eziliyorum!
Altı yüz otuz beş kitap, eserleri açsınlar,
On yedi cilt anılarımı okusunlar,
Derlediğim yedi cilt, büyük yazar, bilgin, düşünürlerin,
Büyük şairlerin, edebiyat düşüncelerini okusunlar,
Güldürücü fıkralarla gülsünler, coşsunlar,
Ruhumla şad olsunlar...
İnsinler gül bahçeme evlatlarım,
Seyretsinler torunlarım,
Koklasınlar Tarih'i sar dünyadan,
Manolya'dan felsefeyi,
Zambak'tan İnancı koklayın taa beyinlere kadar,
Menekşe edebiyatından zevk alın,
Ihlamur çiçeğinden hoşça dinleyin Musikiyi,
Kendinizden geçiniz, ruhumuza tatlı gıda alınız, coşunuz...

Hele gürleşen, renklerle yemyeşil süslenmiş,
Kırmızı, beyaz, mor, gök rengi, mavi boyarmış,
Gülün, çiçeğin kokusu her yanı sarmış.

Hele ağacın dalına konan kanarya, bülbülün sesi,
Martı, ördek, flamingo, kartalın hırsı,
Yağlı kanat, tüycüklerin su almaz doğası,
Düşünce deryasına dalmış baykuşun sesi,
Onlar için yeknesaktır baharı, güzü,
Bir görürler mevsimi kışı, yazı,
Leyleğin, hindinin, güzelim güvercinin uysallığı
Seke seke yürüyüşlü bebek kumrunun asil saflığı,
Takdir edersiniz bu hayvancığın "ahit sözü".
Yaşamınıza üç kat daha eklersiniz yavrularım,
Torunlarım. Mini mini şirinlerim.

Sakın bunları ihmal etmeyin,
Mezarda ruhumu ağlatmayın,
Derdime bir dert katmayın,
Olgunluğu elden bırakmayın,

Kamış kalemimi yoklayınız,
Kurumuş ucunu yeniden doldurunuz,
Sol gözümün yaş mürekkebine batırınız,
Dolmakalemlerimi sıkınız,
Kurumuş ucuna sağ gözümün yaşlarından,
Çekin, içine doldurunuz,
Mahbubemin sütü gibi bembeyaz kâğıdın,
Üzerine gezdiriniz, yazınız,
Beyaz ağarmış saçlarımla, kirpiklerimin kurusuyla,
Islağını kurutunuz,
Gözbebeğimin camlarını, kaşlarımın fırçasıyla siliniz,
Kartal gibi bin metreden gören gözlerim,

Çok sevdiğim okumaktan, yazmaktan yoruldular,
Nuru tükendi gözlerimin,
Değişti gözlük numaralarım,
Sakın mezarın tozlarından değil, değil,
Siyah mürekkebin beyaz kâğıt üzerine,
Oynadığını seyrede ede beyinin,
Numaraların değiştirdiğini, o zaman anlarsınız,
Ama yorulmadım, bıkmadım, usanmadım, oooof demedim,
Yedi yaşımdan beri ki, şimdi 75'e kadar vardım,
Herkesin yararına çabaladım, çalıştım,
Herkesi sevdim, sevindirdim,
Belki ruhi ödül kazanırım diye uğraştım,

Hey gidi hey kerpeten parmaklar,
Yılmadan direnen bilekler,
Bükülme bilmeyen beller,
Bedenden annelerin sütü gibi,
Temiz kanı emen ayaklar, tabanlar!
Gece gündüz demeden uyurken bile düşünen
Hayal eden, resim çeken dimağlar, beyinler,
Gündüzün kalıba döktüklerini görünce,
O zaman takdir eder, rahmet okursunuz,
Babanıza, evlatlarım.

Sekiz cilt Kutsal İncil'i nesheden parmaklar,
Kırk dört cilt başkasını kaldıran, taşıyan bilekler,
On ciltlik beyin düşündüğü anılar,
1945'ten 1985'in başına dek olan yazılar,
1291 yazmış olduğum, gönderdiğim yanıtladığı mektuplar,
1933'ten çekilen çeşitli pozlar, değerli resimler,
Üç cilt dolusu elimle yaptığım, düzdüğüm albümler,
Yine doyamadım, sayıya gelmeyen insan dostlar!
Beni ansınlar yüce kişiliğin timsali büyükler.

Hoşça kalın yavrularım, iyi olun torunlarım,
Anne borcu ödenmezdir, iyi bakın ey evlatlarım,
İşte böyledir "Yalnızlık" hali sayın okurlarım.

Kutsal İncil'in önünde çöken dizler,
Kutsal mihrap kapısında bükülen beller,
Kutsal ayinlerde havaya meyus meyus bakan,
Rab Mesih'le annesinin portresine dalan gözler,
Akıttıkları baharın yağmuruna benzer yaşlar,
Yardımlarına koşan, Allah'a açılan eller, kollar
1952 Mayısından, 1985'in Mayısına dek kıldıklarım ayinler,
4350 ayin olup kayden sayılanlar,
Kayıtsız kalmış, sayısız kalmış pür ayinlerden ötürü,
Af dilerim hepinizden ve Mesih'ten ey kardeşler.

1958'in başından, 1974'ün sonuna dek,
Diyarbakır'da 434,
1975'in başından, 1985'in çeyreğine dek İstanbul'da 381,
Kendi köyümde, Adıyaman, Elazığ, Malatya, Kâhta'da,
Gerger, Pütürge ve diğer şehirlerde 251 ki,
Tüm toplam 1066 vaftiz ettiğim erkek ve kız çocuklar,
Beni unutmasınlar n'olur!
Bunların dışında Avrupa muhtelif ülkelerinde kayıtsız kalmış,
Yazılmamış vaftizler, nikâhlar ve ayinler.
Tüm ayinler birer çağrı, haykırıştır,
Her biri bir yalvarıştır yakarıştır,
Meryem Ana'ya, Azizlere birer sesleniştir,
Peygamberlere, Evliyalara birer çağrı olup
Ölüler için bir rahatlık ve şefkat dilemektir,
Dirilere birer sağlık ve diriniştir.
Peygamberler, Evliyalar tüm katılır bu şölene,
Kutsi ruhlar hep toplanır bu düğüne,
Meryem Ana en baştadır bir bilene,

Yardım için hep katılır bu divana,
Yalvarırlar yek ağızdan yaratana,
Haykırırlar hemfikirle bir rahmana,

Dirileri korumaya çalışırlar,
Ölülerin rahatı için katılırlar,
Hep beraber bir yürekten yalvarırlar,
Kâhin ile aynı dileği yaparlar paylaşırlar.

O Mesih ki feda olmuş onlar için,
Yalvarırlar toplum için vatan için,
Devlet için, Başkan için ulus için,
'Çün emretti: Dua edin bunlar için,

Yalvaran diller, dudaklar,
Katılmaya çağıran ağızlar,
Allah'ın dergâhı olan kalp kapısını,
Döğen, çalan yumruklar,
Allah'a açılıp yalvaran eller kollar,
Niçin hareketsiz kalmış onlar,
Niçin ölüm zincirine vurulsunlar,
Niçin ölüm deryasında tutsak bağlı olsunlar,
Yok, yok...
'Çün bu hengâme her insana mukadderdir,
Büyük, küçük, lider ve kul hepsi birdir,
Fakir, zengin, bilgin, cahil hep eşittir,
Kral, vezir bu kâseyi içecektir,
Yok, yok hareketsiz kalmadılar,
Bu fani âlemden sonsuz yaşama geçtiler,
Bitmez yaşamı sürmeye göçtüler,
Dertsiz,
Onları çağıran, Davet eden bir ses vardır,
O da kimdir?

Tatlı şirin, sonsuz yaşam söz veren,
Mesih'in sesidir,
Sevine sevine yanına gittiler,
Sevdikleriyle, onu şahlandırmaya,
Yaşa yaşa okuyan çocuklara katıldılar,
Zeytin Dağı'ndan Yeruşalem'e binerek giden,
Yeşu'ya ilahiler okumaya eşlik ettiler,
Zeytin dalların yerine, sesleriyle,
Korosuyla onu taziz etmeye gittiler,
Üzülme, hiç üzülme! Hori Aziz!

Hoşça kal, sevgili Süryani toplumu,
Hoşça kal, şirin, tatlı Süryani evladı,
Hoşça kalın, temiz asil kanlı hanımannelerim,
Hoşça kalın, temiz ruhlu bayan kardeşlerim,
Hoşça kalın, şipşirin kızlarım,
Hoşça kalın, Süryani genç evlatlarım,
Hoşça kalın, Süryani yaşlı biraderlerim,
Hoşça kalın, kanarya kuşlarım gibi ötüşen,
Cıvıllaşan mini mini koro çocuklarım,
Hoşça kalın, bülbül gibi tatlı şakıyan diyakonlarım,
Hoşça kal, kilise ve kutsal yuvam minberim,
Hoşça kal, vaftiz kutsi havuz annem,

Hoşça kalın, diri ve şen dost ve ahbaplarım,
Hoşça kalın, bu zahmeti çeken tüm dostlarım,
Hoşça kalın, çok sevdiğim, takdir ettiğim ruhani büyüklerim,
kardeşlerim.
Hoşça kalın, tüm yakınlarım, uzaklarım,
Hoşça kalınız, hepiniz şirinlerim.

Hepiniz benim için dua edin,
Tatlı, değerli cemaatim, büyüklerim,

Sizin için dua ettiğim gibi,
Siz de beni hatırlayın,
Benim için dua edin ruhani ağabeylerim!
Ve değerli metropolit reisim – Başkanım,
Beni unutmayın aziz dostlarım.

Hoşça kal, takdir ettiğim,
Kardeşim gibi sevdiğim,
Mesih gibi taptığım,
Temiz ruhlu, iyi kâhin peder Savmi Akyün,
Hoşça kal, beni unutma, temiz duandan beni mahrum etme,
Duanın hatırına Mesih'in beni affedeceğine inanıyorum,
Beni Kıddas'ta an kardeşim n'olur!
Kardeşim benim, ruhum benim,
Sen Kutsal İncil'in önünde durup dua ederken,
Ben senin arkanda durup sana sığınırken,
Bu temiz ruhanin için, beni affet ey Mesihim, der yalvarırdım,
Hatırlıyorsun benim tatlı kardeşim,

Hey gidi hey Hori Yusuf Sağ kardeşim,
Hey gözbebeğim Yusufçuğum,
Hey 25 yıllık sırdaşım,
Hatır bilen hatır sayan canciğer arkadaşım,
Bensiz nerelere gidersin,
Bensiz ne yapabilirsin, kiminle dertleşirsin,
Kiminle güler, ağlarsın!

Hey gidi Hori Samuel Akdemir ağabeyim,
Bundan böyle beni kime şikâyet edersin,
Seni çok mu üzdüm, sanmam, canımsın,
Beni affet, yalvarırım sana meslektaşım,

Hey hey Hori Gabriyel Aydınım
Canım ruhum bedenim,
Kuşum, kırlangıcım, bülbülüm,
Aklından yararlandım, zekândan çok kazandım,
Ara sıra sana çatar kızardım, üzerdim,
Çünkü her şeydin benim için,
Canım idin, iki gözümdün canciğerim,

Hey hey temiz ruhlu kardeşim Yusuf Gülçe,
Mesih'in bir meleğidir hepçe,
Çayı, kahve, hep şekersiz içer tümce,
Eşinin adını söylemezsin ne gece ne gündüzce,
Beni duada an, Kıddas'ta beni unutma n'olur kardeşim,

Değerli Abun İşo Şengül,
Adın gibi Şen'sin bir gülsün,
Kendini kimseye koklatmazsın,
Seni babam kabul ettim, sen kabul etmezsin,
Sende hisse, miras istedim, reddettin beni,
Evladın olmak istedim, istemedin beni,
Bari Kıddas ve duadan unutma beni,

Velinimetim Peder Esmer Bilge esmer,
Dışarılarda evsiz kaldım, sen oldun bana yâr,
Bir yıl beni barındırdın almadın benden kâr,
Ne kira ne para aldın,
Biçareliğime acıdın, oldun bana kardeş ve yâr,
Kıyamete dek oldum sana minnettar,
Beni duadan ve Kıddas'tan mahrum etme, beni an,
Oldun bana baba, kardeş büyük yâr,

Peder Davut Söğüt'e selam söyleyin,
Ellerinden öperim, yanıma gelsin tembihleyin,
Yeter artık, yetmiş işi, ona deyin,

Pederler kardeşlerim!
Bundan böyle sizi kim güldürecek,
Size latifeleri kim konuşacak,
Sizi sevindirmeye, dert paylaşmaya,
Hak ödemeye kim çalışacak, kim uğraşacak,

Yönetim Kurulu Başkanı Cemil Tahincioğlu, değerli üyeleri,
Sizler velinimetimizsiniz, dert ortaklarımsınız,
Beni unutmayınız, canımı mezarda üzmeyiniz,
Aziz peder, bize bir şey bırakmadı demeyiniz,
Size ve cemaatime oldukça büyük eserler yazdım bıraktım,
Ne yazık ki param yoktu bastırmadım, yayamadım,
Seviyorsanız, beni konuşturmak istiyorsanız,
Eserlerimi bastırınız, tatlı sevimli Süryani genç evlatlarıma dağıtınız,
Değerli dostlarıma veriniz, hediye ediniz,
O zaman hakkımı yemediniz,
O zaman beni unutmadınız,
O zaman takdir etmiş oldunuz,
O zaman ruhumu şad kıldınız,
O zaman beni aranızdan ayırmadınız,
Her zaman benimle konuşursunuz, emi,
Hepiniz şen ve esen kalınız,
İyi yaşamlar hepinizin olmasını,
Rab Yeşu Mesih'ten niyaz ederim,
Hepinize mutluluklar dilerim,
Hoşça kalınız,

Hoşça kalın tatlı damatlarım,
Hoşça kalın kızlarım, hep torunlarım,
Affa layık olmayanları da affederim,
Hoşça kal hayat ortağım Mahbubem,
Asil ruhlu, temiz sütlü bir tanem,
Beni yetiştiren, bebek gibi yaşatan bir canım,
Beni affet hayranım n'olur, üzdüm seni, affet beni,
Cananım.

Mesih hepinizle beraber olsun,
Derdi kederi üzerinizden kaldırsın,
Refah içinde yaşatsın,
Mutlu kılsın sizleri,

Size tavsiyem şu olsun,
Ruhlarınız, bedenleriniz şad olsun,
Türk'ün hakkı ödenmez,
Asaleti inkâr edilemez,
Adaleti küçültülmez, Türk'ün dostluğuna,
Sadakat ve gerçekliğine leke sürülmez,
Gölge düşürülemez,

Şanlı ordusu, sizi yetim bırakmaz,
Namertlerin eline sizi terk etmez,
Otuz iki büyük rütbeli,
Güneş gibi berrak üniformalı,
Giyinmiş, komuta zirvesinde oturmuş,
Ve oturan asil kanlı Türk general dostlarım,
Sekiz, yüce idareyi yönetmiş vali, velinimetlerim,
Üç başbakan dostlarım, değerli büyüklerim,
Dört reisicumhur, samimi kalender babalarım,
Varken, sayelerinde yaşadım yaşayabilendim,
Sayıya gelmeyen temiz ruhlu albay ve alt kademe değerli

Subay, dostlarım,
Hele Türkiye'yi aydınlatan,
Ulusu hikmet ve bilge dolduran,
İster şahsı ve ister gıyabı tanışmış,
Türk profesör, dekan, rektör dost,
Samimi bilim üyelerin yüce kişilik sahipleri,
Bana tevcih edip buyurdukları,
Yazışmaları, soruları ve yanıtları arasında,
Ruhum bir ruh daha, yaşamıma bir yaşam daha,
Dünyanın en zengini en bahtiyarı sayardım,
Hepsi de sağ olsunlar, bütün dünya malı benimdir,
Hiç ölmedim, sizlerle beraberim,

İşte "Yalnızlık" hali budur sevgili, değerli okurlarım,
Değerli tatlı dinleyenlerim,

Horepiskopos (Başpapaz) Aziz Günel
Türk Süryani Kadim Toplumu Ruhanisi
İstanbul, 21 Nisan 1985

Mezopotamya Şiiri

Mezopotamya'dır bizim ve atalarımızın toprağı
O vatan ki onda yaşadı cinsimiz ve milletimiz.
Onda yaratıldı babamız Âdem ve anamız Havva,
Orada yerleşti nezih ve babamız Nuh.

Orada tohum ekti, bağlar yaptı, binalar yükseltti,
Babalarımız, kardeşlerimiz ve sülalelerimizin reisleri,
O bağlarda hoş tatlı şarapları içerek, kendilerinden geçtiler.
Orada ihtiyacımız olan hayvanlar yetiştirdiler.

Orada çalıştılar, üç kardeşe Sam, Ham ve Yafet'e bölüştüler,
Mirasçı kardeşler, ekinleri artırdılar, nurlu kökler yetiştirdiler
Kahramanlar, savaşçılar o toprağın kuvvetinden büyüttüler,
Büyük Sam, Dicle'den içerek evlatlarını, gençleri eğittiler.

Ondan doğdu tüm varlıklar, onu süslediler, o tüm lisanların
başı oldu
Fırat gibi dilleri artırdı, dili ismiyle çağırtıldı, insanlık gelişti.
Aramiler, ondan türedi Süryaniler ve İbraniler, tüm putları
kırdılar.
Mühendislik, hukuk ve felsefe, astronomi, kültürü, eğitimi ve
ilerlemeyi.

Bunların tümü Asurluların cesur evlatları hepsini sıkarak,
Toprağa içirdiler ve büyüttüler, ticareti onlardan öğrendiler
Keldaniler.
Tüm dünya ondan, Süryani'den öğrendi. O idi ilahiyatın
mayası,
O idi güzel ismini verdi Asurluğa, verdi ışığı resim gibi
Keldaniliğe,

Asur evlatları hikmetle sığınaklar kurdular. Surlar yükselterek,
Mimarlıkta heykeller kurdular, şehirler, köşkler ve saraylar
inşa ettiler,
Muazzam kaleler ve malikâneler düzenlediler.
Kralları ve kahramanları yenerek, Cehaletin böğrünü
mızraklarıyla deldiler.
Kahraman Nemrut'un evlatları, Babil'in güzellikte sahipleri,
Bütün işlerde baş oldular, Ay'a karşı hiç durmadan yürüdüler.
Âdem'den Asur evlatları Nuh, İbrahim, İshak, Yakup ve
mirasın çocukları,
Hammurabi ki o insanlığı kanunlarıyla mühürleyip türemesin
ondan başka bir kanun.

Sam lisaniyle sulh yaparak insanlara ders verdi,
Aramilik bilinci ondan doğdu,
Ve bütün dünyaya bu düşünceyi ulaştırdı,
Süryanice ve İbranice kendisinden türedi.

Milliyetçilik, mühendislik ve dürüstlük,
Bilimi ve astronomiyi kültürüyle öğretti.
Gelişmeyi, şehirciliği ve kalkınmayı
Kahramanlığı, vicdanlı olmayı ve saltanatı öğretti.

Bütün dünyada Süryaniliği nurlandırdı,
O ki Allah'ın hamuruyla yoğruldu.
Odur ki iyi olan Asur ismini geliştirdi,
Ve onunla Keldaniliğin resmini belirledi.

Asur evlatları onunla hikmeti, onunla
Mühendisliğin mabedinin duvarlarını ördü.
Onunla dünyada şehirler kuruldu, yüksek kaleler inşa edildi,
Bu yüksek kalelerle Allah'a süphanlarını gönderdi.

Şehirler onunla senelerce sosyal düzeni geliştirdi,
Onunla şehirlerde cennet ve cehennemi izah etti.
Ve onunla birlik ve beraberliğin değeri izah edildi,
Ve şehircilik anlayışını milletlere öğretti.

Nemrut'un oğulları savaşlarda kahramanlığı,
Güzel Babil'in ismini tembihledi.
Bütün faaliyetlerinde kültürü geliştirdi,
Ay mevhumunu beklemeden derhal öğretti.

Âdem ve Asur'dan doğdu bütün atalarımız,
Nuh ve İbrahim, İshak ve Yakup, ondan doğdu ve bilindi.
Hammurabi kanunlarını onların vasıtasıyla bütün dünyaya
öğretti,

Ve ondan Asurilik bölündü, Büyük Sargon Naram-Sin[160]
ile krallığın evlatları,

Cesaretin başı büyük, Nemrut, Sardanapal ve bağlılıkta
Asurbanipal,
Asur oğulları, Kalih ve Erbil, beraberlerinde Ninve krallığın
evlatları,
Nusaybin ve Urfa Süryaniliğin mücevheri,
Mardin ve Amid silinmezler düşünceden, anmaktan ve
tarihten.

Bu isimler şerefleriyle, bilinen Larık, Akad, Varsan, Kaldo,
Maharetiyle, ustalıkla putları elleriyle şekillendirdiler.
Babil'in ve Kaldo'nun evlatları, Kraliçe Şamiram ve başındaki
tacı unutulmaz,
Nınos ile saltanatı nasıl unutulur, Asya'ya yayılan idareleri.

Samiram ki Babil'in ortasına ilah Baal'ın heykelini ucubetle
diken,
Nehirlerin üzerinde kendi şeklini ve ismini ebediyen veren ve
yaşatan,
Gel; Salmanasar, Tıglat-Palaser, Sanharib ve Asarhddon'u
analım,
Bilgisi ve öğretisi ile Ahikar'ın kültürü asla solmayacak ve
daima anılacak.

Burasıdır atalarımızın toprakları ve devleti,
Budur anamızın güzelliği ve zenginliği ile zarafeti,

---

160 Naram-Sin: Akad sülalesinin kurucusu Sargon'un torunudur. Sargon ve Naram-Sin Akad İmparatorluğu'nun en önemli liderleri olmuşlardır. Tarihte, kendisini tanrı ilan eden ilk kraldır. Akadların zayıflama döneminde Sümer kentleri tekrar egemenliklerini elde etmiş ve 3. Ur Sülalesi'nin Mezopotamya'daki yükselişiyle birlikte Akadların dönemi son bulmuştur.

Budur mirasımız ve cinsimiz,
Cesaretleri silinmeyecek kalplerimizden.

Odur bizim varlığımız, vatanımız, gençliğimiz,
Odur bizim nurumuz, ışığımız ve güzelliğimiz,
Odur ismimiz ve huzurumuz,
Sevgili gelinimiz ve kızımız ve anamız.

Ne mutlu sana ulu Kardo (Cudi) Dağı, ne mutlu yüceliğine,
Ne mutlu sana Ararat bütün dağların arasındaki en yüce
kardeş,
Dolu tüm meyvelerle, bahçelerin güzelliklerle dolu,
Tüm sahip olduklarını verdin milletimize.

Yaralarımızı daha fazla deşme,
Onlardan susuzluğumuzu gider,
Onlarla bizi iyileştir,
Derin uykulardan uyandırma.

Şairlere uzun şiirlerim,
Öğrencilere ki kültürlü şarkı söyleyenlere bu sözlerim.
Sıkılıyorum ve hastayım Mezamirlere,
Bu acılardan kurtulmak için derim,

Takdire şayan arkadaş ve kardeşlerim hoşça kalın,
Sevgili büyüğüme ki, sen aklımızın resmi ve düzenleyicisi,
Sana kısaca kâğıtlara dokmek istedim hislerimi,
Allah'a hamd, sız sevgililere rahmet ve sevgi, bana da
bağışlanma,
Çünkü aciz ve günahkâr bir kulum.

Horepiskopos Aziz Günel
Diyarbakır 1974 (Süryaniceden çeviren Nuri Günel)

Annelik

Annelik bir sanattır, görgüdür ve bilgedir,
Annelik, çocuklara en yakın bir bilgidir,
En vefalı bakışlar annenin gözlerinde,
En güzel teselliler, annenin sözlerinde,
Her güçlüğe, zahmete katlanır seve seve,
Bir ev ki annesizdir, benzemez sıcak eve,
O emzirir, büyütür, yetiştirir yarına,
Çocuk, doğan bir güneş vatan ufuklarına,
Anne yemez, o yedirir, anne giymez, o giydirir,
Annenin varlığı huzur verir, zevk verir, neşe verir,
Annenin şefkati, öyle derin, öyle temiz, öyle çok,
Bir anne sevgisinin, dünyada benzeri yok,

Başına taçlar geçirsem,
Cennetten Kevser içirsem,
Onu göklere uçursam,
Ana hakkı ödenir mi?

Anne merhamet ve şefkati,
Etkili bir silahtır,
Kalbe kadar işler ve ebediyete kadar,
İyileşmeyecek yaralar açar,
Sağ eliyle beşiği sallayan ana,
Sol eliyle dünyayı sallar.

Ölmezlik

Altın güneşi, lacivert göğü ve uzanan denizleri görmek,
Yeşil toprağın üstünde yürümek, binlerce mahluka efendi olmak,
Uçurumlara veya geniş, aydınlık ovalara esneyerek bakmak,

Yıldızları yakına getirmek, en mini mini böcekleri
mikroskopla seyretmek,
Tarih okumak, ihtilalleri ve nesillerin geçtiğini göz önüne
sermek,
Eski uygarlıkların ışıklarını dinlemek,
Ve "Bütün bular benden önce gelmişler,
Şimdi de birer hiç olmuşlar" demek,
"Ben zamanın bir anında ve mekânın şu noktasında
yaşıyorum" demek,
Hem seyirci hem de kendinin her an değişen sahnesinden bir
Parça olmak,
Baharın, yazın, güzün değiştiğini görmek,
Sıcağı, soğuğu, tatlıyı, acıyı, güzeli, çirkini, doğruyu ve yanlışı
duymak,
Tabiat olaylarını sezmek,
Gözün ve kulağın muazzam dünyasını düşünmek,
Ormanın derinliğindeki yabani güvercinin ötüşlerini dinlemek,
Ormanı ve dağları aşıp dolaşmak, gece yarısının ilahilerini
dinlemek,
Aydınlık salonları, loş mabetleri gezmek, kalabalık
temsillerde bulunup hayata,
Nasıl alay edildiğini görmek,
Sanat eserlerini okumak, güzellik duyguları resimlere
çevirmek,
Şöhrete tapmak, ölmezliği arzulamak,
Toplamak ve geleceği anlamaya çalışmak,
Savaş gürültüsüne ve zafer haykırışlarına kulak vermek,
İnsan kalbinin hareketleri üzerine tarihten soru sormak,
Doğruluğu aramak, insan davasını üzerine almak,
Sanki zaman ve doğa bütün hazinelerini ayağımıza sermiş
gibi dünyayı unutmak,
Var olmak ve bütün bunları yapmak,
Sonra da bir an içinde bir "hiç" oluvermek...

Bütün bunların elimizden bir hokkabaz hilesiyle alınıvermesi...
William Hazlitt[161] Aziz Günel

Cahile Saygı

Zamanın feleği şu cahili hep sevmiş,
Nay ile şu Goril'i bando ile karşılamış,
Tanrı oğlu Mesih'i eşeğe bindirmiş,
Ama asrımızın eşeğini taht-u revanla gezdirmiş.

Su•vermeyen kaynak elden ne beklenir,
Şiloha olsa bile elbette kapanır.
Böyle bir el kirlenirse kin üzülür,
Kuruyunca herkes buna çok sevinir.

Aslanı, tilkiyi kovalatan zaman çok kötüdür,
Ergine sus, çocuğa yasa kurduran felek ne tuhaftır,
Felek der ki: Güzel güneşin batışı gelenektir,
O batınca, yıldızların görünmesi çok doğaldır.

Ters düşünmüş çarhi felek pek tuhaftır,
Ata semer, eşeğe eğer takan, felek insafsızdır,
Baykuşu kartala başkan eden felek pek melundur,
Aslanı tilkiye eğdiren zaman vicdansızdır.

Karga kuşun zirvelerde zıplaması ne gariptir,
Şakı bülbül kafese tıkamak çok günahtır,
Bilginler! Bu rumuzlar pür hikmettir,
Bilgini hiçe, cahile saygınlık melanettir.

---

161 William Hazlitt, İrlanda asıllı İngiliz yazar, 10 Nisan 1778'de doğdu, 18 Eylül 1830'da öldü. Kısa hikâye yazarı. Yazdıkları arasında *The Characters of Shakespeare's Plays*, 1817, *Lectures on English Poets* 1818, *Spirit of the Age* 1825 adlı eserleri vardır.

Ey zaman! Kör sıçan gibi hepçe körsün,
Kirpi gibi hep dolu dikensin,
Öğretmenin çölde gezen bir zebradır,
Mimarınsa boş kafalı bir baykuştur.

Derleyen ve aktaran
Başpapaz (Horepiskopos) Aziz Günel
10.03.1986

Zamanı Takdir Etmek

Ve bir de İngiliz şairi Rudyard Kipling gibi "eğer" diyebilmek:
"Etrafındakiler itidallerini kaybettiği ve kabahati de sana yüklediği zaman,
Eğer sen itidalini koruyabilirsen,
Bütün insanlar senden şüphelendiği zaman sen kendine güvenebilir,
Ve onların şüphelerini de hoş görebilsen,
Yahut sana yalan söylendiği halde, sen yalan söylemezsen,
Veya senden nefret edildiği halde, sen nefrete kapılmaz,
Bununla beraber ne pek fazla doğruluk ne de ukalalık taslamazsan,

Eğer hülyalara dalabilir, fakat kendini hülyalara kaptırmazsan,
Eğer düşünebilir, ama düşünceleri gaye edinmezsen,
Eğer zafer ve felaket ile karşılaşabilir de,
Bu iki sahtekâra aynı şekilde aynı şekilde davranabilirsen,
Eğer söylediğin hakikati, aşağılık insanlar, budalaları tuzağa düşürmek için,

Tahrif ettiği zaman onu işitmeye katlanabilirsen,
Yahut uğruna ömrünü harcadığın şeylerin yıkılışını seyredebilir,

Ve iki büklüm olup aşınmış aletlerle onları tekrar kurabilirsen,
Eğer bütün kazançlarını ortaya yığıp kısmetini,
Bir defalık yazı tura oyununa bağlayabilirsen,
Ve kaybedince ilk başladığın yerden tekrar başlayıp,
Uğradığın kayıp hakkında ağzından tek kelime kaçırmazsan,
Eğer senden kalp, sinir ve adale namına bir şey kalmamışken,
Onları işine yarasın diye zorlayabilirsen,
Ve içinde onlara "dayan" diye seslenen azimden,
Başka bir şey yokken dayanabilirsen,

Eğer ayaktakımı ile düşüp kalkıp, faziletini koruyabilir,
Yahut krallara dolaşır ve halkla temasını kesmezsen
Eğer ne dostlar ne de düşmanlar seni incitip gücendirmezse,
Bütün insanlara itibar eder de hiçbirisi için aşırı gitmezsen,

Eğer bir daha dönmeyecek olan dakikayı kastedilen mesafeye değer,
Altmış saniyeyle doldurabilirsen,
Senin olur her şey, dünyayı senin olmuş bulursun,
Bundan daha fazlası da var oğlum, adam olursun."

Derleyen Başpapaz (Horepiskopos) Aziz Günel

DERLEDİĞİ VE KALEME ALDIĞI YAZILARI

Süryani Kadim Cemaati Patriği İğnatiyos III. Yakub'un Hayatı

Patrik III. Yakup, Irak'ın Musul şehrine bağlı Bartılle Köyü'ndendir. Babası Tuma Gabriyel olup 12 Ekim 1912'de doğmuştur. Vaftizdeki kaydında Şabo adıyla yazılmıştır. (Esas adı Şabo'dur.) Çocukluğundan beri bilgiye verilmiştir.

Yakup, altı yaşında iken babası Tuma ölmüş. Annesi tarafından Bartılle'de Süryani okuluna verilmiştir. Süryanice, İngilizce ve Arapça öğrenmiştir. Musul'un Elfof Dağ'ındaki Mor Matta Manastırı'nda kurulmuş Süryani İlahiyat Fakültesi'ne girmiş, 1923'de bu fakültenin dekanlığını ve müdüriyetini deruhte etmiştir.

Yakup, 1931'de Beyrut Öksüzler Okulu'na Süryanice dili hocalığına alınarak ve 1933 yılının Temmuz ayında yirminci Patrik İğnatiyos I. Afrem tarafından çağırılmış ve Suriye'nin Humus şehrinin Meryem Ana Kilisesi'nde rahip mülhakı olarak atanmıştır. Zamanın patrik vekili bulunan Metropolit Yulyos'a refakat eden rahip mülhakı Yakup Hindistan'a gitmiştir.

19 Ocak 1934'de, Hindistan'da adı geçen metropolit tarafından Yakup, başdiyakosluğa terfi ettirilmiş ve aynı yılın mart ayın-

da tam görevli rahip olarak terfi ettirilmiş. On iki yıl süresince Hindistan'da İlahiyat Fakültesi Dekanlığı yapmıştır.

Rahip ve Dekan Yakup, Hindistan'daki Süryani toplumunun sevgisini ve ruhani tabakasının takdirini kazanarak çalışkanlığı ve atılganlığı sayesinde isim yapmıştır. Fakültenin altmış öğrencisinin Süryani dilinde ilerlemesinden öğrencileri tam rahiplik ve papazlık sınıflarına terfi ettirerek, bu sayede de daha fazla intibalar bırakmıştır.

1946'da yukarıda adı geçen Patrik İğnatiyos I. Afrem'in emirleri üzerine yeniden memleketine dönen Rahip Yakup, Hindistan cemaati tarafından büyük hediyelerle memleketine teşyi edilmiş, Musul'a uğurlanmıştır. Rahip Yakup tekrar Musul'daki İlahiyat Fakültesi'ne Dekan olarak atanmış ve bu meydanda da Irak Kralı Faysal tarafından 1947'de Musul'un vilayet encümeni üyeliğine atanmıştır.

1950'de Şam bölgelerinin metropolitinin vefatı üzerine boşalan bu bölgelerin metropolit vekilliğine atanan Rahip Şabo, eskiden Musul'un Bartılle metropolitliğini yapmış büyük bilgin Bartılle'li Mor Yakup'un adına izafeten Şabo adından Yakup adına adı patrik tarafından değiştirilmiş ve bugüne kadar Yakup adını taşımaktadır. Yakup'un adı altında Meryem Ana Kilisesi'nde Şam ve Beyrut Metropolitliği'ne atanan Yakup, Patrik İğnatiyos I. Afrem tarafından bu kez Severiyos Yakup olarak terfi ve takdis ettirilmiştir. Metropolitlik takdisi sırasında Mardin Metropoliti Filiksinos Hanna Dolabani ile Halep Metropoliti Diyonisiyos Gevergis/Cercis de bulunmuşlardır. "Bundan böyle, terfi ve takdis ettirilen Rahip Şabo adıyla okunmayacak, Metropolit Severiyos Yakub okunacaktır," diye patrik tarafından bütün Süryani kiliselerine tamim yapılmıştır.

Metropolit Severiyos Yakup büyük bir merasimle Beyrut Süryani toplumu tarafından karşılanmış ve Mor Petrus, Mor Favlos Kilisesi'nin katedraline yerleştirilmiştir. Yedi yıl süresince Şam ve Beyrut Metropolitliği'ni idare eden Metropolit Yakup kendini Lübnan devlet başkanı ve hükümetine sevdirmesini bilmiş, kili-

senin ve Süryani okullarının onarımına yardımlar kazanarak bu işi liyakatiyle başarmıştır.

Zamanın Devlet Başkanı Kamil Şamun'un en yakın dostu sayılan Metropolit Severiyos Yakup bir süre önce Süryani Kilisesi'nden ayrılmış ve Katolik Kilisesi'ne iltihak etmiş, doksan aile Süryani'yi tekrar Süryani Kilisesi'ne iade ettirmiştir.

Fi tarihinde vefat eden Beyrut ve mülhakatının Ermeni Patrik mülhakı yerine yenisinin terfi ve takdisinde büyük rol oynamış Metropolit Severiyos Yakup, Ermeni patrik mülhakını takdis ve terfi ettirmiştir. Patrik mülhakiyatını kazanan Ermeni Başpiskoposu Zarah, Metropolit Severiyos Yakup'un en yakını olarak tanınmış ve bugüne kadar aynı yakınlık devam etmektedir.

Metropolit Severiyos Yakup, Süryanice, Arapça dillerinde yazılı birçok kitabi eserleri toplayarak büyük bir kütüphane tanzim etmiş ve bölgesine mal ettirmiştir.

Yazdığı Eserler Şunlardır:

1- *Hindistan Süryani Kilisesi Tarihi.*
2- *Antakya Genel Süryani Kilisesi Tarihi* (Süryanice ve Arapça tercümeli, iki cilt, bu eserinde Antakya Kilisesi'nin bütün dünyadaki Hıristiyanlık kiliselerinin annesi olduğunu ispatlamıştır.)
3- *Meşel Evlada fi Tarikh El-Sema* adındaki eseri (önemli dini günlere dair olan vaizleridir).
4- Antakya Kürsüsünü İşgal Eden Süryani Patriklerinin Biyografisi'ni gösteren eseri.
5- Doğu ve Batı'da Kurulmuş Bulunan Antakya, Roma, İskenderiye (Habeşistan) ve İstanbul Fener Rum Patrikhaneleri (aslında bir parça olup ve Antakya patrikhanesinin birer kolları olduklarını beyan eden eseri).
6- Hz. İsa'nın Ulûhiyeti Beşeriyetine dair eser.
7- *Süryani Kilisesi'nin Dünü ve Bugünü.*
8- *Süryani Ortodoks Kilisesi Tarihi.*

9- Bilgin Bartilleli Peder Sako Hakkında Bir Mersiye.
10- *Pers (İran) ve Irak Mafiryanlıkları* (Parik Mülhakiyeti) iki cilt (Hint dilinde yazılmıştır).

Yaptırdığı Binalar ve İnşaatlar:

1- Şam'daki kilisenin binası ve müştemilatı. Şimdi oturduğu patrikhane binası.
2- Beyrut'ta yaptırdığı metropolithane ve başkaca onarımlar.
3- Beyrut'ta Severiyos adı altındaki yüksekokul.
4- Beyrut'ta ilk ve orta okular birer bina.
5- Zahle'deki (Beyrut) satın aldığı bir arsada inşa ettirdiği ikinci bir metropolithane ile bir okul binası ve bir kilise binası.
6- Beyrut Musaytbe'deki Öksüzler Okulu (Mor Afrem adı altında).
7- Her dilden topladığı değerli kitaplardan Beyrut'ta kurduğu kütüphane.
8- Beyrut Metropolitliği'ne satın aldığı bir modern araba.

Bütün bunları gerek metropolitliği gerekse patrikliği günlerinde başarmasını bilen Metropolit Severiyos Yakup, Patrik İğnatiyos I. Afrem'in vefatı üzerine Süryani metropolitlerinin oybirliğiyle patrikliğe seçilmiştir.

1957 yılının Ekim ayında patrikliğe atanmış bulunan Metropolit Severiyos Yakup, kendisine metropolitler tarafından, Patrik İğnatiyos III. Yakup unvanı verilmiş ise de Mardin Metropoliti Filiksinos Hanna Dolabani'nin şu kehanetini beraber okuyalım. Şöyle ki: Bu zat gurur ve kibirlik dolu bir karaktere sahiptir. Patrikliğe layık değildir, yapmayalım. Bu zat Süryani toplumunu bozacak, yazıktır bu fakir topluma. İnatçı ve benlik sahibidir. Yarınki gün kendinden başka kimseyi beğenmez, bir kimsenin iyi olmasını istemeyecek. Bu toplum ve kilise için çalışan bir kişiyi baltalayacak ve onu ortadan kayıp edinceye kadar kin ve garazını

sürdürecektir. Çünkü ben haletiruhiyesine vakıfım, yapmayalım, dediği halde, çoğunlukta olan Suriye ve Irak Metropolitleri onu dinlememişlerdir. Patrik olduktan sonra Irak Metropoliti büyük bilgin ve deha sahibi takdir edilen birçok yabancı ilim hocaları tarafından takdirler kazanan Afrem Bulus'a[162] hücum ede ede bu kıymetli şahsiyeti kaybettirmiştir.

Patrikliğe atandıktan sonra III. Yakup'un yaptığı ilk iş Amerika Metropoliti Atanasiyos Yeşu Samuel ile Hindistan Metropolitlerinden Klimis İbrahim'i elçi olarak, kendisinden aldıkları bir mesajla Habeşistan Kralı Haile Selasiye'ye göndermiş. Haile Selasiye ve İskenderiye Patriği tarafından iyi bir merasimle karşılanmış, kabullenmiş. Orada kısa bir süre kalan metropolit elçiler dönüşlerinde kraldan patriğe büyük hediyeler getirmişlerdir. Bu nimetleri alan patrik III. Yakup, ikinci kez kendisi bizzat Habeşistan kralını ziyaret ederek, bu meyanda düzenlediği patrikler seviyesindeki toplantıda, Ermeni Patriği, Rum Patriği ve Habeşistan Kıptilerinin İskenderiye patrikleri de bulunmuşladır. Rum ve Ermenilerin verilen karara uymayıp kendisi ise, "Bundan böyle Süryani ve Habeş kiliseleri kardeş kilise olarak kabul olunmuştur. Habeşistan Kralı Haile Selasiye bütün Ortodoks Dünyası'nın kralı Büyük Fatih Konstantinos'un halefi olarak kabul edilmiştir. Bütün Ortodoks kiliselerinde yapılacak ayinlerde Kral Haile Selasiye'nin adı geçecektir," diye kararını imza etmiştir. Ve bu kararı bütün Süryani Kiliselerine tamim etmiştir. Kararın fotokopisi Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü'nde korunmaktadır.

Hindistan'daki Malabar eyaletinin Süryanileri altmış yıldan beri diğer Süryanilerden ayrı ve dargın iken Patrik İğnatiyos III.

---

162 Adı Fawlus Behnam'dır. Marksist düşüncelere sahip bir aydındı. Onun patrik olmasını piskoposların çoğu istiyordu. Bunu bilen, daha sonra patrik olacak Yakub III, Irak gizli servisine Behnam hakkında uzun bir rapor verir. Raporda Fawlus Behnam'ın Marksist oluşunun yanı sıra, Irak Komünist Partisi üyeliğine de yer veriyordu. Behnam, politik engellerle karşılaşır ve patrik olamaz.

Patrik III. Yakup ve metropolitleri ile
Diyarbakır'da bir grup Süryani cemaati ile birlikte.

Yakup 9 Aralık 1958'de Hindistan'ı ziyaret ederek muhaliflere bir mafiryanlık hakkını tanımasıyla birbirine yanaştırıyor ve fakat kısa bir süre sonra terfi ve takdis ettiği Hindistan Mafiryanı'nın adı, kendi adıyla beraber okunmasına lüzum göstermediğinden bu yakınlarda tekrar iki gruba ayrılma hissini duymuşlardır. (Çünkü onun gururu Mafiryan'ın adını anmasına müsaade etmemiştir.)

1963'te İstanbul'u, 1965'te Diyarbakır, Mardin ve Midyat'ı ziyaret etmiş ve 1973'te ikinci kez Kasım ayının 25'inde İstanbul'a gelmiş iken sekreterini de Almanya'da bulunan Horepikopos Numan Aydın'a iltihak ettirmiş. Horepiskopos Numan Aydın'la patriğin sekreteri, patriğin namına bütün dış ülkelerde çalışan Süryani işçilerini gezerek, külliyetli bir para toplayarak, Patrik III. Yakup'a getirerek İstanbul'da her üçü buluşmuşlardır. Son alınan haberlere göre yeni bir Mercedes araba dahi patriğe hediye edildiği işitilmişse de sonradan yapılan incelemede, İstanbul'dan olmayıp bu araba Almanya'da çalışan Süryani Türk işçilerinin teninden ve kemiğinden alınarak ona peşkeşlik yapan Horepiskopos Numan Aydın tarafından verilmiştir.

Patrik III. Yakup İstanbul'a gelmeden birkaç gün önce İstanbul papazlarından halamın oğlu bulunan Gabriyel Aydın, Şam'a kadar patriği ziyaret etmek için gitmişti. Patriğe, altından ve kıymetli taşlarla süslü iki büyük adet haç takdim ettiğini ve bu bahşiş karşılığında patrik, Papaz Gabriyel Aydın'ı papazlıktan horepiskoposluğa (başpapazlığa) terfi ettirdiğini ve Papaz Gabriyel Aydın'ın oğlu (Avusturya'da tahsil yapan misyonerlik öğrenen) Emanuel Aydın'ı da Şam'a çağırarak onu papazlığa terfi ettirmiş ve Avusturya İsveç'i kendisine teslim etmiştir. Patrik İğnatiyos III. Yakup'un hayat hikâyesi şimdilik özet olarak bundan ibarettir.

Başpapaz (Horepiskopos) Aziz Günel

Anneler Günü

Anna Jarvis adındaki Amerikalı bir kız Anneler Günü'nün yapılması için 9 yıl savaşmış, en son bunu başarmıştır. Anna Jervis'in annesinin çok sevdiği beyaz karanfil çiçeği de şefkat ve soylulukla dayanıklılık sembolü olarak Anneler Günü çiçeği seçildi. Bugün Anneler Günü'nün 70. yılıdır. 1915'te kurulmuştur.

Ana olmak kolay, analık etmek zordur.

Anneye karşı sarf edilen bir aksi söz, başka sahalarda işlenen yüz günahtan daha ağır çeker.

Zira uygarlık evinin temeli kadındır. O temel üzerine kurulmamış bir millet ilerleyemez. Erkekleri kadınsız öğretime teşvik eden bir halk, tek ayaklı yola çıkan sakat adama, tek kanatlı uçan bir kuşa benzer.

Kendilerini dünyaya yalnız yemek içmek için gelmiş sananlar, insanlığın ve yüceliğini ve kutsallığını sezemeyenler, yola gelmez bir sürüden başka bir şey değildir. Kültür ve eğitim, verimli eserler yaratan bir güneştir. Bu öyle bir nurdur ki, ondan yoksun olan yerleri, bir zifiri karanlık kaplar. Onlarda sefaletten, miskinlikten başka bir şey bulunmaz.

Derleyen

Başpapaz (Horepiskopos) Aziz Günel 1985

Akıl, Bilgi, Kolay Anlayış

Hayatta başarılı olmak için insana bilgi ve akıl lazımdır. Buna doğuştan sahip olmayan kimseler, çok güçlükle kazanabilirler. Bununla beraber etrafınızda bulunanların muhtemel arzularını nazarı dikkate alarak kısmen elde edilebilir. Bir kimsenin hoşnutluğunu elde etmek için fırsatı kaçırmayınız. Herkese tatlılıkla ve gönül alıcı sözlerle işlem yapınız. Nezaket parayla alınmaz fakat kendisi her şeyi satın alır. Hatta bazen paranın elde edemediği şeyleri de... O halde herkesin kalbine sahip olmaya çalışınız. İnsanların kalbine sahip olursanız, keselerine de sahip olabilirsiniz.

Tatlılık ve gönül alıcı davranışlar, baskının mümkün olmadığı işlerde çok kere başarılı olur. İnsanları şiddetten ziyade ikna ile idarenin mümkün olduğunu daima hatırımızda tutmalıyız. Aklın ve adaletin izin verdiği nispette başkalarının arzularını yapınız. Fakat "hayır" demekten asla korkmayınız. Yerinde söylenenler azalmakla beraber, herkes "evet" demesini bilir. Fakat "hayır" demesi pek güçtür. Bu acı, çok kimselerin yok olmasına neden olmuştur. Bazen reddetmeye muktedir olmak ne kadar lazımsa, yolunda reddetmesini bilmek de o kadar lazımdır. Biz gayret etmeliyiz ki, kendileriyle görülecek işimiz olan kimseler, bizimle münasebette bulunmaktan memnun olsunlar. Ve yeniden bizimle çalışmayı arzu etsinler.

Biraz zahmet çekmek istenirse, başkalarına hoş görünmek herkesin elindedir. Başkalarını memnun etmek isteyen adam, genellikle bunda başarılı olur. Bunu arzu etmeyenlerden ise kimse hoşlanmaz. Siz bu değerli niteliği gençliğinizde kazanamazsanız, sonradan kazanılması pek güç olur. Daima tedbirli ve soğukkanlı olunuz. Hararetli bir kalp kadar, aydın bir beyne de ihtiyaç vardır. Her halde ve her işte metanet ve soğukkanlılık değerli şeylerdir. Tehlikeli ve çetin zamanlarınızda çok kez bu sayede selamete ulaşırsınız.

Sizden daha az meziyetli olan kimseleri asla küçümsemeyin. Yeteneğinize ve sahip olduğunuz servetle böbürlenmek de akıl

işi değildir. Asıl iş, bunların her ikisinden de yararlanabilmenizdir. Bundan başka, insanlar sahip oldukları zekâyı her zaman gösteremezler. Ruhları okumak, kitap okumak gibi kolay değildir. Gözler müracaat edilecek en iyi belirleyicilerdir. Göz başka, dil başka şeyler ise de tecrübeli kişi, gözlere inanır.

Gerek erkek gerek kadın olsun, insanlar birbirlerini hemen sevmezler. Kendisini iyi tanımadığınız bir kimse, iyiliksever olduğuna dair size teminat verir, vaatlerde bulunmaya başlarsa, böyle adamların vaatlerine körü körüne inanmayınız. Bunlarda samimiyet bulunsa bile, düşündüklerinden fazla söz söylemeleri yahut sizi kazanmakta yararları vardır. Dostunuz olduğunu söyleyen herkesin sözüne inanmayınız. Bununla beraber bir adamın düşman olduğuna da karar vermekte acele etmeyiniz.

Söz söylemek bir sanattır. Bunda en çok başarılı olan mutlaka terbiye fikirler değildir. İyi dinleyici olmakta oldukça güç bir şeydir. Her istediğiniz şeyi eleştirmeyiniz. Hüküm vermede acele etmeyiniz. Size hitap eden kimsenin duygularını bulmaya çalışınız. İyiliksever ve içten görünürseniz, her zaman sizden nasihat istenecek, bu suretle bir keder veya endişesi olan kimselere yardım için onları teselli etmiş olduğunuzu duymakla sevineceksiniz. Söylenilen sözleri sükûnetle dinleyiniz. Ve olayları uzaktan seyrediniz.

Herkesi kendinize düşman etmeyiniz, kazanılan en fena şey şudur: Deliye delice cevap vermeyiniz, çünkü onun gibi yapmış olursunuz. Unutmayınız ki, "yumuşak bir cevap hiddeti azaltır." Fakat kızgınlıkla verilen cevap da alay etmekten daha iyidir. On kişiden dokuzu, alay edilmekten ise kendilerinin suçlanmasını, hatta kendilerine zarar verilmesini tercih ederler. İnsanlar alay edilmekten başka, her şeyi kolay unuturlar. Sizinle alay edilirse, buna asla kızmayınız, yapabilirseniz onunla beraber gülünüz. Bu yolda hareket ederseniz, çok şey kazanırsınız. Çünkü tuhaflığınıza önce siz gülersiniz, başkaları az güler, fikrinizi açıklamakta cesur olunuz. Sizinle bazen alay edilebilir fakat bu sizi asla üzmesin.

İnsanın olduğu gibi görünmesinde bir gariplik yoktur. Tuhaflık, kendinde olmayan şeyi var gibi göstermektir. Serbest olunuz ve bununla beraber biraz ihtiyatkârlığı da koruyunuz. Kendinizden çok söz etmeyiniz. Ne kendinizden dolayı, ne kendiniz için, ne de kendinizin aleyhine söz söylemeyiniz. Fakat başkalarının istemedikleri kadar kendilerinden söz etmelerini hoşgörünüz. Onların bu yolda hareket etmeleri bundan hoşlandıkları içindir. Ve ne kadar onları dinlerseniz, o kadar sevinirler. Ve göreviniz mecbur etmedikçe kimsenin ahmaklığını ve duygusuzluğunu yüzüne vuracak derecede ileri varmayın, çünkü bu hususta düşüncenizin yanlış olma ihtimali vardır.

Bütün işlerinizde ve teşebbüslerinizde sabırlı olunuz. Sizden istediğini elde etmekten ziyade söylediği sözü dinlemenizi isteyen nice adamlar bulunur. Özellikle asla hiddet etmeyiniz. Ve her yerde kendinize hâkim olmayı ve sükût etmeyi biliniz. Hiddetini yen ve onu terk et. Kızgınlık, fenalık husule getirmek için seni tahrik etmesin. Çünkü tatlı bir cevap, hiddeti hafifletir. Sert söz ise kamçılar.

Bazı adamlar, lüzumu olmayan şeyleri söylemekle meşgul olurlar. Ve daima kinayeli konuşurlar ki, bu gibi şeyler bize de acı hatıralar uyandırır ve fikir ayrılığı meydana getirir. İnsanları tanımak kadar önemli bir ilim olamaz. Yalnız bazı adamlara güvenmek ve birtakımlarına güvenmemek değil, ne dereceye kadar ve hangi münasebette güvenilebileceğini anlamının önemi vardır. Bu da kolay bir şey değildir; özellikle insan, arkadaşlarını iş bakımından taraflar arasında uyuşma olacak tarzda seçmeyi bilmelidir. Güvenmediğiniz kimseyi işinizde kullanmayınız. Çalıştırdığınıza da güveniniz. Konfiçyüs, "İnsanlara güvenmek, çoğunlukla güvenmemekten daha akıllıca bir davranış olur. Fakat bu güvence, tam bir güvence olmalı ve körü körüne olmamalıdır," demiştir.

Çok kimse fikrinin genişliğinden çok, gevezeliği sevdiğinden dolayı, çok lakırdı söyler. Söz, lisandan ziyade fikir için bir id-

man olmalıdır. Gevezelik, çok söylemeyi sevmek, başarının aleyhindedir. İnsanlar, nutuklarının sıcaklığıyla istemedikleri şeyleri söylemeye mecbur olurlar. Ve sözdeki bu sürat ve az konuşmak, birçok fenalık ve can sıkıntılarına neden olur. İyi söylemek için biraz fikre, sükût için biraz muhakemeye sahip olmamak büyük bir felakettir. Nutkunda düşünmeden davranan kimseyi görürsün, bilmelisin ki bir ahmakta umut vardır ama bundan bir şey umut edilemez. İnsanlara karşı kendi üstünlüğünüzü ispata çalışmayınız. Kendisini küçük görmek kadar hiçbir şey insanların canını sıkmaz.

Beklemeyi bilen kişiye her şey vaktinde gelir, vaktaki fırsat zuhur eder; onu dört elle yakalayınız. Kaçırılan fırsat ele geçmez. İnsanların işlerinde bir gelgit (med ve cezir) vardır. Ondan yararlanınız. Med, sizi saadete ulaştırır. Eğer geri kalırsanız, hayatınız alçaklarda ve bedbahtlıkta geçer. İşte bu med-cezir üzerine bugün yüzmekteyiz. Ya uygun zamanında bunun cereyanından yararlanmak yahut her şeyi kaybetmeyi göze aldırmak gerekiyor. Tedbirli olunuz fakat bunu ifrata vardırmayınız. Aldanmaktan korkmayınız. Aldanmak istemeyen, hiçbir şeye sahip olamaz.

Giyinişinize her zaman özen gösteriniz. Mademki giyinmeye mecburuz, iyi giyinmek zahmetine katlanmalıyız. Şu kadar var ki, elbise için ne çok zaman ne de çok para sarf ediniz. Fakat elbiseniz dayanıklı olsun. Tuvalete verilen önemin fazlalığını herkese anlatmak biraz zordur. Bazı insanlar, buna göre hüküm verirler ve çoğunlukla görüntüden başka ölçüleri yoktur. Bundan başka siz, şahsınızı dikkat ve özenden mahrum bulundurursanız (yanlış olmakla beraber) sair işleri de böyle terk ettiğinize hükmedenler bulunur.

Bir toplumda bulunduğunuz zaman, davranışları hoşunuza giden kimseleri tetkik ediniz. Çünkü davranışların güzelliği, kişiliği belirleyen açık mektuplardır. Tavır ve davranış herkes için bazı şeyler, bazı kimseler için de pek çok şey ifade eder. Değer ve bilgi her vakit gönülleri kazanmaz fakat bir kez de kazandı mı

onları kendine bağlar. Tavrınız ve giysinizle önce nazarları üzerinize çekiniz. Sonra kalpleriniz de tutkun olacaktır. Herkes görür ve işitebilir, muhakeme gücüne ise, az kişi sahiptir.

Dünya bir tiyatrodur, hepimizin orada bir görevi vardır. Herkesçe bellidir ki, bir oyunun başarısı, aktörünün ustalığına bağlıdır. Saygılarımla.

Saatli Maarif Takvimi

Aziz Günel

Sevgi ve İyilik

Hakiki iyilikle, yalanın silahı olan yapmacık hareketleri karıştırmayınız. Paul Nyssens'e öğrencilerinden biri diyor ki: "Bana sevgi ve iyiliği öğretmek mi istiyorsunuz? Bu manevi vasıflar, benim neme lazım? Ben mutluluğumu, sağlığımı ve başarımı arttırmak için derslerinizi izliyorum, beyni besleyen ve ruhu yükselten her şeye karşı sevgim var. Bu yüce seciyelerle donanmış olmak isterdim! Fakat eserlerinizi okurken ulaşmak istediğim netice bu değildir. Benim sadece yararımı gözettiğim bir hedefim var. O da hayatta başarılı olarak daha yüksek toplumsal bir seviyeye ulaşmak. Bunun için kendimi yeniden terbiye etmeye razı oluyorum. Sevgi ve iyilik benim için konu dışıdır." Paul Nyssens, bu öğrencisine yanlış düşündüğünü anlatır: "Hayatta başarılı olmak istiyorsanız, yaptığınız her işi sevmeniz gerekir. Her şey neşe içinde yapılmalıdır. Nüfuzlu, sevimli ve sözü geçer olmanız için kendi cinsinizden olanları sevmelisiniz. İyilik, insanı sevimli yapar. İyi insanlar, güven ve saygı görürler. Fakat diyeceksiniz ki, bu gibi şeylere sahip olmak için samimi surette iyi olmaya ne gerekir? İyi gibi görünmek yeterlidir. Yanlıştır... İnsanın gerçekten iyi olmadan, iyi gibi görünmesine imkân yoktur."

Onun içindir ki sevgi ve iyiliği yalnız, doğal ve kolay özellikler diye değil, insanı kendine hâkim olmaya götüren güç ve kuvvet olarak kabul ediniz.

Bir insanın sahip olabileceği en büyük hazine, akıldır. Akıl, sevgi, iyilik ve neşeyi de içine alır. Usluluk ve akıllılıkta iyi olan her şey vardır. Burada sevgi en geniş anlamıyla iyilik ifade eden, her şeye karşı olan eğilimdir. İyilik, iyiyi ister, fenayı atar. İyiliği isterken hem kendinizin hem de başkalarının iyiliğini istemelisiniz.

Özgürlük, bağımsızlık olmadan mutluluğa kavuşamazsınız. Hayatınızı yaşamaktan hoşlandığınız bir şekilde geçirmek istiyorsanız, hem işinizi, hem de çevrenizi sevmelisiniz. Özgür olmak için vicdanınızın sesine uyarak davranmalısınız. Vicdanın aksine davranan adam, daima kaygılıdır ve bu adam bir köledir. Zorlama, güç altında değil, kendiliğimizden, isteyerek, iyi bir şey yapmış olmak için, seve seve emre uymalısınız. Bu suretle sükûnet ve rahata kavuşursunuz.

Hoşlanmadığınız bir işiniz olduğunu, başka bir iş yapmak istediğinizi fakat bulunduğunuz durumda buna olanak bulamadığınızı düşünelim: Bu durum sizin için bir tutsaklıktır. Kendiniz size ağır geliyor. O zaman siz de rüzgâr güneyden kuzeye doğru eserken, kuzeyden güneye doğru geziye karar veren gemici gibi davranırsınız. Karşı rüzgâra rağmen, yelken ve dümenin yardımıyla, hünerli bir idare ve manevralar sayesinde yelkenli, istenen yönde ilerler.

Hayatta da böyle davranınız. Olaylar, kararlarınız önünde böyle engeller oluşturunca, yelkenlerin yönünü böyle değiştiriniz. Düşününüz ki işleriniz bulduğunuz kadar güç ve can sıkıcı değildir. İş size değil, siz işe hükmetmelisiniz. Bu uğraşınızın faydasını göreceksiniz. Böylelikle anlayacaksınız ki, bu uğraşı sizde hâkim olma özelliğini geliştirecek ve böylece sizi sözünü geçirebilir, sevimli, direşmeli ve neşeli bir adam yapacaktır.

Uğraşınız ne olursa olsun, işinize bütün yeteneklerinizi vermelisiniz. Mesleğinizi sanat haline koymalısınız ve işinizde ehil olmaya çalışmalısınız. Meslek aşkınız varsa neticede bu sonuca varırsınız. İşinden hoşlanmayan bir adamın o işte başarılı olduğunu asla göremezsiniz.

Kusursuzluk, doğuştan var olan bir yeteneğin ürünü olabileceği gibi, yoğun bir çalışmanın ürünü de olabilir. Kusursuzluğa erişmek için, yaptığınız her işi severek ve özenerek yapınız.

Meslek aşkıyla çalışan her insan, sanatında en üst noktaya ulaşmaya başarı sağlar. Böyle bir insan, herkes tarafından aranmaya layıktır. Talihlerinden ve rahat bir duruma sahip olmadıklarından sızlanan insanlara, kusursuzluk aşkının insanı başarıya götüreceği öğretilmelidir.

Şeref, başarı, servet bütün dünyanın kusursuzluk karşısında ödediği şeydir. Değer sahibi olmak, yeterli değildir.

Gönül hoşluğu, hâkim olmanın en güçlü unsurlarından biridir. Hayvanlara iyi davranmak, bize onların güvenini kazandırır. Ailenizde, okulunuzda ve bütün insanlarla bütün ilişkilerinizde her zaman aynı şey (kalp iyiliği) gözlenir. Başkaları için iyi hisler besleyen her insan, çalışırsa kendisini hoşa giden bir insan haline sokabilir.

Soğuk, asık suratlı veya utangaç olmayınız. Bir arkadaşınızın elini sıkarken, kuvvetle, iyiliksever ve içten bir şekilde sıkınız. Herkes ve özellikle zavallı hasta, kimsesiz insanlara karşı sevimli olunuz.

Sevgi, iyilik ve çekicilik yalnız maddi ve toplum içinde başarı sağlamakla kalmaz, sağlık da verir. Dostlarınız, arkadaşlarınız, hizmetçileriniz ve hatta yabancılarla ve her kimle ilişkiniz olursa olsun, hepsi size karşı derin bir iyilik ve içten bir eğilim duyarlar. Kin, kıskançlık, hiddet ve benzeri bütün kötü duygular, sinir bozukluğu meydana getirir.

Misafir karşılarken ve el sıkarken her zaman yüzünüzün ifadesine sevimliliği yerleştiriniz. Yaptığınız her işi sevmeye kendinizi alıştırınız. Asla alaycı olmayınız. Kimseyle alay etmeyiniz. Bu suretle sevimli, uyumlu, etkili bir kişi olacak ve herkes tarafından sevilecek ve her zaman aranacaksınız. Saygılarımla.

Saatli Maarif Takvimi

Aziz Günel

Vicdan Rahatlığı ve Mutluluk

Talih ile saadet beraber gidemez. Çok kimseler bahtiyar olmak için, her şeyin sahibi göründükleri halde, mutlu değillerdir. Doğa, lütfünü hesapsız verir; bu ona özel bir iştir. Bu dünyada başarılı hayat, tehlike ve endişelerle doludur.

Mutluluğun öğelerini nefsinde bulamayan kimse, onu ne güzellikte, ne güvenlikte, ne eğlencede ve ne de dini yararlarda bulabilir. Birtakım insanlar için dünya bir çölden ibarettir, can sıkıcı ve manadan yoksundur. Diğerlerinin gözünde ise zengin, yararlı birçok mana içerir. Eğer biz elde etmesini bilirsek, mutluluk kendiliğinden ayağımıza gelir. İstekle onun arkasından koşmamalıyız.

Ruskin'in (1819-1900)[163] dediği gibi: "Eğlence aramayınız fakat daima kendinizi oyalamaya hazır bulunuz." Hayatı, önemsiz devamlı küçük zevkler haline koymak büyük bir iştir. Neşeli bir huy, insana has bir bağıştır. Neşeli bir kalp, her gün büyür. Kederli gönül ise bir mil gidince yorgun düşer. Bozuşmak için iki kişinin bulunması yeterlidir. Siz hiçbir zaman bu ikiden birisi olmayınız.

Sevgi devamlı olursa, dünya ne güzel bir cennettir. Neşe, ahlakı güçlendiricidir. Güneş, çiçekleri, yemişleri açtırdığı gibi, neşe, sevinç de yaşama arzusunu ve bizde var olan bütün güzellikleri besler, artırır. Neşe, başkalarına karşı insanın bir görevidir. Bazı kimselerin gülümsemeleri, sesleri, hatta bir yerde bulunuşları bile güneşin ışınları gibi dokundukları her şeyi altına dönüştürür. Neşesini koruyan kimse, asla mağlup olmaz. Neşeli gönül, gerek kendisi, gerekse başkaları için sürekli bayramdır.

Modern hemşireliğin kurucusu Florence Nightingale'in (1820-1910)[164] gölgesi hastalarına ilaçtan çok iyileşme verirdi.

---

163 İngiliz eleştirmen ve düşünür. Türkçe'de *Susam ve Zambaklar* adlı eseri bulunmaktadır.

164 1820'de adını taşıyan İtalya/Floransa'da doğdu. Modern hemşireliğin kurucusudur.

Ve eğer biz başkalarının yüklerine yardım edersek, kendi yükümüzü de hafifletmiş oluruz.

Bazı kimseler, neşenin dikkatsizliği ve düşüncesizliği yaratan boş bir davranış olduğunu zannederler. Halbuki bunlarla hiçbir münasebet yoktur. İnsanların en büyük nimetlerinden birini teşkil eden neşe ve sevinç, çoğunlukla en derin fikirler ve en samimi sevgiler ile beraber olur.

Pek çok kişi, ağır işler görmeye mahkûm olarak doğmuşlardır. Bu yalnız fakirlere mahsus değildir. Bugün zenginler de çok çalışıyorlar. Fazla para yüzünden bedbaht olan ve hayatı sükûn ve selametten mahrum kalan nice kimseler vardır. Bu dünyada kederlerden kurtulmak mümkün değildir. Ama istersek kederin üstüne çıkabiliriz. Bunu başarabilmek için aklımızı güzel fikirler, güzel tasarılar ve mutlu hatıralarla süslemeliyiz.

Herkes eğlenceyle vakit geçirmeyi arzu eder fakat bundan yararlanmak yolunu bilen azdır. Hayatın mutluluğunu takdir edemeyenler, birtakım küçük üzüntüleri büyük bir felaket imiş gibi görürler.

Biz çiçekler, ağaçlar, otlar, ırmaklar, göller, denizler, dağlar ve parlak güneş dünyasında yaşıyoruz. Doğa, memnun olanlar için neşelidir. Kabul etmesini bilenler için teselli vericidir.

Bu güzellikleri takdir etmek için güzellik fikrine sahip olmak gereklidir. Köpeğin ve filin zekâsından çok bahsedilir. Ama dünyanın en güzel doğa manzaralarının bunlara zevk verdiğini gösterecek hiçbir delil bulamayız, bulamıyoruz.

Birtakım kimseler, yapacak iş bulamamaktan dolayı can sıkıntısından şikâyet ederler fakat sıkıntının kendi nefislerinden kaynaklandığından habersizdirler.

Tahsil görmüş, gözü görür, eli-ayağı tutar bir insan hayatında bir gaye bulamamışsa, yüce Tanrı bütün bu yararları hakkı olmayan bir kimseye vermiş demektir. Ne servet ne de mevki, bize saadet sağlamaz. Sevgisiz, merhametsiz ve vicdanı huzursuz bir kimse bahtiyar olamaz.

Vaktiyle büyük bir padişah varmış, çok bedbaht imiş. Müneccimler demiş ki: "Mutlu olmanın tek çaresi, çok mutlu bir kişinin gömleğini giymektir." Sarayda, ülkede zengin sınıfı içinde böyle bir mutlu kişi bulunamamış, nihayet mutlu birini bulmuşlar. Ama onun da gömleği yokmuş...

Akıllı kimselerin bildikleri gibi, saadet para ile satın alınamaz, bu ki bir gerçektir. Kralların taçları bile ekseriya dikenlerle donatılmıştır.

Tabiatta her şey, iyiliksever ve akla uygun bir kanunla düzenlenmiş, hepsi iyiliğe bağlı ve onun meydana gelmesine hizmet eder. Kederlerimizi, ya kendi hatamızdan yahut hemcinslerimizin mutlu olmalarını sağlamak için gayretimizden oluşmaktadır.

Hayattan tamamıyla yararlanmak için çekici birçok zevkten kendimizi mahrum etmeye hazır olmalıyız. Bu ihtirasları yerine getirmekten ziyade, arzulardan vazgeçmekten kazanılır. Duygular, her ne kadar bizim için temiz zevkler kazandırır ise de eğer kendilerine uyarsak bizi hayatın kayalık girdaplarına sürükler.

Yaşadığımız sürece büyük kederlerle üzüldüğümüz kadar, küçük şeylerle de rahatsız oluruz. İnsanlığın tutulmuş olduğu fenalıkların en kötüsü şüphesiz neşesizliktir. Mutluluğu hariçte değil, kendimizde, kendi içimizde aramalıyız. He ne kadar ümit, murada erme ve hatırlama ile mutluluktan iki üç fazla yararlanabilirsek de geleceğe bakabilmek, sevdiğimizi ve kaybettiğimiz şeyleri tekrar görmeyi ümit etmek ve gözümüzden gizli kalan şeyleri öğrenmek de büyük mutluluk kaynağıdır.

Bu mutluluk kaynağına karşı söylenecek hiçbir söz yoktur. Ancak dünyada sahip olduğumuz şeyleri küçük görmeye de vesile olmamalıdır. Mutlu ve sakin bir hayat yaşamak için beynimizi yüksek ve akla uygun düşüncelerle süslemeliyiz.

Sir John Lubock

Mutluluğa Hazırlık

Gerçek mutluluğun ne olduğunu bilmeden, mutluluğa kavuşmak isteyen, onu mutluluğa ulaştıracak vasıtaları ayırt etmek yeteneğinden mahrumdur. Herkes kendi nefsine göre davranırsa, içgüdüsü onu, mutluluğun tersi olan zevk ve sefaya sürükler. Şöyle ki: İşçi, pis ve dumanlı bir hava içinde iskambil oynamak için kahveye gider.

Çocuk; midesini çörekler ve çikolatalarla doldurur. Gençler, gecelerini diskoteklerde geçirir. Yaşını başını almış insanlara gelince; bunların birçoğunu, içgüdülerine karşı koyamadıkları alışkanlıkları, onları ani bir yaşlılığa sürükler ve ahlaki ve bedeni düşkünlüğün nedenlerini hazırlar.

Zevk ve eğlence, mutluluk değildir. Zevk aramak, acı hayal kırıklıklarına ve sefalete koşmak demektir. Asıl mutluluk, her şeyi hoşgörmek, olayların yalnız iyi taraflarını almak, kimse hakkında kötü söz söylememek, herkese güler yüz göstermek, olanları olduğu gibi kabul etmek ve etrafa şen bir hava dağıtmaktan ibarettir.

Bunları yapmakla mutluluğun elde edileceği inancı, kendi kendini aldatmak değildir. Çünkü bu, gerçek mutluluğu davet eder. Hepimizin arzusu nedir? Sağlık ve bundan doğan başarı ve neşe. O halde bütün menfi duygular (kin, kıskançlık, endişe, heyecan, şikâyet) bedeni davranışlarımızın ahengini bozar, sağlığı harap eder. Buna karşı sağlıklı, neşeli bir yüz ve neşeli hareket, başarıyı sağlar.

Ana babalar, çocuklarını neşeli, memnun ve mutlu etmekle, onlara her şeyin iyi tarafını göstermeye alıştırmakla gelecekteki mutluluklarını hazırlamakla çok iyi bir davranışta bulunmuş oldular.

Sağlık, başarı ve mutluluk... İnsanlar tarafından benimsenen üç arzudur. Ne zaman devamlı ve etkili bir terbiye usulü izlenirse, bu üç arzuya erişilebilir...

Dış olaylar ikinci derecede bir rol oynar. İnsanın dünyada sahip olduğu biricik zafer, ana-babadan aldığı bedeni, sosyal ve zihni kalıtımdır.

Fena bir sağlık koruma uygulamasına rağmen, bütün yorgunluklara karşı gelebilen güçlü insanlar vardır. Buna karşı yaşamlarının dengesini korumak için kendilerine bakmak gereğinde olan zayıf insanlar vardır. Sağlığı koruma bu insanları düzeltir. Ve onlara en çok geliri getirir. Orta derecede güçlü olanlar ve sıkı bir sağlığı koruyamayanlar, mevsimsiz bir ihtiyarlığa ve başarısızlığa mahkûmdurlar. Buna karşı kendilerine iyi baktıkları takdirde, yaradılışlarından güçlü olanlarla bir olurlar. O halde gücünüz azsa, vücut eğitimi aletleriyle her gün gücünüzü artırmak zorundasınız. Eğer orta güçteyseniz, en sağlam güce sahip olmak için aynı şekilde hareket edeceksiniz. Eğer doğalca güçlüyseniz, elinizden geldiği kadar gücünüzü korumaya ve torunlarınıza hediye etmeye çalışacaksınız. Onlara vereceğiniz en iyi miras budur. Eğer her halde, her durumda mutlu olmayı ve etrafınıza neşe saçmayı istiyorsanız, daima dudaklarınızdan tebessüm (gülücük) eksik olmasın.

Dr. Victor Pauchet
19.07.1986
Derleyen ve yazan
Horepiskopos (Başpapaz) Aziz Günel

İnsanlar için Dua Edenler

Atom bombasının babası sayılan bilgin Dr. Wemher Von Braun, "Dua benim için ruh ile etrafımızdaki dünya arasındaki başlıca karşılıklardan birini oluşturur," diye yazıyor ve ekliyor: "Elle tutulur gerçekle ve yalnız matematikle iş gören bilginlerdenim. Dualarımızın gerçekleşmesi gibi mucizevi bir olaya tanık olduğumu hiç anımsamıyorum. Ama beni ezici üzüntülerin baskısından kurtarmakla duanın imdadıma yetiştiği saatler çoktur. Kişisel

inancıma göre, insanlık bugün, duanın aşıladığı güce, tarihteki herhangi bir zamanından daha çok ihtiyaç duyar. Bu fikrimi şöyle açıklayabilirim: Bir kez dua, düşüncelerin bir nokta üzerinde yoğunlaştırılmasıdır. Geçmişteki ve bugünkü dertlerimizle aramıza mesafe koyup gücümüzün hepsini daha iyi gelecek amacı üzerinde yoğunlaştırmanın bizim için ne denli önemli olduğunu anlamamız için bilmem bir psikologun gözüne ihtiyaç var mı? Meslek yaşantımızın ve sorumluluklarımızın günden güne artan yükü ile ailelerimize belli bir yaşam düzeyi sağlamak kaygısı, kendi kendimizi inceleyip eleştirilmemize gitgide daha az zaman bırakmaktır. Sözün kısası: İnsan olarak yetersizliklerimiz ve yanlışlarımız üzerinde kafa yormaya artık vakit bulamıyor ya da pek az zaman ayırıyoruz. İkincisi: Dua etmek, umut etmek demektir. Umudun ise, başarının en güçlü ilkelerinden biri olduğunu kim inkâr edebilir? Dua bize cesaret verir, güç ve dayanıklılık aşılar. Böylece onun sayesinde en çetin işlerle dahi başa çıkabilecek duruma gelirsiniz. Tevekküle kadar varan bir cesaretsizliğin pençesinde iken, bize yepyeni bir enerji bağışlar ve kendi yetersizliğimizin son engellerini de aşarak hedefimize ulaşmamıza olanak sağlar. Hepsinden önemlisi, duanın insan ile bilimin gün geçtikçe araştırmaya gayret ettiği evrenin yaratıcısı Tanrı'ya bir saygı ifadesi oluşudur."

Sir Henry Morton Stanley de bir kâşifti (bulucu). Ama onun keşif alanı uzay değil, yaşadığı dönemde henüz pek az kısmı tanınan yeryüzü idi. 1841'de doğan ve 1904'te ölen İngiliz kâşif, 19. yüzyılın sonlarında Afrika kıtasını keşfetmişti. Ve dua etme hakkındaki düşünceleri, duanın her dönemde tükenmez bir enerji ve güç kaynağı olduğunu ispat etmiştir. Stanley diyor ki: "Hayatımda (içten gelen bir sese) kulak verdiğim için çok minnettar olduğum anlar vardır. Bu ses beni hep gerçek benliğime götürmüştür. Ben kendimle ilgili hususlarda duanın etkisizliği deyimini hiçbir zaman ağzıma alamam, yürekle kendimi dua etmeye verdiğim hallerde dualarıma bir cevap alamadığım olma-

mıştır. Karanlık kıtanın içlerine düzenlediğim sefer sırasında, bilgili ve sabırlı olmak için ettiğim dualar bana hep düşmanlarımın anlayışsızlıktan doğan vahşetini merhametle karşılamak gücünü vermiştir. Bu duaların yokluğunda, yolumu kesen mızrakların karşısında, düşmana cesaret verecek korkuyu ifade etmeden duramayacaktım. Dua etmek daima bana, duadan vazgeçmiş olanlardan daha çok manevi ve ruhi bir üstünlük sağlamıştır. Dua, duygularımın keskinliğini veya hüküm vermek yeteneğimi hiçbir zaman zayıflatmış değildir. Tersine, nefsime güvenimi artırmış, eserimden dolayı bana gurur ve sevinç vermiş ve güçlü orman patikalarının binlerce kilometresi boyunca yorgunluklara ve tehlikelere doğru şen bir ruhla ilerlememi sağlamıştır."

Üstün saygılarımla. (Saatli Maarif Takvimi)
Horepiskopos Aziz Günel

Hayatımızdan Memnun Olalım

Hayat, hiç zannettiğin kadar fena değil. Evet, güçlüklerle karşılaşacaksın, zaman zaman hayal kırıklığına uğrayacaksın ve sıkıntı çekeceksin. Fakat her şeye rağmen, hayatta olmak güzel bir şeydir. Ölümün ne kadar sıkıcı ve tatsız olabileceğini bir düşün. Sonra içinde yaşadığın ve bütünün bir parçası olduğun dünyayı iyileştirmek ve güzelleştirmek için etrafında seni bekleyen fırsatları bir göz önüne getir.

Bir şeyler yapmak, başlı başına bir zevk kaynağıdır. Buna inanmıyorsan, kısa bir süre hiçbir şey yapmadan otur, ne kadar yorulduğunu göreceksin. Eğer bir şeyler yapmayı zevk haline getirirsen, hayattan zevk duyacağın doğaldır. Hayatından memnun ol! Boş bir söz değildir. Bu söz, saadetin anahtarıdır.

Hayatta bir şekilde mesut olunabilir. Sevdiği iş, ilgi çekici bir kitap, güzel çiçekler, musiki, kahkaha, şarkı seni bekliyor. Kötümser insan, kendi kendinin en büyük düşmanıdır. Sevgilerimle.

Yalnızlık

Çağımızda birçok kimse yalnızlıktan şikâyetçidir. Yalnızlık çeken insanlar, başkalarıyla sürekli bir ilişki kurmayı başaramayanlardır. Herhangi bir dostluk gösterisinde bulundukları, birisine el uzattıkları zaman, reddedilmekten de korktukları için büsbütün içlerine kapanmaktadırlar.

Şimdiye kadar bu gibi problemleri olanların, bir kulübe üye olmaları veya eğitim kurslarına katılmaları tavsiye edilirdi. Fakat bu, geçersiz bir tavsiyedir. Çünkü insanların asıl sorunu, nerede arkadaş bulabilirim değil; nasıl arkadaşlık kurabilirim, başkalarıyla nasıl geçinebilirimdir.

İnsanların başkalarıyla sürekli ve iyi ilişkiler kurabilme yeteneğinin eğitim ile gelişebileceğine inanan bir grup dinamik psikolog, Almanya'da "Yalnız İnsanlar" için bir kurs açtılar. Çoğu, bir veya birkaç kez evlendikten sonra ayrılmış ve tek başına yaşayan orta yaşlı kadın ve erkeklerden meydana gelen kursun havası, son derece rahat, odalara koltuk sandalye dahi konulmamış, sadece yerlere minder ve yastıklar konmuş. Bir teypten çalınan müzik herkesi daha da rahatlatıyor. Psikologlar, burada herkesi, hayatlarının en acı sonra da en mutlu anlarını anlatmaya davet ediyor.

Bundan gaye, herkesin küçüklü büyüklü problemleri olduğunu kursa katılanların öğrenmesidir. Daha sonra psikologlar, başkalarının hoşuna gidecek, küçük söz ve itirafları çekingenlik ve korkaklık yüzünden esirgememek gerektiğini, devamlı dostlukların böylece filizlendiğini, yine canlı örneklerle açıklıyorlar. Bu iki günlük kursa katılanlar, her şeyden önce bildikleri hakkında birçok şey öğreniyorlar. Kendilerini zayıf karakterli, can sıkıcı, sıkılgan, renksiz, çirkin ve çekingen zanneden birçok kimse, bunların doğru olmadığını, yapılan konuşma ve alıştırmalar sonunda öğreniyor. Başkalarının da onları ilginç bulması, kendilerine güven kazanmalarını sağlıyor. Tanımadığımız, bilmediğimiz bir kimseyle konuşmak, ahbaplık etmek için de zaten sadece güven

gereklidir. Hayatta terslenmekten korkarak, konuşmaktan kaçınıyorsunuz. Gerçekten gününüzü gün edebilecek mutlu dakikaları kaçırıyorsunuz demektir. Her zaman bu kaygıları içimizden atın ve ilk dostluk elini siz uzatın.

Hayatım tazeyken bir çiçek gibiydi,
Öyle bir çiçek ki katmerliğinden,
Bir veya iki yaprak düşse de,
Bahar rüzgârları kapısına gelip
Dilendiği zaman bir kayba asla duymaz,
Şimdi gençliğinin sonunda hayatım,

İdare edecek hiçbir şeyi olmayan bu bütünlük tatlılık yüküyle,
Kendisini tamamıyla teslim etmeyi bekleyen bir meyve gibidir.

Saygılarımla.
Aziz Günel

İnsanın Yaşamındaki Aşamalar

(Bu çok güzeldir)

Beşikten mezara kadar,
Huzur içinde doğdum,
Huzur içinde öldüm.

Çocuk bebek olarak dünyaya huzur içinde doğar. Bu bebek hepinizin bildiği gibi, gelişiyor, büyüyor, hep huzur ve sevinç içinde sevimli hareket ve davranışlarıyla, kâh doğru kâh yanlış konuşma ve tıpış tıpış yürüyüşleriyle baba ve annesini sevindire sevindire yedi yaşına giriyor.

Çocuk yedi yaşında okul başlarken okul yaşamını öğrenci arkadaşlarıyla oynarken, özellikle çok sevimli kitaplarını okşarken, severken, sıcakkanıyla sporsal çalışmaları arasında on beş yaşına

girer ve gençlik çağının ilk çiçeğini bu aşamada koparır ve bu yaştan itibaren bu çiçeği koklarken delikanlılık devresi başlar.

Çocuk sıcakkanlılıktan delikanlılığa girer. İlerisini düşünerek bu kez maddi imkânları arar. Servet sahibi olmaya çalışır, çabalar. Bu süreyi sürdürürken çocuk otuz yaşına kadar hep bu imkânlar peşinde koşarken zevk ve sefalarına da ihmal etmiyor. Çocuk, otuz yaşındayken kendini evli ve servet sahibi olduğunu görür, gururlanır, kibirlenir. Dünya malındaki hırsı artar, dış zevklere meyil verir, uzun yaşamak için sefahat ve nefsani arzularını, gerçekten, ciddiyetten ve samimiyetten yoksun peyda ettiği dostlardan umar. Aft şuna, gaft buna derken adeta bir savaş içine girer. Hele politikayı da işin içine karıştırınca kibrini yenemez. Ben şuyum, ben buyum derken, kibir onu dünya gafletleri arasına iter ve ipin ucunu kaçırır, hep savaşmak ister. İşte bu yaşam devresi hep savaşla otuz yaşından altmış yaşına kadar böyle devam eder.

Adam, altmışında kendine ayılır, "Eyvaaah!" der, "Ne yaptım? Hani servetim, hani çalışmalarım, hani zevk, hani sefam, hani o delikanım, hani o çiçekli, baharlı yaşamım, hani haşmet ve sanım." Ve yeni baştan yoksulluğa ve günlerini saymaya düşer. Ve hiçbir şey gözüne gelmez, insanların en aptalı, en miskini ve en fakiri olduğunu o zaman anlar. Adam kendini bu hal ve durumda bulunca, bu kez alçakgönüllü, yani mütevazı olduğunu görünce çöker. Adam, bu alçakgönüllülük devresini bilmeden 75-80'e kadar sürerse ne âlâ! Fakat bu alçakgönüllülük süresi içinde yani baştan kendini huzur içinde görür, yani sıcakkanlılık, delikanlılık, gençlik, ergenlik aşamalardan geçtiğini ve ihtiyarlık dönemine girdiğini anlayınca, o zaman bu aşamaların hiçbirinin kendine yaramadığını, onu dik tutmadığını, dinç durmadığını anlar anlamaz, yalnız kendi haline oturup beşik sallamaktan ve ancak beşikteki çocuğa ninniyi söylemekten başka bir şeye yaramadığını görür. O zaman tekrar periyodik cetveli gibi yeni baştan huzura kavuşur, yeni doğmuş bebekten hiçbir farkı yok gibi huzur içinde yatağına yatar ve biraz sonra yataktan mezara indiğini, toprağa verildiğini acaba sezer mi? Evet sayın dinleyen-

lerim, sevimli dost ve cemaat kardeşlerim, işte insanın biyografisi ve periyodik cetveli bundan ibaret olup dikkatinizi çekmek istedim. Hepiniz hoşça kalın.

Horepiskopos Aziz Günel

15.12.1985

İnsanın aşamaları şöyle sıralanır:

1- Bebek – huzur içinde
2- Gençlik – servet aramak
3- Servetten sonra – kibirlik
4- Kibirlikten sonra – savaş
5- Savaştan sonra – yoksulluk
6- Yoksulluktan sonra – alçakgönüllülük içinde huzurlu mezara girmek.

Ölüm, Yorgunluğun Sonu ve Ebedi Rahatın Başlangıcıdır

Ölüm, sonsuz yaşamaya götüren ikinci bir doğuştur. Resul Pavlos, buna dair buyurmuştur ki: Ölüm benim için bir kazançtır. Yaşama varsa, beni Rab Mesih'e götüren ölümdür. Gerçekten Mesih'le beraber olmak için ölümü tercih ederim (Filiplilere 12:23).

Şamun Şeyh (İhtiyar Şamun) dedi ki: Ya Rab, gözlerim senin kurtuluşunu görmüş. Artık selametle kulunu salıver (Luk. 2:29).

P. Davut demiştir ki: Salihlerin ölümü Rab'bin gözünde çok değerlidir. (116-1) Resul Yuhanna buyurmuştur ki: Gökten bana bir ses geldi, diyor ki: Rab ölenlere mutluluk yaz, çünkü onlar yorgunluktan, çalışmaktan ve üzüntülerden, ruhen istirahata ve huzura kavuşmuşlardır (Yuhanna.11-28).

Sayın dinleyenlerim, hepinizin bildiği gibi, eskiden ölüm, günahın cezası idi. Fakat kurtarıcımız Yeşu Mesih, ölümü değiştirdi, onu süresiz yaşamaya götüren bir araç olarak, yeni yaşam veren, yorgunluğun sonu olarak tertiplemiştir. Sonsuz şahaneliği

taşıyan yeni bir doğuş olarak tanıttırmıştır. Her ne kadar ölüm, korkutucu, nefret verici bir nitelik taşıyorsa da... Fakat gökteki sonsuz yaşamın kapısını açan altın bir anahtardır. Bildiğimiz gibi yorgunluktan sonra gelen rahatlık, ne kadar hoş ve değerlidir.

İşçi, kendi hakkını akşam saatlerinde alınca, ne kadar mutlu oluyor, ne kadar seviniyor, değil mi? Savaştan sonra, kahraman kişi ödülünü alınca ne kadar değerli olur ve kendisi ne kadar seviniyor, değil mi? Gemi denizde kaldıkça, fırtına ve dalgalara hedef oluyor. İçindekiler de sürekli endişe içinde, korku içinde üzülüp kalıyor. Çünkü tehlike her an gözleri önünde canlanıyor. Ama gemi limana varınca içindekilerin sevinci ve huzurun değeri, onları fazlasıyla sevindiriyor.

Biz de bu âlemin gemisinde kaldıkça fırtınaların tehlikesine hedef oluruz. Hiç rahatımız kalmaz. Çünkü biz bu fırtınaların karşısında sürekli savaşmaktayız. Dünyanın su fırtınaları, bedenimizle savaşmaktadırlar. Biz bedenimize galip olunca, tamah bizi yakalıyor, tamaha galip gelirsek, kahır ve kibir yakalıyor. Kahır ve kibri yenirsek, haset ve kin bizi yakalıyor. Velhasıl düşmanlarımızın kol kola verdiklerini, bizi rahat bırakmadıklarını, bizimle süresiz savaşmakta olduklarını görüyoruz. Bunlardan bir an önce kurtulmak çarelerini arıyoruz. Demek ki bu bedenin içinde kaldıkça çare olmaz. Rahatlık yoktur, eziyet ve üzüntülerin sonu gelmez. Fakat bedenimiz ölünce, bütün üzüntü ve bize zarar veren her şey biter, selamet limanına kavuşur, korkumuz kalmaz, çünkü savaş biter. Başarıya ve huzura kavuşuruz.

Evet, huzurunuzda sessiz duran ve ebedi yaşama doğmuş, kavuşmuş değerli ruhani ağabeyimiz Papaz Davut Söğüt[165], seksen yıldan beri, bu âlemin gemisinde dalgaların, afetlerin, tecrübelerin karşısında var gücüyle savaşmıştır. Süryani Kadim Ortodoks Kilise ve cemaatine ve kendi aile ferdine büyük katkılarda bulunmuş. Fedakârlıkta bir kusur işlememiştir. Topluma nezih,

---

165 1906 yılında Mardin'de doğdu. 1948'de papaz olarak takdis edildi. 1968'de İstanbul'a yerleşti.

efendi bir aile yetiştirmiş olan bu değerli ruhanimiz, hep bu dünyanın keşmekeşiyle ruhanice savaşa çalışmış bir kaptan idi.

Süryani kilise ve cemaati daima ona ve ona benzer kişiliğe sahip olanları takdir etmiş ve etmektedir. Hatta onlara minnettarlığını da inkâr etmeyen asil bir toplumdur.

Rahmetle andığımız Papaz Davut Söğüt, dili çok tatlı, uysal, kendini bilir, kibir ve haset ve tamahkârlıktan çok çok uzak bu ruhani, Süryanice, Arapça, Türkçe, Fransızca ve İngilizceyi anadili gibi bilen bir bilgin adamdı. Hizmetleri sayıya gelmez bu ağabeyimizin herkese karşı olan sevgi ve yakınlığı, onun aziz ruhunu şad edecektir. Kaddislerin arasında yerleşecek, onlarla beraber Rab Yeşu Mesih'e Baba ve Kutsal Ruhuna süphanlar verecektir. Onun ruhu şad olsun.

Değerli Söğüt ailesine, saygıdeğer hanım eşine ve değerli evlatlarına, yakın akraba ve dostlarına, değerli damat ve kızlarına ve asil bütün Süryani cemaat ve ruhanilerine, değerli birader ruhanilerin adına hepinize başsağlığı diler, rahmetlinin cenaze merasimine zahmet edip katılanlara Söğüt ailesi adına teşekkürlerimizi sunar, iyi sağlıklar dilerim. Biraderimiz Papaz Davut Söğüt'e Rab'den rahmet diler ve hepinize başsağlığı dileriz.

Horepiskopos Aziz Günel

02.09.1986 Salı günü

İnsan Kimdir ve Nedir?

(Nail Şabooğlu'nun[166] gününde okunacak, bunu okumalıyım.)

Her dirinin ruhu, Allah'ın elindedir (Eyüp 12:10).

---

166 Midyatlı ünlü İbrahim Şabo'un en büyük oğlu. 27 Ocak 1930'da Midyat'ta dünyaya geldi. İlkokulu Midyat'ta okudu. 1960'ların ortalarında ailece Ankara'ya taşındı. 1960'ların sonunda İstanbul'da asfalt müteahhitliği ile meşgul oldu. 8 Eylül 1991'de İstanbul'da vefat etti.

İnsanoğlu, konuşkan ve akıllı bir hayvandır. İnsanoğlu, gülen, zıplayan, üzülen, yorulan, dik ve düz boylu, düzgün kalem tırnaklı bir yaratıktır. İnsanoğlu, en yüksek zirvede oturmuş, hayvanları ve her şeyi yüksekten gören, seyreden bir görücüdür. İnsanoğlu, maymuna benzer ama melek şeklindedir. İnsanoğlu, denizi aşan, dağları delen, engin vadileri düzlüğe çeviren, elektriği bulan ve istediği gibi kullanmasını bilen, bu elektrikle dünyayı aydınlatan, elinde her şeyi ve her canlıyı ve cansızı bir oyuncak gibi kullanabilen, oynatan, güçlü bir kahramandır fakat aciz bir kuldur.

İnsanoğlu, hava kuşunu ürkütür, uçurtan, yırtıcı hayvanları, örneğin kocaman aslanı, ayıyı ve fili kafese koyup, burunlarına demir halka geçirip onları oynatır, geyik ve yabani keçiyi, tavşanı, tilkiyi ve ceylanı ürkütüp, tuzağa düşürüp, onları diri diri yakalayıp, isterse keser, etini yer, isterse de ehlileştirir, onlardan zevk alır bir pehlivandır. Yerde sürünen diğer hayvanları, örneğin yılan gibileri zehirli oldukları halde diri diri yakalayıp, hatta onların sırtından bile günlük ekmeğini kazanan, istediği anda da öldürüp yok eder bir zalimdir.

İnsanoğlu, denizin enginine dalan, suların içinde kayan, kaçan, kendi yaşamlarını o şekilde sürmesini arzu eden her cins balığı ve timsahı ürküten, tutan, acımasızca onların etlerini pişiren, yiyen bir yamyamdır.

İnsanoğlu, yeryüzünde ve yerin dibinde, gizli sırları keşfeden, bulan, örneğin yerin içinde birikmiş gazlar, petroller gibi enerji kaynaklarını yeryüzüne çıkaran ve kullanan, atomu, hidrojeni, hem müspete hem menfiye, hem iyiye hem de kötüye kullanmak için hazırlayan, uzağı yakınlaştıran, havayı fetheden, havada bulunan ay, güneş ve yıldızları keşfetmeye, hatta bayrağını yıldızların üzerine dikebilmiş, hünerli bir kaptandır.

İnsanoğlu, aydan taş ve toprak parçalarını dünyamıza kadar indiren, bunların hakkında bütün dünya insanoğullarına gösteren, bilgi öğreten, fezada istasyonlar kurarak, alıcı verici radyo ve

televizyonla durumlarını, davranışlarını anlatmaya, vermeye dek güce varan, olağanüstü bir harikadır.

Daha da uzağa gidilirse, insanoğlu Allah kudretinin şeklinde yapılmış, yaratılmış, güzide, hayret verici bir yaratıktır. İnsanoğlu, düşünebilen, alışan, öğreten, anlayan ve yüce Allah'ın şanını, kudretini ve yüceliğini anlatabilen güce sahip ve neticede öleceğini de bilen, üstün zekâ ve kabiliyet sahibi bir varlıktır. İnsanoğlu, bütün bunları düşünüp tartışıp başarırken, en üstün zirvede kendini bulunca, "Neydim, ne oldum?" diye gurur ve kibre kapılınca, bu insanoğluna yukardan bir ses geliyor: "Ey insanoğlu daha ne istersin?" diye soran bu sese insanoğlunun cevabı şu olmuştur: "İşte dünyayı ve dünyanın içindekinin tümünü fethettim, avcumun içine sığdırdım. Şimdi de dünyayı fethettiğim gibi gökleri de fethetmek isterim." O anda dünya adeta beşik gibi sallandı, şimşekler çakıldı, gür sesler kulakları deldi. Sıtmaya tutulan biri gibi, dünya titremeye başladı, zelzeleler adeta dünyayı hurdahaşa çevirdi. Sanki dünya, toprağı, taşı silkeliyor, döküyor, yarı buçuk eğilmişe geliyor. Üzerinde kurulmuş yüksek binaları, kasr ve şatoları, sur, beden ve kaleleri kökünden sökmüş, koparmış yıkmış, milyarlarca insanı, açılan yerin yarmaları içine doldurmuş, tıkmış, kapamış, yutmuş, mal ve can tamamen enkazlar altında gömülü kalmış, kaybolmuş durumuna düşmüş gibi. Bu insanoğlunun tasarımına gelmişti. İnsan kendini bu felaketin ve dehşetin içinde bulunca korkmaya, titremeye başladı. Kaçak biri gibi bir yere sığınmak için kendine tutacak bir dal ve çare arıyor, arıyor, bulamıyor. Şaşırıyor, hayal kırıklığına uğruyor. Ne yazık ki o zaman insanoğlu iki dizinin üzerine çöker, el ve kollarını açar, hıçkıra hıçkıra, bağıra bağıra, yüksek sesle ağlayarak, Yaratanına sığınarak, "Allahım Allahım! Rabbim Rabbim, bana merhamet eyle, ben en aciz bir kulunum, bana acı!" diye feryat eder. "İmdadıma yetiş, beni kurtar, zira yer yarıkları beni yutuyor, elini bana uzat, beni bul kendine, çünkü aciz bir kulunum," der.

İşte sevgili dinleyenlerim, bunca azametli, haşmetli, bilgin, gururlu, kibirli, kahraman, hiç kırılmaz bu harika yaratık, bir lah-

za içinde bütün benliğini yitirmiş, kendine bir destek aramaya ne çabuk koyulmuştu. Buna dair şu basit örneği sizlere vermekte bir yarar buluyorum. Bu insanoğlunu neye benzettiğimi biliyor musunuz? Günlerden bir gündü. Bir baba ile küçük oğlu büyük anacaddeye çıkarlar. Caddenin trafiği hayli sıkışmış, kalabalık, izdiham pek çok, umulmadık bir anda baba ile oğul arasına gelen gidenler girmiş. İstemeyerek baba ile oğul birbirinden ayrılmak zorunda kalınca küçük oğul babasını kaybetmişti. Çocuk, sağa sola bakıyor, babasını arıyor, maalesef babasını göremiyor. Çocuk önüne arkasına bakınıyor, yine babasını bulamıyor. Çocuk ağlamaya başlıyor. Paniğe kapılıyor. Şaşırmış, korku onu sarmıştı, nerede ise çocuk kendini ağlamakla boğacaktı. Diğer yandan çocuğun babası, gelip çocuğun elinden tutarsa, yeniden bağrına basarak koklarsa, çocuğun en mutlu arzularından biri olacaktı. Ne yazık ki çocuğun hiçbir çare ve desteği kalmamış, umut ve güveni yitirilmiş. Hayal kırgınlığına kapılmış çocuğun bütün uğraşıları boşa gitmişti.

Çocuk alabildiği kadar, "Babaaa babaaa neredesin? Kayboldum, gel beni bul, elimden tut, beni bu azaptan kurtar. İmdadıma koş, yoksa bayılıyorum, ölüyorum," diye haykırıyor, ağlıyordu. Bir an önce babasına ulaşmak, yetişmek istiyordu. Ne var ki babasını bulamıyordu.

Baba, kaybolan çocuğunun derin derin ağlama ve iniltisini işitince, daha fazla dayanamayarak yüreği parçalanmıştı. Çocuktan daha fazla bir arzuyla yetişmek istiyor ve çocuğunu kurtarmak, babanın en iyi en mutlu arzularından biriydi. Nihayet, baba sabırsızlıkla çocuğunu arıyor, buluyor ve her ikisinin canı rahat ve huzura kavuşmuştu. Baba, çocuğunu bağrına basar sevincinden gözyaşı dökmeye başlar, çocuğunu omzuna alır ve yoluna devam eder.

Değerli dinleyenlerim, işte cihanı, karayı, havayı ve denizi fetheden ve aşan güçlü bildiğimiz insanoğlunun halinin, hikâyesini anlattığım bu çocuktan hiçbir farkı olmadığını işittiniz. Bakınız,

insanoğlu ufak bir zelzeleden dolayı ne hayal kırgınlığına düşüyor, tutacak bir dal, bir yar, bir yardımcı bulamıyor. Biliyor ama kurtaran olmuyor, sığınacak bir yer bulamıyor ve bütün bunlardan medet bulamayan insanoğlu, o an haykırmaya başlar. Ağlamaya koyulur, pişmanlık duyar, elini kolunu açar: "Babaaa, babaaa, Allahım, Allahım imdadıma gel! Ben senin aciz bir kulunum, günahlı bir oğlunum, uzat elini, beni kurtar bu azaptan, yoksa helak olur, ölürüm," diye feryat eder. Doğanın tümünü kendi rahatına musahhar kılan insanoğlu, tabiatın azıcık nizam ve düzenini değiştirdiğini görünce, tabiatın insanoğlunun arzu ve emeline az ters döndüğünü anlayınca, hemen paniğe kapılır. Hayret ve dehşet içinde kendini kaybeder, hiçbir şey bilmeyen ve anlamayan küçük çocuğun öyküsü gibi şaşırır, oturur ağlamaya başlar.

Yukarıda arz ettiğimiz o zelzele, o dehşet anı geçince insanoğlu enkazın altından çıkardığı ölüyü gömerek toprağa verdikten, kaybettiği eşya ve servetinin bir kısmını bulduktan sonra, yıkılan bina ve şatolarını yeniden inşa ettikten sonra, köşk ve villalarını eskisinden daha iyi kurmaya, başarıyla bütün bu işleri bitirdikten sonra, ne yazık ki deminki insanoğlu değilmiş gibi her gelip geçeni unutur. Hayalinden ve anısından bile silinmiş. Bu kez de başlar yeniden ve tekrar gururlanmaya, kibirlenmeye, benliğini ve Allahını da unutmaya. "Deminki felaketi geçirdim, Allah'ı imdadıma çağıran ben idim. Beni kurtaran o yüce kudret idi," demeden, ilk yaptıklarından daha beterine azimle koştuğu görünen insanoğlunun aklına şaşılmayacaksa, ya neye şaşılsın. Evet, Ey Allahım, sen biz insanoğlunun akıl ve zekâsına güç ver. Sen bize alçakgönüllülüğü ve birbirimizi sevme çabasını bağışla. Çünkü bütün insanın ruhu senin elindedir sen koruyabilirsin. Saygılarımla.

Horepiskopos (Başpapaz) Aziz Günel
Süryani Kadim Cemaati Ruhanisi
Diyarbakır, 23.03.1972

Ferisiler

1-Eğri Bacaklı Ferisiler!

Soru- Hangi maksat altında "eğri bacaklı Ferisiler" dedi onlara İsa Mesih.

Cevap- Ferisiler, sokaklarda, caddelerde gezinirken ayaklarını seke seke yerde sürükleyip yürürlerdi. Geçen insanlardan onlara "selam veren" olacak mı diye yere sürtüne sürtüne bacakları eğriliyordu.

2- Alnı Kanlı Ferisiler!

Soru- Hangi maksat altında "alnı kanlı Ferisiler" dedi onlara İsa Mesih.

Cevap- Ferisiler, kadınları görmemek için başlarını hatta gözlerini bile kapatan bir örtü örtünüyorlardı. Gözleri örtük iken yürüyen Ferisi'nin alnı duvarlara çarpar ve bu yüzden de alınları daima kanlanır, kana bulanır. Halbuki kendi elleriyle kanlarını uykuda boğar ki başkasıyla anlaşabilsin. Amaçları budur. Bu yüzden de "alnı kanlı Ferisiler" dedi onlara Yeşu Mesih.

3- Kalın Omuzlu Ferisiler!

Soru- Hangi maksat altında "kalın omuzlu Ferisiler" dedi onlara İsa Mesih.

Cevap- Çünkü Tevrat'ın kanunu oldukça ağır yükünü güya omuzlarında taşırlarmış gibi, kambur kambur yürürlerdi. Bir dini emri yerine getirmeye uğraşan Ferisiler, karayı, denizi gezer bir ufak kişiyi imana getirmek üzere, o kişiyi imana getirince de ona ağır yükledikleri için putperest ederlerdi. Güya dini kanunun emri taşıyor da bu nedenle kamburlaşmış gösterirlerdi. Halbuki dini emirleri bir kenara bırakarak, kendi baba ve cetlerinin çirkin, yapmacık, göz boyatan gelenek ve göreneklerini yerine getirmeyi amaçlıyorlardı. Ferisilerin bu yapmacık hareketleriyle dindarlık sürdürdüklerini gösteren, ikiyüzlülük çilesinden başka hiçbir şey

değildi. Bu nedenle de "kalın omuzlu Ferisiler" dedi onlara İsa Mesih.

4- Boyalı Ferisiler!

Soru- Neden "boyalı Ferisiler" dedi onlara Yeşu Mesih.

Cevap- Çünkü dıştan gayet temiz, donatılmış, beyaz taşla süslenmiş motifli mezarlara benziyor. İçten ise taaffün etmiş, kirli, paslı, çürümüş et ve kemiklerden mekruh, kokmuş mezardan başka bir şeye benzemiyorlardı. Zira ellerindeki kutsal Tevrat'ın ışığı altında her ne kadar Allah'a inanmışsa da haddi zatında inanca yakışır iyi bir amel işlemedikleri halde, Tevrat'ın inanç fenerini iyi amellerin yağından yoksun bırakmış olan Ferisiler, bu nedenle karanlıkta bulunduklarından, Yeşu Mesih'in bu akşam okuduğumuz İncil'in on bakire kızların masalını, onlara tevcih etmiş oldu. Dünyanın dört bucağından gelip iman edecek halkların Allah'ın cennetinde yerleşeceklerini ima ederek, Ferisilerin dışarıda kalacaklarını ve bağırıp, "Ya Rab, Ya Rab bize aç kapını," dediklerini işitecek ve onlara, "Asla sizi tanımıyorum, uzak durun benden," diyecek. Ama onların yerini tutabilecek doğudan, batıdan, kuzey ve güneyden gelmiş ve İncil'in iman ışığını taşıyan halklar, iyi amelleriyle gelip onların yerine geçeceklerdir. Allah'ın cennetine onlar gireceklerdir. Mesih'le beraber şenliğinde mutlu kalacaklardır. Bunlar da kimdir? Soruya cevabım şöyledir: Bunlar, Rab Mesih Yeşu'ya ilk iman eden Süryaniler olup İncil'i dünyanın her tarafına omuzlarına alarak, her türlü işkenceler altında götürmüş, müjdelemiş Mesih'in Süryani şakirtleri, öğrencileri, Mesih İsa'nın Galile'den seçtiği on iki şakirtleri ve onların izinde yürümüş ve halen yürümekte devam eden Süryani dini lider ve müntesiplerdir.

5- Havan Elli Ferisiler!

Soru- Neden "havan elli Ferisiler" demiştir onlara Yeşu Mesih.

Cevap- Çünkü bu ahlak taassubu çoğu kez gösterişti. Gerçekte, büyük bir ahlak gevşekliğini gizliyordu. Bununla beraber halkı aydınlatıyorlardı. İçten bir türlü, dışta başka türlü, sahte bir dindarlık taşıyorlardı.

Yani, havan elli gibi her iki tarafa sahte sahte, seke seke yürürlerdi. Bunun üzerine İsa Mesih, "İkiyüzlü kör, kendini beğenmiş kir ve kin dolu Ferisiler," demiştir onlara, "Tevrat'ın kutsal emirlerini bir yana iterek, kendi baba ve cetlerinizin çirkin amellerini halka göstermekten başka bir şeye yaramazsınız. Baba ve cetlerinizin öldürdükleri bütün evliya ve peygamberlerin mezarlarını sizler donatıyorsunuz. Bununla babalarınızın işledikleri günah ve zulümlere siz tanıklık etmiş oluyorsunuz. İnsan ilk babasından doğan masum Habil'in kanından, günlerinizde, mihrap ile tapınak içinde öldürülen Yahya'nın babası Zekeriya Kâhin'in kanına kadar bu nesilden istenecektir. Vay olsun, binlerce vaylar olsun başınıza, bütün bu öldürülenlerin mezarlarını bugün için sizler donatıyorsunuz, sahte Ferisiler," demiştir İsa onlara.

Evet değerli dinleyenlerim, Rab İsa Mesih'in bize tanımış olduğu hakları ve takdirleri sakın sakın bizler de onlar gibi boşa bırakıp kendi arzu ve çirkin amellerimizle sadakatini ihlal etmeyelim ki, daima o bizde ve bizde onda sürekli kalalım.

Horepiskopos Aziz Günel
İstanbul, 9.04.1985

Binlerce Kişiyi Milyoner Yaptığı Halde, Altı Delik Pabuçlarla Ölen Adam: John Law

200 yıl önce, Fransa'nın yabancısı olan bir İskoçyalı Paris'e geldi. Yakışıklı John denen bu adamın Fransa'da ne tanıdığı ne de destekleyecek kimsesi vardı. Fakat kısa bir zamanda bu adam Fransız maliyesinin direktörü olduğu gibi, Avrupa'nın en güçlü kişisi olmayı becerdi. On iki yıl sonra bu adam, kanını dökmek

için çırpınan, parça parça etmek için haykıran halkın elinden güçlükle kurtuldu.

Yarı Casanova, yarı John Stuart Mill olan bu İskoçyalının hayat hikâyesi olağanüstü serüvenlerle doludur. Onun nizama uymayan davranışları halkın yarısını dilenci derecesine düşürmüş, mantıksız düşünceleri mali deliliğe örnek teşkil etmiştir.

12 yaşında iken matematikteki başarıları Edinburgh profesörlerini şaşkına çevirmiştir. 17 yaşındayken züppenin biri olmuş, göze çarpan bir gösterişle enfiye çekmeye, şeritlerle süslü, pembe renkli ipek elbiseler giymeye ve kıvırcık peruklar takmaya başlamıştır.

20 yaşında kâğıtların hışırtısına kendini kaptıran, bunlardan bir türlü ayrılamayan bir kumarbaz olmuştur. 26 yaşındayken yaşlı bir adamın sevgilisine âşık olmuş, kıskançlığından ne yapacağını şaşıran yaşlı adam onu düelloya çağırmış. Londra'yı koyu bir sisin kapladığı bir gün düello etmişler ve John Law, adamı bir kılıç darbesiyle öldürmüş.

Law tutuklandı, yargılandı ve asılarak idama mahkûm edildi. Fakat asılacağından iki gün evvel gardiyanı ilaçla uyuttu, zincirlerini çözdü, zindan duvarlarından aşarak Fransa'ya kaçtı.

Fransa o sırada korkunç günler yaşıyordu. İntikam ve açlık hırsıyla sokağa dökülen halk, Paris sokaklarında kaynaşıyor. Ölen kral XIV Lois'nin heykelleri yıkılıyor. Onları açlık ve felaketten kurtarmak için yeni birtakım tedbirler alınmasını istiyordu. Tam o sırada John Law kandırıcı dili ve köklü reform tasarıları ile ortaya çıktı. İlk iş olarak hükümeti kâğıt para çıkarmaya zorladı ve kandırmasını bildi. Birden fiyatlar yükseldi, alışveriş arttı. Mutlu günler geri gelmişti. Herkes yakışıklı John Law'a mucizeler yaratan bir adam gözüyle bakmaya başladı. Law işi biraz daha ilerletti. Büyük bir tekel organizasyonu ortaya getirerek Çin, Hindistan, güney denizleri, Kanada ve Amerika'daki Fransız kolonileriyle ticaret yapmak hakkını hükümetin elinde topladı.

John Law yeni projelerini parlak kelimelerle açıklıyor, ustaca propagandalar yapıyordu. O sıralarda Louisiana, altın yatakları,

zümrüt alanlarıyla dolu, modern Eldorado gibi bir şeydi. John Law bol keseden atıyor, projesine katılanlara yılda yüzde yirmi kâr vermeyi garanti ediyordu. Birden borsa fiyatları fırladı ve halk çılgına döndü. Düklerle bulaşık yıkayanlar, kontlarla haydutlar birbirleriyle boğuşuyor, Law'in evine girip bir iki hisse senedi alabilmek için boğaz boğaza geliyorlardı. Kalabalık o kadar fazla, itişip kakışmalar o derece şiddetliydi ki, birçok kişi ezilmekten, ölümden güç kurtuldu.

Hükümet durmadan para bastı. John Law da ara vermeden hisse senedi çıkardı. Hisse senetlerinin heyecanı bütün Fransa'ya yayıldı. Binlerce kişi zengin oldu. Hisse senetleri üzerine oynayan uşaklar ve at sürücüleri bir günde milyoner oluyorlardı.

Operaya giden düşes, yanındaki locanın eski oda hizmetçisi tarafından tutulduğunu ve kadının elmaslar içinde yüzdüğünü görüyordu.

Paris sokakları bayram günü kadar hareketli ve canlıydı. Tiyatrolar ve eğlence yerleri halkla dolup taşıyordu. Ruletler durmadan dönüyor, Avrupa'nın her tarafından Paris'e akın eden yankesiciler ceplerini parayla dolduruyordu. Paris'in nüfusu kısa zamanda üç yüz bin kişi artmıştı. Meyhanelerle otellerde yer bulmak imkânsızdı. Ev kadınları çatı katlarına, mutfaklara hatta ahırlara yatak sererek servetler kazanıyorlardı. Sokaklar araba ve taşıma araçları ile dolu olduğundan bir yerden başka bir yere gitmek imkânsız hale gelmişti. Fiyatlar baş döndürücü bir hızla yükseliyor, ücretler de aynı hızla artıyordu. Fabrikalar gece gündüz çalışıyor. Fransa'nın her tarafında yeni köşkler yapılıyor ve halk altın yaldızlı araba içinde Bağdat'a koşar gibi Paris'e akın ediyordu.

Birden parlamak üzere olan felaketin ilk sarsıntıları duyuldu. Kudretli Conti Prensi, elindeki kâğıt paraları üç arabaya yükleyerek bankanın kapısına dayandı ve paraların karşılığı olan altınların verilmesini istedi. Başka bir adam da parasını bir köy arabasına yükledi, üstünü samanla örttü, köylü kıyafetine girdi,

tahta pabuçlar giydi ve kâğıt paralarının hepsini Belçika'ya kaçırdı. Halkın güveni sarsılmıştı. Dramatik bir hızla yerleşen güven, aynı hızla ortadan kayboldu. Bankalar kapılarını kapattılar. John Law görevinden uzaklaştırıldı ve Fransa üzerinde panik havası esmeye başladı. Evvelce hisse senedi almak için birbiriyle yarışan halk, bu defa da senetleri ellerinden kaçırmak için, paralarını geri almak için çırpınıyordu; bu arada on dört kişi ezilerek can verdi.

Öfkelenen halk Law'ın evine saldırarak camlarını kırdı. Onu parçalamaya kalkıştı. Korkudan titreyen Law, her şeyini geride bırakarak Fransa'dan kaçtı. Çok değerli evi hükümet tarafından zaptedildi. Kitapları, ev eşyası, gümüş takımları satıldı. Eşiyle kızı parasız kaldı. Bir zamanlar dünyanın en güçlü ve zengin adamı olan John Law da dokuz yıl sonra parasız ve dostsuz olarak Venedik'te öldü. Öldüğü vakit ayakkabılarının altı delik deşikti ve sefil odasını ısıtmak için bir kucak odun alacak kadar parası yoktu.

Hori Aziz Günel
31.1.1985

Hikmet Sözleri

Soru- Kişiliği öldüren nedir?
Cevap- Büyüklerde cimrilik, zahitlerde riyakârlık, kadınlarda edepsizlik, erkeklerde yalancılıktır.

Soru- Bu dünyada bedbaht kimdir?
Cevap- Kibirli fakirdir.

Soru- Akıllı kimdir?
Cevap- Çok bilip az söyleyendir.

Soru- Namusu yok eden nedir?
Cevap- Açgözlülüktür.

Soru- Akıllı adama pişmanlık nereden gelir?
Cevap- İşinde acele etmekten gelir.

Soru- Bilginin afeti nedir?
Cevap- Bilgiyi layık olmayana, anlamayana öğretmek istemektir.

Soru- Yenilip içilmeyen şeylerden vücuda zarar veren nedir?
Cevap- Azarlanmak, fakirlikten kurtulmaya çalışmamak.

Soru- Bunların en acısı nedir?
Cevap- Namerde muhtaç olmaktır.

Soru- İnsanları nasıl denemeli?
Cevap- Sakin adamı gazaba geldiği zaman, cesur adamı harp meydanında, dostu da bir işiniz düştüğünde denemeli.
Refii Cevat Ulunay (1890-1968)
Derleyen Horepiskopos Aziz Günel
İstanbul, 1 Temmuz 1984

VI. BÖLÜM

1937-1975'E KADAR DİYARBAKIR'DAKİ SÜRYANİ KADİM AİLE SAYISI (232 OLDUĞU) GÖSTEREN ÇİZELGE

Diyarbakır Türk Süryani Kadim Cemaatini Gösterir
Aile Başkanının Adı ve Soyadı:

1- Keşiş Aziz Günel (8 kişi)
2- Şemun İvecen (5 kişi)
3- Vartan Kurt (4 kişi)
4- Feride Dulkadın (2 kişi)
5- Salib Perili (4 kişi)
6- Sait Çatalbaş (6 kişi)
7- Naci Balıkçı
8- Şammas Lutfi (4 kişi)
9- Abdülmesih Kurtlar
10- Abdülkerim Taşçi Saylan
11- Yakub Barsom
12- Naum Sayanlar
13- Sıtkı Boyacı
14- Bahdi Müneyrici
15- Abdi Koç
16- Hanna Lolo

17- Zeki Huri
18- Berber Yusuf
19- Sait Günay
20- Yusuf Bardakçı
21- Hacı Eyyüb
22- Zehni Sayanlar
23- İlyas Helvacıoğlu
24- Yunan
25- Gabriyel Elmas
26- Mihail Şakara
27- İsye
28- Yekin Bıtrıs
29- Abdulmesih Çalışan
30- Hüsnü Şammas
31- Sait Arpak
32- Tuma Kartal
33- Şamil Böcekçi
34- Yakub Zoklu
35- Burhan Burucu
36- Yakub Batman
37- Mikail
38- Hanna Bedro
39- Elyas
40- Viktör Kömüre
41- Melkö Bedrö
42- Tumas Nacar
43- Haci Tumas
44- Abdülmesih Barsom
45- Fehime Kassab
46- Sait Kasaboğlu
47- Şemmas İbrahim Ertane
48- Zehni Meşmi
49- Tumas Burucu

50- Aziz Burucu
51- Mesut Burucu
52- Gevro Kalfa
53- İsa Çakmak
54- Kivo Yalınız
55- Hıdırşah Barka
56- Yakup Böçek
57- Hüsnü Karadeniz
58- Yusuf Taşçi
59- Remzi Lahdo
60- Gorgis Pekil
61- İsa Mirza Tornacı
62- Samuel Boyacı
63- Hanna Denli
64- Mukdisi İşo
65- Yakub İşo
66- Yetim Abdullahat
67- Yusuf Şemi
68- Arotin
69- Abdo Çelengir
70- Sait Alkanlı
71- Aziz Baçıkçı
72- Meryem Bacı
73- Yakub Dikici
74- Yakub Kurtçu
75- Şemun Abdullahat
76- Yıhsa
77- İskender Beşirili
78- Ömer Taş
79- Şabo Midyatli
80- Sait Kas
81- Şemmas Şemun
82- Şabo Çapa

83- Yusuf İşo
84- Bedros Alo
85- Yakub Kalabık
86- İşo Dayı (Ok)
87- Burhan Özdemirci
88- İlyas Mardinli
89- Hanna Frengül
90- Cemil Farha
91- Tevfik İmak
92- Zihni Özboyacı
93- Fethi Arslanlar
94- İsa Karakilise
95- Abdülmesih Dinkçi
96- Hogaz
97- Şemi Kadın
98- Hanna Sıçanyan
99- Abdurrahim Çulcu
100- Hani Kadın
101- Hıdo Allahverdi
102- Reşit Ateş
103- Abdülkerim Özdemirci
104- Kalo Kalfa
105- İshak Bakırcı
106- Yakub Dişçi
107- Sait
108- Aziz Karık (terzi)
109- Selim Palak
110- İbrahim Köşker
111- Rızkullah Hıdırşah
112- Davut
113- İbrahim İvecen
114- Burhan Ökmenli (yardo)
115- Kemal

116- Abdullahat Karakaş
117- Davut
118- Abdullahat Dişçi
119- Yusuf
120- Verdi
121- Giragos Mıho
122- Yusuf Bark
123- Hanna İshak
124- Ömer
125- Yılmaz
126- Hanna İgneci
127- Yusuf Gerebet
128- Circis Magzelci
129- Kiryakos Barsom
130- Atiye
131- Reşit Müsesoğlu
132- İbrahim Müsesoğlu
133- Selim Devli
134- Şefik Basmacı
135- Abdullahat Amo Şindi
136- Seman Uluğ
137- Hacı Tuma Mumcu
138- Melki Gebro
139- İlyas Heşve
140- Gebrail İmak
141- Edip Çimen
142- Fehmi Basmacı
143- Sabri Cebrail kardeşi
144- İsa Çimen Midyatlı
145- Gebro Ustabaşı
146- Cırco Ustabaşı
147- Hanna Ustabaşı
148- Lutfu Dokumacı

149- Şükrü Serkar
150- Melko Tavşan
151- Urfalı Circis
152- Urfalı Yakup
153- Mardinli Cemil Basmacı
154- Yunan Uyanık
155- Mardinli Cirail
156- Tevfik Mumcuoğlu
157- Lütfi Lolo
158- Aziz Taşçı
159- Şemmas Sait Bişar
160- Halil Lolo
161- Hanna Huri Melki
162- Naum Helveci
163- Fehmi Mıksı Melki
164- Yakup Mıksı Tuma
165- İlyas Şahti
166- Hazni Kadın
167- Savmi Koç
168- Hanna Mağzelci
169- Vadi Basmacı
170- Abdulmesih Şükrü
171- Yusuf Marangoz
172- Tuan Nakkaş Sabba
173- Aydın Bardakçı
174- Şefik Namişa
175- Yusuf Urfalı
176- İbrahim Kömüre
177- Şemmas Aydın
178- Yusuf Cennan
179- İbrahim Bardakçi
180- Amsi Kuyumcu
181- Uzun Sait Cennan

182- Abdi Seti Köylü
183- Şükrü Kuyumu Kıtırbıllı
184- Yakup uyanık Adıyamanlı
185- Mikail Neşif
186 Melek Günay
187- İzettin
188- Fehime Uluğ
189- Aslan Sati (köylü)
190- Sıtkı
191- Bacı Hazni
192- Tuma Huri
193- Hanna Huri
194- İlya Kömüre
195- Yakup Gevriye
196- İlyas Debbağ
197- Circis Eczaci
198- Mansur Mıksı Hanna
199- Nasif Basmaci
200- Circis Furuncu
201- Yakup Kilimci
202- Hanna Sati (köylü)
203- Hanna Batman

1959 Tarihinde Mülkiyeti Türk Süryani Cemaatine Ait Olarak Cemaatimiz Tarafından Verilen Ücretin Para Çizelgesidir. 5.4.1959

Adak ve Hayrat Yapanın Adı ve Soyadı	Teberru Miktarı Lira- Krş.
1- Yakup Kalabalık	1000-00
2- Sait Arslanlar	500-00
3- Fethi Arslanlar	100-00

4- Kalo Alaş	400-00
5- Aziz Kavucuk	250-00
6- Edip Çimen	200-00
7- Yakup Demir	150-00
8- Naci Balıkçı	500-00
9- Hanna Mağzelci	100-00
10- Tumas Nacar	150-00
11- Yunus Uyanık	200-00
12- Zihni Sayanlar	500-00
13- Şefik Basmacı	100-00
14- Afif Batrik	100-00
15- Abdulmesih Kurtlar	400-00
16- Şemun Bakmaz	150-00
17- İbrahim Kömüre	250-00
18- Şükrü Taşçı	100-00
19- Haci Tumas Özkan	250-00
20- Abdulmesih Belbak	100-00
21- İlyas Helvacıoğlu	400-00
22- Abdulmesih Çalışan	100-00
23- Yunus Usluer	250-00
24- Remzi Lahdo	100-00
25- Yakup Arpak	100-00
26- Fehmi Çelikbaş	200-00
27- Hüsnü Deniz	100-00
28- Selim Şaylan	100-00
29- Abdullahat Sin	100-00
30- Naum Sayanlar	200-00
31- Sait Günay	250-00
32- Yakup Pekil	100-00
33- Aziz Böcekçi	100-00
34- İlyas Secin	100-00
35- Şükrü Çakmak	100-00
36- İzettin Sanar	50-00

37- Fehmi Dinkçi	150-00
38- Enver Bedro	400-00
39- Selim Palak	100-00
40- İbrahim Ertane	50-00
41- Burhan Özdemirci	500-00
42- Hanna Çapa	100-00
43- Hanna Kasap	100-00
44- Hacı Eyüp	500-00
45- Hüsnü Markoz	150-00
46- Şemmas Lütfi Palak	200-00
47- Burhan Yakup	5-00
48- Sıtkı Boyacı	50-00
49- Ohannis Sümer	100-00
50- Reşit Ateş	30-00
51- Yakup Mıkdesi İşo	50-00
52- Yusuf Zülfü	250-00
53- Şefik Çelikbaş	150-00
54- Abdulkerim Özdemirci	250-00
55- Melek Bedro	200-00
56- Verdö Örkmenli	200-00
57- Kemal Turcan	100-00
58- Şükrü Azmi	150-00
59- İshak Bakır	500-00
60- İlyas Kömüre	200-00
61- Hanna Lolo	200-00
62- Berber Yusuf	500-00
63- Mikael Şakara	1000-00
64- Vedi Basmacı	200-00
65- Tuma Mumcuoğlu	100-00
66- Kevork Kazancı	100-00
67- Piyer Böcükci	10-00
68- Yakup Sönmez	100-00
69- Aziz Yakut	200-00

70- Sait Alkan	250-00
71- Tevfik İmak	50-00
72- Tornacı Urfalı Cercis	500-00
73- Melik Güner	100-00
74- Avedis Çilingir	100-00
75- Yakup Zoklu	100-00
76- Serkar Abdullahat	500-00
77- Hanna Frengül	400-00
78- Aziz Burucu	50-00
79- Samuel Koç	500-00
80- Gebrayil Almas	500-00
81- Aydın Armuk	100-00
82- Hanna Taş	100-00
83- Hanna Denli	50-00
74- Yusuf Bark	100-00
85- Zihni Özboyacı	50-00
86- Şükrü Serkar	150-00

Yekun 18.245 Lira toplandı.

Süryani Ortodoks Meryem Ana Kilisesi Kütüphanesi'ndeki Yapıtların Listesi

Bay Tuma Başaran'ın kitap cetvelinde kayıtlı ve Meryem Ana Kilisesi'ne ait olma ihtimali taşıyan cetvelin ekidir. Tetkiki gereken kitaplar. 17.7.1971

Cetvel	Sıra No	Özel Sayı	Kitabın Adı
1	27	27	Teşito Mor Barsavmo 1699 (Malatyalı)
2	46	40	Suraf-Gramer
3	47	41	" "
4	48	42	" "
5	49	43	" "
6	62	56	Leksikom-Kamus-Lugat 1579

7	64	58	Leksikom-Kamus-Lugat 1579
8	94	88	Broho-Nikâh
9	95	89	İmodo-Vaftiz
10	100	94	Anafura-Letoloji
11	103	3	Tefsir Ruya Yuhanna
12	113	13	Kasayıs Kaddisin
13	121	21	Ihbar Kaddisin ve Menaizi Klimis
14	122	22	Kısayıs Kaddisin ve Ihbar
15	150	50	Def Hem
16	151	51	" "
17	165	65	Ahbar Kaddisin
18	168	68	Kasayıs Kaddisin
19	169	69	" "
20	170	70	" "
21	171	71	" "
22	172	72	" "
23	181	91	Mezamir Davut
24	197	97	Mezamir Gerşuni
25	201	101	Tafsir Bışare
26	221	122	Salâvat Salât Eyyam
27	273	10	Mezamir Davut Meki
28	290	6	Tutos Memlo
29	316	32	" " (Suryanca sarf) basılmış
30		6	Sahife 12'de (Mor Gabriyel menkibesi)
31	326	42	1. ve 2. cilt Suruçlu Mor Mor Yakub'un Divanı
32	329	45	Hudoyo (kavaidi medeniyet ve şeriat İbrioğlu)
33	356	7	Fankit kudoş ito
34	357	8 (2)	" " gzito
35	358	9	" dakyoto
36	359	10	" Savmo Rabo
37	363	14	İşhim (haftalık dua)
38	367	18	" " "
39	387	38	Fuşoko Muşe Bar Kifo
40	407	54	Süsenet Suleyman Fi usul Akiyat ve İdyan

41	522	4	Ahdi Cedid ve Atik- Londra 1816
42	529	11	Davud Mezamir
43	549	10 (2)	İncil Tefsiri Bar Salibi
44	614	4	Farses İncili 1887

Meryem Ana Kilisesi'nin eski ve yeni, yani 1933 ile 1967 tarihini taşıyan ve Gerşunice yazılmış olup kitap listesinde gösterilmiş ve hâlâ kilisede mevcut olmayan kitapların listesidir.

Kilise listesine göre

No	Sıra No	Kitabın Adı
1	32	Mezmur Mor Afrem (Gerşuni) Büyük Mihail Tarihi
2	154	Kitap Kur'an-ı Kerim (matbu)
3	113	" " " (küçük hacimde)
4	51	Türkçe Tevrat Kitabı (gümüş ve kaplamalı yüzlü)
5	155	Kitap El Diame Yeştumil Ale Sıt Muhaverat Diniye
6	156	Kitap " " tercemat (Süryani ve Gerşuni)
7	158	Kitap ale Tabayi El Lahut (Gerşuni)
8	161	Kitap " " Tercemat (Suryani ve Gerşuni)
9	164	Kitap El İtkon Fi sarf Ellugat El Suryaniye
10	167	Kitap El Rumuz Miftah El Künüz
11	169	Kitap Tefasir Alef Bet
12	173	Kitap El Temrin Usul El Sarf El Nahv
13	180	Kitap Mezamir Hat Arabî
14	187	Kitap Fihrist Kitap El Mukaddes
15	188	Kitap El Mumcüt Arabî Tabi
16	193	Kitap Fi Tarih Ümmet El Suryaniye (matbu)
17	195	Kitap Keşf El Ankibet (matbu)
18	115	Kitap Kamus Avgin (tabu Musul)
19	116	Kitap Tarih matbu Keldani (Asur ve Keldö)
20	118	Kitap Muhit El Muhit (Arabî matbu) cilt 2
21	120	Kitap Sobo Süryani
22	125	Kitap Tarih Naime (Türkî)
23	127	Kitap Süd Sufiye (Süryani ve Gerşuni)
24	130	İlto al Hulilon (Süryanice)

24	131	Kirazet Batrik Şıkrullah
25	132	Kitap Nizameddin Tahit Lâhut (matbu)
26	134	Kitap Maketbonut Zabni İbrioğlu
27	135	Kitap Avsar Roze (Süryani Hat)
28	138	Kitap El Sırrıye Liliyad Al Saydiye (matbu Keldani)
29	141	Kitap Muharrab El Kafiye Li Zihnizade
30	87	Kitap Talatet Akanım Tamam
31	88	Kitap Sin'am El Amudi
32	91	Kitap Tefsir İcmal el rusul (Süryanice)
33	95	Kitap İlto Dahül İlo (Gerşuni)
34	104	Kitap Tefsir İncil Telif Yakup Rahavi (Süryanice)
35	106	Kitap El Hikme (Hat Arabî)
36	108	Kitap El Luga Mim Arabî Lis Suryani El Arabî
37	111	Kitap Mürşit Fi Kavait El Mesihiye (Gerşuni)
38	114	Kitap Kamus El İlami (cilt 10)
39	198	Kitap El İhkam fi Sarf El Suryaniye
40	199	Kitap Tevarih El Mesihiye El Kadime (Yuhanna)
41	200	Kitap Hikmet Yeşu Şirah (hat)
42	201	Kitap Avsar Roze Süryani (hat)
43	17	Kitap Sankisar Senevi (hat)

VII. BÖLÜM
AZİZ GÜNEL İÇİN SÖYLENENLER

Şeyhmus Diken

Aziz Günel'i hatırlayanınız var mı? Kendi cemaati zaten hatırlar da asıl sorum Diyarbekirlilere. Yaşı kırkın üzerinde olan kentli Diyarbekirliler, bir şekilde mutlaka anımsıyorlardır Aziz Günel'i. Ben de onlardan biriyim. Bu arada duymayan Diyarbekirlilere, Aziz Bey'in 1997 yılında doğup yaşadığı topraklardan çok uzakta, Brüksel'de Allah'ın rahmetine kavuştuğunu da ekleyelim.

1960'lı yıllarda daha ortaokul öğrencisiyken aşina olmuştum Aziz Bey'e. O yılların Diyarbekir'inde Aziz Günel'in ismi Keşe Aziz idi. Fötr şapkası, koyu renk kıyafeti ve azametli görüntüsüyle Gazi Caddesi'nde sıkça arz-ı endam eylerdi. Kendi cemaati olan Süryanilerden olsun olmasın, halkla çok iyi diyalog kurabilen biriydi Aziz Günel.

Benim usumda kalan görüntü, Aziz Günel'i Diyarbakır Müftüsü ile birlikte dolaşırken gördüğümdü. İnsan yaşamında çok önemli olaylar hep bir film karesi gibi donar ya! Zaman zaman anımsanır. İşte bendeki de öylesine bir anımsama. Belki biraz da çocukluk döneminden kalma bir anı, o nedenle de etkili.

Müftü de müftü hani! Şimdiki Dicle Üniversitesi Rektörü Mehmet Özaydın'ın babası Molla Halil Efendi. Çocuk aklınla

nasıl unutmadın diye sorabilirsiniz. "Sözümdü ucunda" nohut tutma yarışı oynuyordum. Bir anda nohut burun deliğimin epeyce derinlerine gitti. Doktor aracılığıyla çıkarıldı. Doktor dönüşü yolda gördüm iki zatı. Babama sordum, anlattı; işte hikâyesi de bu.

Aziz Günel, sözünü ettiğim yıllarda Diyarbekirimizin en eski kiliselerinden (kuruluşu İsa'dan sonra 200'lü yıllar) Süryani Kadim Meryem Ana Kilisesi'nin Horepiskoposu, Başpapazıydı. Kilise, Müslümanların öte mahalle dediği Lalebey Mahallesi'ndeydi. Büyük çoğunluğu Süryani idi mahallenin. Eh, öteki'nin yaşadığı mahallenin adı da öte mahalle olmalıydı doğrusu!

Çocuk aklımızla Ermeni'yi, Süryani'yi ayırt etmek diye bir olayımız yoktu. Sonuçta tümü bizim için Hıristiyan'dı. Dolayısıyla Keşe Aziz de onların büyüğüydü. Aziz Bey'in evini de merak etmiştim. Bir gün merakımı yenemeyip evini de gördüm. Melikahmet Caddesi'nin Urfakapı'ya varmadan önceki sağda ilk sokağındaydı Aziz Bey'in evi. Kendisine göre ünlü bir mahalle. Ünlü Diyarbakır Surları ve surlardan Urfa yönüne, yaklaşık yüzyıl önce açılan kapılarıyla Urfakapı ve Karacadağ eteklerinden Kantaralarla[167] getirilen ünlü Hamravat Suyu'nun toplama noktalarından biri Anzele'nin hemen yanı başında mesken tutmuştu Aziz Günel. Ev, içerisinde dut ağacı olan iki katlı bir Diyarbekir eviydi.

Aziz Bey'e ait bir anı da anlatılır. Diyarbakır'ın ünlü müzik ustalarından ve eski muhtar Hüsnü İpekçi ile Süryani cemaatinden eski Balıkçılarbaşı'nda Ceylan Kundura mağazasının sahibi Naci Balıkçı kendi aralarında anlaşırlar. Hüsnü İpekçi'nin babası Hoca Kemal Efendi ile Abuna Aziz Günel, dini bilgiler ışığında yarıştırılacak, münazara yapacaklar. Kim kimi alt eder veya ikna ederse, diğeri din değiştirecek. Hoca Kemal öneriyi kabul eder; Aziz Günel etmez. Nedeni ironiktir. Ve bu ülkedeki dramın ta

167 Şehre su taşınması amacıyla inşa edilen kemerli, taş yapı.

kendisidir de. Abuna Aziz Günel, "Biz ekalliyetiz (azınlıktayız), kazanırsak Hoca Kemal sevdiğimiz insandır, ayıp olur," der ve bu konuda yarışmayı kabul etmez.

Yıllar sonra, Süryanilerle ilgili merakım depreşmeye başlayınca Aziz Günel'in kitabını gördüm. Derinlikli çalışmasına okuyarak tanıklık ettim. Onun azgından Süryanileri öğrendim.[168]

Diyarbakır

Mehmet Mercan

Benim de gazeteci olarak bir dönem Aziz Bey'le dostane ilişkilerim oldu. Doyumsuz sohbetlerimiz oldu. Elbette bu sohbetlerde ağırlıklı olarak onu dinlemeyi yeğliyorduk. Çünkü gerçekten geniş bir kültüre, birikime sahip biriydi. Aziz Bey, Diyarbakır'da o günlere kadar gayrimüslim din adamlarının ürkek, içlerine kapanık, evden kiliseye, kiliseden eve gitmekten başka dünyaları olmayan, toplumdan kopuk, monoton yaşantıları yerine, toplumla iç içe, dinamik bir yaşam tarzı getiren biriydi. Her kesimle, herkesle sıcak diyalog kurmayı beceren, samimi ve içten bir insandı.

Diyarbakır'daki hemen hemen tüm kültürel ve sosyal etkinliklere katılır, protokoldeki yerini alır (ki bu yer her zaman müftünün yanında olurdu), gerektiğinde konuşur, sosyal faaliyetlerde görev alır, etkin çalışmalar yapardı. Hemen her gün onu çarşıda, pazarda esnaf ziyaretlerinde görürdük. Sık sık da Müftü M. Salih Tanrıverdi ile birlikte caddelerde dolaşır, bu görüntü herkes tarafından takdirle karşılanırdı. Aziz Bey, 1960'lı yıllarda Diyarbakır'da İnönü Caddesi, İşmen Han'da bulunan, temsilcisi olduğum Cumhuriyet Doğu İlleri Bürosu'na da sık sık gelirdi. Otururdu sohbet ederdik. Daha doğrusu o konuşur, biz dinlerdik. Çünkü doyumsuz bir sohbet yeteneği vardı. Tarihi bilgilerin-

168 *Heto*, Süryani Edebiyat Dergisi, Yıl 2, Sayı 3, Ocak 2000, s. 26-27.

den, birikimlerinden faydalanırdık. Hazreti Muhammet'in ahitnamesinin bir suretini daima cebinde gezdirirdi ve bundan sıkça söz ederdi. Hatta bu ahitname sayesinde Antakya Süryanilerinin Hazreti Ömer tarafından katliamdan kurtarıldığı öyküsünü anlatmıştı bir gün.

1960'lı yıllarda hızlanan Kıbrıs olayları Onu çok üzerdi. Özellikle de bir din adamı olan Makarios'un siyaset yapmasını, kanlı eylemlerde rol almasını hiç mi hiç hoş görmüyordu. Hatta hiç unutmam, Kıbrıs'ta "Kanlı Noel" olarak ünlenen olaylara çok sert tepkisi olmuştu. EOKA Lideri Grivas yönetimindeki Rum çetelerin 21 Aralık 1963 günü Lefkoşa'da, Dr. Binbaşı Nihat İlhan'ın evine baskın yapıp eşini ve üç çocuğunu banyoda katletmeleri Aziz Bey'i çok üzmüştü. Bu olayın üzerinden bir hafta geçmemişti, dışarıda çok şiddetli yağmurun olduğu bir gün akşama yakın saatlerde, hayli de ıslanmış olarak büroya geldi, Süryani cemaati olarak tarihi bir karar aldıklarını söyledi.

Meryemana Kilisesi Süryani Kadim Cemaati Mütevelli Heyeti olarak Makarios'u aforoz ettik, dedi. Bürodaki arkadaşlarla hepimiz adeta şok olmuştuk. Çok önemliydi bu haber çünkü. Belki de dünyada ilk kez bir kilise, bir başka kilise liderini aforoz ediyordu.

Aziz Bey'i koltuğa oturtarak, hemen yıldırım kaydı ile İstanbul'a telefon açıp durumu bildirdim. O yıllarda manyetolu telefonlar vardı ve şehir içi telefonları bile PTT aracılığı ile sağlanıyordu. Ayrıca bir başka şehirle görüşmek istediğinizde, önce o yerin numarasını PTT'nin şehirlerarası santraline yazdırıyordunuz, sonra da saatlerce bekliyordunuz. Telefon bağlanıncaya kadar telefonlar, normal, acele, yıldırım tercihlerine göre kaydediliyordu. Biz de önemli telefonları yıldırım kaydıyla istiyorduk.

Evet. İstanbul'daki arkadaşlar bu gerçekten önemli karara önce şaşırdılar, hatta inanmak istemediler. Kendilerine şu anda bu kararın sahibi Süryani Kadım Cemaati lideri Aziz Günel'in büromuzda oturduğunu anlattım Haber ertesi gün *Cumhuri-*

yet gazetesinde yayımlandı. Rum kesimi bu karara bir süre tepki gösterdi. Sonra bu olay unutuldu gitti. Ama tarihi bir gerçektir ki, Rum Ortodoks lideri Makarios, Kıbrıs'taki 1963 yılı kanlı olayları nedeniyle Diyarbakır'daki Meryem Ana Kilisesi mütevelli heyeti tarafından 1963 yılı Aralık ayı katliamından sorumlu tutulmuş ve aforoz edilmiştir. Bunun da mimarı Aziz Günel'dir.

Adana

Yakup Bilge

Güçlü ve sağlam bir hatip...

Horepiskopos Aziz Günel'in doğduğu Kfarze Köyü'nden, onunla karşılaşıp selamlaştığımız İstanbul'dan kilometrelerce uzakta, kuzeyin soğuk/sıcak bir kentinin yarı-Süryani gettosundaki evimin bir odasında oturup bir film şeridi gibi gözümün önünden geçen yaşanmışlıklar...

Horepiskopos Aziz Günel, 1957 yılından 1975 yılına kadar uzun, dile kolay, tam 18 yıl Diyarbakır Süryani Meryem Ana Kilisesi'nde görev aldı. Diyarbakırlı Süryanilerin bir parçası olduğu kadar, bulunduğu her yerde olduğu gibi hem Hıristiyan hem de Müslüman cemaat üzerinde silinmez derin iz bırakmış bir şahsiyet. Onu ilk kez 1970'li yılların sonunda İstanbul'da gördüm. O dönemde ben, şimdi sokak adını yanlış hatırlamıyorsam, Azak Yokuşu'nda bulunan Gedikpaşa Ortaokulu'na gidiyordum. Horepiskopos Aziz Günel ise okuduğum okula kapı komşu Süryani Ortodoks Kilisesi'nde görev yapıyordu. Okuduğum okulun avlusu ile kilise avlusunu ayıran, çok da yüksek olmayan bir duvardı sadece.

Günün birinde okuldan çıktığımda, kilise avlusuna girdim (Şimdi neden kiliseye girdiğimi hatırlamıyorum, belki de dua etmek içindir, kim bilir!) ve Horepiskopos Aziz Günel'i işte ilk kez orada, avluda bulunan bir ağacın gölgesinde, giyimi ve heybetli fiziğiyle sandalyede otururken gördüm. Etrafında da sandal-

yelere oturmuş birkaç kişi vardı. Koyu bir sohbet yaptıkları her hallerinden beliydi. Bu manzaradan bende kalan iz, kitaplardan okuduğum eski Yunan akademilerindeki bir hocanın öğrencilerine verdiği bir ders izlenimini andırıyordu. Horepiskopos Aziz Günel'in, eski Yunan akademilerindeki gibi dersini sohbet şeklinde vermesi çok uzak bir ihtimal değildi.

Sonra onu sık sık orada, o ağacın altında, etrafındaki o birkaç kişi ile gördüm. Etrafındaki kişiler hep aynı kişiler miydi, yoksa her seferinde farklı kişiler mi vardı etrafında, bilemiyorum. Sonra onu pazar sabahlarında görmeye başladığımı hatırlıyorum. Pazar günleri onun ayin yaptığı kiliseye gidiyorduk ve onu ayin elbiseleri içinde güzel vaazlarını dinlediğimi hatırlıyorum. Oradan da bende kalan iz onun heybetidir. Renkli ayin elbiseleri içinde cemaate verdiği vaazlarda herkesin onu pürdikkat dinlediğini hatırlıyorum. Güçlü ve sağlam bir hatipti.

Lise dönemlerimde onu artık daha çok Süryani Ortodoks Kilisesi'nin Tarlabaşı semtinde bulunan Meryem Ana Kilisesi'nde görmeye başlamıştım. Kendisi gibi İstanbul Kilisesi'nde kâhin olan babamla birlikte bazen ben de Meryem Ana Kilisesi'ne gidiyordum. Kilisenin divanhanesinde kâhinler oturup sohbet ederken ben de bir kenarda oturup kâhinlerin sohbetlerini dinlerdim. Dini ve sosyal konulardaki konuşmalarını dinliyordum. O sohbetlerden de Horepiskopos Aziz Günel'den bende kalan iz, onun hatipliğiydi. O konuştuğunda tüm diğer kâhinler onu dikkatle dinlerdi. Söylediklerine değer verdiklerini fark ederdim.

Ancak bu sohbetler sırasında benim dikkatimi en çok çeken şey, konuştuğunda keyifle içtiği piposuydu! Uzun uzun piposuna bakardım ben. Çok keyif alarak içtiğini düşünüyordum. Sohbet ederken piposunu yavaş yavaş temizlemesi, yeniden tütünle doldurup yakmasını izlemek büyük keyif aldığım anlardı.

Üniversite yıllarında, hiçbir zaman yapamadığım ama her zaman başlayacağımı düşündüğüm pipo merakım işte o anlarda Horepiskopos Aziz Günel'in keyifle içtiği piposundan dolayıdır!

Sanırım İstanbul Kilisesi'nde görev yapan tüm kâhinlerle güzel bir ilişkisi vardı. Aynı kilisede görev yapan babam Abuna Esmer Bilge ile de sıcak bir ilişkileri vardı. Bazen onların ayakta uzun uzun sohbet edişlerini hatırlıyorum. Yakın birer arkadaş, dost olmuşlardı sanırım. İkisinin bende kalan önemli ortak bir özellikleri, giyimlerine çok dikkat etmeleriydi! İkisi de giyimlerine çok hassasiyet gösterilerdi. Elbiseleri hep temizdi. Takım elbiseleri ve beyaz gömlekleri hep ütülüydü. İkisi de bu yönleriyle hep şıktılar!

İstanbul Üniversitesi'nde, 1980'li yılların sonunda mastır tezimi Süryaniler konusunda yazmaya karar verince, artık Horepiskopos Aziz Günel'i daha da yakından tanımak ve onunla uzun bir sohbet etme vakti de gelmişti! Onu aradım, Süryaniler konusunda bir şeyler yazacağımı ve kendisiyle bu konuda konuşmak istediğimi söyledim. Yumuşak ama güçlü sesiyle, "Eve gel, hem sohbet ederiz hem de beraber kahve içeriz," dedi.

Birkaç gün sonra evine gittim. Ona, "Barihmor" (cemaat bireyleri kâhinlerin olduğu bir yere girdiklerinde onları bu sıfatla selamlarlar) deyip elini öptüm. Beni çalışma odasında kabul etti. Kitaplığını gösterdi. Sonra kendisi çalışma masasına oturdu. Beni de masasının karşısındaki sandalyeye oturabileceğimi söyledi. Kısa bir hal hatırdan sonra eşi kahvelerimizi getirdi. Horepiskopos Aziz Günel'in bir şey söylemeden kahvelerimizin gelmesinin hoşuma gittiğini hatırlıyorum. Demek ki kendi rutinleri var diye düşünmüştüm kendi kendime. Sonra uzun uzun Süryaniler konusunda konuştuk. Eski tarihlerinden başlayarak günümüze kadar gelmiştik. Uzun bir sohbet olmuştu. Sanırım bu sohbetimiz onun da hoşuna gitmişti. Çünkü kalktığımda, "Herkese vermem, çünkü elimde sadece birkaç nüsha kaldı ama sana Süryaniler hakkında yazdığım kitabın bir nüshasını hediye vereceğim," demişti. Kitabı aldım, teşekkür edip yanından ayrıldım.

Sonraları onunla her karşılaştığımda, daha çok kilise ve cemaat ortamında merhabalaştık. Ve sonra onun vefat haberini duydum.

Vefatını duyduğumda üzüldüm. Üzüldüm çünkü ayinlerine katıldığım bir kâhindi, güçlü ve sağlam kişiliği ile beni etkileyen biriydi. Bende iz bırakan biriydi. Ve bende bıraktığı güzel izler hâlâ yaşıyor. Ve zaten insanın bu dünyadaki hayatı bıraktığı izler dışında nedir ki!

Örebro/İsveç

Papaz Gebro Aktaş

Hori Aziz yöremizde ailece tanınırdı. Dini ve sosyal konularda, özellikle de devlet adamlarıyla ilişkilerinde çok başarılıydı. Bu ilişkilerini Süryani cemaatinde hiçbir din adamının ulaşamayacağı bir seviyeye getirebilmişti.

Bir gün kendisiyle Mardin'den Mor Gabriyel Manastırı'na doğru seyahat ederken sohbetlerimiz oldu. Kendisi bana, "Ben şuna hayret ediyorum ki, neredeyse kavun büyüklüğünde olan bu beynim, binlerce kitap okumama rağmen, nasıl oluyor da hâlâ patlamıyor," demesine çok şaşırmıştım.

1990'lı yıllarda İstanbul'da bulunduğum bir sırada, Metropolit Yusuf Çetin ve birkaç papaz ile birlikte Hori Aziz'i evinde ziyarete gitmiştik. Kendisi yaşlanmış ve kilisede görev yapamayacak durumda olduğundan emekliliğe ayrılmıştı. Bizi evinde büyük bir sevgi ve muhabbetle karşılamıştı. Evine gelen misafirlerine ikramlarda bulunmak için adeta çırpınıyordu. Eşi Mahbe Hanım'a, ikramlara sürekli devam etmesi hususunda sesleniyordu. Eşi bir ara dayanamadı ve Hori Aziz'e sitem ederek, "Elimden geleni yapıyorum, daha ne yapayım, beni öldüreceksin yorgunluktan," demesinin ardından eşine dönerek, "Hiç merak etme, ben senden önce öleceğim," dedi. Hakikaten de Hori Aziz eşinden çok önceleri öldü.

Hori Aziz'in babam ile birlikte askerlik görevini yaptığını babam bize anlatmıştı. Hori Aziz, askerliği sırasında babama çok yardımcı olmuş. Babamın şiddetli bir hastalığı sırasında, tedavisi

konusunda elinden geleni yaptığı gibi, bir ara bu hastalığı nedeniyle babamın öleceğinden korkmuş. Babama, "Ömrümün yarısı senin olsun, yeter ki sen ölme," diyecek kadar merhametli ve yardımsever olduğunu bizzat babam bana anlatmıştı.

Midyat

•

Muzaffer İris

Huzur ve mutluluğumu ona borçluyum.

Horepiskopos Aziz Günel, beni Adıyaman'ın Gerger İlçesi'nin Vank Köyü'nde vaftiz etmiştir. Ama ben bunu hatırlamıyorum. Hori Aziz Günel'le tanışmam ve yüz yüze görüşmem 1985 yılında oldu. Yani bundan tam yirmi beş yıl önce. 1985 yılıydı, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih bölümünü kazanmıştım Fakültede aynı sıraları paylaştığım arkadaşım bana Aziz Günel'den söz ettiğinde, kendisini tanımadığımı söyledim. Arkadaşım, Aziz Günel'i ziyaret edebileceğimizi söyleyince, bu teklifi geri çevirmek aklımdan bile geçmedi. Bana bu teklifi yapan arkadaşım Süryani değildi, Bingöllü Müslüman'dı. Yanlış hatırlamıyorsam, arkadaşım Almanya'da bir üniversitede öğretim görevlisi olarak bulunmakta. Evet, beraberce Hori Aziz Günel'in Kocamustafapaşa'daki (Samatya) evine gittik.

Evin kapısını çaldığımızda kapıyı kızlarından birinin açtığını hatırlıyorum. Bizi bekletmeden içeriye buyur edip Hori'nin odasına yönlendirdi. Hori Aziz, çalışma odasındaydı ve çalışıyordu. Odasındaki duvarlar boydan boya kitap raflarıyla donatılmıştı. Sanki bir okul, bir halk kütüphanesine girmiş gibiydik. Arkadaşım beni kendisine takdim ettiğinde, "Evet, seni ben vaftiz etmiştim," deyişini unutmuyorum, sesi şimdiki gibi hâlâ kulaklarımda.

Bunları kendisine söylediğimde bana *Türk Süryaniler Tarihi* adlı kitabını hemen oracıkta imzalayıp vermişti. Daha sonra elinde İngilizce iki kaynak kitabı bana verip şunları söyledi: "Bak oğlum, bu kitaplar çok değerli ve çevrilirse çok güzel bilgiler

içerdiğini göreceksin. Benim ömrüm yetmeyebilir, ben fırsat bulamıyorum. Bunlar sende kalsın, fırsatını bulursan Türkçeye çevir," dedi. Çay ve sohbetten sonra vedalaşıp evden ayrıldık.

Aradan yıllar geçti, okulu bitirdim. Bir gün İstanbul'da Süryani gençlerinin tanışması için yapılan bir sosyal aktiviteye katıldım. Burada her kesimden yüzlerce genç Süryani bir araya gelmişti. Bu sayede İstanbul Süryani cemaati üyeleriyle tanışma fırsatını bulmuştum. Boğaziçi Üniversitesi İngilizce Mütercimlik bölümünden mezun olmuş Süryani bir bayanla bu sırada tanıştım. Rahmetli Aziz Günel'in bana verdiği kitaplardan kendisine bahsettim. Kendisi de kitaplarla yakından ilgilendi ve çevirisini yapmak üzere benden aldı. Ancak o dönemde daha yeni mezun olduğumdan, henüz para kazanmaya başlamamıştım. Çeviri için biçilen fiyat benim için çok fazlaydı. Yani çeviri ücretini veremediğim için de kitapları çevirtemedim. Çeviri işi yarım kaldı ama çeviriyi yapacak olan hanımefendinin hayatımın en değerli varlığı olmak üzere kalbini kendime çevirmeyi başarmıştım. Evet, Hori Aziz ile tanışmam ve bana verdiği kitaplar, hayatımın en önemli kararlarından birisini almamda bana yol gösterici oldu. Bu kitaplar, yaşamımın dönüm noktası oldu diyebilirim. Bana göre sanki bir mucize gerçekleşti.

Hori Aziz çok çalışkandı. Başarılı bir din adamlığı yanında bir yazar ve iyi bir tarihçiydi. Süryanicede hat sanatının sahibiydi. Herkese yardım etmeyi severdi.

Verdiği kitaplara ne mi oldu? Onları bir gün mutlaka ama mutlaka çevirip Hori Aziz'in anısına yayınlayacağım.

İstanbul

Mehmet Yaşar Özer

1960'lı yıllarda bizim mahalle bakkalımızın bulunduğu Dolapçı Sokak, Urfakapı'dan Mardinkapı'ya kadar inen turistik caddenin Meryem Ana Kilisesi'ne giden ilk sokak olması nedeniyle,

Süryaniler pazar ayininden sonra mutlaka bizim sokaktan geçerlerdi. Bu geçiş sırasında herkes tarafından sevilen Papaz Aziz Günel, mahallenin çocuklarının sevgisini kazanabilmek için, mevsimine göre satılan meyvelerden bir sandık kadarını alır ve orada hazır bulunan çocuklara fazlasıyla dağıtırdı. Bu sırada mahallenin çocukları da Papaz Aziz'in elini öpmek için sıraya girerlerdi. O çevresine sürekli pozitif bir enerji yayardı.

Ben Papaz Aziz Günel'in oğullarından Davut ve Nuri'yi tanırdım. Zannedersem bu tanışıklığımız 1964-66 yılları arasındaydı. Ziya Gökalp Ortaokulu'nda iken Süryani olarak Davut Günel ve Tekin Ustabaşı ile 1970'li yıllarda beraberce aynı okulda okumuştuk.

Diyarbakır

Sevim Tekin

Hori Aziz'e gelen gidenin haddi hesabı olmazdı. Sofrası daima hazır ve donanımlı, kapısı herkese sonuna kadar açıktı. İnsanlara yardımcı olmaktan büyük bir zevk alırdı. Bu yaşıma kadar onun kadar bilgili bir papaz görmedim. Pazar günü ayin yaptığı sırada verdiği vaazlar ve okuduğu ilahilerle kendimizden geçer ve sanki Hazreti İsa ile karşı karşıya olduğumuzu hissederdik.

Ermeniler bizim kiliseye gelip ayine katılırlardı. Papaz Aziz Günel de Ermeni kilisesine gider, onların ayinine katılırdı. Müslüman din adamlarıyla, özellikle müftü ile aralarından su sızmazdı. Onu çekemeyen bazı Süryaniler, onun Müslüman olduğunu Balıkçılarbaşı'ndaki kahvehanelerde bizzat kendileri yaymışlardı. Bunu öğrenen Diyarbakırlı Müslümanların yüzlercesi kiliseye, Papaz Aziz'i tebrik etmeye gelmişlerdi. Papaz Aziz, üzerinde papazlık elbisesi ve boynunda haçı, gelenlerin huzuruna çıkarak, kendisi hakkındaki bu yanlışı yine tatlı bir dille izah etmeye çalıştı.

Yine onu çekemeyen bazı Süryanilerin Şam'da bulunan patriğe şikâyet etmeleri neticesinde, Papaz Aziz Günel bir süre ayin

yapmaktan mahrum bırakılmıştı. Ben bu konuda birçok çabalar gösterildiğine şahidim. Onu çekemeyenler o kadar çok ileriye gitmişlerdi ki, kilise lojmanından çıkarılmasını dahi istemişlerdi. Ben ve en az seksen doksan kişilik bir heyet Diyarbakır Valiliği'ne kadar yürüyüş yaptık. Kilise idare heyeti vali ile görüşerek Hori Aziz'in kiliseden ayrılmamasını sağladık.

Gözü gönlü tok bir insandı. Espri yapmayı, yanındakileri neşelendirmeyi çok severdi. Bazı günlük olayları onun huzurunda dramatize etmemi çok severdi.

İstanbul

VIII. BÖLÜM

AZİZ GÜNEL'İN SOY AĞACI

HAWACA

DAVUT
(Maravge-Fathe-Aho-M.Raso)

MARAVGE
(Farida-Maco-İskender)

İSKENDER

(1.Eşi: Zahra'dan olma çocukları)
Abdulkerim – Süleyman (Maravge) – İbrahim - Nijme – Latte

(2. Eşi: Verdo'dan olma çocuğu)
Aziz Günel

AZİZ GÜNEL
(MAHBE GÜNEL)

Münire (Süleyman)	**Ferha** (Murat)	**İskender**	**Nuri** (Münire)	**Verjin** (Yakup)	**Davut** (Bella)	**Orhan**
Nail	Mehtap		Cumhur	Derya	Adriana	
Suzan	Ferit		Neli	Filiz	Belinda	
Jozefin	İlyan		Diana	Deniz	Güner	
Naila				Ediz	Christofer	
Serpil						
Aynur						
Yılmaz						
Besim						

FOTOĞRAFLAR

Aziz Gunel'ın Kfarze Köyü'ndeki baba evi

Aziz Günel, Mardin valisinin
Deyrulzafaran Manastırı'nı ziyaretine eşlik ederken (sağ başta)

Aziz Günel, 1943'te, askerlik görevi sırasında
yol inşasında çalışırken (soldan ikinci)

Aziz Günel, Kfarze Köyü'nde öğrencileriyle birlikte

Aziz Günel, çok sevdiği Diyarbakırlı çocuklarla

Aziz Günel'i başdiyakosluğa atayan
Metropolit Timoteos Tuma Aras

Aziz Günel'i papazlığa terfi ettiren Turabdin ve Beth-Zabday (İdil ve civarı)
Episkoposu Mor İvannis Efrem Bilgiç

Lawıj metnı Metnın yazarı Gabriyel Akyüz

Aziz Günel'i, horepiskoposluğa atamasını yapan Metropolit Luka ile birlikte

Aziz Günel yönetiminde
Diyarbakır Meryem Ana Kilisesi bahçesinde dini tören

Aziz Günel, bir vaftiz ayinini icra ederken

Birçok kilise ve manastır için
hat sanatıyla Süryanice yazmış olduğu dini metin

Azız Günel, Diyarbakır Meryem Ana Kilisesi'nde cemaatiyle birlikte

Aziz Günel

Aziz Günel ve eşi Mahbe Günel

Azız Günel'ın oğullarından
Nurı Gunel (sol başta) ve ağabeyi İskender Günel

Azız Günel, torunu Fılız Yan (Verjin Yan'ın kızı) ile birlikte

Aziz Günel, Turuman-Semra Şakerer'in 1973 yılında
Diyarbakır'da nişan törenini icra ederken

Azız Günel (sağ başta) bir grup Süryani din adamıyla

Aziz Günel'in hat sanatına bir örnek. Abun Dbeşmayo

Aziz Günel bir toplantıda eski Milli Savunma Bakanı Nevzat Ayaz ile birlikte.

Aziz Günel'in kızı Ferha Günel Korkmazoğlu

BELGE ÖRNEKLERİ

Aziz Günel'in Hazırladığı Vaftiz Belgelerine Ait Bazı Örnekler.

Faziletli Ruhani Biraderim,

Sayın Horepikopos Abdelahad Yusuf Sarkar Efendi,

Saygı ve selamlarımı sunarım.

Muhterem kardeşim, göndermiş olduğun değerli mektubunu aldım. Hazır olmadığımdan cevabı geç kaldı, özür dilerim. İsteğin üzerine sana AMAD[169] Vaftiz Defterimizdeki künye ve kaydını gönderiyorum. Ümit ederim ki bir yanlışlık olmaz ve memnun kalırsınız. Suriye'den Türkiye'ye kadar beş Dolar göndermek zahmetinde bulunmaya lüzum yoktur. Çünkü kilise evlatlarına yapacağım hizmet ve masraftan ötürü kendimi bahtiyar buluyorum. Teşekkür ederim.

AMAD Defterindeki Künyeniz Şöyledir:

Adı:	Abdelahad
Soyadı:	Sarkar
Baba adı:	Yusuf

169 Amad defteri: Süryani kiliselerinde tutulması zorunlu olan vaftiz defteri.

Vaftiz Eden Papaz: Kas Bişar
Amad Vaftiz Tarihi: 10 Nisan 1905
Defter Sıra Numarası: 22
Defter Sahife Numarası: 14
Karibin (vaftiz babası) Adı: Ermeni bakkal Hacioğlu Aram
Yukarıda yapılan meşruhat Amad Kilise Vaftiz Defteri'ne ve kayıtlara uygun olduğunu tasdik ederim. Saygılarımla.
Türk Süryani Kadim Cemaati
Meryem Ana Kilisesi Başpapazı Aziz Günel
Diyarbakır, 1.07.1972

Vaftiz Kayıt Örneğidir.
Adı ve Soyadı: Şamun
Babasının Adı: Terzi Jozef Kihleji
Kirvesinin Adı: Hagop Çabahjurlu
Vaftiz Tarihi: 15 Şubat 1920
Vaftiz Eden Ruhani Papaz: Hori Bişare
Vaftiz Kaydı: cilt 2, sahife 65
Vaftiz Olduğu Kilise Adı: Diyarbakır Meryem Ana Kilisesi
Kayıd No: Sütün 5
Yukarıda açık künyesi yazılı Terzi Jozef Kihleji oğlu Şamun, 15 Şubat 1920 tarihinde Türkiye-Diyarbakır Süryani Ortodoks Meryem Ana Kilisesi'nde vaftiz olduğu kayden sabit olduğuna dair tasdik ederim.
Türkiye-Diyarbakır Meryem Ana Kilisesi
Ruhani Reisi Aziz Günel
Diyarbakır, 5 Ekim 1973

Vaftiz Kayıt Örneğidir.
Adı ve Soyadı: Yalda Hıdırşahoğlu
Babasının Adı: Jozef Hıdırşahoğlu
Anasının Adı: Cemile Hıdırşahoğlu
Kirvesinin Adı: Vaylet Hıdırşahoğlu

Vaftiz Tarihi: 5 Mayıs 1967

Vaftiz Eden Ruhani Papaz: Papaz Aziz Günel

Kayıd defteri: Cilt 2, Sahife 230, Sütün 2,2. Müteselsil No: 348'de

Vaftiz Olduğu Kilise Adı: Diyarbakır Meryem Ana Kilisesi

Tabiiyeti: T.C.

Dini ve Mezhebi: Hıristiyan Süryani Kadim

Yukarıda vaftiz örneği orijinaline uygun olduğuna tasdik olunur.

Diyarbakır-Türk Süryani Kadim Cemaati

Meryem Ana Kilisesi Ruhani Reisi Aziz Günel

Diyarbakır, 22.Ekim.1973

Vaftiz Kayıt Örneğidir.

Adı ve Soyadı: Mesüd

Babasının Adı: Gevriye Mimaroğlu

Anasının Adı: Zahra

Kirvesinin Adı: Hüsnü oğlu Şükrü

Vaftiz Tarihi: 15 Ağustos 1948

Vaftiz Günü: Cumartesi günü

Vaftiz Eden Ruhani Papaz: Rahip Yakub İhtiyar

Vaftiz Olduğu Kilise Adı: Diyarbakır Meryem Ana Kilisesi

Din ve Mezhebi: Hıristiyan Süryani Ortodoks'tur (Süryani Kadim)

Yukarıda adı geçen Gevriye oğlu Mesüd Mimaroğlu kilisemiz olan Meryem Ana Kilisesi'nde vaftiz olduğuna dair iş bu kayıt örneği asına uygun olduğunu tasdik erdim.

Diyarbakır Türk Süryani Kadim Cemaati

Meryem Ana Kilisesi Ruhani Reisi Aziz Günel

Diyarbakır, 5.6.1973

Vaftiz Kayıt Örneğidir.

Adı ve Soyadı: Fikri Bakmaz

Babasının Adı: Şamun Bakmaz
Anasının Adı: Lüsiye
Kirvesinin Adı: Yusuf Balcı
Vaftiz Tarihi: 25 Ekim 1940
Vaftiz Eden Ruhani Papaz: Hori Bişare Başaranlar
Vaftiz Kaydı: cilt 2, sahife 125, sütun 5
Vaftiz Olduğu Kilise Adı: Diyarbakır Meryem Ana Kilisesi
Din ve Mezhebi: Hıristiyan Süryani Kadim

Yukarıda adı geçen Fikri Bakmaz 25.10.1940'ta kilisemizde (Meryem Ana Kilisesi) vaftiz olduğu işbu kayıt örneği aslına uygun olduğunu tasdik erdim.

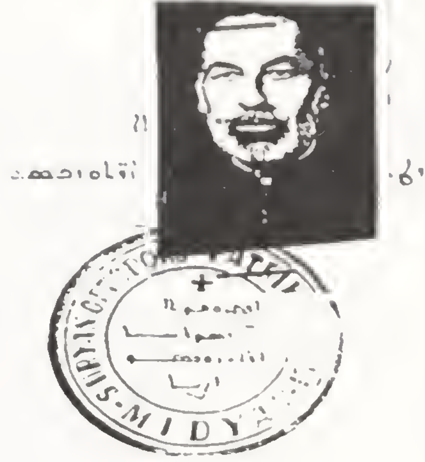
Diyarbakır Türk Süryani Kadim Cemaati
Meryem Ana Kilisesi Ruhani Reisi Aziz Günel
Diyarbakır 5.6.1973

Midyatın Kefezzi Köyünün Süryani Kadim cemaatı Efradından İSKENDER O. AZİZ ruhani mesleğe girmesine lüzum ve ruhani meclisce tensip kılınmış olmakla imtihan sonucunda afif, ehli takva, Din bilgilerini öğrenmiş ve Diyakosluk ödevini yapmağa müstahak olduğu görüldüğünden MARDİNİN MAR BİTRİS Kilisesinde ayin icra etmek ve ruhani hizmette bulunmak üzre ŞEMMAS resmedilmiştir. Piskoposlukça tayin kılınacağı herhangı Şehir ve Köy Kiliselerinde de bu ödevi yapmağa izinli olduğunu gösterir işbu İCAZETNAME kendisine verildi. 4-6-1950

SÜRYANİ KADİM METROPOLİTİ
F. HANNA DOLAPÖNÜ

N 183

T. C.
SÜRYANİ KADİM
TURABDIN EPISKOPOSLUĞU
MİDYAT
Sayı II

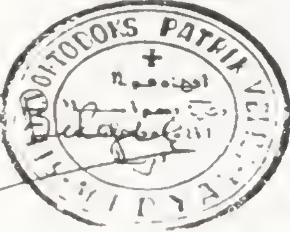
DEYRULOMUR RUHBAN OKULU

DIPLOMASI

MARDINilinin MIDYAT ilçesinin KEFERZI köyünden 1334 Doğumlu Iskender Oğlu FARAZ Azız GÜNEL 1/1/1952 yılında okulumuza öğrenci olarak girip ve 1/12/1957 yılında THEOLOGI ve Dini FELSEFEYI (pek iyi) derecesiyle ve liyakatla bu bilimleri bitirdiğine dair işbu diploma eline verilmiştir

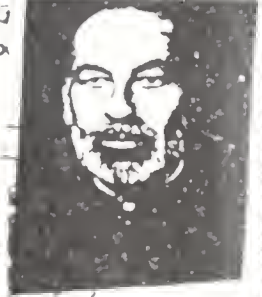
15/12/1958

MIDYAT -TURABIDIN	OKUL MÜDÜRÜ	OKUL BAŞ ÖĞRETMENI
EPISKOPOSU	HÜREPISKOPOS	Rahip
Efram Bilgiç	Numan Aydın	Ilyas Çankaya

ASLINA UYGUNDUR
6/11/1967
TURABDIN EPISKOPOSU
Efram Bilgiç

S.No: 380

380

Tanrı inayetiyle, Bütün Türkiyede bulunan Süryani Kadim Cemaati Metropoliti, Filiksinos Hanna Dolapönü.

Diyarbakır Kilisesi Süryani Kadim cemaatı Efradından İskender Oğlu, 1334 Aziz Günel ruhani mesleğe girmesine lüzum ve ruhani meclisce tensip kılınmış olmakla imtihan sonucunda afif, ehli takva, Din bilgilerini öğrenmiş ve ~~Diyakosluk~~ Horepiskoposluk ödevini yapmağa müstahak olduğu görüldüğünden D.bakır Kilisesinde ve her Kilisede Kilisesinde âyın icra etmek ve ruhani hizmette bulunmak üzre Horepiskopos Hor Piskopos resmedilmiştir. Piskoposlukça tayin kılınacağı herhangi Şehir ve Köy Kiliselerinde de bu ödevi yapmağa izinli olduğunu gösterir işbu İCAZETNAME kendisine verildi. 16/Mayıs/1969.

SÜRYANİ KADİM METROPOLİTİ
F. HANNA DOLAPÖNÜ

Katolik ve Süryani din adamları, Yakovos'u protesto etti

09.06.1966 tarihli Milliyet Gazetesi

Meryem Ana başpapazı Aziz Günel, Spor ve Gençlik Bakanı İsmet Sezgin'e müracaat ederek Diyarbakır sahasının açılmasını istemiştir. Fotoğrafta, Meryem Ana Kilisesi başpapazı Aziz Günel görülüyor. (Foto:HA-Diyarbakır)

Meryem Ana kilisesi-başpapazı, Diyarbakır sahasının açılması için Sezgin'e mektup yazdı

Olaylara sahne olan Diyarbakırspor-Hatayspor maçından sonra kapatılan Diyarbakır sahasının yeniden müsabakalara açılması için girişilen kampanyaya bu kez de İncil'den parçalarla süslü bir mektupla Meryem Ana kilisesi baş papazı katılmıştır

Diyarbakır-Türk-Süryani Kadim Cemaati ve Meryem Ana Kilisesi Ruhani Reisi Aziz Günel imzasını taşıyan mektubunda baş papaz İsmet Sezgin'e İncil'den aktardığı parçalarla cezanın affedilmesi gerektiğini anlatmış ve şunları yazmıştır:

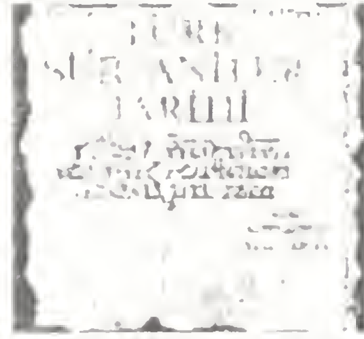
"Ben ne Diyarbakırlı ne de Hataylı'yım Ancak Hıristiyan unsurlarından muhlis bir Türk vatandaşıyım Futbola da hiç bir ilgim yoktur Fakat insan vücuduna faydalı ve gençlik için lüzumlu olduğu kanaatini taşımaktayım

Diğer yandan Diyarbakırlı sporseverler sahalarının açılması için ellerinden gelen her şeyi yapmaktadırlar Diyarbakırlılar olayları unutmuş yeni yepyeni bir düzen içinde sahalarının bir an evvel açılmasını beklemeye koyulmuşlardır

Şimdi bütün yüzler Sezgin'in vereceği cevaplara çevrilmiştir

«Türkiye'de Süryanilere baskı ve ayrıcalık iddiaları asılsızdır»

1970

31 08 1982 tarihli Milliyet Gazetesi

Türkiye'deki Süryanilerin ruhani lideri Berlin Başkonsolosumuzu ziyaret etti

«Türkiye'de huzur içinde yaşıyoruz»

Süryanice Yazılmış Mektup Örnekleri

ARCHDIOCESE OF THE SYRIAN ORTHODOX
CHURCH OF ANTIOCH IN WEST EUROPE
& BENELUX COUNTRIES

1980

[illegible]

Archbishop Julius Yeshu Cicek Helmerstraat 1 Postbus 792 7550 AT Hengelo Holland Telefoon [illegible] 0749

-2-

Date

126/80

[illegible]

4 - [illegible]

5 - [illegible]

6 . [illegible]

[illegible]

+ [illegible]

Bankrelatie: [illegible] Hengelo Holland

Türkçe Yazılmış Belge Örnekleri

[illegible]

No	[illegible]	Nüfus adedi
1	[illegible]	9
2	[illegible]	5
3	[illegible]	4
4	[illegible]	[illegible]
5	[illegible]	4
6	[illegible]	6
7	[illegible]	
8	[illegible]	4
9	[illegible]	
10	[illegible]	
11	[illegible]	
12	[illegible]	
[illegible]	[illegible]	
[illegible]	[illegible]	
15	[illegible]	
[illegible]	[illegible]	
[illegible]	[illegible]	
[illegible]	[illegible]	
[illegible]	[illegible]	
[illegible]	[illegible]	
[illegible]	[illegible]	
[illegible]	[illegible]	
[illegible]	[illegible]	
[illegible]	[illegible]	

1-

1959 [illegible]

Sıra No:	İsim ve soyadı	Lira	Kr.	[illegible]
1	Yakup Kalabalık	2000	00	
2	Sait [illegible]	500	00	
3	Fethi [illegible]	1000	00	
4	[illegible]	4000	00	
5	[illegible]	[illegible]	00	
6	Edip [illegible]	[illegible]	00	
7	[illegible]	[illegible]	00	
8	[illegible]	[illegible]	00	
9	[illegible]	[illegible]	00	
10	[illegible]	[illegible]	00	
[illegible]	[illegible]	[illegible]	00	
[illegible]	[illegible]	500	00	
[illegible]	[illegible]	[illegible]	00	
[illegible]	[illegible]	[illegible]	00	
[illegible]	[illegible]	[illegible]	00	
[illegible]	[illegible]	[illegible]	00	
[illegible]	[illegible]	[illegible]	00	
[illegible]	[illegible]	[illegible]	00	
[illegible]	[illegible]	[illegible]	00	
[illegible]	[illegible]	[illegible]	00	
[illegible]	[illegible]	[illegible]	00	
[illegible]	[illegible]	[illegible]	00	

Aziz Günel

DİYARBAKIR

[illegible].11.19[illegible]

Sayı

[illegible]

İ[illegible]rahip [illegible]

Kadasetli Patrik [illegible] İstanbula teşrifleri [illegible] 3.4. gün önceki telefon [illegible], [illegible] ve [illegible] oldum, [illegible] gerek kilisemizin [illegible] gerekse [illegible] kilisesine [illegible] sayın Cabrael Allaf efendiye telefonla bildirdim. Diyarbakır ve [illegible] bu kutsal düğüne iştirâk [illegible] etmiyeceklerini [illegible] fikirlerine müracaat ettim-ettik. Maalesef ancak [illegible] menfi cevabını alabildim. Menfi cevap [illegible]

[illegible] tıktan sonra ne [illegible] ve ne de Diyarbakırın İstanbula gitmesi [illegible] ben çırpındımsa da maalesef muvaffak olamadım, çünkü [illegible] iyi bulmadım [illegible] istemez boyun [illegible] bileniyorum. [illegible] ve fikirleri daha isabetli olabilir, [illegible] patrik efendimiz [illegible] bir kusur gelmesini herhalde [illegible] sarfı nazar etmişlerdir, ancak bir telle kadasetlerini [illegible] ve Diyarbakırın da bir mektupla [illegible] etmeleri [illegible].

Ben ise, çok çok [illegible] kadasetleri arasında geçen olayın bir [illegible] yoktur [illegible]. Fakat her işte bir hayır vardır, aynı zamanda [illegible] ve [illegible] bir yere [illegible] kutsal [illegible].

[illegible] o iyi niyet ve fikirlerinize [illegible] zatıalinizden [illegible] orada [illegible] gelişim oraya, benim hayrıma [illegible] gelmezsem daha iyi olacak. Bu soruyu [illegible] ayrıca [illegible] cevabını [illegible]. Şayet gelmeme lüzum görmüyor iseniz, gene de [illegible] kalan [illegible] yoluna gitmesini [illegible]. Fakat kadasetleri halen sizlerde bulun[illegible] cevabınızı [illegible].

[illegible] saygı ve sevgi [illegible] ve [illegible] arzederim.

[illegible]

21-5-1973

Çok Muhterem Ruhani babamız Hazreti
Pere Gümel

evgi saygı ve Hurmetlerimi sunar mubarek
lerinden öper dua ve bereketlerini beklerim
ım. Kilemiz olarak sıracak alırsan hamdolsun
hhatimiz iyidir sizlerinde sıhhatta almanızı
e gunler geçirmenizi işlerinizde başarılar
lahtan dilerim
ana göndermiş olduğun değerli mektubunu
ıim tıraş makinası vardığımı ve daha
madığımı yazdın Aldığında bana bildir
akta Kalmıyayım
indeki yiyeniniz edresini bilmiyorum onu soranol
lar çok vakit geçerdi sizde makineyi acele
diniz onun için postaylan gönderdim bir
urum varsada af etmenizi istirham ederim
ın biladerim Abdulmesih size geldiyini ve
yata giltiyini dönüşte pusaylında yakalandığını
gun içinde sayenizle bıraktığının yardımız
yardımınıza çok çok teşekkur eder ellerinizden
metlen öperim sizin gibi aslanlar nerde bulunur
im derdim kaldı bakalım onu ne zaman sıyarım
burdan ihbar ettim turkiyeye fakat acı kelimeler
madım bakalım bedros efendiden sırağablamı
tubunuzu zahir bulamana durum söylemedi
ha almayıp tekrar aylar mubarek ellerinizden
r Dua ve bereketlerinizi beklerim san cevap B.
Gün ishak Altınkaya
8754 Ringheim Hassel Str 24
Bay[illegible]

TÜRK SÜRYANİLER TARİHİ

YAZARI

HOREPİSKOPOS

AZİZ GÜNEL

DİYARBAKIR 1970

[illegible] Ocak [illegible]

Sayın Aziz GÜNEL

Süryani Kilisesi Başpapazı

D İ Y A R B A K I R

Bizzat getirmiş olduğunuz "Türk Süryaniler Tarihi" [illegible] eserini [illegible] almış bulunuyorum.

İlgi ve zahmetiniz için teşekkür eder, zatıâlinize [illegible]

[illegible]

Fahri S. KORUTÜRK

BAŞBAKAN

Ankara, [illegible] Aralık 1975

Sayın Aziz Günel

Herepiskopos (Başpapaz)

Türk Süryani Kadim Cemaati

ve Meryem Ana Kilisesi

Ruhani Reisi

İSTANBUL

Kurban Bayramı ve Yeni Yıl münasebetiyle göndermiş bulunduğunuz tebrik için teşekkür ederim.

[illegible] yılınızı kutlarım.

Süleyman Demirel

Başbakan

Bülent Ecevit
CHP GENEL BAŞKANI

Bayramınızı mutluluklar ve esenlikler dileğiyle kutlar saygılar sunarım.

MİLLİ SAVUNMA BAKANI
ÖZEL

Ankara 18 Aralık 1991

Sayın Aziz GÜNEL
Başpapaz

Milli Savunma Bakanlığına atanmam dolayısiyle gönderdiğiniz nazik tebrikinize içtenlikle teşekkür eder, bu vesileyle saygı ve sevgilerimi sunarım.

Nevzat AYAZ
Milli Savunma Bakanı

Tebriklerinize teşekkür eder, mukabil tebriklerimle en iyi dileklerimi sunarım.

Semih Sancar
Orgeneral
Genelkurmay Başkanı

İstanbul Valisi
Namık K. Şentürk ve Eşi

Cumhuriyetimizin kuruluşunun 53. yıldönümü münasebetile 29 Ekim 1976 Cuma günü İstanbul Hilton Oteli Şadırvan salonunda saat 18.30-21.00 arasında verecekleri Resmi Kabule teşriflerini Sayın .... den zevk ile rica ederler.

Kıyafet: Smoking veya koyu renk

L. C. V.
Yalnız Mazeret
? 89

Mezopotamya'nın köklü, kadim ve dirençli uygarlıklarından birisini kurmuş bir kavim Süryaniler...

Bu çalışma, günümüzde 'kültür tur'larının folklorik bir öğesi konumuna getirilmeye çalışılan bu halkın 20. yüzyıl başlarından sonlarına kadar geçen süredeki hayatına, Horepiskopos Aziz Günel'in hayatı üzerinden bakmaya çalışıyor.

Süryanilerin diğer halklarla ilişkileri...
Süryani cemaatinin geçirdiği sıkıntılar...
Toplumsal olaylar karşısındaki tavırları...
Ana yurtlarında giderek azalan nüfusları...
Avrupa'ya yapılan göçler...

Bu kitap Türkiye'de yaşayanların unutmaması gereken bir düsturu merkezine alıyor: Renkler solmasın, kültürler kaybolmasın.

twitter.com/everestkitap

EVEREST

ISBN 978-975-289-906-3
9 789752 899063
www.everestyayinlari.com